

ЗАКОН УКРАЇНИ

{Закон втратив чинність, крім положень щодо організації та проведення проміжних виборів і заміщення народних депутатів України, обраних у загальнодержавному виборчому окрузі, повноваження яких достроково припинені, що діють до наступних чергових або позачергових виборів народних депутатів України, на підставі Кодексу [№ 396-IX від 19.12.2019](#), ВВР, 2020, № 7, № 8, № 9, ст.48}

Про вибори народних депутатів України

(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2012, № 10-11, ст.73)

{Щодо визнання неконституційними окремих положень див. Рішення Конституційного Суду

[№ 7-рп/2012 від 04.04.2012](#)

[№ 8-рп/2012 від 05.04.2012](#)}

{Із змінами, внесеними згідно із Законами

[№ 5463-VI від 16.10.2012](#), ВВР, 2014, № 4, ст.61

[№ 245-VII від 16.05.2013](#), ВВР, 2014, № 12, ст.178

[№ 709-VII від 21.11.2013](#), ВВР, 2014, № 22, ст.794

[№ 1184-VII від 08.04.2014](#), ВВР, 2014, № 18-19, ст.696

[№ 1227-VII від 17.04.2014](#), ВВР, 2014, № 27, ст.904

[№ 1700-VII від 14.10.2014](#), ВВР, 2014, № 49, ст.2056

[№ 317-VIII від 09.04.2015](#), ВВР, 2015, № 26, ст.219

[№ 731-VIII від 08.10.2015](#), ВВР, 2015, № 49-50, ст.449

[№ 766-VIII від 10.11.2015](#), ВВР, 2015, № 52, ст.482

[№ 835-VIII від 26.11.2015](#), ВВР, 2016, № 2, ст.17

[№ 1006-VIII від 16.02.2016](#), ВВР, 2016, № 11, ст.126}

{Щодо визнання неконституційними окремих положень див. Рішення Конституційного Суду

[№ 3-р/2017 від 21.12.2017](#)}

{Із змінами, внесеними згідно із Законами

[№ 2475-VIII від 03.07.2018](#), ВВР, 2018, № 36, ст.272

[№ 2683-VIII від 07.02.2019](#), ВВР, 2019, № 9, ст.51

[№ 114-IX від 19.09.2019](#), ВВР, 2019, № 45, ст.289

[№ 140-IX від 02.10.2019](#), ВВР, 2019, № 47, ст.311

[№ 410-IX від 19.12.2019](#)

[№ 720-IX від 17.06.2020](#)

[№ 805-IX від 16.07.2020](#)}

{У тексті Закону слова "працівник органу внутрішніх справ України" та "працівник органу внутрішніх справ" в усіх відмінках і числах замінено словом "поліцейський" у відповідному відмінку і числі згідно із Законом [№ 766-VIII від 10.11.2015](#)}

Розділ І

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Основні засади виборів народних депутатів України

1. Народні депутати України (далі - депутати) обираються громадянами України на основі загального, рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування.

2. Кількісний склад Верховної Ради України становить 450 депутатів.

3. Вибори депутатів здійснюються за змішаною (пропорційно-мажоритарною) системою:

1) 225 депутатів обираються за пропорційною системою у загальнодержавному багатомандатному виборчому окрузі (далі - загальнодержавний округ) за виборчими списками кандидатів у депутати (далі - виборчі списки) від політичних партій (далі - партії);

2) 225 депутатів обираються за мажоритарною системою відносної більшості в одномандатних виборчих округах (далі - одномандатні округи).

Стаття 2. Загальне виборче право

1. Вибори депутатів є загальними. Право голосу на виборах депутатів мають громадяни України, яким на день голосування виповнилося вісімнадцять років. Громадяни України, які мають право голосу, є виборцями.

2. Підставою реалізації виборцем свого права голосу на виборах є його включення до списку виборців на виборчій дільниці.

3. Документом, який підтверджує особу та громадянство України виборця на виборах депутатів, є:

1) паспорт громадянина України;

2) тимчасове посвідчення громадянина України (для осіб, недавно прийнятих до громадянства України);

3) картка (довідка) установи виконання покарань або слідчого ізолятора, що повинна містити: прізвище, ім'я, по батькові, число, місяць, рік народження, громадянство, фотокартку особи, підпис керівника та печатку установи (для осіб, які перебувають в установах виконання покарань або слідчих ізоляторах);

4) паспорт громадянина України для виїзду за кордон;

5) дипломатичний паспорт;

6) службовий паспорт;

7) військовий квиток (виключно для військовослужбовців строкової служби).

4. Документи, зазначені у пунктах 1, 2, 7 частини третьої цієї статті, є підставою для отримання виборчого бюлетеня і можуть бути використані на звичайних та спеціальних виборчих дільницях.

5. Документ, зазначений у пункті 3 частини третьої цієї статті, є підставою для отримання виборчого бюлетеня і може бути використаний на спеціальній виборчій дільниці, утвореній у відповідній установі виконання покарань або слідчому ізоляторі.

6. Документи, зазначені у пунктах 4-6 частини третьої цієї статті, є підставою для отримання виборчого бюлетеня і можуть бути використані на закордонних виборчих дільницях, а також на спеціальних виборчих дільницях, утворених на суднах, що перебувають у плаванні під Державним Прапором України, та на полярній станції України. На закордонних виборчих дільницях, утворених у країнах, до яких дозволений в'їзд громадян України за паспортом громадянина України, підставою для отримання бюлетеня може бути паспорт громадянина України.

7. Громадяни України, які мають право голосу, можуть брати участь у роботі виборчих комісій як їх члени, а також у проведенні передвиборної агітації, здійсненні спостереження за проведенням виборів депутатів та інших заходах у порядку, визначеному цим та іншими законами України.

8. Будь-які прямі чи непрямі привілеї або обмеження виборчих прав громадян України за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками забороняються. Не допускаються обмеження щодо участі громадян України у виборчому процесі, крім обмежень, передбачених [Конституцією України](#) та цим Законом.

9. Не має права голосу громадянин, визнаний судом недієздатним.

10. Виборець, який проживає або на день проведення голосування на виборах депутатів перебуває на території іноземної держави, а також громадянин України, якому тимчасово змінено місце голосування (без зміни виборчої адреси) на іншу виборчу дільницю поза межами одномандатного округу, до якого такий виборець віднесений на підставі відомостей Державного реєстру виборців про його виборчу адресу, має право голосу на виборах депутатів лише у загальнодержавному окрузі. Реалізація цього права забезпечується включенням виборця до списку виборців на відповідній виборчій дільниці із зазначенням, що такий виборець отримує лише бюлетень для голосування у загальнодержавному окрузі.

{Статтю 2 доповнено частиною десятою згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

Стаття 3. Рівне виборче право

1. Вибори депутатів є рівними: громадяни України беруть участь у виборах депутатів на рівних засадах.

2. Кожний виборець має в одномандатному та загальнодержавному округах по одному голосу. Виборець може використати право голосу тільки на одній виборчій дільниці, де він включений до списку виборців. Виборець реалізує своє право голосу під час виборів у порядку, встановленому цим Законом.

3. Усі кандидати у народні депутати України (далі - кандидати у депутати) мають рівні права і можливості брати участь у виборчому процесі.

4. Усі партії - суб'єкти виборчого процесу мають рівні права і можливості брати участь у виборчому процесі у порядку та в межах, встановлених цим Законом.

5. Рівність прав і можливостей кандидатів у депутати, партій - суб'єктів виборчого процесу брати участь у виборчому процесі забезпечується:

1) заборонаю привілеїв чи обмежень кандидатів у депутати за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками;

2) заборонаю втручання органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування у виборчий процес, за винятком випадків, передбачених цим Законом;

3) рівним та неупередженим ставленням органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування, їх службових та посадових осіб до кандидатів у депутати, партій - суб'єктів виборчого процесу;

4) заборонаю використання кандидатами у депутати, партіями - суб'єктами виборчого процесу під час фінансування передвиборної агітації інших коштів, крім коштів виборчих фондів;

5) рівним та неупередженим ставленням засобів масової інформації до кандидатів у депутати, партій - суб'єктів виборчого процесу.

Стаття 4. Пряме виборче право

1. Вибори депутатів є прямими. Громадяни України обирають депутатів безпосередньо шляхом голосування за кандидатів у депутати, включених до виборчого списку партії, та за кандидатів у депутати в одномандатних округах.

Стаття 5. Добровільність участі у виборах

1. Участь громадян України у виборах депутатів є добровільною. Ніхто не може бути примушений до участі чи неучасті у виборах.

Стаття 6. Вільні вибори

1. Вибори депутатів є вільними. Громадянам України забезпечуються умови для вільного формування своєї волі та її вільного виявлення при голосуванні.

2. Застосування насильства, погроз, обману, підкупу чи будь-яких інших дій, що перешкоджають вільному формуванню та вільному виявленню волі виборця, забороняється.

3. Для забезпечення умов для вільного волевиявлення військовослужбовцям строкової служби в день голосування надається відпустка для участі в голосуванні не менш як на чотири години.

Стаття 7. Таємне голосування

1. Голосування на виборах депутатів є таємним: контроль за волевиявленням виборців забороняється.

2. Членам виборчих комісій, іншим особам забороняється вчиняти будь-які дії чи розголошувати відомості, які дають можливість встановити зміст волевиявлення конкретного виборця.

Стаття 8. Особисте голосування

1. Кожний виборець голосує на виборах особисто. Голосування за інших осіб чи передача виборцем права голосу будь-якій іншій особі забороняється.

Стаття 9. Право бути обраним

1. Депутатом може бути обраний громадянин України, який на день виборів досяг двадцяти одного року, має право голосу і проживає в Україні протягом останніх п'яти років.

2. Проживання в Україні за цим Законом означає:

1) проживання на території в межах державного кордону України;

- 2) перебування на судні, що перебуває у плаванні під Державним Прапором України;
 - 3) перебування громадян України у встановленому законодавством порядку у відрядженні за межами України в закордонних дипломатичних установах України, міжнародних організаціях та їх органах;
 - 4) перебування на полярній станції України;
 - 5) перебування у складі формування Збройних Сил України, дислокованого за межами України.
3. Такими, що проживають в Україні, вважаються також особи, які проживають разом з особами, зазначеними у пункті 3 частини другої цієї статті, як члени їх сімей.
4. Не може бути висунутий кандидатом й обраний депутатом громадянин, який має судимість за вчинення умисного злочину, якщо ця судимість не погашена і не знята у встановленому законом порядку.

Стаття 10. Право висування кандидатів у депутати

1. Право висування кандидатів у депутати належить громадянам України, які мають право голосу. Це право реалізується ними через партії або шляхом самовисування відповідно до цього Закону.

Стаття 11. Виборчий процес

1. Виборчий процес - це здійснення суб'єктами, визначеними [статтею 12](#) цього Закону, виборчих процедур, передбачених цим Законом.

2. Виборчий процес здійснюється на засадах:

- 1) дотримання принципів виборчого права, зазначених у [статтях 2-10](#) цього Закону;
- 2) законності та заборони незаконного втручання будь-кого у цей процес;
- 3) політичного плюралізму та багатопартійності;
- 4) публічності і відкритості;
- 5) свободи передвиборної агітації, рівного доступу всіх кандидатів у депутати і партій - суб'єктів виборчого процесу до засобів масової інформації незалежно від їх форми власності, крім засобів масової інформації, засновниками (власниками) яких є партії, кандидати у депутати в одномандатному окрузі;
- 6) неупередженості органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, судів, підприємств, закладів, установ і організацій, їх керівників, інших посадових і службових осіб до партій - суб'єктів виборчого процесу, кандидатів у депутати.

3. Органи виконавчої влади, у тому числі спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з реалізації державної політики у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань реалізації державної політики у сфері державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців, а також суди, виборчі комісії, правоохоронні органи (прокуратура, Національна поліція), органи Державного реєстру виборців організовують свою роботу під час виборчого процесу, в тому числі у вихідні дні та в день голосування, таким чином, щоб забезпечити прийом і розгляд документів щодо підготовки та проведення виборів депутатів, позовних заяв, скарг та звернень виборчих комісій у строки та спосіб, установлені цим Законом.

{Частина третя статті 11 із змінами, внесеними згідно із Законами [№ 709-VII від 21.11.2013](#), [№ 766-VIII від 10.11.2015](#)}

4. Початок виборчого процесу чергових виборів оголошує Центральна виборча комісія в строки, встановлені цим Законом.

5. Виборчий процес включає такі етапи:

- 1) висування кандидатів у депутати;
- 2) утворення виборчих комісій (крім Центральної виборчої комісії);
- 3) реєстрація кандидатів у депутати;
- 4) проведення передвиборної агітації;
- 5) утворення спеціальних виборчих дільниць, що існують на тимчасовій основі;
- 6) складання списків виборців, їх перевірка та уточнення;
- 7) голосування;
- 8) підрахунок голосів виборців та встановлення підсумків голосування;
- 9) встановлення результатів виборів депутатів та їх офіційне оприлюднення;
- 10) припинення повноважень окружних та дільничних виборчих комісій.

6. У випадках, передбачених цим Законом, виборчий процес включає також такі етапи:

- 1) повторне голосування;
- 2) підрахунок голосів виборців та встановлення підсумків повторного голосування.

7. Виборчий процес завершується через п'ятнадцять днів після дня офіційного оприлюднення Центральною виборчою комісією результатів виборів депутатів.

8. Повноваження окружних та дільничних виборчих комісій у випадках, передбачених цим Законом, можуть частково тривати поза строками виборчого процесу.

9. Повторні та проміжні вибори депутатів можуть проводитися одночасно з всеукраїнським чи місцевим референдумом, виборами Президента України, виборами депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів.

{Статтю 11 доповнено частиною дев'ятою згідно із Законом [№ 1184-VII від 08.04.2014](#)}

10. Чергові та позачергові вибори депутатів не можуть проводитися одночасно з всеукраїнським чи місцевим референдумом, черговими чи позачерговими виборами Президента України, черговими виборами депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів.

{Статтю 11 доповнено частиною десятою згідно із Законом [№ 1184-VII від 08.04.2014](#)}

Стаття 12. Суб'єкти виборчого процесу

1. Суб'єктами виборчого процесу є:

- 1) виборець;

2) Центральна виборча комісія, а також інша виборча комісія, утворена відповідно до цього Закону;

3) партія, що висунула кандидата у депутати;

4) кандидат у депутати, зареєстрований у порядку, встановленому цим Законом;

5) офіційний спостерігач від партії, яка висунула кандидатів у депутати у загальнодержавному окрузі, від кандидата у депутати в одномандатному окрузі, від громадської організації, який зареєстрований у порядку, встановленому цим Законом (далі - офіційний спостерігач від партії, кандидата у депутати, громадської організації).

{Пункт 5 частини першої статті 12 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

Стаття 13. Публічність і відкритість виборчого процесу

1. Підготовка і проведення виборів депутатів здійснюються публічно і відкрито.

2. Публічність і відкритість виборчого процесу у діяльності виборчих комісій забезпечуються шляхом:

1) інформування громадян про свій склад; місцезнаходження та режим роботи; про утворення виборчих округів і виборчих дільниць; про місце і час голосування виборців; про основні права виборців, у тому числі про право оскарження неправомірних рішень, дій чи бездіяльності виборчих комісій та їх членів, органів виконавчої влади, органів влади Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування, підприємств, закладів, установ і організацій, їх керівників, інших посадових та службових осіб;

2) забезпечення можливості для ознайомлення суб'єктів виборчого процесу зі списками виборців, з виборчими списками партій, відомостями про кандидатів у депутати, порядком заповнення виборчих бюлетенів;

3) роз'яснення виборцям порядку голосування, а також порядку заповнення виборчих бюлетенів;

4) оприлюднення підсумків голосування і результатів виборів депутатів;

5) надання іншої інформації у випадках та в порядку, передбачених цим Законом.

3. Рішення виборчих комісій, а також рішення органів виконавчої влади, що стосуються реалізації виборцями права голосу на виборах, доводяться ними до відома громадян через друковані засоби масової інформації або, у разі неможливості, оприлюднюються в інший спосіб. Рішення Центральної виборчої комісії та окружних виборчих комісій, які стосуються виборчого процесу та становлять публічний інтерес, оприлюднюються на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії.

4. Засоби масової інформації зобов'язані об'єктивно висвітлювати хід підготовки і проведення виборів. Представникам засобів масової інформації гарантується безперешкодний доступ на всі публічні заходи, пов'язані з виборами, а на засідання виборчих комісій та на виборчу дільницю у день голосування - на умовах, визначених [частиною третьою статті 34](#) цього Закону. Виборчі комісії, органи виконавчої влади, посадові і службові особи цих органів зобов'язані в межах своїх повноважень надавати їм інформацію щодо підготовки і проведення виборів депутатів.

5. Закордонні дипломатичні установи України, при яких утворені закордонні виборчі дільниці, забезпечують опублікування в місцевих засобах масової інформації відомостей про час і місце голосування, про місцезнаходження відповідних виборчих дільниць, про порядок та строки звернення до дільничних виборчих комісій, зокрема з питань включення виборця до списку виборців на закордонній виборчій дільниці.

Стаття 14. Законодавство про вибори депутатів

1. Підготовка і проведення виборів депутатів регулюються [Конституцією України](#), законами України "[Про Центральну виборчу комісію](#)", "[Про Державний реєстр виборців](#)", цим та іншими законами України, а також прийнятими відповідно до них іншими актами законодавства.

Розділ II

ВИДИ ВИБОРІВ ДЕПУТАТІВ, ПОРЯДОК І СТРОКИ ЇХ ПРИЗНАЧЕННЯ І ПРОВЕДЕННЯ

Стаття 15. Види виборів депутатів та порядок їх призначення

1. Вибори депутатів можуть бути черговими, позачерговими, повторними, проміжними.

2. Чергові вибори депутатів проводяться у зв'язку із закінченням конституційного строку повноважень Верховної Ради України і не потребують окремого рішення про їх призначення.

3. Позачергові вибори депутатів призначаються Президентом України з підстав і в порядку, встановлених [Конституцією України](#).

4. Повторні вибори депутата призначаються в одномандатному окрузі Центральною виборчою комісією у разі визнання виборів депутатів в цьому окрузі такими, що не відбулися, або якщо особа після її обрання не набула депутатського мандата в порядку, встановленому цим Законом.

5. Проміжні вибори депутата призначаються Центральною виборчою комісією в порядку, встановленому цим Законом, у разі дострокового припинення повноважень депутата, обраного в одномандатному окрузі.

Стаття 16. Строки проведення виборів

1. Чергові вибори до Верховної Ради України відбуваються в останню неділю жовтня п'ятого року повноважень Верховної Ради України.

2. Виборчий процес чергових виборів депутатів розпочинається за дев'яносто днів до дня голосування. Центральна виборча комісія оголошує про початок виборчого процесу не пізніш як за дев'яносто один день до дня голосування.

3. Позачергові вибори депутатів відбуваються в останню неділю шістдесятиденного строку з дня опублікування Указу Президента України про дострокове припинення повноважень Верховної Ради України, виданого відповідно до [Конституції України](#).

4. Виборчий процес позачергових виборів депутатів починається з дня, наступного після дня опублікування Указу Президента України, зазначеного у частині третій цієї статті.

5. Повторні вибори в одномандатному окрузі призначаються не пізніш як через десять днів від дня визнання виборів такими, що не відбулися, або прийняття Центральною виборчою комісією рішення про визнання обраної особи такою, що не набула депутатського мандата. Повторні вибори відбуваються в останню неділю шістдесятиденного строку з дня опублікування Центральною виборчою комісією рішення про їх призначення. Виборчий процес повторних виборів депутатів починається з дня, наступного після дня опублікування рішення Центральної виборчої комісії про їх призначення.

{Частина п'ята статті 16 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 1184-VII від 08.04.2014](#)}

6. Рішення про призначення проміжних виборів депутата в одномандатному окрузі приймається Центральною виборчою комісією не пізніше як у десятиденний строк з дня отримання відповідного документа про дострокове припинення повноважень депутата, обраного в цьому окрузі. Проміжні вибори проводяться двічі на рік - в останню неділю березня та останню неділю жовтня. Якщо остання неділя березня або остання неділя жовтня, на які призначаються проміжні вибори, припадає на святковий день або день релігійного свята, визначений неробочим відповідно до трудового законодавства, такі проміжні вибори призначаються на наступну неділю. Виборчий процес проміжних виборів депутата починається за 60 днів до дня виборів (голосування).

{Частина шоста статті 16 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 1184-VII від 08.04.2014](#); в редакції Закону [№ 805-IX від 16.07.2020](#)}

7. Протягом п'ятого року повноважень Верховної Ради України поточного скликання проміжні та повторні вибори не проводяться.

Стаття 17. Порядок обчислення строків

1. Строки, визначені у цьому Законі, обчислюються в календарних днях; в окремих випадках строки обчислюються в годинах або хвилинах.

2. Першим днем строку, який відповідно до цього Закону має початися у зв'язку з настанням певної події, є день, наступний після дня настання вказаної події.

3. Останнім днем строку, який відповідно до цього Закону має закінчитися у зв'язку з настанням певної події, є день, що передує дню вказаної події.

Розділ III ТЕРИТОРІАЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ ВИБОРІВ ДЕПУТАТІВ

Стаття 18. Виборчі округи

1. Вибори депутатів проводяться у загальнодержавному окрузі, який включає в себе всю територію України і закордонний виборчий округ, та у 225 одномандатних округах, що утворюються Центральною виборчою комісією та існують на постійній основі.

Закордонний виборчий округ (далі - закордонний округ) включає в себе всі закордонні виборчі дільниці, утворені відповідно до [статті 22](#) цього Закону.

2. Одномандатні округи по можливості повинні відповідати таким вимогам:

1) одномандатні округи утворюються в межах Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва і Севастополя з приблизно рівною кількістю виборців у кожному окрузі. Орієнтовна середня кількість виборців в одномандатних округах визначається Центральною виборчою комісією виходячи з відомостей Державного реєстру виборців. Відхилення кількості виборців в одномандатному окрузі не може перевищувати дванадцяти відсотків орієнтовної середньої кількості виборців в одномандатних округах;

2) одномандатний округ визначається територією, в межах якої знаходяться виборчі дільниці, що входять до його складу. Центром одномандатного округу є адміністративно-територіальна одиниця за місцезнаходженням окружної виборчої комісії;

3) межі одномандатних округів визначаються з урахуванням меж адміністративно-територіальних одиниць, інтересів членів територіальних громад та проживання на відповідній території національних меншин.

Адміністративно-територіальні одиниці, на території яких компактно проживають окремі національні меншини та які межують між собою, повинні входити до одного виборчого округу. У разі якщо в суміжних адміністративно-територіальних одиницях

кількість виборців, які належать до національної меншини, є більшою, ніж необхідно для формування одного виборчого округу, округи формуються таким чином, щоб в одному з них виборці, які належать до національної меншини, становили більшість від кількості виборців у виборчому окрузі.

Відомості щодо компактності проживання національних меншин на відповідній території надаються Центральній виборчій комісії центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері міжнаціональних відносин та захисту прав національних меншин України.

3. У разі необхідності утворення нових (ліквідації) постійних виборчих дільниць або зміни меж існуючих виборчих дільниць в межах одномандатного округу Центральна виборча комісія приймає відповідне рішення про зміну меж суміжних одномандатних округів та їх центрів.

Зміна меж та центрів одномандатних округів протягом виборчого процесу не допускається.

4. Центральна виборча комісія не пізніше як за сто сімдесят п'ять днів до дня голосування оприлюднює на своєму офіційному веб-сайті перелік одномандатних округів із зазначенням їх номерів, меж, а також адрес приміщень відповідних виборчих комісій та не пізніше як на другий день після початку виборчого процесу публікує зазначені відомості у загальнодержавних та регіональних друкованих засобах масової інформації.

{Стаття 18 в редакції Закону [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

Стаття 19. Виборчі дільниці

1. Підготовка організації і проведення голосування та підрахунок голосів виборців здійснюється на виборчих дільницях, що утворюються Центральною виборчою комісією або окружною виборчою комісією відповідно до цього Закону та існують на постійній чи тимчасовій основі.

2. Виборча дільниця може бути звичайною, спеціальною або закордонною. Звичайна та закордонна виборчі дільниці утворюються Центральною виборчою комісією і існують на постійній основі. Спеціальна виборча дільниця може існувати на постійній чи тимчасовій основі у випадках, передбачених цим Законом.

3. Виборчі дільниці утворюються з чисельністю від двадцяти до двох тисяч п'ятисот виборців.

Виборчі дільниці поділяються на:

- 1) малі - з чисельністю виборців до 500 осіб;
- 2) середні - з чисельністю виборців від 500 до 1500 осіб;
- 3) великі - з чисельністю виборців понад 1500 осіб.

4. Якщо на відповідній території, у відповідному закладі чи установі налічується менше двадцяти виборців, за рішенням Центральної виборчої комісії на відповідній території, у відповідному закладі чи установі виборча дільниця може бути утворена з меншою від граничного значення чисельності виборців, встановленого абзацом першим частини третьої цієї статті. Закордонні виборчі дільниці можуть утворюватися з чисельністю більшою, ніж дві тисячі п'ятсот виборців.

5. Виборча дільниця є спільною для виборів у загальнодержавному та одномандатних округах.

6. Кожна виборча дільниця має порядковий номер, адресу приміщення для голосування та місцезнаходження (адресу приміщення) дільничної виборчої комісії. Приміщення для голосування та приміщення дільничної виборчої комісії можуть мати однакову адресу.

7. Вимоги до приміщення дільничної виборчої комісії та приміщення для голосування встановлюються Центральною виборчою комісією з урахуванням вимог [статті 83](#) цього Закону.

Стаття 20. Звичайні виборчі дільниці

1. Звичайна виборча дільниця призначена для організації та проведення голосування виборців за місцем їх проживання.

2. Звичайна виборча дільниця має територію з визначеними межами та порядковий номер, які визначаються Центральною виборчою комісією.

Стаття 21. Спеціальні виборчі дільниці

1. Спеціальні виборчі дільниці утворюються у стаціонарних лікувальних закладах, в установах виконання покарань, слідчих ізоляторах, на суднах, які перебувають у день голосування у плаванні під Державним Прапором України, на полярних станціях України та в інших місцях тимчасового перебування виборців з обмеженими можливостями пересування.

Не допускається утворення однієї виборчої дільниці для двох і більше закладів чи установ.

Центральна виборча комісія може утворювати на постійній основі спеціальні виборчі дільниці у стаціонарних лікувальних закладах, на полярних станціях України, в установах виконання покарань, слідчих ізоляторах.

2. Спеціальні виборчі дільниці утворюються таким чином, щоб виборці могли проголосувати, не порушуючи режиму перебування в закладі (установі).

З метою забезпечення режиму перебування виборців у відповідному закладі (установі) допускається утворення в одному закладі (установі) більш ніж однієї спеціальної виборчої дільниці.

3. Спеціальні виборчі дільниці, що існують на тимчасовій основі, утворюються окружними виборчими комісіями не пізніше як за сорок п'ять днів до дня голосування.

4. Спеціальна виборча дільниця визначається закладом, установою, судном, полярною станцією України, де вона утворена. Спеціальна виборча дільниця має порядковий номер, адресу (місцезнаходження) закладу, установи, полярної станції України, визначені Центральною виборчою комісією чи окружною виборчою комісією, або характеризується назвою та портом приписки судна.

5. Спеціальні виборчі дільниці, що існують на тимчасовій основі, утворюються окружною виборчою комісією на підставі подань районних, районних у містах державних адміністрацій чи виконавчих комітетів міських рад міст обласного (республіканського в Автономній Республіці Крим) значення, форма яких затверджується Центральною виборчою комісією. Зазначені подання повинні надійти до відповідної окружної виборчої комісії не пізніше як за сорок вісім днів до дня голосування.

6. У поданні щодо утворення спеціальної виборчої дільниці у відповідному закладі чи установі зазначаються:

- 1) назва закладу чи установи;
- 2) юридична адреса закладу чи установи;

3) орієнтовна кількість виборців, що перебуватимуть у закладі чи установі на день голосування;

4) наявність відповідного приміщення для голосування та його адреса (у разі якщо адреса приміщення для голосування відмінна від юридичної адреси закладу чи установи);

5) зобов'язання керівництва закладу чи установи щодо забезпечення відкритого доступу до приміщення для голосування членів відповідної виборчої комісії та осіб, які за цим Законом мають право бути присутніми при голосуванні та підрахунку голосів.

7. У поданні щодо утворення спеціальної виборчої дільниці на судні, що перебуває у плаванні під Державним Прапором України, зазначаються:

1) назва судна;

2) порт приписки судна;

3) орієнтовна кількість виборців на судні;

4) останній перед днем голосування день виходу судна у плавання з порту приписки;

5) орієнтовний найближчий до дня голосування день заходу судна у порт України.

8. У винятковому випадку утворення нового стаціонарного лікувального закладу, установи виконання покарань, слідчого ізолятора чи іншого закладу (установи) з тимчасовим перебуванням виборців з обмеженими можливостями пересування, непередбаченого виходу у плавання судна під Державним Прапором України спеціальна виборча дільниця може утворюватися Центральною виборчою комісією не пізніше як за десять днів до дня голосування за поданням відповідної окружної виборчої комісії.

Зазначене подання вноситься окружною виборчою комісією не пізніше як за п'ятнадцять днів до дня голосування на підставі відповідного звернення районної державної адміністрації, виконавчого комітету міської ради міста обласного (республіканського в Автономній Республіці Крим) значення. У зверненні зазначаються відомості, передбачені відповідно частинами шостою, сьомою цієї статті.

9. У разі проведення виборів депутатів одночасно з виборами Президента України на виборах депутатів використовуються спеціальні виборчі дільниці, що існують на тимчасовій основі, та виборчі дільниці, утворені відповідно до [частини десятої статті 20 Закону України "Про вибори Президента України"](#);

{Статтю 21 доповнено частиною дев'ятою згідно із Законом [№ 1184-VII від 08.04.2014](#)}

Стаття 22. Закордонні виборчі дільниці

1. Закордонна виборча дільниця призначена для організації та проведення голосування виборців, які проживають або на день проведення голосування на виборах депутатів перебувають на відповідній території іноземної держави.

2. Закордонні виборчі дільниці утворюються Центральною виборчою комісією при закордонних дипломатичних установах України, у військових частинах (формуваннях), дислокованих за межами України.

{Частина друга статті 22 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

3. Закордонна виборча дільниця, яка має приміщення для голосування у приміщенні закордонної дипломатичної установи України, у місці дислокації військової частини (формування) за межами України, є постійною виборчою дільницею.

4. Закордонна виборча дільниця має порядковий номер, адресу приміщення для голосування та адресу приміщення дільничної виборчої комісії закордонної виборчої дільниці.

Стаття 23. Оприлюднення рішень про утворення виборчих дільниць

1. Центральна виборча комісія забезпечує оприлюднення в загальнодержавних та у відповідних регіональних чи місцевих друкованих засобах масової інформації та на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії переліку відповідних виборчих дільниць, що утворюються на постійній основі, із зазначенням одномандатних округів, до яких ці виборчі дільниці відносяться, номерів виборчих дільниць не пізніш як за сто сімдесят п'ять днів до дня голосування.

2. Окружна виборча комісія оприлюднює свої рішення про утворення спеціальних виборчих дільниць із зазначенням номерів виборчих дільниць, їх меж чи установ (закладів), у яких вони утворені, адрес відповідних дільничних виборчих комісій та приміщень для голосування. Таке рішення публікується у регіональних чи місцевих друкованих засобах масової інформації не пізніш як на п'ятий день після дня прийняття цього рішення або, у разі неможливості, оприлюднюється в інший спосіб у цей же строк.

3. Центральна виборча комісія забезпечує оприлюднення свого рішення про утворення відповідно до [частини восьмої статті 21](#) цього Закону спеціальної виборчої дільниці у відповідних регіональних чи місцевих друкованих засобах масової інформації не пізніш як на п'ятий день після дня прийняття цього рішення або, у разі неможливості, в інший спосіб у цей же строк.

4. Центральна виборча комісія оприлюднює своє рішення про утворення закордонних виборчих дільниць у загальнодержавних друкованих засобах масової інформації не пізніш як на п'ятий день після дня прийняття цього рішення або, у разі неможливості, оприлюднює в інший спосіб у цей же строк. Відповідна закордонна дипломатична установа України у державі, де утворена закордонна виборча дільниця, публікує повідомлення про утворення закордонної виборчої дільниці у друкованих засобах масової інформації, доступних громадянам України, що проживають чи перебувають на відповідній території, або, у разі неможливості, оприлюднює таке повідомлення в інший спосіб не пізніш як на п'ятий день після дня отримання цього рішення.

Розділ IV ВИБОРЧІ КОМІСІЇ

Стаття 24. Система виборчих комісій

1. Систему виборчих комісій, що здійснюють підготовку та проведення виборів депутатів, становлять:

- 1) Центральна виборча комісія;
- 2) окружні виборчі комісії;
- 3) дільничні виборчі комісії.

2. Повноваження виборчих комісій щодо підготовки та проведення виборів депутатів здійснюються:

- 1) Центральної виборчої комісії - на всій території України та в закордонному окрузі;

{Пункт 1 частини другої статті 24 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

- 2) окружної виборчої комісії - у межах одномандатного округу;

3) дільничної виборчої комісії - у межах виборчої дільниці.

3. Повноваження окружної виборчої комісії закордонного округу здійснює Центральна виборча комісія.

{Статтю 24 доповнено частиною третьою згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

Стаття 25. Статус виборчих комісій

1. Виборчі комісії є спеціальними колегіальними органами, уповноваженими організовувати підготовку та проведення виборів депутатів і забезпечувати додержання та однакове застосування законодавства України про вибори депутатів.

2. Статус Центральної виборчої комісії визначається [Конституцією України](#), [Законом України "Про Центральну виборчу комісію"](#), цим та іншими законами України. Центральна виборча комісія очолює систему виборчих комісій, які організовують підготовку і проведення виборів депутатів, і є комісією вищого рівня щодо всіх окружних та дільничних виборчих комісій, передбачених цим Законом.

3. Центральна виборча комісія не є правонаступником окружних виборчих комісій.

4. Статус окружних та дільничних виборчих комісій визначається цим Законом.

5. Окружна виборча комісія є юридичною особою, має печатку, зразок якої затверджується Центральною виборчою комісією. Окружна виборча комісія є комісією вищого рівня щодо всіх дільничних виборчих комісій в межах відповідного одномандатного округу.

6. Дільнична виборча комісія не є юридичною особою. Дільнична виборча комісія має власну печатку, зразок якої затверджується Центральною виборчою комісією.

Стаття 26. Вимоги до членів окружної чи дільничної виборчої комісії

1. До складу окружної виборчої комісії чи дільничної виборчої комісії звичайної або спеціальної виборчої дільниці можуть входити виборці, які проживають у межах території України.

2. Виборець може входити до складу лише однієї виборчої комісії, що здійснює підготовку та проведення виборів народних депутатів України, а також виборів Президента України, депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів, комісії всеукраїнського або місцевого референдуму, якщо виборчий процес зазначених виборів чи процес референдуму проводиться одночасно з виборами народних депутатів України.

{Частина друга статті 26 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 1184-VII від 08.04.2014](#)}

3. До складу окружної чи дільничної виборчої комісії не можуть входити кандидати у депутати, представники партій у Центральній виборчій комісії, уповноважені особи партій, довірені особи кандидатів у депутати в одномандатному окрузі, офіційні спостерігачі, посадові та службові особи органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування, працівники судів та правоохоронних органів, а також громадяни, які утримуються в установах виконання покарань чи слідчих ізоляторах або мають судимість за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину чи кримінального правопорушення проти виборчих прав громадян, якщо ця судимість не погашена або не знята у встановленому законом порядку.

{Частина третя статті 26 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 720-IX від 17.06.2020](#)}

4. До складу дільничної виборчої комісії спеціальної виборчої дільниці, утвореної в стаціонарному лікувальному закладі або в установі виконання покарань чи слідчому ізоляторі, не можуть входити працівники відповідного закладу або установи.

5. У разі якщо одночасно з виборами депутатів проводиться виборчий процес інших виборів чи процес референдуму, до складу окружної чи дільничної виборчої комісії не можуть входити кандидати, які балотуються на цих виборах, їх уповноважені чи довірені особи, уповноважені особи та представники інших суб'єктів відповідного виборчого процесу, офіційні спостерігачі.

{Частина п'ята статті 26 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 1184-VII від 08.04.2014](#)}

6. Центральна виборча комісія одночасно з формуванням складу окружної виборчої комісії призначає голову, заступника голови, секретаря такої виборчої комісії.

7. {Абзац перший частини сьомої статті 26 виключено на підставі Закону [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

Секретар окружної чи дільничної виборчої комісії повинен володіти державною мовою в обсязі, необхідному для ведення діловодства.

Стаття 27. Порядок утворення окружної виборчої комісії

1. Окружна виборча комісія утворюється Центральною виборчою комісією не пізніше як за шістьдесят два дні до дня голосування у складі голови, заступника голови, секретаря та інших членів комісії у кількості не менше дванадцяти і не більше вісімнадцяти осіб.

2. Суб'єктами подання кандидатур до складу окружних виборчих комісій (далі - суб'єкт подання) є:

1) політична партія, депутатська фракція якої зареєстрована в Апараті Верховної Ради України поточного скликання;

2) політичні партії - суб'єкти виборчого процесу, кандидати у депутати від яких зареєстровані у загальнодержавному окрузі.

{Пункт 2 частини другої статті 27 в редакції Закону [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

3. До складу окружної виборчої комісії обов'язково включаються (за наявності відповідного подання) по одному представнику від суб'єкта подання, зазначеного у пункті 1 частини другої цієї статті. Не більше ніж по одному представнику від суб'єктів подання, зазначених у пункті 2 частини другої цієї статті, включаються до складу окружної виборчої комісії шляхом жеребкування, що проводиться Центральною виборчою комісією у встановленому нею порядку, не пізніше як на третій день після закінчення строку внесення подань, зазначених у частині четвертій цієї статті. Кандидатури, внесені до складу окружної виборчої комісії, можуть бути відхилені лише з підстав їх невідповідності вимогам, зазначеним у [статті 26](#) цього Закону, порушення вимог частин четвертої - сьомої цієї статті або застосування механізму жеребкування, передбаченого цією частиною.

4. Центральний керівний орган суб'єкта подання не пізніше як за шістьдесят сім днів до дня голосування подає на паперових носіях та в електронному вигляді до Центральної виборчої комісії за формою, затвердженою Центральною виборчою комісією, список осіб від цього суб'єкта, не більше однієї кандидатури до однієї комісії, для включення їх до складу відповідних окружних виборчих комісій. Подання підписується керівником суб'єкта

подання (або особою, яка виконує його повноваження) та скріплюється печаткою відповідного суб'єкта подання.

5. У поданні кандидатур до складу окружних виборчих комісій зазначаються:

- 1) прізвище, ім'я (усі власні імена), по батькові (за наявності) особи;
- 2) число, місяць, рік народження;
- 3) громадянство особи;
- 4) місце проживання та адреса житла особи, а також контактні телефони;
- 5) володіння державною мовою;
- 6) освіта;
- 7) місце роботи та займана посада особи;
- 8) наявність досвіду щодо участі в роботі виборчих комісій;

{Пункт 9 частини п'ятої статті 27 виключено на підставі Закону [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

10) посада в комісії, на яку пропонується особа;

{Пункт 10 частини п'ятої статті 27 набирає чинності з 1 січня 2013 року - див. [п.1 розділу XV](#) цього Закону}

11) відомості про відсутність у особи судимості за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину чи кримінального правопорушення проти виборчих прав громадян.

{Пункт 11 частини п'ятої статті 27 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 720-IX від 17.06.2020](#)}

6. До подання додаються власноручно написані заяви осіб, запропонованих до складу окружної виборчої комісії, про згоду на участь у її роботі від відповідного суб'єкта подання, а у разі пропонування цієї кандидатури на посаду голови, заступника голови або секретаря комісії - про згоду виконувати відповідні посадові обов'язки.

7. Технічні описки та неточності, допущені у поданні, не є підставою для відхилення внесених кандидатур. Про виявлення таких описок і неточностей Центральна виборча комісія невідкладно повідомляє відповідного суб'єкта подання. Зазначені описки та неточності можуть бути виправлені шляхом внесення уточненого подання стосовно відповідних кандидатур не пізніше наступного дня після дня отримання вказаного повідомлення. Якщо уточнене подання не надійшло у цей строк, відповідні кандидатури відхиляються.

8. У разі якщо у встановлений частиною четвертою цієї статті строк не надійшли подання щодо складу окружної виборчої комісії або якщо кількість запропонованих до складу окружної виборчої комісії осіб становить менше дванадцяти, окружна виборча комісія утворюється у строк, визначений частиною першою цієї статті, Центральною виборчою комісією за поданням Голови Центральної виборчої комісії, внесеним з дотриманням вимог, передбачених у [статті 26](#) цього Закону, у кількості дванадцяти осіб з обов'язковим урахуванням поданих кандидатур від відповідних суб'єктів подання, передбачених частиною другою цієї статті.

9. Кожний суб'єкт подання кандидатур до складу окружних виборчих комісій має право на пропорційну частку кожної категорії керівних посад в окружних виборчих комісіях. Частка керівних посад для кожного суб'єкта подання кандидатур до складу окружних виборчих комісій в межах загальнодержавного округу визначається відповідно до кількості

кандидатур, включених від цього суб'єкта до складу окружних виборчих комісій, у відношенні до загальної кількості осіб, включених до складу окружних виборчих комісій. Особа, включена до складу окружної виборчої комісії за поданням Голови Центральної виборчої комісії, не може бути призначена на керівну посаду у виборчій комісії, крім випадків, коли до складу відповідної виборчої комісії не надійшли або надійшли у недостатній кількості подання щодо призначення відповідних осіб на посаду голови, заступника голови та секретаря комісії. Розподіл керівних посад між суб'єктами подання в межах часток, визначених відповідно до цієї частини, визначається Центральною виборчою комісією. При цьому повинна бути дотримана приблизна рівномірність територіального розподілу посад, отриманих представниками кожного суб'єкта подання.

10. Голова, заступник голови та секретар окружної виборчої комісії повинні бути представниками різних партій - суб'єктів подання, передбачених частиною другою цієї статті.

11. Рішення про утворення окружних виборчих комісій та про їх склад, прийняте відповідно до вимог цього Закону, оприлюднюється на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії не пізніше наступного дня від дня його прийняття. Витяг із цього рішення про утворення окружних виборчих комісій у відповідному регіоні та про їх склад публікується Центральною виборчою комісією у регіональному друкованому засобі масової інформації у семиденний строк від дня прийняття зазначеного рішення. Рішення про зміни у складі окружної виборчої комісії оприлюднюється у порядку та у строки, встановлені цією частиною, однак не пізніше останнього дня перед днем голосування.

Стаття 28. Порядок утворення дільничної виборчої комісії звичайної чи спеціальної виборчої дільниці

1. Дільнична виборча комісія утворюється відповідною окружною виборчою комісією не пізніш як за тридцять один день до дня голосування у складі голови, заступника голови, секретаря та інших членів комісії.

2. Дільнична виборча комісія утворюється у складі:

1) для малих дільниць - 10-14 осіб;

{Пункт 1 частини другої статті 28 в редакції Закону [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

2) для середніх дільниць - 12-16 осіб;

{Пункт 2 частини другої статті 28 в редакції Закону [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

3) для великих дільниць - 14-18 осіб.

{Пункт 3 частини другої статті 28 в редакції Закону [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

3. На виборчих дільницях, де кількість виборців не перевищує п'ятдесяти осіб, дільнична виборча комісія може утворюватися у складі голови, секретаря та двох - чотирьох членів комісії.

4. Право подання кандидатур до складу дільничних виборчих комісій мають суб'єкти подання, зазначені у [частині другій статті 27](#) цього Закону, та кандидати у депутати у відповідному одномандатному окрузі.

Від імені партії подання вносить уповноважена на підставі довіреності особа від партії. Подання від кандидата у депутати вносить безпосередньо кандидат у депутати або його довірена особа.

5. До складу дільничної виборчої комісії звичайної чи спеціальної виборчої дільниці, за винятком випадків, передбачених частиною дванадцятю цієї статті, обов'язково

включаються (за наявності відповідного подання) по одному представнику суб'єкта подання, зазначеного у [пункті 1 частини другої статті 27](#) цього Закону. Не більше ніж по одному представнику від суб'єктів подання, зазначених у [пункті 2 частини другої статті 27](#) цього Закону, та кандидатів у депутати у відповідному одномандатному окрузі включаються до складу дільничної виборчої комісії шляхом жеребкування, що проводиться окружною виборчою комісією не пізніш як на третій день після закінчення строку внесення подань, зазначених у частині шостій цієї статті, в порядку, визначеному Центральною виборчою комісією. Кандидатури, внесені до складу дільничної виборчої комісії, можуть бути відхилені лише з підстав їх невідповідності вимогам, встановленим [статтею 26](#) цього Закону, або застосування механізму жеребкування, передбаченого цією частиною, а також внесення подання з порушенням вимог частин шостої, сьомої, дев'ятої цієї статті.

6. Суб'єкт подання кандидатур до складу дільничних виборчих комісій не пізніш як за тридцять дев'ять днів до дня голосування подає до відповідної окружної виборчої комісії на паперових носіях та в електронному вигляді за формою, затвердженою Центральною виборчою комісією, список осіб від цього суб'єкта подання, не більше однієї кандидатури до однієї виборчої комісії, для включення їх до складу відповідних дільничних виборчих комісій. У поданні зазначаються особи, запропоновані відповідним суб'єктом подання на посаду голови, заступника голови та секретаря виборчої комісії. Подання від партії підписується керівником партії (або особою, яка виконує його повноваження) та скріплюється печаткою цієї партії. Подання від кандидата у депутати вносяться за підписом відповідного кандидата у депутати.

7. У поданні кандидатур до складу дільничних виборчих комісій зазначаються відомості, передбачені [частиною п'ятою статті 27](#) цього Закону. До подання додаються заяви осіб, запропонованих до складу дільничної виборчої комісії, про згоду на участь у роботі виборчої комісії від відповідного суб'єкта подання, а у разі пропонування цієї кандидатури на посаду голови, заступника голови або секретаря виборчої комісії - про згоду виконувати відповідні посадові обов'язки.

8. У разі якщо у встановлений частиною шостою цієї статті строк не надійшли подання щодо складу дільничної виборчої комісії або якщо кількість запропонованих до складу дільничної виборчої комісії осіб становить менше ніж мінімальна кількість, встановлена частинами другою та третьою цієї статті, окружна виборча комісія зобов'язана у строк, визначений частиною першою цієї статті, утворити дільничну виборчу комісію за поданням голови окружної виборчої комісії у складі, не більшому ніж середня кількість осіб від кількостей, встановлених частинами другою або третьою цієї статті, з обов'язковим урахуванням поданих кандидатур від суб'єктів подання, передбачених частиною четвертою цієї статті. Пропозиції стосовно таких кандидатур голові окружної виборчої комісії можуть подавати члени окружної виборчої комісії.

9. Технічні описки та неточності, допущені у поданні, не є підставою для відхилення внесених кандидатур. Про виявлення таких описок і неточностей окружна виборча комісія невідкладно повідомляє відповідного суб'єкта подання. Зазначені описки та неточності можуть бути виправлені шляхом внесення уточненого подання стосовно відповідних кандидатур не пізніше наступного дня після отримання вказаного повідомлення. Якщо уточнене подання не надійшло у цей строк, відповідні кандидатури відхиляються.

10. Кожний суб'єкт подання кандидатур до складу дільничних виборчих комісій має право на пропорційну частку кожної категорії керівних посад у дільничних виборчих комісіях окремо малих, середніх, великих виборчих дільниць у межах виборчого округу, яка залежить від кількості кандидатур від відповідних суб'єктів подання, включених до складу дільничних виборчих комісій. Частка керівних посад для кожного суб'єкта подання у кожній категорії виборчих дільниць у межах виборчого округу визначається відповідно до кількості кандидатур, включених від цього суб'єкта подання до складу виборчих комісій

кожної категорії виборчих дільниць, у відношенні до загальної кількості осіб, включених до складу виборчих комісій відповідної категорії виборчих дільниць. Особа, включена до складу дільничної виборчої комісії за поданням голови окружної виборчої комісії, не може бути призначена на керівну посаду у виборчій комісії, крім випадків, коли до складу відповідної виборчої комісії не надійшли або надійшли у недостатній кількості подання щодо призначення відповідних осіб на посаду голови, заступника голови та секретаря комісії. Розподіл керівних посад між суб'єктами подання кандидатур до складу дільничних виборчих комісій у межах часток, визначених відповідно до цієї частини, визначається окружною виборчою комісією у порядку, встановленому Центральною виборчою комісією.

11. Голова, заступник голови та секретар дільничної виборчої комісії повинні бути представниками різних партій, кандидатів у депутати - суб'єктів подання, передбачених частиною четвертою цієї статті.

12. Дільнична виборча комісія спеціальної виборчої дільниці, утвореної на судні, яке в день голосування перебуває у плаванні під Державним Прапором України, на полярній станції України, утворюється окружною виборчою комісією за місцем приписки судна, полярної станції України за поданням відповідно капітана судна, керівника полярної станції України, яке може надсилатися технічними засобами зв'язку у строк, передбачений частиною шостою цієї статті.

13. У разі утворення спеціальної виборчої дільниці у винятковому випадку відповідно до [частини восьмої статті 21](#) цього Закону дільнична виборча комісія утворюється Центральною виборчою комісією одночасно з утворенням виборчої дільниці за поданням окружної виборчої комісії.

14. Про підготовку подання до Центральної виборчої комісії щодо утворення спеціальної виборчої дільниці у винятковому випадку окружна виборча комісія повідомляє всіх суб'єктів подання кандидатур до складу дільничних виборчих комісій та пропонує у строки, визначені окружною виборчою комісією, однак не пізніш як протягом п'яти днів після звернення з повідомленням, внести подання стосовно кандидатур до складу дільничної виборчої комісії у порядку, визначеному цією статтею.

15. Рішення про утворення дільничної виборчої комісії публікується у регіональних чи місцевих друкованих засобах масової інформації не пізніш як на п'ятий день після дня його прийняття або, у разі неможливості, оприлюднюється в інший спосіб у цей же строк. Рішення про утворення дільничної виборчої комісії спеціальної виборчої дільниці, утвореної у винятковому випадку, а також рішення про зміни у складі дільничної виборчої комісії публікується чи оприлюднюється у порядку та у строки, встановлені цією частиною, однак не пізніше останнього дня перед днем голосування.

16. У разі проведення виборів народних депутатів України одночасно з виборами Президента України дільничні виборчі комісії звичайних і спеціальних виборчих дільниць не утворюються, їх повноваження виконують відповідні дільничні виборчі комісії з виборів Президента України.

{Статтю 28 доповнено частиною шістнадцятою згідно із Законом [№ 1184-VII від 08.04.2014](#)}

Стаття 29. Порядок утворення дільничної виборчої комісії закордонної виборчої дільниці

1. Дільнична виборча комісія закордонної виборчої дільниці утворюється Центральною виборчою комісією не пізніш як за тридцять один день до дня голосування у складі голови, заступника голови, секретаря та інших членів комісії. Кількісний склад дільничної виборчої

комісії закордонної виборчої дільниці визначається відповідно до частин другої та третьої статті 28 цього Закону.

2. До складу дільничної виборчої комісії закордонної виборчої дільниці можуть входити виборці, які проживають або перебувають у період підготовки та проведення виборів на території відповідної іноземної держави.

3. Право подання кандидатур до складу дільничних виборчих комісій закордонних виборчих дільниць мають суб'єкти подання, зазначені у [частині другій статті 27](#) цього Закону, а також Міністерство закордонних справ України.

4. Суб'єкт подання кандидатур до складу дільничної виборчої комісії закордонної виборчої дільниці не пізніш як за тридцять дев'ять днів до дня голосування подає на паперових носіях та в електронному вигляді до Центральної виборчої комісії за формою, затвердженою Центральною виборчою комісією, список осіб від цього суб'єкта, не більше однієї кандидатури до однієї комісії, для включення їх до складу відповідних дільничних виборчих комісій. У цьому поданні зазначаються запропоновані особи на посаду голови, заступника голови та секретаря комісії. Подання підписується керівником суб'єкта подання (або особою, яка виконує його повноваження) та скріплюється печаткою відповідного суб'єкта подання.

5. Міністерство закордонних справ України включає до подання, внесеного у строки, встановлені частиною четвертою цієї статті, працівників закордонних дипломатичних установ України (з дотриманням вимог [частини третьої статті 26](#) цього Закону), військовослужбовців військових частин (формувань), дислокованих за межами України, або інших громадян України, які мають право голосу та проживають або перебувають у період підготовки та проведення виборів на території відповідної іноземної держави, у кількості, не меншій від мінімального і не більшій від середнього кількісного складу дільничних виборчих комісій, встановленого частинами другою чи третьою статті 28 цього Закону.

6. У поданні кандидатур до складу дільничних виборчих комісій зазначаються відомості, передбачені [частиною п'ятою статті 27](#) цього Закону. До подання додаються заяви осіб, запропонованих до складу дільничної виборчої комісії, про згоду на участь у її роботі від відповідного суб'єкта подання чи за поданням Міністерства закордонних справ України, а у разі пропонування цієї кандидатури на посаду голови, заступника голови або секретаря комісії - про згоду виконувати відповідні посадові обов'язки.

7. До складу дільничної виборчої комісії закордонної виборчої дільниці включаються (за наявності відповідного подання) з дотриманням вимог [частини третьої статті 27](#) цього Закону не більше ніж по одному представнику від суб'єкта подання кандидатур до складу дільничних виборчих комісій.

8. До складу дільничної виборчої комісії закордонної виборчої дільниці включаються з дотриманням вимог частин другої та шостої цієї статті та [статті 26](#) цього Закону кандидатури, внесені Міністерством закордонних справ України, у такій кількості, щоб склад утвореної виборчої комісії відповідав вимогам [частин другої](#) чи [третьої статті 28](#) цього Закону.

9. Підставою відхилення внесених кандидатур можуть бути лише їх невідповідність вимогам, встановленим [статтею 26](#) цього Закону, а також частинами другою, шостою та десятою цієї статті, або застосування механізму жеребкування, передбаченого [частиною п'ятою статті 28](#) цього Закону.

10. Технічні описки та неточності, допущені у поданні, не є підставою для відхилення внесених кандидатур. Про виявлення таких описок і неточностей Центральна виборча

комісія невідкладно повідомляє суб'єкта подання кандидатур до складу дільничних виборчих комісій. Зазначені описки та неточності можуть бути виправлені шляхом внесення уточненого подання стосовно відповідних кандидатур не пізніше наступного дня після отримання вказаного повідомлення. Якщо уточнене подання не надійшло у цей строк, відповідні кандидатури відхиляються.

11. Кожний суб'єкт подання кандидатур до складу дільничних виборчих комісій, від якого включені кандидатури до складу дільничних виборчих комісій, має право на пропорційну частку кожної категорії керівних посад у дільничних виборчих комісіях окремо малих, середніх, великих закордонних виборчих дільниць, яка залежить від кількості кандидатур від відповідного суб'єкта, що ввійшли до складу виборчих комісій. Частка керівних посад для кожного суб'єкта подання для кожної категорії закордонних виборчих дільниць визначається відповідно до кількості кандидатур, включених від цього суб'єкта подання до складу виборчих комісій кожної категорії виборчих дільниць, у відношенні до загальної кількості осіб, включених до складу виборчих комісій відповідної категорії виборчих дільниць. Розподіл керівних посад між суб'єктами подання кандидатур до складу дільничних виборчих комісій у межах часток, визначених відповідно до цієї частини, визначається Центральною виборчою комісією.

12. Особа, включена до складу дільничної виборчої комісії за поданням Міністерства закордонних справ України, може бути призначена на керівну посаду у виборчій комісії тільки у випадку відсутності кандидатур на таку посаду від інших суб'єктів подання.

13. Рішення про утворення дільничних виборчих комісій закордонних виборчих дільниць, їх склад, прийняті відповідно до вимог цього Закону, оприлюднюються на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії на наступний день з дня прийняття нею відповідного рішення та публікуються Центральною виборчою комісією в загальнодержавних друкованих засобах масової інформації. Оприлюднення відомостей про місцезнаходження (адресу приміщення) та режим роботи дільничних виборчих комісій, утворених при закордонних дипломатичних установах України, у військових частинах (формуваннях), дислокованих за межами України, здійснюється відповідними закордонними дипломатичними установами України з урахуванням місцевих умов країн перебування.

14. У разі проведення виборів народних депутатів України одночасно з виборами Президента України дільничні виборчі комісії закордонних виборчих дільниць не утворюються, їх повноваження виконують відповідні дільничні виборчі комісії закордонних виборчих дільниць з виборів Президента України.

{Статтю 29 доповнено частиною чотирнадцятою згідно із Законом [№ 1184-VII від 08.04.2014](#)}

Стаття 30. Повноваження Центральної виборчої комісії

1. Повноваження Центральної виборчої комісії щодо підготовки та проведення виборів депутатів визначаються цим Законом, [Законом України "Про Центральну виборчу комісію"](#) та іншими законами України.

2. Крім повноважень, визначених [Законом України "Про Центральну виборчу комісію"](#), Центральна виборча комісія:

1) здійснює контроль за додержанням і однаковим застосуванням законодавства про вибори депутатів виборцями, окружними і дільничними виборчими комісіями та їх членами, органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим та органами місцевого самоврядування, посадовими і службовими особами цих органів, підприємствами, закладами, установами, організаціями та їх посадовими особами, засобами

масової інформації, їх власниками, посадовими особами та творчими працівниками, кандидатами у депутати, партіями, їх представниками у Центральній виборчій комісії та уповноваженими особами, довіреними особами кандидатів у депутати в одномандатних округах, офіційними спостерігачами, громадськими організаціями;

2) здійснює організаційно-методичне забезпечення діяльності виборчих комісій;

3) організовує у визначеному нею порядку навчання членів окружних виборчих комісій;

{Пункт 3 частини другої статті 30 в редакції Закону [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

4) визначає порядок навчання окружними виборчими комісіями членів дільничних виборчих комісій; забезпечує виготовлення методичних рекомендацій з навчання окружними виборчими комісіями членів дільничних виборчих комісій;

{Частину другу статті 30 доповнено новим пунктом згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

5) скликає у разі необхідності за власною ініціативою засідання виборчої комісії нижчого рівня;

6) встановлює норми і перелік обладнання, інвентарю для приміщень виборчої комісії та приміщень для голосування, а також види послуг, робіт, що можуть надаватися виборчим комісіям;

7) встановлює форми виборчих документів, затверджує зразки печаток та вивісок виборчих комісій, визначає порядок зберігання та передачі виборчих документів до відповідних державних архівних установ;

8) припиняє рух коштів на рахунках окружних виборчих комісій в установах банків після закінчення строку повноважень цих комісій або в разі порушення ними кошторисно-фінансової дисципліни; приймає рішення про перерахування залишків коштів на рахунок Центральної виборчої комісії;

9) реєструє кандидатів у депутати;

10) реєструє представника партії у Центральній виборчій комісії, уповноважених осіб партії;

{Пункт 10 частини другої статті 30 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

11) реєструє довірених осіб кандидата у депутати, зареєстрованого в одномандатному окрузі;

{Частину другу статті 30 доповнено новим пунктом згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

12) надає дозвіл громадським організаціям мати офіційних спостерігачів під час виборів депутатів;

13) реєструє офіційних спостерігачів від іноземних держав, міжнародних організацій;

14) затверджує форму, колір і текст виборчого бюлетеня для голосування в загальнодержавному окрузі та в одномандатних виборчих округах; забезпечує централізоване виготовлення у необхідній кількості та облік виборчих бюлетенів і передає їх окружним виборчим комісіям;

15) призначає повторні та проміжні вибори у випадках, передбачених цим Законом;

16) передає представнику Міністерства закордонних справ України виборчі бюлетені, бланки іншої документації, печатки, штампи для передачі їх дільничним виборчим комісіям закордонних виборчих дільниць;

17) розглядає заяви і скарги на рішення, дії або бездіяльність окружних виборчих комісій і приймає рішення з цих питань;

18) затверджує текст та форму інформаційних плакатів, а також плакатів, що роз'яснюють порядок голосування та відповідальність за порушення законодавства про вибори депутатів;

19) надає роз'яснення окружним та дільничним виборчим комісіям по заповненню відповідних протоколів про підрахунок голосів та встановленню підсумків голосування;

20) встановлює підсумки голосування та складає протокол про підсумки голосування в межах закордонного округу;

{Частина другу статті 30 доповнено новим пунктом згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

21) здійснює повноваження відповідної окружної виборчої комісії у разі ненадходження протоколу від окружної виборчої комісії про підсумки голосування у загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу або протоколу окружної виборчої комісії про підсумки голосування в одномандатному окрузі у строки, визначені цим Законом, а також у разі бездіяльності окружної виборчої комісії;

{Пункт 21 частини другої статті 30 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

22) здійснює інші повноваження, передбачені цим та іншими законами України.

3. Акти Центральної виборчої комісії нормативно-правового характеру, передбачені цим Законом, приймаються та оприлюднюються у встановленому порядку, як правило, до початку виборчого процесу, якщо інше не встановлено цим Законом.

{Статтю 30 доповнено новою частиною згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

4. Для організаційного, правового, інформаційного, технічного забезпечення здійснення повноважень, передбачених цим Законом та [Законом України "Про Центральну виборчу комісію"](#), Центральна виборча комісія на час виборчого процесу виборів депутатів може залучати відповідних спеціалістів, експертів та технічних працівників.

Стаття 31. Повноваження окружної виборчої комісії

1. Повноваження окружної виборчої комісії починаються з моменту складення присяги не менш як двома третинами її мінімального складу, визначеного [частиною першою статті 27](#) цього Закону, на її першому засіданні, яке проводиться не пізніше як на третій день після дня прийняття рішення про її утворення.

2. Окружна виборча комісія:

1) забезпечує підготовку та проведення виборів депутатів в одномандатному окрузі та в загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу;

2) здійснює в межах відповідного одномандатного округу контроль за додержанням і однаковим застосуванням законодавства про вибори депутатів виборцями, дільничними виборчими комісіями та їх членами, органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим та органами місцевого самоврядування, посадовими і службовими особами цих органів, підприємствами, закладами, установами, організаціями та їх посадовими особами, засобами масової інформації, їх власниками, посадовими

особами та творчими працівниками, кандидатами у депутати, партіями, їх представниками та уповноваженими особами, довіреними особами кандидатів у депутати в одномандатних округах, офіційними спостерігачами, громадськими організаціями;

3) надає правову, організаційно-методичну, технічну допомогу дільничним виборчим комісіям, організовує навчання членів цих комісій з питань організації виборчого процесу;

{Пункт 4 частини другої статті 31 виключено на підставі Закону [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

5) утворює дільничні виборчі комісії відповідно до цього Закону, крім випадку, передбаченого у [частині тринадцятій статті 28](#) цього Закону;

6) скликає у разі необхідності за власною ініціативою засідання дільничної виборчої комісії;

7) вирішує питання використання коштів Державного бюджету України, виділених на підготовку та проведення виборів депутатів, у порядку, встановленому Центральною виборчою комісією;

8) контролює дотримання органами, уповноваженими на це законом, законодавства щодо складання списків виборців по виборчих дільницях на території одномандатного округу, контролює надання їх для загального ознайомлення;

9) контролює діяльність місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування з питань забезпечення приміщеннями для голосування, транспортом, засобами зв'язку, обладнанням, у межах своєї компетенції розглядає і вирішує інші питання матеріально-технічного забезпечення виборів депутатів на території одномандатного округу;

10) передає дільничним виборчим комісіям виборчі бюлетені, бланки іншої документації відповідно до цього Закону, забезпечує контроль за обліком виборчих бюлетенів у межах одномандатного округу;

11) забезпечує виготовлення інформаційних плакатів, плакатів, що роз'яснюють порядок голосування та відповідальність за порушення законодавства про вибори депутатів, печаток дільничних виборчих комісій та передає їх дільничним виборчим комісіям, а також забезпечує виготовлення іншої виборчої документації;

12) надає правову, організаційно-методичну, технічну допомогу дільничним виборчим комісіям, організовує навчання голів, заступників голів, секретарів дільничних виборчих комісій;

13) заслуховує інформацію дільничних виборчих комісій, місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування з питань підготовки і проведення виборів;

14) реєструє офіційних спостерігачів від партії, кандидата у депутати, громадської організації;

{Пункт 14 частини другої статті 31 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

15) розглядає заяви і скарги на рішення, дії або бездіяльність дільничних виборчих комісій і приймає рішення з цих питань;

16) встановлює підсумки голосування в загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу та одномандатному окрузі, складає протоколи про підсумки голосування, передає протоколи та іншу виборчу документацію, передбачену цим Законом, Центральній виборчій комісії;

17) визнає голосування на виборчій дільниці недійсним у випадках, передбачених цим Законом;

18) забезпечує передачу на зберігання до відповідної архівної установи виборчої та іншої документації в порядку, встановленому Центральною виборчою комісією;

19) узагальнює інформацію щодо поданих до окружної виборчої комісії заяв та скарг, що стосуються процесу виборів депутатів, а також результатів їх розгляду, вивіщує цю інформацію на стенді офіційних матеріалів комісії для загального ознайомлення та подає її до Центральної виборчої комісії у встановленому нею [порядку](#) для розміщення на її офіційному веб-сайті;

{Частина другу статті 31 доповнено новим пунктом згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

20) здійснює інші повноваження, передбачені цим та іншими законами України.

3. Повноваження окружної виборчої комісії припиняються через п'ятнадцять днів після дня офіційного оприлюднення Центральною виборчою комісією результатів виборів депутатів у порядку, встановленому цим Законом.

4. Статус окружної виборчої комісії як юридичної особи припиняється в порядку та у строки, визначені [статтею 38](#) цього Закону.

Стаття 32. Повноваження дільничної виборчої комісії

1. Повноваження дільничної виборчої комісії починаються з моменту складення присяги не менш як двома третинами її мінімального складу, визначеного [частинами другою](#) та [третьою статті 28](#) цього Закону, на засіданні комісії, що проводиться не пізніш як на третій день після дня прийняття рішення про її утворення.

2. Дільнична виборча комісія:

1) здійснює контроль за неухильним додержанням та однаковим застосуванням законодавства про вибори депутатів під час голосування та підрахунку голосів на виборчій дільниці;

2) отримує список виборців від органу ведення Державного реєстру виборців або Міністерства закордонних справ України, складає список виборців у випадках, передбачених цим Законом, надає його для загального ознайомлення, а також вносить до нього зміни у випадках, передбачених цим Законом;

3) забезпечує можливість ознайомлення виборців з виборчими списками кандидатів у депутати від партій, відомостями про кандидатів у депутати в одномандатних округах, а також з рішеннями, прийнятими Центральною виборчою комісією, відповідною окружною виборчою комісією, власними рішеннями та повідомленнями;

4) в порядку та в строки, встановлені [частиною другою статті 40](#) цього Закону, вручає або надсилає кожному виборцю іменне запрошення із зазначенням дати проведення голосування, адреси приміщення для голосування, часу початку і закінчення голосування;

5) забезпечує облік отриманих комісією виборчих бюлетенів;

6) забезпечує підготовку приміщення для голосування та виборчих скриньок;

7) за рішенням Центральної виборчої комісії вносить зміни до виборчих бюлетенів у порядку та у строки, передбачені цим Законом;

8) організовує на виборчій дільниці голосування;

9) проводить підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці, складає протоколи про підрахунок голосів на виборчій дільниці та передає їх та іншу виборчу документацію відповідній окружній виборчій комісії у порядку, встановленому цим Законом;

10) визнає недійсним голосування на виборчій дільниці за наявності обставин, передбачених [статтею 92](#) цього Закону;

11) розглядає заяви і скарги з питань підготовки та організації голосування на виборчій дільниці та в межах своїх повноважень приймає щодо них рішення;

12) узагальнює інформацію щодо поданих до дільничної виборчої комісії заяв та скарг, що стосуються процесу виборів депутатів, а також результатів їх розгляду, вивіщує цю інформацію на стенді офіційних матеріалів комісії для загального ознайомлення та подає її до Центральної виборчої комісії для розміщення на її офіційному веб-сайті;

{Частина другу статті 32 доповнено новим пунктом згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

13) здійснює інші повноваження, передбачені цим та іншими законами України.

3. Повноваження дільничної виборчої комісії припиняються через п'ять днів після дня офіційного оприлюднення Центральною виборчою комісією результатів виборів депутатів.

4. Дільнична виборча комісія припиняє свою діяльність одночасно з припиненням її повноважень.

Стаття 33. Організація роботи окружних та дільничних виборчих комісій

1. Виборча комісія є колегіальним органом. Основною формою роботи виборчої комісії є засідання, яке скликається головою комісії, в разі його відсутності - заступником голови, а в разі відсутності голови та його заступника - секретарем комісії.

2. У разі необхідності засідання виборчої комісії може бути скликане рішенням виборчої комісії вищого рівня.

3. На письмову вимогу третини складу виборчої комісії голова виборчої комісії або його заступник зобов'язаний скликати засідання комісії не пізніше наступного дня після отримання такої вимоги.

4. Перше засідання виборчої комісії скликається її головою не пізніше як на третій день після дня її утворення, а наступні - за необхідністю. У разі утворення виборчої комісії одночасно з утворенням виборчої дільниці відповідно до [частини тринадцятої статті 28](#) цього Закону перше засідання комісії скликається не пізніше наступного дня після дня її утворення.

5. Засідання виборчої комісії є повноважним за умови присутності більше половини членів комісії від складу цієї комісії.

6. Засідання виборчої комісії скликається з обов'язковим повідомленням усіх членів комісії про час, місце проведення засідання та його порядок денний.

7. Членам виборчої комісії надаються проекти рішень комісії та необхідні документи, як правило, не пізніше останнього дня перед днем проведення засідання комісії, однак не пізніше як до початку засідання.

8. Засідання виборчої комісії веде голова комісії або його заступник; у разі невиконання ними цієї функції або у разі їх відсутності, у тому числі у день голосування, зокрема, при підрахунку голосів на виборчій дільниці, встановленні підсумків голосування в межах території одномандатного округу комісія на кожному такому засіданні визначає із свого складу головуєчого на засіданні з числа членів комісії.

9. Виборча комісія на вимогу трьох членів комісії, а також за рішенням виборчої комісії вищого рівня або суду зобов'язана розглянути на своєму засіданні питання, що належать до її повноважень, не пізніше як у триденний строк від дня заявлення вимоги або прийняття зазначеного рішення, але не пізніше дня голосування, а у день голосування, крім дільничної виборчої комісії, - невідкладно. Дільнична виборча комісія зобов'язана розглянути на своєму засіданні питання, що належать до її повноважень, на вимогу зазначених членів комісії у день голосування або за рішенням виборчої комісії вищого рівня чи суду, прийнятого в день голосування, невідкладно після закінчення голосування.

10. Рішення виборчої комісії приймається відкритим голосуванням більшістю голосів від складу комісії, крім випадків, передбачених цим Законом, після його розгляду та обговорення на засіданні виборчої комісії.

{Частина десята статті 33 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

11. Рішення комісії набирає чинності з моменту його прийняття, за винятком випадків, передбачених цим Законом.

12. На засіданні окружної або дільничної виборчої комісії у день голосування, зокрема, при підрахунку голосів, встановленні підсумків голосування в межах виборчого округу, у разі присутності менше ніж двох третин членів комісії від складу комісії рішення комісії приймається не менше ніж двома третинами голосів від числа членів комісії, присутніх на засіданні комісії.

13. Член виборчої комісії, який бере участь у її засіданні і не згоден з рішенням, прийнятим комісією, має право протягом двох днів після засідання, на якому було прийнято рішення, у письмовій формі висловити окрему думку, яка додається до протоколу відповідного засідання виборчої комісії і є його невід'ємною частиною.

14. Рішення виборчої комісії, прийняте в межах її повноважень, є обов'язковим для виконання усіма суб'єктами виборчого процесу, органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим та органами місцевого самоврядування, посадовими і службовими особами цих органів, підприємствами, закладами, установами, організаціями та їх посадовими особами, засобами масової інформації, їх власниками, посадовими особами та творчими працівниками, об'єднаннями громадян.

15. Рішення виборчої комісії, що суперечить законодавству України або прийняте з перевищенням її повноважень, може бути скасоване виборчою комісією вищого рівня або визнане протиправним та скасоване судом. У такому випадку виборча комісія вищого рівня має право прийняти рішення по суті питання.

16. Заяви, скарги та інші документи, що надійшли до виборчої комісії, приймаються та реєструються в порядку, встановленому Центральною виборчою комісією.

17. Для організаційного, правового, технічного забезпечення здійснення повноважень, передбачених цим Законом, виборча комісія може залучати, на підставі цивільно-правових угод, відповідних спеціалістів, експертів та технічних працівників.

18. Ніхто не має права втручатися у діяльність виборчих комісій, крім як у випадках, передбачених законом.

Стаття 34. Право присутності на засіданні виборчої комісії

1. Зареєстровані відповідно до вимог цього Закону представники партій у Центральній виборчій комісії беруть участь у засіданні Центральної виборчої комісії з правом дорадчого голосу.

2. На засіданні Центральної виборчої комісії мають також право бути присутніми без дозволу чи запрошення:

1) кандидати у депутати, їх довірені особи та уповноважені особи партій (разом не більше двох осіб від однієї партії, не більше однієї особи від одного кандидата);

2) офіційні спостерігачі від громадських організацій, які отримали дозвіл мати офіційних спостерігачів під час виборів депутатів (разом не більше двох осіб від однієї громадської організації);

3) офіційні спостерігачі від іноземних держав та міжнародних організацій;

4) представники засобів масової інформації (не більше двох осіб від одного засобу масової інформації).

3. На засіданнях окружної чи дільничної виборчої комісії, у тому числі при підрахунку голосів та встановленні підсумків голосування, на виборчій дільниці в день голосування у приміщенні, де проводиться голосування, мають право бути присутніми без дозволу чи запрошення відповідної комісії лише такі особи:

1) члени виборчих комісій вищого рівня;

2) кандидати у депутати, їх довірені особи, уповноважені особи партій (не більше однієї особи від однієї партії, одного кандидата);

3) офіційні спостерігачі від партій, кандидатів у депутати, громадських організацій (не більше однієї особи від однієї партії, одного кандидата, однієї громадської організації);

{Пункт 3 частини третьої статті 34 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

4) офіційні спостерігачі від іноземних держав і міжнародних організацій;

5) представники засобів масової інформації (не більше двох осіб від одного засобу масової інформації).

4. Інші особи, крім зазначених у частині третій цієї статті та [частині першій статті 82](#) цього Закону, можуть бути присутніми на засіданні виборчої комісії тільки з дозволу або на запрошення цієї комісії, про що приймається рішення на засіданні виборчої комісії. Перебування осіб, не передбачених частиною третьою цієї статті, на виборчій дільниці під час проведення голосування, а також на засіданні виборчої комісії при підрахунку голосів та встановленні підсумків голосування забороняється.

5. Виборча комісія може прийняти мотивоване рішення про позбавлення права бути присутніми на засіданні осіб, зазначених у частині другій, пунктах 2-5 частини третьої та частині четвертій цієї статті, якщо вони протиправно перешкоджають його проведенню. Таке рішення приймається не менше ніж двома третинами голосів від складу комісії присутніх на засіданні комісії.

6. Працівники правоохоронних органів можуть здійснювати охорону правопорядку в день голосування та при підрахунку голосів лише поза межами приміщення для голосування. У випадку виникнення фактів порушень правопорядку голова, заступник голови чи секретар комісії може їх викликати виключно для вчинення дій з відновлення правопорядку і на час, необхідний для таких дій.

Стаття 35. Документування діяльності окружних та дільничних виборчих комісій

1. Документування діяльності окружних та дільничних виборчих комісій здійснюється у порядку, встановленому цією статтею та порядком ведення діловодства виборчих комісій, який затверджується Центральною виборчою комісією.

2. На засіданні виборчої комісії ведеться протокол засідання, який веде секретар комісії. За відсутності секретаря комісії чи у разі невиконання ним своїх повноважень на засіданні комісія обирає зі свого складу секретаря засідання, який виконує обов'язки секретаря комісії на відповідному засіданні та при оформленні документів засідання. Протокол засідання комісії підписується головуючим на засіданні та секретарем комісії (чи секретарем засідання). Протокол засідання комісії надається для ознайомлення членам комісії на їх вимогу не пізніше наступного засідання комісії, при цьому член комісії має право його підписати. Протокол засідання комісії може бути наданий для ознайомлення суб'єкту виборчого процесу на його вимогу не пізніше наступного засідання комісії. У цей же строк протокол засідання виборчої комісії вивішується на стенді офіційних матеріалів комісії для загального ознайомлення та надсилається до Центральної виборчої комісії. Центральна виборча комісія оприлюднює протокол засідання виборчої комісії на своєму офіційному веб-сайті невідкладно після його надходження.

{Частина друга статті 35 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

3. Рішення виборчої комісії з розглянутого питання оформляється у формі постанови, яка повинна містити:

- 1) найменування комісії;
- 2) найменування постанови;
- 3) час, дату та місце прийняття і порядковий номер постанови;

4) мотивувальну частину з посиланням на обставини, що зумовили розгляд питання на засіданні комісії, посиланнями на відповідні положення нормативно-правових актів або постанову виборчої комісії вищого рівня чи рішення суду, якими керувалася комісія при прийнятті постанови;

- 5) резолютивну частину.

4. Постанова підписується головою виборчої комісії (головуючим на засіданні) і секретарем виборчої комісії (секретарем засідання). Зміст та наскрізний номер постанови повинні бути відображені у протоколі відповідного засідання виборчої комісії.

5. Постанова, прийнята окружною чи дільничною виборчою комісією, не пізніше ранку наступного дня після дня її прийняття, а прийнята напередодні дня голосування, у день голосування та під час підрахунку голосів, встановлення підсумків голосування, - не пізніш як через чотири години після завершення засідання виборчої комісії, вивішується для загального ознайомлення на стенді офіційних матеріалів комісії, який обладнується в приміщенні комісії у місці, вільно доступному для відвідувачів. У ці ж строки постанова, прийнята окружною чи дільничною виборчою комісією, надсилається до Центральної виборчої комісії, яка оприлюднює її на своєму офіційному веб-сайті невідкладно після надходження постанови.

Копія постанови, прийнятої окружною чи дільничною виборчою комісією, засвідчена головою виборчої комісії чи його заступником і секретарем виборчої комісії та скріплена печаткою виборчої комісії, видається суб'єкту виборчого процесу, якого вона стосується, на його вимогу не пізніше ніж через чотири години після її прийняття, а прийнятої напередодні дня голосування та в день голосування, – невідкладно. У ці ж строки постанова, прийнята окружною виборчою комісією, надсилається до Центральної виборчої комісії через автоматизовану інформаційно-аналітичну систему.

{Частина п'ята статті 35 в редакції Закону [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

6. З питань поточної діяльності комісія може приймати протокольні рішення, зміст яких заноситься до протоколу виборчої комісії та не оформлюється окремим документом.

7. Виборча комісія складає акти та протоколи. Акт комісії засвідчує певний факт або певну подію, виявлені і визнані комісією. Протокол комісії встановлює підсумки певних дій, виконаних комісією.

8. Акти і протоколи виборчої комісії складаються у випадках, передбачених цим Законом, за формами, затвердженими Центральною виборчою комісією, та у кількості примірників, встановлених цим Законом. Акт або протокол комісії підписується всіма присутніми на засіданні членами виборчої комісії, підписи яких скріплюються печаткою виборчої комісії. Перший примірник акта чи протоколу мають право підписати присутні на засіданні кандидати у депутати, довірені особи кандидата у депутати, представники партій у Центральній виборчій комісії чи уповноважені особи партій, офіційні спостерігачі.

{Частина восьма статті 35 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

9. Документи виборчих комісій, що стосуються організації виборів, підлягають невідкладному оприлюдненню на стенді офіційних матеріалів відповідної комісії та на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії відразу після їх надходження до Центральної виборчої комісії.

{Статтю 35 доповнено частиною дев'ятою згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

Стаття 36. Статус члена виборчої комісії

1. Статус члена Центральної виборчої комісії визначається [Законом України "Про Центральну виборчу комісію"](#).

2. Статус члена окружної чи члена дільничної виборчої комісії, а також порядок набуття цього статусу визначається цим Законом.

3. Член окружної, дільничної виборчої комісії на першому засіданні виборчої комісії, в якому він бере участь, в обов'язковому порядку ознайомлюється зі змістом частин сьомої - дванадцятої цієї статті, після чого складає таку присягу члена комісії:

"Я, (прізвище, ім'я та по батькові), беручи на себе повноваження члена виборчої комісії та усвідомлюючи свою високу відповідальність перед Українським народом, присягаю додержуватися [Конституції України](#) та виборчих законів України, чесно і сумлінно виконувати свої обов'язки, виходячи з принципів верховенства права, законності, об'єктивності та неупередженості, забезпечувати реалізацію і захист виборчих прав громадян України".

4. Особа, яка склала присягу, ставить свій підпис під текстом присяги. Цей документ є невід'ємною частиною документації відповідної комісії. Члену комісії після складення ним присяги видається посвідчення за підписом голови комісії вищого рівня за формою, затвердженою Центральною виборчою комісією.

5. Відмова скласти присягу означає відмову особи бути членом комісії.

6. За рішенням виборчої комісії, яке затверджується виборчою комісією вищого рівня, голова, заступник голови, секретар або інші члени окружної чи дільничної виборчої комісії (загальною кількістю не більше трьох осіб) протягом усього періоду повноважень виборчої комісії або частини цього періоду можуть виконувати свої повноваження у виборчій комісії відповідно до [статті 47](#) цього Закону на платній основі на підставі цивільно-правового договору між ними і виборчою комісією. Зазначені особи на цей період звільняються від

виконання виробничих або службових обов'язків за основним місцем роботи із збереженням загального та спеціального стажу.

7. Член виборчої комісії має право:

- 1) брати участь у підготовці питань, що вносяться на розгляд виборчої комісії;
- 2) виступати на засіданнях виборчої комісії, ставити іншим учасникам засідання запитання щодо порядку денного, вносити пропозиції з питань, віднесених до повноважень комісії;
- 3) за дорученням відповідної виборчої комісії перевіряти діяльність виборчих комісій нижчого рівня;
- 4) безперешкодно знайомитися з документами виборчої комісії, членом якої він є, та виборчих комісій нижчого рівня на відповідній території;
- 5) на відшкодування шкоди, заподіяної його життю, здоров'ю чи майну у зв'язку з виконанням обов'язків члена виборчої комісії, у тому числі витрат на відрядження, пов'язаних з виконанням обов'язків члена комісії, у порядку і розмірі, що встановлені Кабінетом Міністрів України.

8. Член комісії не може бути звільнений з роботи, переведений на нижчу посаду з підстав, пов'язаних із виконанням його обов'язків у виборчій комісії.

9. Член виборчої комісії зобов'язаний:

- 1) додержуватися [Конституції України](#), цього та інших законів України та актів законодавства з питань підготовки і проведення виборів;
- 2) брати участь у засіданнях виборчої комісії;
- 3) виконувати рішення виборчої комісії та обов'язки, покладені на нього згідно з їх розподілом у комісії.

10. Член виборчої комісії має також інші права та обов'язки відповідно до цього та інших законів України.

11. На час безпосереднього виконання обов'язків члена виборчої комісії (участь у засіданнях комісії, інших заходах на виконання цього Закону чи рішень комісії) на кожного члена виборчої комісії поширюються гарантії і компенсації, передбачені законодавством для працівників на час виконання ними державних або громадських обов'язків у робочий час. Члени виборчої комісії звільняються від виконання службових обов'язків за місцем постійної роботи на час, необхідний для здійснення обов'язків члена комісії, на підставі письмового повідомлення голови, заступника голови чи секретаря відповідної виборчої комісії про скликання засідання комісії або рішення виборчої комісії про залучення члена комісії до участі в інших заходах, передбачених цим Законом. Такі повідомлення або рішення повинні містити зазначення дати, часу та запланованої тривалості засідання виборчої комісії чи іншого заходу.

12. Члену виборчої комісії протягом часу своїх повноважень забороняється агітувати за чи проти партій, кандидатів у депутати та публічно оцінювати діяльність партій - суб'єктів виборчого процесу та кандидатів у депутати.

Стаття 37. Дострокове припинення повноважень складу виборчої комісії або члена виборчої комісії

1. Повноваження усього складу окружної, дільничної виборчої комісії можуть бути достроково припинені виборчою комісією, яка її утворила, за власною ініціативою або на

підставі рішення суду в разі систематичного порушення чи одноразового грубого порушення комісією [Конституції України](#), цього та інших законів України.

2. Дострокове припинення повноважень усього складу виборчої комісії не є ліквідацією цієї комісії.

3. Повноваження члена окружної, дільничної виборчої комісії припиняються достроково виборчою комісією, яка її утворила, у зв'язку з:

1) особистою заявою про складення повноважень члена комісії;

2) внесенням подання про заміну члена виборчої комісії суб'єктом, за поданням якого кандидатуру такого члена було включено до складу виборчої комісії;

3) припиненням його громадянства України;

4) вибуттям на період включно до дня голосування за межі України або країни, на території якої утворена закордонна виборча дільниця, що тягне за собою неможливість виконувати обов'язки члена комісії;

5) реєстрацією його кандидатом у народні депутати України або кандидатом у депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, кандидатом у депутати місцевої ради або кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови, якщо виборчий процес вказаних виборів проводиться одночасно з виборчим процесом виборів народних депутатів України;

{Пункт 5 частини третьої статті 37 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 1184-VII від 08.04.2014](#)}

6) реєстрацією його представником партії у Центральній виборчій комісії, офіційним спостерігачем, уповноваженою особою партії, довіреною особою кандидата у народні депутати України або довіреною особою кандидата у депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, кандидата у депутати місцевої ради чи кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, представником, уповноваженою особою місцевої організації партії, якщо виборчий процес вказаних виборів проводиться одночасно з виборчим процесом виборів народних депутатів України;

{Пункт 6 частини третьої статті 37 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 1184-VII від 08.04.2014](#)}

7) входженням його до складу іншої виборчої комісії, що здійснює підготовку та проведення виборів народних депутатів України або депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів, якщо виборчий процес вказаних виборів проводиться одночасно з виборчим процесом виборів народних депутатів України;

{Пункт 7 частини третьої статті 37 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 1184-VII від 08.04.2014](#)}

8) відмовою скласти присягу члена комісії;

9) порушенням присяги члена комісії, що виявилось як систематичне невиконання покладених на нього обов'язків, засвідченим не менш як двома рішеннями з цього приводу виборчої комісії, до складу якої він входить;

10) одноразовим грубим порушенням законодавства України про вибори, встановленим рішенням суду або рішенням виборчої комісії вищого рівня;

11) набранням щодо нього законної сили обвинувальним вироком суду за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину чи кримінального правопорушення проти виборчих прав громадян;

{Пункт 11 частини третьої статті 37 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 720-IX від 17.06.2020](#)}

12) виявленням обставин наявності судимості за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину чи кримінального правопорушення проти виборчих прав громадян, якщо така судимість не знята або не погашена;

{Пункт 12 частини третьої статті 37 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 720-IX від 17.06.2020](#)}

13) визнанням його недієздатним;

14) його смертю.

4. При виникненні обставин, передбачених у пунктах 3, 5-8, 11-14 частини третьої цієї статті, повноваження члена виборчої комісії припиняються з моменту їх виникнення або виявлення, а обставин, передбачених у пунктах 1, 2, 4, 9, 10 частини третьої цієї статті, - з моменту прийняття рішення про дострокове припинення його повноважень виборчою комісією, яка її утворила.

Особа, яка подала заяву про складення повноважень, продовжує виконувати обов'язки голови, заступника голови, секретаря, члена виборчої комісії до моменту прийняття рішення про дострокове припинення її повноважень комісією, яка утворила відповідну комісію.

5. Виборча комісія, яка достроково припинила повноваження усього складу виборчої комісії, окремого члена виборчої комісії, не пізніше наступного дня повідомляє про це суб'єктів, за поданням яких до складу комісії було включено осіб, повноваження яких достроково припинено.

6. У разі дострокового припинення повноважень усього складу виборчої комісії відповідна виборча комісія вищого рівня не пізніш як на третій день з дня припинення повноважень комісії, але не пізніш останнього дня перед днем голосування, затверджує новий склад виборчої комісії у порядку, встановленому цим Законом.

7. У разі дострокового припинення повноважень члена виборчої комісії, що призвело до зменшення кількісного складу виборчої комісії нижче від мінімальних меж, встановлених відповідно [частиною першою статті 27](#) або [частинами другою, третьою статті 28](#) цього Закону, або у зв'язку із заміною члена виборчої комісії відповідна виборча комісія вищого рівня не пізніш як на третій день з дня припинення його повноважень, але не пізніш останнього дня перед днем голосування, включає із числа кандидатур, внесених суб'єктами подання, зазначеними у [пункті 2 частини другої статті 27](#) або [частиною четвертою статті 28](#) цього Закону, у порядку, встановленому Центральною виборчою комісією, до її складу іншу особу замість члена комісії, повноваження якого припинено, із тим, щоб кількісний склад такої виборчої комісії відповідав її мінімальній кількості, а у випадку внесення подання про заміну члена виборчої комісії одночасно з достроковим припиненням його повноважень включає до складу відповідної виборчої комісії кандидатуру, внесену на заміну тим самим суб'єктом подання.

8. У разі дострокового припинення повноважень члена виборчої комісії в останній день перед днем голосування таке рішення приймається одночасно з рішенням про включення до складу відповідної виборчої комісії іншої особи від того ж суб'єкта подання.

9. У разі якщо голова, заступник голови або секретар виборчої комісії систематично не виконує покладені на нього обов'язки, відповідна окружна або дільнична виборча комісія може звернутися до виборчої комісії, яка її утворила, з мотивованим поданням про його заміну, якщо за це проголосувало не менше двох третин членів складу комісії; у разі якщо голова, заступник голови або секретар виборчої комісії відмовляється від виконання своїх повноважень, така особа може особисто подати власноручно написану заяву про складання повноважень до виборчої комісії, що утворила відповідну виборчу комісію. Зазначене подання чи заява підлягає обов'язковому розгляду у строки, зазначені у частині сьомій цієї статті. Рішення про заміну голови, заступника голови, секретаря виборчої комісії не тягне за собою припинення повноважень цих осіб як членів відповідної виборчої комісії. Таке рішення приймається з урахуванням вимог [частини десятої статті 27](#) та [частини одинадцятої статті 28](#) цього Закону.

10. Призначення нового голови, заступника голови, секретаря виборчої комісії проводиться в порядку, встановленому цим Законом.

Стаття 38. Набуття та припинення окружною виборчою комісією статусу юридичної особи

1. Набуття та припинення окружною виборчою комісією статусу юридичної особи здійснюється в порядку, передбаченому законами України, з особливостями, встановленими цим Законом.

2. Окружна виборча комісія набуває статусу юридичної особи з моменту внесення запису про включення відомостей про комісію до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців.

3. Для внесення запису про включення відомостей про окружну виборчу комісію до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців голова комісії, в разі його відсутності - заступник голови, не пізніше як на четвертий день з дня утворення комісії повинен особисто подати державному реєстратору за місцем розташування окружної виборчої комісії копію відповідної постанови Центральної виборчої комісії про утворення комісії та заповнену реєстраційну картку встановленого зразка. Державна реєстрація окружної виборчої комісії як юридичної особи здійснюється у день надходження документів для проведення державної реєстрації юридичної особи.

4. Реєстраційний збір за проведення державної реєстрації окружної виборчої комісії як юридичної особи не сплачується.

5. Статус окружної виборчої комісії як юридичної особи припиняється шляхом внесення запису до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців про проведення державної реєстрації припинення окружної виборчої комісії як юридичної особи.

6. Не пізніше як через п'ять днів з дня офіційного оприлюднення результатів виборів депутатів голова окружної виборчої комісії, в разі його відсутності - заступник голови, звертається особисто до органу реєстрації із письмовим повідомленням про дату припинення комісії.

7. На підставі повідомлення, зазначеного в частині шостій цієї статті, у Бюлетені державної реєстрації друкується інформація про дату припинення окружної виборчої комісії, що є підставою для пред'явлення комісії претензій за борговими зобов'язаннями.

8. Плата за публікацію повідомлення у Бюлетені державної реєстрації про припинення окружної виборчої комісії не сплачується.

9. Для проведення державної реєстрації припинення окружної виборчої комісії як юридичної особи шляхом ліквідації голова комісії, в разі його відсутності - заступник голови, після закінчення процедури припинення комісії, але не раніше тридцяти днів з дня офіційного оприлюднення результатів виборів, повинен особисто подати державному реєстратору за місцем розташування комісії заповнену реєстраційну картку встановленого зразка, довідку архівної установи про прийняття документів, які відповідно до закону підлягають довгостроковому зберіганню, а також акт спільної перевірки фінансово-контролюючими органами. Додаткові документи для проведення державної реєстрації припинення окружної виборчої комісії як юридичної особи в результаті її ліквідації не вимагаються. Фінансово-контролюючі органи проводять перевірки, складають відповідні акти не пізніше п'ятнадцяти днів з дня офіційного оприлюднення результатів виборів.

10. Голова окружної виборчої комісії, в разі його відсутності - заступник голови, передає до Центральної виборчої комісії виписку з Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців з відомостями про проведення державної реєстрації припинення окружної виборчої комісії як юридичної особи.

Розділ V

СПИСКИ ВИБОРЦІВ

Стаття 39. Порядок складання попередніх списків виборців для звичайних виборчих дільниць

1. Органи ведення Державного реєстру виборців складають попередні списки виборців для звичайних виборчих дільниць відповідно до [Закону України "Про Державний реєстр виборців"](#). Складання попередніх списків виборців для звичайних виборчих дільниць здійснюється у порядку, встановленому Центральною виборчою комісією.

2. До попереднього списку виборців для звичайної виборчої дільниці включаються громадяни України, яким виповнилося або на день голосування виповниться вісімнадцять років та які відносяться за виборчою адресою до цієї виборчої дільниці відповідно до відомостей Державного реєстру виборців. Виборець може бути включений до списку виборців тільки на одній виборчій дільниці.

3. У попередньому списку виборців зазначаються прізвище, власне ім'я (усі власні імена), по батькові (за наявності) виборця, дата народження, виборча адреса виборця відповідно до відомостей Державного реєстру виборців. Виборці включаються до попереднього списку так, щоб відомості про виборців з однаковою адресою житла були розміщені поруч. Список має наскрізні нумерацію виборців та нумерацію аркушів.

[Форму](#) попереднього списку виборців встановлює Центральна виборча комісія з урахуванням вимог цього Закону.

4. При включенні виборця, якому тимчасово змінено місце голосування, до попереднього списку виборців у графі "Примітки" навпроти його прізвища зазначаються номер посвідчення, що підтверджує тимчасову зміну місця голосування, дату його видачі та найменування органу ведення Державного реєстру виборців, який його видав, а також, у разі якщо виборча адреса виборця знаходиться за межами відповідного одномандатного округу, робиться відмітка про отримання виборцем лише бюлетеня для голосування у загальнодержавному окрузі.

{Абзац перший частини четвертої статті 39 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

У попередньому списку виборців навпроти прізвищ виборців, постійно не здатних пересуватися самостійно, робиться відповідна відмітка у графі "Примітки".

5. Не пізніше як за двадцять днів до дня голосування орган ведення Державного реєстру виборців у приміщенні, в якому він розташований, передає один примірник попереднього списку виборців на паперовому носії відповідній дільничній виборчій комісії.

Від імені дільничної виборчої комісії попередній список виборців отримують не менше трьох членів цієї комісії, одним з яких повинен бути голова комісії, а у разі неможливості - заступник голови або секретар комісії.

Про передачу попереднього списку виборців складається акт за формою, встановленою Центральною виборчою комісією, в двох примірниках. Один примірник акта зберігається в органі ведення Державного реєстру виборців, інший - в дільничній виборчій комісії.

6. Другий примірник попереднього списку виборців зберігається в органі ведення Державного реєстру виборців.

7. У разі одночасного проведення виборів народних депутатів України з виборами Президента України, місцевими виборами, референдумом [порядок](#) складання, уточнення, внесення змін до списків виборців встановлюється Центральною виборчою комісією.

{Статтю 39 доповнено частиною сьомою згідно із Законом [№ 1184-VII від 08.04.2014](#)}

Стаття 40. Порядок ознайомлення виборців із попереднім списком виборців на звичайній виборчій дільниці та усунення неправильностей у списку виборців

1. Дільнична виборча комісія звичайної виборчої дільниці наступного дня після отримання попереднього списку виборців надає його для загального ознайомлення у приміщенні дільничної виборчої комісії.

2. Дільнична виборча комісія звичайної виборчої дільниці надсилає або доставляє в інший спосіб кожному виборцю іменне запрошення, яким повідомляє про включення його до попереднього списку виборців відповідної виборчої дільниці, адресу дільничної виборчої комісії, її номер телефону і розпорядок роботи, а також про час і місце голосування. Виборцям, стосовно яких у списку виборців є відмітка про постійну нездатність пересуватися самостійно, одночасно повідомляється, що їм буде надана можливість проголосувати за місцем перебування. Таке письмове повідомлення надсилається або доставляється не пізніше як за п'ятнадцять днів до дня голосування.

Форма іменного запрошення затверджується Центральною виборчою комісією.

3. Виборець має право ознайомитися із попереднім списком виборців у приміщенні дільничної виборчої комісії та перевірити правильність внесених до нього відомостей.

Виборець може звернутися до дільничної виборчої комісії або безпосередньо до органу ведення Державного реєстру виборців із заявою про уточнення попереднього списку виборців, у тому числі про включення або виключення зі списку себе особисто або інших осіб, а також щодо наявності або відсутності відміток про постійну нездатність виборця самостійно пересуватися.

4. Виборець особисто подає заяву до дільничної виборчої комісії або безпосередньо до органу ведення Державного реєстру виборців щодо обставин, передбачених частиною третьою цієї статті. У разі якщо виборець за станом здоров'я не може особисто подати заяву, дільнична виборча комісія за зверненням такого виборця зобов'язана забезпечити прийняття заяви у такого виборця в інший спосіб.

До заяви додаються документи (копії документів), які підтверджують зазначені в ній відомості.

5. Заява, зазначена у частині третій цієї статті, може бути подана не пізніше як за п'ять днів до дня голосування і розглядається виборчою комісією протягом одного дня. Заява, подана після зазначеного строку, не розглядається.

6. За результатом розгляду заяви дільнична виборча комісія приймає рішення про передачу такої заяви до органу ведення Державного реєстру виборців. Рішення виборчої комісії невідкладно разом із заявою виборця та доданими до неї документами (копіями документів) направляється до відповідного органу ведення Державного реєстру виборців і не пізніше наступного дня після дня його прийняття видається особі, яка подала заяву, а також надсилається особі, якої воно стосується (якщо така особа не є особою, яка подала заяву).

{Частина шоста статті 40 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

7. Орган ведення Державного реєстру виборців забезпечує розгляд заяв виборців у порядку, встановленому [Законом України "Про Державний реєстр виборців"](#).

8. Орган ведення Державного реєстру виборців вносить відповідні зміни до персональних даних у Державному реєстрі виборців у порядку, визначеному [Законом України "Про Державний реєстр виборців"](#).

9. Про результати розгляду заяв виборців орган ведення Державного реєстру виборців невідкладно повідомляє відповідну дільничну виборчу комісію.

10. Адміністративний позов про уточнення списку виборців може бути подано до суду в порядку, встановленому [Кодексом адміністративного судочинства України](#). Суд при розгляді даного адміністративного позову звертається до відповідного органу ведення Державного реєстру виборців із запитом щодо уточнення відомостей про виборця.

11. Рішення суду про внесення змін до попереднього списку виборців не пізніше як за п'ять днів до дня голосування подається виборцем до відповідного органу ведення Державного реєстру виборців або до відповідної дільничної виборчої комісії для негайного направлення до такого органу, а пізніше цього строку - до дільничної виборчої комісії.

Стаття 41. Порядок уточнення попереднього списку виборців на звичайній виборчій дільниці

1. Керівники органів, закладів, установ, зазначених у статті 22 [Закону України "Про Державний реєстр виборців"](#), не пізніше як за десять днів до дня голосування подають до органу ведення Державного реєстру виборців відомості, передбачені статтею 22 Закону України "Про Державний реєстр виборців", за формою, встановленою Центральною виборчою комісією.

2. Відомості, передбачені частиною першою цієї статті, подаються в електронному вигляді та на паперовому носії у вигляді списку, який має наскрізні нумерацію записів та нумерацію аркушів. Достовірність відомостей засвідчується на кожному аркуші підписом керівника відповідного органу, закладу, установи і скріплюється печаткою.

3. Члени окружних та дільничних виборчих комісій не пізніше як за п'ять днів до дня голосування подають до органу ведення Державного реєстру виборців за місцезнаходженням відповідної виборчої дільниці або за своєю виборчою адресою заяву про тимчасову зміну місця голосування без зміни виборчої адреси відповідно до частини третьої статті 7 [Закону України "Про Державний реєстр виборців"](#). Члени окружних виборчих комісій включаються до списку виборців на виборчій дільниці, найбільш наближений до місця знаходження відповідної окружної виборчої комісії. Члени дільничних

виборчих комісій включаються до списку виборців на виборчій дільниці, де вони включені до складу виборчої комісії.

4. Орган ведення Державного реєстру виборців на підставі відомостей, поданих відповідно до частини першої цієї статті, рішень відповідних виборчих комісій щодо утворення дільничних виборчих комісій спеціальних виборчих дільниць (у частині включення членів дільничних виборчих комісій до списків виборців на відповідній спеціальній виборчій дільниці), за наслідками розгляду заяв виборців, повідомлень дільничних виборчих комісій спеціальних виборчих дільниць про включення виборців до списку виборців на спеціальній виборчій дільниці, на підставі заяв членів окружних та дільничних виборчих комісій, поданих відповідно до частини третьої цієї статті, а також рішень судів, отриманих не пізніше як за п'ять днів до дня голосування, виготовляє уточнений список виборців.

5. Уточнені списки виборців виготовляються відповідно до Закону України "Про Державний реєстр виборців" у двох примірниках відповідно до вимог частин третьої, четвертої статті 39 цього Закону та містять графу для підписів виборців за отримання виборчих бюлетенів.

6. Один примірник уточненого списку виборців на паперовому носії передається відповідній дільничній виборчій комісії в порядку, передбаченому частиною п'ятою статті 39 цього Закону, не пізніше як за два дні до дня голосування.

Другий примірник уточненого списку виборців зберігається в органі ведення Державного реєстру виборців.

Стаття 42. Внесення змін та уточнень до уточненого списку виборців на звичайній виборчій дільниці

1. Зміни до уточненого списку виборців вносить голова або заступник голови та секретар дільничної виборчої комісії на підставі рішення суду та повідомлення органу ведення Державного реєстру виборців.

2. У день голосування зміни до уточненого списку виборців вносяться виключно на підставі рішення суду.

3. При включенні виборця до списку виборців на виборчій дільниці у порядку внесення змін до уточненого списку виборців відомості про нього, передбачені формою списку виборців, вносяться у кінці списку виборців. При цьому у графі "Примітки" зазначаються дата і номер рішення суду або дата повідомлення органу ведення Державного реєстру виборців, а також, у разі якщо виборча адреса виборця знаходиться за межами відповідного одномандатного округу, робиться відмітка про отримання виборцем лише бюлетеня для голосування у загальнодержавному окрузі.

{Частина третя статті 42 із змінами, внесеними згідно із Законом № 709-VII від 21.11.2013}

4. Виключення зі списку виборців осіб, які неправомірно включені до нього, здійснюється шляхом викреслення, що засвідчується записом "Виключено" та підписами голови і секретаря дільничної виборчої комісії у графі "Примітки". При цьому в зазначеній графі поруч із прізвищем виборця зазначаються дата і номер рішення суду або повідомлення органу ведення Державного реєстру виборців.

5. У разі виявлення кратного включення виборця до уточнених списків виборців у зв'язку з надходженням повідомлення дільничної виборчої комісії про включення виборця до списку виборців на іншій виборчій дільниці орган ведення Державного реєстру виборців, який отримав таке повідомлення, невідкладно повідомляє про це відповідну дільничну

виборчу комісію, яка зобов'язана виключити такого виборця зі списку виборців на цій дільниці.

6. При внесенні змін до списку виборців на звичайній виборчій дільниці дільнична виборча комісія звичайної виборчої дільниці невідкладно передає відомості про виборців, включених до списку виборців або виключених зі списку, відповідному органу ведення Державного реєстру виборців.

7. Голова, заступник голови або секретар дільничної виборчої комісії в день голосування виправляють неточності та технічні описки в уточненому списку виборців - неправильне написання прізвища, власного імені (усіх власних імен), по батькові (за наявності), дати народження, номера будинку, квартири місця проживання - в разі, якщо, незважаючи на такі технічні описки, є зрозумілим, що до списку виборців включено саме того виборця, який прибув на виборчу дільницю для голосування. Таке виправлення засвідчується підписом голови або заступника голови чи секретаря дільничної виборчої комісії у графі "Примітки".

Стаття 43. Порядок складання та уточнення списків виборців на спеціальних виборчих дільницях

1. На спеціальних виборчих дільницях (крім дільниць у стаціонарних лікувальних закладах) списки виборців складаються не пізніше як за п'ятнадцять днів до дня голосування відповідними дільничними виборчими комісіями за [формою](#), встановленою Центральною виборчою комісією, на підставі відомостей, поданих керівниками відповідних закладів, установ, полярної станції України, капітанами суден, де утворені такі виборчі дільниці.

2. На спеціальних виборчих дільницях, утворених у стаціонарних лікувальних закладах, списки виборців складаються не пізніше як за сім днів до дня голосування відповідними дільничними виборчими комісіями за формою, встановленою Центральною виборчою комісією, на підставі відомостей, поданих керівниками відповідних закладів. Виборці, які повинні покинути лікувальний заклад до дня голосування, до таких відомостей та до списку виборців на такий дільниці не включаються.

3. Для спеціальних виборчих дільниць, утворених в установах виконання покарань, слідчих ізоляторах органами ведення Державного реєстру виборців складаються [попередні](#) та [уточнені списки виборців](#), які передаються в порядку та в строки, встановлені [статтями 39](#) та [41](#) цього Закону.

4. Відомості, зазначені у частинах першій та другій цієї статті, подаються в одному примірнику за підписом керівника відповідного закладу, установи, полярної станції України, капітана судна і засвідчуються відповідною печаткою. Керівник відповідного закладу, установи, полярної станції України, капітан судна, забезпечує подання та достовірність зазначених відомостей дільничній виборчій комісії не пізніше як за шістьнадцять днів, а керівник стаціонарного лікувального закладу - не пізніше як за дев'ять днів до дня голосування.

Подання вноситься за [формою](#), встановленою Центральною виборчою комісією, та повинно містити стосовно кожного виборця відомості про:

- 1) прізвище, власне ім'я (усі власні імена), по батькові (за наявності);
- 2) дату народження (число, місяць, рік);
- 3) адресу місця проживання;
- 4) за наявності підстав - відмітку у графі "Примітки" про постійну нездатність виборця самостійно пересуватися.

5. Дільнична виборча комісія спеціальної виборчої дільниці наступного дня після складення списку виборців надає один його примірник для загального ознайомлення у приміщенні дільничної виборчої комісії.

6. Після складення списку виборців на спеціальній виборчій дільниці дільнична виборча комісія невідкладно передає відомості про включених до нього виборців органу ведення Державного реєстру виборців за своїм місцезнаходженням.

Зміст списку виборців на виборчій дільниці, утвореній на судні, що перебуває у плаванні під Державним Прапором України, чи на полярній станції України, передається за допомогою технічних засобів зв'язку відповідній окружній виборчій комісії, яка негайно передає їх органу ведення Державного реєстру виборців за своїм місцезнаходженням.

7. У разі, якщо виборець прибув до стаціонарного лікувального закладу пізніше як за десять днів до дня голосування, однак раніше ніж за три дні до дня голосування, відповідна дільнична виборча комісія уточнює список виборців, включаючи виборця до списку виборців на підставі відомостей, поданих невідкладно керівником відповідного закладу, підпис якого засвідчується печаткою відповідного закладу.

8. Виборець, який прибув до лікувального закладу в тому ж населеному пункті, де він проживає, пізніше ніж за три дні до дня голосування може звернутися до виборчої комісії звичайної виборчої дільниці, де він включений до списку виборців, щодо можливості проголосувати за місцем свого перебування в порядку та у строки, передбачені [статтею 86](#) цього Закону. У такому разі до списку виборців на спеціальній виборчій дільниці він не включається.

9. У разі утворення спеціальної виборчої дільниці у винятковому випадку відповідно до [частини восьмої статті 21](#) цього Закону список виборців складається дільничною виборчою комісією не пізніше як за сім днів до дня голосування на підставі відомостей, поданих керівником відповідного закладу, установи, капітаном судна. Зазначені відомості подаються не пізніше як за вісім днів до дня голосування в одному примірнику за підписом керівника закладу, установи, капітана судна і засвідчуються відповідною печаткою. Після складення списку виборців на такій виборчій дільниці дільнична виборча комісія невідкладно передає відомості про виборців, включених до цього списку, органу ведення Державного реєстру виборців за своїм місцезнаходженням. Виборча комісія дільниці, утвореної на судні, що перебуває у плаванні під Державним Прапором України, чи на полярній станції України, передає зміст списку виборців за допомогою технічних засобів зв'язку відповідній окружній виборчій комісії, яка негайно передає їх органу ведення Державного реєстру виборців за своїм місцезнаходженням.

10. Виборець має право звернутися із заявою до дільничної виборчої комісії спеціальної виборчої дільниці або безпосередньо до суду щодо обставин, передбачених [частиною третьою статті 40](#) цього Закону.

11. Виборець особисто подає заяву до дільничної виборчої комісії спеціальної виборчої дільниці.

12. Заява, зазначена у частині десятій цієї статті, може бути подана до відповідної дільничної виборчої комісії не пізніше як за три дні до дня голосування. Така заява розглядається виборчою комісією невідкладно. За підсумком розгляду заяви дільнична виборча комісія зобов'язана прийняти рішення про внесення зміни до списку виборців або мотивоване рішення про відмову у задоволенні заяви. Копія рішення видається виборцю у день його прийняття. Заява, подана до виборчої комісії після зазначених строків, залишається без розгляду.

13. Адміністративний позов про уточнення списку виборців може бути поданий до суду у порядку і строки, встановлені [Кодексом адміністративного судочинства України](#).

14. При внесенні змін до списку виборців на спеціальній виборчій дільниці дільнична виборча комісія спеціальної виборчої дільниці невідкладно передає відомості про виборців, включених до списку виборців або виключених зі списку, відповідному органу ведення Державного реєстру виборців.

15. У разі отримання таких відомостей пізніше як за п'ять днів до дня голосування та виявлення кратного включення виборця до списку виборців на іншій виборчій дільниці, орган ведення Державного реєстру виборців невідкладно повідомляє про це відповідну дільничну виборчу комісію.

16. Члени дільничної виборчої комісії спеціальної виборчої дільниці включаються до списку виборців на цій виборчій дільниці на підставі рішення відповідної виборчої комісії щодо утворення дільничної виборчої комісії цієї спеціальної виборчої дільниці.

Стаття 44. Порядок складання та уточнення списків виборців на закордонних виборчих дільницях

1. Після утворення закордонних виборчих дільниць орган ведення Державного реєстру виборців у Міністерстві закордонних справ України складає попередні списки виборців для кожної закордонної виборчої дільниці відповідно до [Закону України "Про Державний реєстр виборців"](#). [Форма](#) попереднього списку виборців встановлюється згідно з [частиною третьою статті 39](#) цього Закону.

2. До попереднього списку виборців на закордонній виборчій дільниці включаються громадяни України, яким виповнилося або на день голосування виповниться 18 років, які мають право голосу на виборах та виборча адреса яких знаходиться за межами України.

3. Виборець, який проживає чи перебуває в Україні, та перебуватиме в день голосування за її межами, не пізніше як за п'ять днів до дня голосування може звернутися з мотивованою заявою про тимчасову зміну місця його голосування без зміни виборчої адреси до органу ведення Державного реєстру виборців за своєю виборчою адресою або до органу ведення Державного реєстру виборців у Міністерстві закордонних справ України.

4. Один примірник попереднього списку виборців на паперовому носії передається Міністерством закордонних справ України до відповідних дільничних виборчих комісій не пізніше як за двадцять два дні до дня голосування. Другий зберігається в органі ведення Державного реєстру виборців у Міністерстві закордонних справ України.

5. Дільнична виборча комісія закордонної виборчої дільниці наступного дня після отримання попереднього списку виборців надає його для загального ознайомлення у приміщенні дільничної виборчої комісії.

6. Ознайомлення громадян із попереднім списком виборців на закордонній виборчій дільниці здійснюється у порядку, встановленому [статтею 40](#) цього Закону.

7. Виборець особисто може подати заяву щодо неправильностей у попередньому списку виборців на закордонній виборчій дільниці, до якої додаються необхідні документи (копії документів), до відповідної дільничної виборчої комісії в строки, встановлені [частиною п'ятою статті 40](#) цього Закону.

8. Заява виборця, зазначена в частині сьомій цієї статті, невідкладно передається через відповідну закордонну дипломатичну установу України органу ведення Державного реєстру виборців у Міністерстві закордонних справ України.

Закордонна дипломатична установа України копію такої заяви також передає органу ведення Державного реєстру виборців у Міністерстві закордонних справ України за допомогою технічних засобів зв'язку.

9. З урахуванням відомостей, поданих згідно із [Законом України "Про Державний реєстр виборців"](#), за наслідками розгляду заяв виборців орган ведення Державного реєстру виборців у Міністерстві закордонних справ України виготовляє [уточнений список виборців](#).

Один примірник уточненого списку виборців передається органом ведення Державного реєстру виборців у Міністерстві закордонних справ України дільничній виборчій комісії закордонної виборчої дільниці не пізніше як за два дні до дня голосування.

Другий примірник уточненого списку виборців зберігається в органі ведення Державного реєстру виборців у Міністерстві закордонних справ України.

10. У день голосування зміни до уточненого списку виборців на закордонній виборчій дільниці можуть вноситися головою або заступником голови та секретарем цієї виборчої комісії виключно шляхом виправлення неточностей та технічних описок у порядку, передбаченому [частиною сьомою статті 42](#) цього Закону.

Розділ VI

ФІНАНСОВЕ ТА МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДГОТОВКИ І ПРОВЕДЕННЯ ВИБОРІВ ДЕПУТАТІВ

Стаття 45. Фінансування виборів депутатів

1. Витрати на підготовку і проведення виборів депутатів здійснюються виключно за рахунок коштів Державного бюджету України, виділених на підготовку та проведення виборів депутатів, та коштів виборчих фондів партій, кандидати у депутати від яких зареєстровані в загальнодержавному окрузі, кандидатів у депутати в одномандатних округах.

2. Партія, кандидати у депутати від якої зареєстровані в загальнодержавному окрузі, кандидат у депутати в одномандатному окрузі для фінансування своєї передвиборної агітації зобов'язані утворити власний виборчий фонд, що формується в порядку, встановленому цим Законом.

3. Фінансування передвиборних агітаційних заходів чи матеріалів з джерел, не передбачених частиною другою цієї статті, незалежно від наявності погодження з партіями - суб'єктами виборчого процесу чи кандидатами у депутати, забороняється.

Стаття 46. Фінансове забезпечення підготовки і проведення виборів депутатів за рахунок коштів Державного бюджету України, виділених на підготовку та проведення виборів депутатів

1. Фінансове забезпечення підготовки і проведення чергових, позачергових, повторних, проміжних виборів депутатів за рахунок коштів Державного бюджету України, виділених на підготовку та проведення виборів депутатів, здійснюється Центральною виборчою комісією, яка є головним розпорядником цих коштів.

2. Обсяг коштів для підготовки і проведення чергових, позачергових, повторних, проміжних виборів депутатів за поданням Центральної виборчої комісії передбачається окремим рядком у законі про Державний бюджет України. Витрати на підготовку і проведення позачергових виборів депутатів можуть здійснюватися з резервного фонду бюджету в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

3. Витрати на підготовку і проведення виборів депутатів здійснюються Центральною виборчою комісією та окружними виборчими комісіями відповідно до затверджених Центральною виборчою комісією кошторисів видатків у межах коштів, передбачених на підготовку і проведення виборів у Державному бюджеті України. Фінансове забезпечення виборчих комісій закордонних виборчих дільниць здійснюється Центральною виборчою комісією через Міністерство закордонних справ України.

{Частина третя статті 46 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

4. Кошти на підготовку і проведення чергових, позачергових виборів депутатів, передбачені Державним бюджетом України, перераховуються спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з реалізації державної політики у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів Центральній виборчій комісії у триденний строк з дня оголошення про початок виборчого процесу відповідно до розпису Державного бюджету України.

Кошти на підготовку і проведення повторних, проміжних виборів депутатів, передбачені Державним бюджетом України, перераховуються спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з реалізації державної політики у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів Центральній виборчій комісії у триденний строк з дня призначення відповідних виборів Центральною виборчою комісією відповідно до розпису Державного бюджету України.

5. Центральна виборча комісія затверджує середні норми видатків окружної виборчої комісії, а також середні норми видатків для потреб дільничних виборчих комісій, які повинні включати в себе, зокрема, витрати на майновий найм (оренду) приміщень виборчих комісій та оплату використання матеріально-технічних засобів і оплату праці членів комісій.

6. Окружна виборча комісія у десятиденний строк з дня її утворення на основі середніх норм видатків, затверджених відповідно до частини п'ятої цієї статті, складає єдиний кошторис видатків для підготовки і проведення виборів із включенням до нього видатків окружної виборчої комісії та видатків для потреб дільничних виборчих комісій. Єдиний кошторис видатків окружної виборчої комісії затверджується Центральною виборчою комісією.

7. Фінансування виборчих комісій здійснюється в порядку, встановленому Центральною виборчою комісією спільно з спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з формування та забезпечення державної фінансової політики.

8. Окружна виборча комісія зобов'язана не пізніше як у десятиденний строк з дня офіційного оприлюднення результатів виборів депутатів повернути не використані нею на підготовку і проведення виборів кошти Державного бюджету України на рахунок Центральної виборчої комісії. Спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з реалізації державної політики у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів у триденний строк від дня надходження цих коштів інформує Центральну виборчу комісію про повернення цих коштів на її рахунок.

9. Окружна виборча комісія у п'ятнадцятиденний строк з дня офіційного оприлюднення результатів виборів складає та подає до Центральної виборчої комісії фінансовий звіт про надходження та використання коштів Державного бюджету України на підготовку і проведення виборів депутатів у [порядку](#), встановленому Центральною виборчою комісією, за формою, затвердженою Центральною виборчою комісією спільно із спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з реалізації державної політики у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів.

10. Контроль за правильним та цільовим використанням коштів Державного бюджету України, виділених на підготовку і проведення виборів депутатів, здійснюється Центральною виборчою комісією та спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з реалізації державної політики у сфері державного фінансового контролю у порядку, встановленому Центральною виборчою комісією спільно із спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з формування та забезпечення державної фінансової політики.

Стаття 47. Оплата праці членів виборчої комісії та осіб, які залучаються до роботи у комісії

1. Виконання повноважень члена виборчої комісії на платній основі оплачується в розмірі та у [порядку](#), встановлених Кабінетом Міністрів України за поданням Центральної виборчої комісії, за рахунок коштів Державного бюджету України, виділених на підготовку і проведення виборів депутатів.

2. Оплата праці члена виборчої комісії, звільненого від виконання виробничих або службових обов'язків за основним місцем роботи, не може бути нижчою від його середньої заробітної плати за основним місцем роботи. Оплата праці члена виборчої комісії, який є пенсіонером або особою, яка тимчасово не працює, не може бути нижчою від розміру мінімальної заробітної плати, встановленого на момент її нарахування.

3. Членам виборчих комісій у межах загальної економії фонду оплати праці, передбаченого кошторисом видатків відповідної виборчої комісії на підготовку і проведення виборів депутатів, може бути нарахована і виплачена одноразова грошова винагорода в порядку, встановленому Центральною виборчою комісією.

4. Оплата праці членів виборчих комісій (у тому числі пенсіонерів та осіб, які тимчасово не працюють) у день голосування і в дні встановлення підсумків голосування здійснюється в розмірі та у порядку, встановлених Кабінетом Міністрів України за поданням Центральної виборчої комісії.

5. Оплата праці осіб, зазначених у [частині четвертій статті 30](#) та [частині сімнадцятій статті 33](#) цього Закону, здійснюється в розмірі та у порядку, встановлених Кабінетом Міністрів України, за рахунок коштів Державного бюджету України, виділених на підготовку і проведення виборів депутатів. Розмір оплати праці таких осіб не може бути нижчим від розміру мінімальної заробітної плати, встановленого на момент її нарахування.

{Частина п'ята статті 47 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

6. Праця, пов'язана з організацією підготовки і проведення виборів, осіб, визнаних в установленому законом порядку безробітними, не є підставою для зняття цих осіб з обліку в державній службі зайнятості як таких, що шукають роботу, або для припинення виплати їм допомоги по безробіттю та інших видів допомоги.

7. Оплата праці членів виборчої комісії, а також осіб, які залучаються до роботи у комісії, у тому числі в день голосування, дні встановлення підсумків голосування та результатів виборів, не може бути підставою для скасування, обмеження або зменшення будь-яких видів соціальних виплат, пенсій, субсидій для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг тощо.

Стаття 48. Виборчий фонд партії, кандидата у депутати в одномандатному окрузі

1. Партія, кандидати у депутати від якої зареєстровані в загальнодержавному окрузі, кандидат у депутати в одномандатному окрузі зобов'язані відкрити рахунок свого

виборчого фонду не пізніш як на десятий день з дня реєстрації Центральною виборчою комісією.

Розмір виборчого фонду партії, кандидати у депутати від якої зареєстровані в загальнодержавному окрузі, не може перевищувати дев'яноста тисяч розмірів мінімальної заробітної плати.

{Частина першу статті 48 доповнено новим абзацом згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

Розмір виборчого фонду кандидата у депутати в одномандатному окрузі не може перевищувати чотирьох тисяч розмірів мінімальної заробітної плати.

{Частина першу статті 48 доповнено новим абзацом згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

Виборчий фонд партії, кандидати у депутати від якої зареєстровані в загальнодержавному окрузі (далі - виборчий фонд партії), має один накопичувальний рахунок, на який надходять кошти для фінансування передвиборної агітації, а також поточні рахунки, з яких здійснюється фінансування витрат на передвиборну агітацію. На поточні рахунки виборчого фонду партії кошти надходять виключно з накопичувального рахунку виборчого фонду. Підставою для відкриття накопичувального рахунку виборчого фонду партії є копія рішення Центральної виборчої комісії про реєстрацію кандидатів у депутати, включених до виборчого списку партії. Підставою для відкриття поточного рахунку виборчого фонду партії є довідка установи банку про відкриття накопичувального рахунку партії.

Виборчий фонд кандидата у депутати в одномандатному окрузі має один поточний рахунок, на який надходять кошти для фінансування передвиборної агітації. Підставою для відкриття поточного рахунку виборчого фонду є копія рішення Центральної виборчої комісії про реєстрацію кандидата у депутати в одномандатному окрузі.

2. Партія відкриває накопичувальний рахунок виборчого фонду партії в установі банку України у місті Києві, яку визначає на свій розсуд. Кандидат у депутати в одномандатному окрузі відкриває поточний рахунок виборчого фонду в установі банку України, яку визначає на свій розсуд, за місцезнаходженням окружної виборчої комісії. Партія та кандидат у депутати в одномандатному окрузі мають право відкрити відповідні рахунки виборчого фонду тільки в національній валюті.

3. Партія має право відкривати в установах банків України поточні рахунки виборчого фонду партії з розрахунку не більше одного поточного рахунку на території одного одномандатного округу. Один поточний рахунок виборчого фонду партії може обслуговувати декілька одномандатних округів.

4. Порядок відкриття і закриття рахунків виборчих фондів встановлюється Національним банком України за погодженням із Центральною виборчою комісією не пізніш як за вісімдесят три дні до дня голосування.

5. Послуги установ банків, пов'язані з відкриттям і закриттям рахунків виборчого фонду та їх функціонуванням, надаються безоплатно. Установа банку за користування коштами, що знаходяться на рахунках виборчого фонду партії, відсотки не нараховує і не сплачує.

6. Установа банку не пізніше наступного робочого дня після дня відкриття відповідного накопичувального, поточного рахунку виборчого фонду партії письмово повідомляє Центральну виборчу комісію та Національне агентство з питань запобігання корупції про відкриття відповідного рахунку та його реквізити.

Установа банку не пізніше наступного робочого дня після дня відкриття відповідного поточного рахунку виборчого фонду кандидата у депутати в одномандатному окрузі письмово повідомляє Центральну виборчу комісію, Національне агентство з питань запобігання корупції та відповідну окружну виборчу комісію після її утворення про відкриття відповідного рахунку та його реквізити.

{Частина шоста статті 48 в редакції Законів [№ 709-VII від 21.11.2013](#), [№ 731-VIII від 08.10.2015](#)}

7. Інформація про відкриття накопичувального рахунку виборчого фонду партії та його відповідні реквізити одноразово публікується Центральною виборчою комісією в газетах "Голос України" та "Урядовий кур'єр", а інформація про відкриття поточного рахунку виборчого фонду кандидата у депутати в одномандатному окрузі та його відповідні реквізити одноразово публікується Центральною виборчою комісією у регіональних чи місцевих друкованих засобах масової інформації не пізніш як на п'ятий день після отримання повідомлення установи банку про відкриття відповідного рахунку виборчого фонду за рахунок коштів, що виділяються на підготовку і проведення виборів з Державного бюджету України. Подальша інформація про реквізити відповідного рахунку виборчого фонду партії, кандидата у депутати в одномандатному окрузі публікується у друкованих засобах масової інформації за рахунок коштів відповідного виборчого фонду.

{Частина сьома статті 48 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

8. Витрачання коштів з поточних рахунків виборчого фонду здійснюється в безготівковій формі.

9. Витрачання коштів з поточних рахунків виборчого фонду після 18 години останнього дня перед днем голосування здійснюється виключно у разі, якщо рахунки за товари, роботи і послуги були виставлені до зазначеного часу.

Витрачання коштів з поточних рахунків виборчого фонду припиняється о 18 годині середи після дня голосування.

{Частину дев'яту статті 48 доповнено абзацом другим згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

{Частина дев'ята статті 48 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

10. У разі призначення повторного голосування в одномандатному окрузі використання коштів виборчих фондів кандидатів у депутати, включених до виборчих бюлетенів для повторного голосування, поновлюється з дня прийняття рішення про повторне голосування.

11. Арешт коштів на рахунках виборчого фонду не допускається.

12. Закриття рахунків, зупинення операцій по рахунках виборчого фонду раніше, ніж у строк, встановлений абзацом другим частини дев'ятої цієї статті, не допускається.

{Частина дванадцята статті 48 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

Стаття 49. Розпорядники виборчого фонду

1. Партія із числа кандидатів, включених до виборчого списку цієї партії, або своїх уповноважених осіб у загальнодержавному окрузі, зазначених у частині п'ятій статті 75 цього Закону, призначає не більше двох розпорядників накопичувального рахунку виборчого фонду партії. Кандидат у депутати в одномандатному окрузі може бути

розпорядником поточного рахунку власного виборчого фонду або призначити не більше одного розпорядника поточного рахунку власного виборчого фонду з числа своїх довірених осіб. Розпорядники накопичувального рахунку виборчого фонду партії мають виключне право на використання коштів з накопичувального рахунку виборчого фонду партії, а розпорядник поточного рахунку виборчого фонду кандидата у депутати в одномандатному окрузі має виключне право на використання коштів з поточного рахунку виборчого фонду відповідного кандидата.

2. Партія із числа кандидатів, включених до виборчого списку цієї партії, або своїх уповноважених осіб у відповідному одномандатному окрузі призначає по одному розпоряднику кожного поточного рахунку виборчого фонду партії, який має виключне право на розпорядження коштами з відповідного поточного рахунку виборчого фонду партії.

3. Розпорядники коштів накопичувального рахунку виборчого фонду партії зобов'язані вести облік надходження та розподілу коштів виборчого фонду між поточними рахунками. Розпорядники поточних рахунків виборчого фонду забезпечують дотримання фінансової дисципліни, цільове використання коштів виборчого фонду.

4. Установа банку, в якій відкрито накопичувальний або поточний рахунок виборчого фонду, надає розпорядникові коштів відповідного рахунку, Центральній виборчій комісії та окружним виборчим комісіям щотижнево або за їх зверненням відомості про розміри та джерела внесків, що надійшли на рахунки виборчого фонду, рух коштів, а також їх залишки на рахунках.

5. Розпорядник коштів поточного рахунку виборчого фонду зобов'язаний вести облік використання коштів відповідного поточного рахунку виборчого фонду.

Розпорядник коштів поточного рахунку виборчого фонду партії зобов'язаний за вісім днів до дня голосування подати розпоряднику коштів накопичувального рахунку виборчого фонду партії проміжний фінансовий звіт про використання коштів відповідного поточного рахунку виборчого фонду за період з дня відкриття накопичувального рахунку виборчого фонду до десятого дня до дня голосування.

Розпорядник коштів поточного рахунку виборчого фонду партії зобов'язаний не пізніше як на сьомий день після дня голосування подати розпоряднику коштів накопичувального рахунку виборчого фонду партії остаточний фінансовий звіт про використання коштів відповідного поточного рахунку виборчого фонду.

6. Розпорядник коштів накопичувального рахунку виборчого фонду партії зобов'язаний за п'ять днів до дня голосування подати до відповідної партії, Центральної виборчої комісії та Національного агентства з питань запобігання корупції проміжний фінансовий звіт про надходження та використання коштів виборчого фонду за період з дня відкриття накопичувального рахунку виборчого фонду до десятого дня до дня голосування (на паперових носіях та в електронному вигляді), який оприлюднюється на офіційних веб-сайтах відповідної партії (за наявності), Центральної виборчої комісії, Національного агентства з питань запобігання корупції не пізніше дня, наступного за днем його надходження.

Розпорядник коштів накопичувального рахунку виборчого фонду партії зобов'язаний не пізніше як на п'ятнадцятий день після дня голосування подати до відповідної партії, Центральної виборчої комісії та Національного агентства з питань запобігання корупції остаточний фінансовий звіт про надходження та використання коштів виборчого фонду (на паперових носіях та в електронному вигляді), який оприлюднюється на офіційних веб-сайтах відповідної партії (за наявності), Центральної виборчої комісії, Національного

агентства з питань запобігання корупції не пізніше дня, наступного за днем його надходження.

Розпорядник коштів поточного рахунку виборчого фонду кандидата у депутати в одномандатному окрузі зобов'язаний не пізніш як за вісім днів до дня голосування подати до партії, яка висунула відповідного кандидата у депутати (крім випадку, якщо кандидата висунуто шляхом самовисування), та до окружної виборчої комісії проміжний фінансовий звіт про надходження та використання коштів виборчого фонду (на паперових носіях та в електронному вигляді) за період з дня відкриття поточного рахунку виборчого фонду до десятого дня до дня голосування. У разі прийняття Центральною виборчою комісією рішення про проведення в одномандатному окрузі повторного голосування розпорядник коштів поточного рахунку виборчого фонду кандидата у депутати в одномандатному окрузі, включеного до виборчого бюлетеня для повторного голосування, зобов'язаний за чотири дні до дня повторного голосування подати до партії, яка висунула відповідного кандидата у депутати (крім випадку, якщо кандидата висунуто шляхом самовисування), та до окружної виборчої комісії проміжний фінансовий звіт про надходження та використання коштів виборчого фонду (на паперових носіях та в електронному вигляді) за період з дня прийняття рішення про проведення повторного голосування до п'ятого дня до дня повторного голосування.

Окружна виборча комісія не пізніше наступного дня після отримання проміжного фінансового звіту про надходження та використання коштів виборчого фонду кандидата у депутати в одномандатному окрузі надсилає його копію (на паперових носіях та в електронному вигляді) Центральній виборчій комісії та Національному агентству з питань запобігання корупції у порядку, встановленому Центральною виборчою комісією за погодженням з Національним агентством з питань запобігання корупції. Партія, яка висунула кандидата у депутати, на своєму офіційному веб-сайті (за наявності), Центральна виборча комісія, Національне агентство з питань запобігання корупції на своїх офіційних веб-сайтах оприлюднюють проміжний фінансовий звіт про надходження та використання коштів виборчого фонду кандидата у депутати в одномандатному окрузі невідкладно, але не пізніш як за два дні до дня голосування. У разі проведення в одномандатному окрузі повторного голосування партія, яка висунула кандидата у депутати, включеного до виборчого бюлетеня для повторного голосування, на своєму офіційному веб-сайті (за наявності), Центральна виборча комісія, Національне агентство з питань запобігання корупції на своїх офіційних веб-сайтах оприлюднюють проміжний фінансовий звіт про надходження та використання коштів виборчого фонду кандидата у депутати в одномандатному окрузі, включеного до виборчого бюлетеня для повторного голосування, невідкладно, але не пізніш як за два дні до дня повторного голосування.

Розпорядник коштів поточного рахунку виборчого фонду кандидата у депутати в одномандатному окрузі зобов'язаний не пізніш як на сьомий день після дня голосування подати до партії, яка висунула відповідного кандидата у депутати (крім випадку, якщо кандидата висунуто шляхом самовисування), та окружної виборчої комісії остаточний фінансовий звіт про надходження та використання коштів виборчого фонду (на паперових носіях та в електронному вигляді). У разі проведення в одномандатному окрузі повторного голосування розпорядник коштів поточного рахунку виборчого фонду кандидата у депутати в одномандатному окрузі, включеного до виборчого бюлетеня для повторного голосування, зобов'язаний не пізніш як на сьомий день після дня повторного голосування подати до партії, яка висунула відповідного кандидата у депутати (крім випадку, якщо кандидата у депутати висунуто шляхом самовисування), та окружної виборчої комісії остаточний фінансовий звіт про надходження та використання коштів виборчого фонду (на паперових носіях та в електронному вигляді).

Окружна виборча комісія не пізніш як на наступний день після отримання фінансового звіту про надходження та використання коштів виборчого фонду кандидата у депутати в одномандатному окрузі надсилає його копію (на паперових носіях та в електронному вигляді) Центральній виборчій комісії та Національному агентству з питань запобігання корупції у порядку, встановленому Центральною виборчою комісією за погодженням з Національним агентством з питань запобігання корупції. Партія, яка висунула відповідного кандидата у депутати, на своєму офіційному веб-сайті (за наявності), Центральна виборча комісія, Національне агентство з питань запобігання корупції на своїх офіційних веб-сайтах оприлюднюють остаточний фінансовий звіт про надходження та використання коштів виборчого фонду кандидата у депутати в одномандатному окрузі невідкладно після його отримання, але не пізніш як на вісімнадцятий день після дня голосування. У разі проведення в одномандатному окрузі повторного голосування партія, яка висунула кандидата у депутати, на своєму офіційному веб-сайті (за наявності), Центральна виборча комісія та Національне агентство з питань запобігання корупції на своїх офіційних веб-сайтах оприлюднюють фінансовий звіт про надходження та використання коштів виборчого фонду кандидата у депутати в одномандатному окрузі, включеного до виборчого бюлетеня для повторного голосування, невідкладно після його отримання, але не пізніш як на вісімнадцятий день після дня повторного голосування.

У фінансових звітах, передбачених цією частиною, обов'язковому оприлюдненню підлягають прізвище, ім'я, по батькові та місце проживання фізичної особи. Інші відомості про фізичну особу, віднесені до інформації з обмеженим доступом, оприлюдненню не підлягають.

7. Аналіз фінансових звітів, передбачених частиною шостою цієї статті, здійснюється виборчою комісією, до якої вони подані, та полягає у встановленні відповідності звітних даних вимогам Закону України "Про вибори народних депутатів України", своєчасності подання звітів та відповідності звітних даних інформації, отриманій від банків, у яких відкрито рахунки виборчих фондів.

Центральна виборча комісія не пізніш як за два дні до дня голосування (дня повторного голосування) оприлюднює на своєму офіційному веб-сайті аналіз фінансових звітів, передбачених абзацом першим частини шостої цієї статті, та не пізніш як на тридцятий день після дня голосування - аналіз фінансових звітів, передбачених абзацом другим частини шостої цієї статті.

Окружні виборчі комісії не пізніш як за три дні до дня голосування вивішують на стенді офіційних матеріалів відповідної комісії для загального ознайомлення та надсилають до Центральної виборчої комісії у встановленому нею порядку для оприлюднення на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії, що має бути здійснено не пізніш як за два дні до дня голосування (дня повторного голосування), аналіз поданих до відповідної комісії фінансових звітів, передбачених абзацом третім частини шостої цієї статті, та не пізніш як на двадцятий день після дня голосування (дня повторного голосування) - аналіз фінансових звітів, передбачених абзацом п'ятим частини шостої цієї статті.

У разі виявлення в ході аналізу фінансових звітів ознак порушення вимог цього або інших законів України Центральна виборча комісія або відповідна окружна виборча комісія повідомляє про це Національне агентство з питань запобігання корупції та відповідні правоохоронні органи для перевірки і реагування згідно із законом.

8. У фінансових звітах, передбачених частинами п'ятою та шостою цієї статті, в обов'язковому порядку відображається інформація про всі надходження на накопичувальний, поточний рахунки (поточні рахунки) виборчого фонду партії, кандидата у депутати в одномандатному окрузі, здійснені витрати та залишки коштів на відповідних рахунках, у тому числі інформація про дату надходження кожного внеску до виборчого

фонду партії, кандидата у депутати в одномандатному окрузі, його розмір, особу, яка здійснила внесок на відповідний рахунок виборчого фонду (із зазначенням відомостей про особу, яка здійснила внесок, передбачених [Законом України "Про політичні партії в Україні"](#) для осіб, які здійснюють внески на підтримку партій), призначення, дату здійснення і суму кожного платежу з відповідного рахунку виборчого фонду, отримувача платежу (із зазначенням відомостей про отримувача платежу, передбачених [Законом України "Про політичні партії в Україні"](#)).

9. Форми фінансових звітів, передбачених частинами п'ятою та шостою цієї статті, та порядок проведення таких звітів Центральною виборчою комісією та окружними виборчими комісіями встановлюються Центральною виборчою комісією за погодженням з Національним агентством з питань запобігання корупції.

{Стаття 49 із змінами, внесеними згідно із [Законом № 709-VII від 21.11.2013](#); в редакції Закону [№ 731-VIII від 08.10.2015](#)}

Стаття 50. Формування виборчого фонду та використання його коштів

1. Виборчий фонд партії формується за рахунок власних коштів партії, а також добровільних внесків осіб, які згідно із [Законом України "Про політичні партії в Україні"](#) мають право здійснювати внески на підтримку партій.

Виборчий фонд кандидата у депутати в одномандатному окрузі формується за рахунок власних коштів кандидата та добровільних внесків осіб, які згідно із [Законом України "Про політичні партії в Україні"](#) мають право здійснювати внески на підтримку партій.

2. Добровільні внески особи до виборчого фонду партії, кандидата у депутати в одномандатному окрузі, висунутого партією або шляхом самовисування, обмежуються розміром максимального внеску на підтримку партії протягом року, встановленого [Законом України "Про політичні партії в Україні"](#).

Якщо фізична або юридична особа здійснює або може здійснювати вирішальний вплив на діяльність однієї або кількох юридичних осіб (зокрема є кінцевим бенефіціарним власником (контролером) юридичної особи), то добровільні внески від такої фізичної або юридичної особи і підконтрольних їй юридичних осіб вважаються внеском однієї особи і обмежуються розміром максимального внеску на підтримку партії протягом року, встановленого [Законом України "Про політичні партії в Україні"](#).

3. Забороняється здійснювати добровільні внески до виборчого фонду особам, які відповідно до [Закону України "Про політичні партії в Україні"](#) не мають права здійснювати внески на підтримку партій.

4. Установа банку або відділення зв'язку не приймає добровільний внесок до виборчого фонду, що перевищує розмір, встановлений [частиною другою](#) цієї статті, та/або від особи, яка не подала заяву про відсутність обставин, передбачених [частинами першою, третьою, четвертою](#) статті 15 Закону України "Про політичні партії в Україні", наявність яких є підставою для відмови у прийнятті платіжного документа на здійснення грошового внеску. Така заява подається за формою, затверджену Національним агентством з питань запобігання корупції.

{Абзац перший частини четвертої статті 50 із змінами, внесеними згідно із [Законом № 410-IX від 19.12.2019](#)}

У платіжному документі, що подається до установи банку України або відділення зв'язку громадянином України для здійснення внеску до виборчого фонду, обов'язково зазначаються прізвище, ім'я, по батькові, дата народження, місце проживання, реєстраційний номер облікової картки платника податків (крім осіб, які через свої релігійні

переконання відмовилися від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку в паспорті), розмір (сума) внеску. Установа банку або відділення зв'язку приймає платіжний документ від громадянина України лише за умови пред'явлення ним одного з документів, зазначених у пунктах 1 чи 2 частини третьої статті 2 цього Закону, а також оригіналу документа, який засвідчує його реєстрацію у Державному реєстрі фізичних осіб - платників податків (крім осіб, які через свої релігійні переконання відмовилися від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку в паспорті), а також заяви, передбаченої абзацом першим цієї частини.

5. Добровільний внесок перераховується установою банку або переказується відділенням зв'язку на накопичувальний рахунок виборчого фонду партії або на поточний рахунок кандидата у депутати в одномандатному окрузі не пізніше наступного робочого дня з дня отримання відповідного платіжного документа. Загальний строк безготівкового перерахування внеску на відповідний рахунок виборчого фонду не повинен перевищувати двох банківських днів.

6. Розпорядник відповідного рахунку виборчого фонду має право відмовитися від внеску, про що він подає відповідну заяву та платіжний документ до установи банку, в якій відкрито відповідний рахунок виборчого фонду. Такий добровільний внесок повертається особі за рахунок її добровільного внеску, а в разі неможливості повернення перераховується до державного бюджету.

7. Розпорядник відповідного рахунку виборчого фонду зобов'язаний відмовитися від внеску особи, яка відповідно до цього Закону не має права здійснювати такий внесок, або якщо розмір добровільного внеску перевищує розмір, визначений частиною другою цієї статті, протягом трьох днів від дня, коли йому стало про це відомо. На підставі заяви розпорядника про відмову від внеску з цих причин установа банку, в якій відкрито відповідний рахунок виборчого фонду, перераховує такий добровільний внесок до державного бюджету.

8. Установа банку, в якій відкрито накопичувальний рахунок виборчого фонду партії, на підставі відповідного звернення розпорядника накопичувального рахунку виборчого фонду перераховує кошти з накопичувального рахунку на поточні рахунки цього виборчого фонду.

9. Центральна виборча комісія здійснює контроль за надходженням, обліком і використанням коштів виборчих фондів партій. Окружні виборчі комісії здійснюють контроль за надходженням, обліком і використанням коштів виборчих фондів кандидатів у депутати у відповідних одномандатних округах. Національне агентство з питань запобігання корупції здійснює контроль за дотриманням вимог цього Закону щодо фінансування передвиборної агітації партій, кандидатів у депутати в одномандатних округах.

Контроль за надходженням, обліком і використанням коштів виборчих фондів також здійснюється установами банку, в яких відкрито рахунки виборчого фонду. Установа банку, в якій відкрито рахунок виборчого фонду, надає відповідній виборчій комісії та Національному агентству з питань запобігання корупції інформацію про надходження та використання коштів виборчого фонду.

Контроль за надходженням, обліком і використанням коштів виборчих фондів здійснюється відповідно до порядку, встановленого Центральною виборчою комісією спільно з Національним банком України та центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері надання послуг поштового зв'язку.

10. Установа банку, в якій відкрито поточний рахунок виборчого фонду, не пізніше як на п'ятий день після дня голосування перераховує кошти, не використані партією, на накопичувальний рахунок відповідного виборчого фонду.

11. Кошти виборчого фонду партії, не використані партією, за рішенням керівного органу партії, прийнятим у десятиденний строк після офіційного оприлюднення результатів виборів, перераховуються з накопичувального рахунку виборчого фонду партії на поточний банківський рахунок партії у п'ятиденний строк з дня надходження до установи банку відповідного рішення партії. У разі неприйняття у цей строк партією такого рішення невикористані кошти виборчого фонду партії перераховуються установою банку до державного бюджету на п'ятнадцятий день з дня офіційного оприлюднення Центральною виборчою комісією результатів виборів.

12. Внески, що надійшли на накопичувальний рахунок виборчого фонду партії пізніше ніж за день до дня голосування, повертаються установою банку відповідній особі за рахунок коштів її добровільного внеску, а в разі неможливості повернення перераховуються до державного бюджету.

13. Кошти виборчого фонду, не використані кандидатом у депутати в одномандатному окрузі, у триденний строк з дня офіційного оприлюднення результатів виборів депутата в одномандатному окрузі перераховуються установою банку відповідному кандидату:

1) у повному обсязі - якщо сума коштів, не використаних кандидатом у депутати в одномандатному окрузі, не перевищує суму коштів, внесених ним до виборчого фонду;

2) у розмірі суми коштів, внесених ним до виборчого фонду, - якщо сума коштів, не використаних кандидатом у депутати в одномандатному окрузі, перевищує суму коштів, внесених ним до виборчого фонду. Кошти, які залишилися після перерахування кандидату у депутати в одномандатному окрузі, в той самий строк перераховуються установою банку до державного бюджету.

14. У разі скасування рішення про реєстрацію кандидата у депутати в одномандатному окрузі залишки коштів його виборчого фонду на восьмий день з дня оприлюднення відповідного рішення перераховуються до державного бюджету.

15. Внески, що надійшли до виборчого фонду після дня голосування (у разі включення кандидата у депутати до виборчого бюлетеня для повторного голосування - після дня повторного голосування), повертаються установою банку відповідній особі за її рахунок, а у разі неможливості повернення перераховуються до державного бюджету.

{Стаття 50 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#); в редакції Закону [№ 731-VIII від 08.10.2015](#)}

Стаття 51. Матеріально-технічне забезпечення підготовки і проведення виборів депутатів

1. Органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані сприяти виборчим комісіям у реалізації їх повноважень: надавати необхідні приміщення відповідно до норм, встановлених цим Законом або відповідними рішеннями Центральної виборчої комісії, прийнятими на виконання вимог цього та інших законів, сприяти в облаштуванні цих приміщень; забезпечувати їх охорону, а також охорону виборчих бюлетенів та іншої виборчої документації; надавати згідно із встановленими Центральною виборчою комісією нормами та переліком транспортні засоби і засоби зв'язку (з оплатою послуг щодо їх встановлення та підключення), обладнання, інвентар, оргтехніку, що підлягають поверненню після припинення діяльності виборчих комісій. [Порядок](#) оплати або відшкодування зазначених послуг встановлюється Кабінетом Міністрів України.

2. Закупівля товарів, робіт і послуг для підготовки та проведення виборів депутатів здійснюється відповідно до [Закону України "Про публічні закупівлі"](#).

{Частина друга статті 51 в редакції Закону [№ 114-IX від 19.09.2019](#)}

Розділ VII

ВИСУВАННЯ І РЕЄСТРАЦІЯ КАНДИДАТІВ У ДЕПУТАТИ

Стаття 52. Загальний порядок висування кандидатів у депутати

1. Висування кандидатів у депутати партіями розпочинається за дев'яносто і закінчується за сімдесят дев'ять днів до дня голосування.

2. Право висування кандидатів у депутати у загальнодержавному окрузі реалізується виборцями через партії у порядку, передбаченому цим Законом.

3. Право висування кандидатів у депутати у одномандатних округах реалізується виборцями через партії або шляхом самовисування у порядку, передбаченому цим Законом.

4. Одна і та ж особа може бути включена лише до одного виборчого списку кандидатів у депутати від партії або висунута лише в одному з одномандатних округів у порядку висування партією чи в порядку самовисування.

{Частина четверта статті 52 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

5. *{Частина п'ята статті 52 втратила чинність, як така, що є неконституційною, на підставі Рішення Конституційного Суду [№ 8-пн/2012 від 05.04.2012](#)}* Одна і та ж особа може бути включена до виборчого списку кандидатів у депутати від партії та висунута лише в одному з одномандатних виборчих округів в порядку висування партією або в порядку самовисування.

Стаття 53. Порядок висування кандидатів у депутати партією

1. Висування кандидатів, формування та затвердження виборчого списку кандидатів у депутати від партії у загальнодержавному окрузі та висування кандидатів у депутати від партії в одномандатних округах здійснюється партією на з'їзді (зборах, конференції) у порядку, встановленому статутом партії.

2. Партія може висунути кандидатом у депутати особу, яка є членом цієї партії, або безпартійну особу, яка відповідно до [статті 9](#) цього Закону має право бути обраною депутатом.

3. Партія може висунути:

1) виборчий список кандидатів у депутати від партії у загальнодержавному окрузі у кількості, яка не перевищує 225 осіб;

2) по одному кандидату у депутати в кожному одномандатному окрузі.

4. Форма виборчого списку кандидатів у депутати від партії затверджується Центральною виборчою комісією не пізніше як за сто двадцять днів до дня голосування.

Стаття 54. Умови реєстрації кандидатів у депутати у загальнодержавному окрузі

1. Центральна виборча комісія реєструє кандидатів у депутати, включених до виборчого списку партії, за умови отримання нею таких документів:

1) заяви про реєстрацію кандидатів у депутати, підписаної керівником партії та скріпленої печаткою партії;

{Пункт 2 частини першої статті 54 виключено на підставі Закону [№ 835-VIII від 26.11.2015](#)}

3) рішення вищого керівного органу партії, прийнятого відповідно до її статуту, про висунування кандидатів у депутати, яке повинно містити відомості про осіб, висунутих кандидатами у депутати із зазначенням їх прізвища, імені, по батькові, та бути засвідченим підписом керівника партії і скріпленим печаткою партії;

4) виборчого списку кандидатів у депутати від партії за формою, затвердженою Центральною виборчою комісією, на паперових носіях, який повинен містити відомості про осіб, висунутих кандидатами у депутати (прізвище, власне ім'я (всі власні імена) та по батькові (за наявності), число, місяць і рік народження, громадянство із зазначенням часу проживання на території України, відомості про освіту, посада (заняття), місце роботи, місце проживання, партійність, наявність чи відсутність судимості) та бути засвідченим підписом керівника партії і скріпленим печаткою партії, та в електронному вигляді;

5) заяв осіб, включених до виборчого списку партії, про згоду балотуватися кандидатом у депутати від цієї партії із зобов'язанням у разі обрання депутатом припинити діяльність чи скласти представницький мандат, які відповідно до [Конституції України](#) та законів України несумісні з мандатом народного депутата України, та згоду на оприлюднення біографічних відомостей у зв'язку з участю у виборах, а також із зобов'язанням у разі обрання депутатом протягом місяця після офіційного оприлюднення результатів виборів передати в управління іншій особі належні їм підприємства та корпоративні права у порядку, встановленому законом (або зазначенням, що таких немає);

6) автобіографій осіб, на паперових носіях та в електронному вигляді, включених до виборчого списку партії, що обов'язково повинні містити: прізвище, власне ім'я (усі власні імена) та по батькові (за наявності), число, місяць, рік і місце народження, громадянство із зазначенням часу проживання на території України, відомості про освіту, трудову діяльність, посаду (заняття), місце роботи, громадську роботу (в тому числі на виборних посадах), партійність, склад сім'ї, адресу місця проживання, контактний номер телефону, відомості про наявність чи відсутність судимості;

7) декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, кожного кандидата у депутати відповідно до [статті 57](#) цього Закону;

{Пункт 7 частини першої статті 54 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 1700-VII від 14.10.2014](#)}

7¹) заяви про наявність (відсутність) заборгованості зі сплати аліментів на утримання дитини, сукупний розмір якої перевищує суму відповідних платежів за шість місяців з дня пред'явлення виконавчого документа до примусового виконання;

{Частину першу статті 54 доповнено пунктом 7¹ згідно із Законом [№ 2475-VIII від 03.07.2018](#)}

8) документа про внесення грошової застави відповідно до [статті 56](#) цього Закону;

9) по 4 фотографії кожного з кандидатів, включених до виборчого списку партії, розміром 4х6 сантиметрів на паперових носіях та в електронному вигляді;

10) ксерокопій першої та другої сторінок паспорта громадянина України кожного з кандидатів.

2. Разом з документами, передбаченими частиною першою цієї статті партія подає до Центральної виборчої комісії передвиборну програму партії на паперових носіях, засвідчену підписом керівника партії і скріплену печаткою партії, та в електронному

вигляді, викладену державною мовою, яка оприлюднюється на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії.

У разі виявлення Центральною виборчою комісією розбіжностей між виборчим списком кандидатів у депутати від партії, наданому на паперовому носії та в електронному вигляді, перевагу має паперовий носій.

3. Центральна виборча комісія видає особі, яка подала документи, зазначені у частині першій цієї статті, довідку про їх прийняття. Довідка має містити перелік прийнятих документів, число, місяць і рік, а також час їх прийняття, посаду і прізвище особи, яка прийняла документи.

4. Центральна виборча комісія не приймає документи, зазначені у частині першій цієї статті, якщо вони подані з порушенням строків, передбачених [частиною другою статті 58](#) цього Закону.

Стаття 55. Умови реєстрації кандидатів у депутати в одномандатних округах

1. Центральна виборча комісія реєструє кандидата у депутати, висунутого партією, у відповідному одномандатному окрузі за умови отримання нею таких документів:

1) заяви про реєстрацію кандидата у депутати, підписаної керівником партії та скріпленої печаткою партії;

2) рішення вищого керівного органу партії, прийнятого відповідно до її статуту, про висунування кандидата у депутати від партії, яке повинно містити відомості про особу, висунуту кандидатом у депутати, із зазначенням його прізвища, імені, по батькові;

3) заяви особи про згоду балотуватися кандидатом у депутати від цієї партії (за підписом відповідного кандидата) із зобов'язанням у разі обрання депутатом припинити діяльність чи скласти представницький мандат, які відповідно до [Конституції України](#) та законів України несумісні з мандатом народного депутата України, та згоду на оприлюднення біографічних відомостей у зв'язку з участю у виборах, а також із зобов'язанням у разі обрання депутатом протягом місяця після офіційного оприлюднення результатів виборів передати в управління іншій особі належні їй підприємства та корпоративні права у порядку, встановленому законом (або зазначенням, що таких немає);

4) автобіографії кандидата в депутати, на паперовому носії та в електронному вигляді, що обов'язково повинна містити: прізвище, власне ім'я (всі власні імена) та по батькові (за наявності), число, місяць, рік і місце народження, громадянство із зазначенням часу проживання на території України, відомості про освіту, трудову діяльність, посаду (заняття), місце роботи, громадську роботу (в тому числі на виборних посадах), партійність, склад сім'ї, адресу місця проживання, контактний номер телефону, відомості про наявність чи відсутність судимості;

5) декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, кандидата у депутати відповідно до [статті 57](#) цього Закону;

{Пункт 5 частини першої статті 55 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 1700-VII від 14.10.2014](#)}

5¹) заяви про наявність (відсутність) заборгованості зі сплати аліментів на утримання дитини, сукупний розмір якої перевищує суму відповідних платежів за шість місяців з дня пред'явлення виконавчого документа до примусового виконання;

{Частину першу статті 55 доповнено пунктом 5¹ згідно із Законом [№ 2475-VIII від 03.07.2018](#)}

6) документа про внесення грошової застави відповідно до [статті 56](#) цього Закону;

7) 4 фотографії кандидата розміром 4х6 сантиметрів на паперових носіях та в електронному вигляді;

8) ксерокопії першої та другої сторінок паспорта громадянина України кандидата.

2. Центральна виборча комісія реєструє кандидата у депутати, який балотується в одномандатному окрузі в порядку самовисування, за умови пред'явлення ним особисто одного із документів, передбачених [пунктами 1 або 2 частини третьої статті 2](#) цього Закону, та отримання нею таких документів:

1) заяви про самовисування, датованої днем подання документів для реєстрації його кандидатом у депутати до Центральної виборчої комісії, із зобов'язанням у разі обрання депутатом припинити діяльність чи скласти представницький мандат, які відповідно до [Конституції України](#) та законів України несумісні з мандатом народного депутата України, та згоду на оприлюднення біографічних відомостей у зв'язку з участю у виборах, а також із зобов'язанням у разі обрання депутатом протягом місяця після офіційного оприлюднення результатів виборів передати в управління іншій особі належні йому підприємства та корпоративні права у порядку, встановленому законом (або зазначенням, що таких немає);

2) автобіографії кандидата в депутати, на паперовому носії та в електронному вигляді, що обов'язково повинна містити: прізвище, власне ім'я (всі власні імена) та по батькові (за наявності), число, місяць, рік і місце народження, громадянство із зазначенням часу проживання на території України, відомості про освіту, трудову діяльність, посаду (заняття), місце роботи, громадську роботу (у тому числі на виборних посадах), партійність, склад сім'ї, адресу місця проживання, контактний номер телефону, відомості про наявність чи відсутність судимості;

3) декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, кандидата у депутати відповідно до [статті 57](#) цього Закону;

{Пункт 3 частини другої статті 55 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 1700-VII від 14.10.2014](#)}

3¹) заяви про наявність (відсутність) заборгованості зі сплати аліментів на утримання дитини, сукупний розмір якої перевищує суму відповідних платежів за шість місяців з дня пред'явлення виконавчого документа до примусового виконання;

{Частину другу статті 55 доповнено пунктом 3¹ згідно із Законом [№ 2475-VIII від 03.07.2018](#)}

4) документа про внесення грошової застави відповідно до статті 56 цього Закону;

5) 4 фотографії кандидата розміром 4х6 сантиметрів на паперових носіях та в електронному вигляді;

6) ксерокопії першої та другої сторінок паспорта громадянина України кандидата.

3. Разом з документами, передбаченими частиною першою або частиною другою цієї статті до Центральної виборчої комісії подається в електронному вигляді передвиборна програма кандидата у депутати в одномандатному окрузі, викладена державною мовою, яка оприлюднюється на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії.

4. Центральна виборча комісія видає особі, яка подала документи, зазначені у частині першій або частині другій цієї статті, довідку про їх прийняття. Довідка має містити перелік прийнятих документів, число, місяць і рік, а також час їх прийняття, посаду і прізвище особи, яка прийняла документи.

5. Центральна виборча комісія не приймає документи, зазначені у частинах першій та другій цієї статті, якщо вони подані з порушенням строків, передбачених [частиною другою статті 59](#) цього Закону.

Стаття 56. Грошова застава

1. Партія, яка висунула виборчий список кандидатів у депутати у загальнодержавному окрузі, після початку виборчого процесу та до подання документів Центральній виборчій комісії для реєстрації кандидатів у депутати вносить в безготівковому порядку на спеціальний рахунок Центральної виборчої комісії грошову заставу в розмірі однієї тисячі розмірів мінімальної заробітної плати.

{Частина перша статті 56 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

2. Партія, яка висунула кандидата в депутати в одномандатному окрузі, кандидат у депутати, який балотується в одномандатному окрузі в порядку самовисування, після початку виборчого процесу та до подання документів Центральній виборчій комісії для реєстрації вносить на спеціальний рахунок Центральної виборчої комісії грошову заставу в розмірі десяти розмірів мінімальної заробітної плати.

{Частина друга статті 56 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

3. У разі прийняття Центральною виборчою комісією рішення про відмову в реєстрації кандидатів у депутати, включених до виборчого списку партії, або про відмову в реєстрації кандидата у депутати в одномандатному окрузі внесена грошова застава у п'ятиденний строк після прийняття відповідного рішення перераховується на рахунок партії.

У разі прийняття Центральною виборчою комісією рішення про відмову в реєстрації кандидата у депутати, який балотується в одномандатному окрузі в порядку самовисування, внесена грошова застава повертається у п'ятиденний строк після прийняття відповідного рішення на визначений відповідним кандидатом у депутати рахунок.

4. Грошова застава, внесена партією, яка висунула виборчий список кандидатів у депутати у загальнодержавному окрузі, повертається у разі, якщо за підсумками виборів партія отримала право на участь у розподілі депутатських мандатів, у восьмиденний строк з дня офіційного оприлюднення результатів виборів депутатів на рахунок партії.

5. Грошова застава, внесена партією, яка висунула кандидата в депутати в одномандатному окрузі, повертається у разі, якщо за підсумками виборів кандидат визнаний обраним в одномандатному окрузі, у восьмиденний строк з дня офіційного оприлюднення результатів виборів депутатів на рахунок партії.

6. Грошова застава, внесена кандидатом у депутати, який балотувався в одномандатному окрузі в порядку самовисування, повертається у разі, якщо за підсумками виборів кандидат визнаний обраним в одномандатному окрузі, у восьмиденний строк з дня офіційного оприлюднення результатів виборів депутатів на рахунок, вказаний у заяві, поданій до Центральної виборчої комісії обраним народним депутатом.

7. В інших випадках грошова застава у восьмиденний строк з дня офіційного оприлюднення результатів виборів депутатів перераховується до Державного бюджету України.

Стаття 57. Декларування майнового стану, доходів, витрат і зобов'язань фінансового характеру кандидатом у депутати

1. Декларація особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, за рік, що передує року початку виборчого процесу, подається кандидатом у депутати за формою, визначеною відповідно до [Закону України "Про запобігання корупції"](#).

{Частина перша статті 57 в редакції Закону [№ 1700-VII від 14.10.2014](#)}

2. Після реєстрації кандидата у депутати інформація з поданої ним декларації оприлюднюється на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії за винятком інформації, що є конфіденційною.

3. Помилки і неточності, виявлені в поданій декларації, підлягають виправленню і не є підставою для відмови в реєстрації кандидата в депутати.

Стаття 58. Порядок реєстрації кандидатів у депутати у загальнодержавному окрузі

1. Кандидати у депутати, включені до виборчого списку партії, реєструються Центральною виборчою комісією за умови подання їй документів, передбачених [статтею 54](#) цього Закону.

2. Подання документів до Центральної виборчої комісії для реєстрації кандидатів у депутати закінчується за сімдесят п'ять днів до дня голосування.

3. Особа, включена партією до виборчого списку партії, яка на день подання заяви партії про реєстрацію кандидатів у депутати до Центральної виборчої комісії не подала заяви про згоду балотуватися кандидатом у депутати від цієї партії, вважається виключеною з виборчого списку партії з дня подання заяви партії відповідно до [пункту 1 частини першої статті 54](#) цього Закону. Заява такої особи про згоду балотуватися, подана після подання партією зазначеної заяви про реєстрацію кандидатів у депутати, не приймається.

4. Особа, включена партією до виборчого списку партії, має право до дня реєстрації особисто подати заяву про відкликання своєї заяви про згоду балотуватися кандидатом у депутати. З моменту отримання Центральною виборчою комісією заяви про відкликання згоди балотуватися кандидатом у депутати така особа вважається виключеною із виборчого списку партії. Про отримання такої заяви Центральна виборча комісія письмово повідомляє партію не пізніше як наступного дня після дня отримання заяви. Повторна заява особи про її згоду балотуватися від партії не приймається.

5. Особа, включена до кількох виборчих списків партій за її письмовими заявами про згоду балотуватися кандидатом у депутати від цих партій, рішенням Центральної виборчої комісії виключається з усіх виборчих списків, до яких вона була включена.

6. Центральна виборча комісія не пізніше як на п'ятий день з дня прийняття заяви про реєстрацію кандидатів у депутати та доданих до неї необхідних документів приймає рішення про реєстрацію кандидатів у депутати або про відмову в їх реєстрації.

7. Перелік та черговість кандидатів у депутати у виборчому списку, визначені партією, не можуть бути змінені після подання документів реєстрації Центральною виборчою комісією.

8. У разі реєстрації кандидатів у депутати представнику партії у Центральній виборчій комісії разом з копією рішення про реєстрацію кандидатів у депутати у триденний строк з дня його прийняття видаються посвідчення кандидатів у депутати за формою, встановленою Центральною виборчою комісією. Виборчий список кандидатів у депутати партії разом із рішенням про їх реєстрацію в цей же строк оприлюднюється в газетах "Голос України" та "Урядовий кур'єр" та на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії.

Стаття 59. Порядок реєстрації кандидатів у депутати в одномандатних округах

1. Кандидати у депутати в одномандатних округах реєструються Центральною виборчою комісією за умови подання їй документів, передбачених [статтею 55](#) цього Закону.

2. Подання документів до Центральної виборчої комісії для реєстрації кандидатів у депутати закінчується за сімдесят п'ять днів до дня голосування.

3. Особа, яка на день подання заяви партії про реєстрацію її кандидатом у депутати до Центральної виборчої комісії не подала заяви про згоду балотуватися кандидатом у депутати від цієї партії, вважається такою, що відмовилася від балотування, з дня подання заяви партії відповідно до [пункту 1 частини першої статті 55](#) цього Закону. Заява такої особи про згоду балотуватися, подана після отримання Центральною виборчою комісією від партії заяви про реєстрацію кандидатів у депутати та інших документів, не приймається.

Особа, яка на день подання до Центральної виборчої комісії документів про реєстрацію її кандидатом у депутати в одномандатному окрузі у порядку самовисування не подала заяви про самовисування, вважається такою, що відмовилася від балотування, з дня подання документів для реєстрації її кандидатом у депутати відповідно до статті 55 цього Закону. Заява такої особи про самовисування, подана після отримання Центральною виборчою комісією інших документів, не приймається.

4. Особа, яка висунута партією кандидатом у депутати в одномандатному окрузі, має право до дня реєстрації відкликати свою заяву про згоду балотуватися кандидатом у депутати. З моменту отримання Центральною виборчою комісією заяви про відкликання згоди балотуватися кандидатом у депутати така особа вважається такою, що відмовилася від балотування. Про отримання такої заяви Центральна виборча комісія письмово повідомляє партію, яка висунула кандидата в депутати в одномандатному окрузі, не пізніш як наступного дня після дня отримання заяви. Повторна заява особи про її згоду балотуватися не приймається.

Особа, яка висунута кандидатом у депутати в одномандатному окрузі у порядку самовисування, має право до дня реєстрації відкликати свою заяву про самовисування кандидатом у депутати. З моменту отримання Центральною виборчою комісією заяви про відкликання заяви про самовисування така особа вважається такою, що відмовилася від балотування. Повторна заява особи про самовисування кандидатом у депутати не приймається.

5. Центральна виборча комісія у разі встановлення, що особа, висунута кандидатом у депутати в загальнодержавному окрузі або в одному із одномандатних округів за її письмовою заявою про згоду балотуватися від партії чи в порядку самовисування, одночасно висунута кандидатом у депутати у загальнодержавному окрузі або в іншому одномандатному окрузі за її письмовою заявою про згоду балотуватися кандидатом у депутати від тієї самої або іншої партії або в порядку самовисування, приймає рішення про відмову в реєстрації та про скасування реєстрації такої особи кандидатом у депутати у загальнодержавному окрузі та у відповідному одномандатному окрузі.

{Частина п'ята статті 59 в редакції Закону [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

6. Центральна виборча комісія не пізніш як на п'ятий день з дня прийняття документів, передбачених частинами першою або другою статті 55 цього Закону, приймає рішення про реєстрацію кандидата у депутати в одномандатному окрузі або про відмову в його реєстрації.

7. У разі реєстрації особи кандидатом у депутати в одномандатному окрузі Центральна виборча комісія разом з копією рішення про реєстрацію цього кандидата у депутати у

триденний строк з дня його прийняття видає посвідчення кандидата у депутати за формою, встановленою Центральною виборчою комісією. Повідомлення про реєстрацію кандидата у депутати в одномандатному окрузі разом із рішенням про його реєстрацію в цей же строк оприлюднюється Центральною виборчою комісією в регіональних чи місцевих друкованих засобах масової інформації.

8. Перелік кандидатів у депутати, зареєстрованих в одномандатному окрузі, із зазначенням прізвища, власного імені (всіх власних імен), по батькові (за наявності), числа, місяця, року і місця народження, громадянства із зазначенням часу проживання на території України, відомостей про освіту, посаду (заняття), місце роботи, партійність, місця проживання, відомостей про наявність чи відсутність судимості, суб'єкта висування у семиденний строк після закінчення реєстрації кандидатів у депутати в одномандатному окрузі оприлюднюється Центральною виборчою комісією в газетах "Голос України", "Урядовий кур'єр" та на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії.

{Частина восьма статті 59 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

Стаття 60. Відмова в реєстрації кандидата (кандидатів) у депутати

1. Центральна виборча комісія відмовляє в реєстрації кандидата (кандидатів) у депутати в разі:

- 1) порушення вимог [частин четвертої, п'ятої статті 52](#) цього Закону;
- 2) відсутності документів, зазначених у [частині першій статті 54](#) чи [частинах першій](#) або [другій статті 55](#) цього Закону;
- 3) припинення громадянства України кандидата у депутати;
- 4) вибуття особи, висунутої кандидатом у депутати, за межі України для проживання чи з метою отримання політичного притулку;
- 5) визнання особи, висунутої кандидатом у депутати, недієздатною;
- 6) набрання щодо особи, висунутої кандидатом у депутати, законної сили обвинувальним вироком суду за вчинення умисного злочину;
- 7) виявлення обставин, які позбавляють особу, висунуту кандидатом у депутати, права бути обраною депутатом відповідно до [статті 9](#) цього Закону;
- 8) висування кандидата (кандидатів) у депутати від партії, яка здійснює пропаганду комуністичного та/або націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів, їхньої символіки та щодо якої в установленому Кабінетом Міністрів України порядку прийнято рішення про невідповідність її діяльності, найменування та/або символіки вимогам [Закону України](#) "Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки".

{Частину першу статті 60 доповнено пунктом 8 згідно із Законом [№ 317-VIII від 09.04.2015](#)}

2. Рішення про відмову в реєстрації кандидата (кандидатів) у депутати повинно містити вичерпні підстави відмови. Копія цього рішення не пізніше наступного дня після його прийняття видається (направляється) представнику партії або кандидату у депутати, який балотується в одномандатному окрузі.

3. Помилки і неточності, виявлені в поданих кандидатами на реєстрацію документах, підлягають виправленню і не є підставою для відмови в реєстрації кандидата в депутати.

{Частина третя статті 60 в редакції Закону [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

Стаття 61. Попередження та скасування реєстрації кандидата (кандидатів) у депутати

1. Центральна виборча комісія приймає рішення про попередження партії, кандидати у депутати від якої включені до виборчого списку партії, або окремого кандидату у депутати.

2. Попередження оголошується у разі:

1) встановлення судом при розгляді виборчого спору в порядку, передбаченому законом, факту підкупу виборців або членів виборчих комісій кандидатом у депутати, партією, яка висунула кандидатів у депутати, представником партії, уповноваженою особою партії чи посадовою особою партії, довіреною особою кандидата у депутати, а також іншою особою за дорученням кандидата у депутати, партії - суб'єкта виборчого процесу;

2) встановлення судом при розгляді виборчого спору в порядку, передбаченому законом, факту надання під час виборчого процесу виборцям, закладам, установам, організаціям або членам виборчих комісій грошей чи безоплатно або на пільгових умовах товарів (крім товарів, що містять візуальні зображення назви, символіки, прапора партії, за умови, що вартість таких товарів не перевищує три відсотки розміру мінімальної заробітної плати), робіт, послуг, цінних паперів, кредитів, лотерейних білетів, інших матеріальних цінностей (непрямого підкупу) організацією, засновником, власником або членом керівного органу якої є кандидат у депутати, партія, яка висунула кандидатів у депутати, або посадова особа цієї партії;

{Пункт 2 частини другої статті 61 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

3) встановлення судом при розгляді виборчого спору в порядку, передбаченому законом, факту використання кандидатом у депутати, партією при фінансуванні передвиборної агітації крім коштів виборчого фонду інших коштів;

4) встановлення судом при розгляді виборчого спору, що кандидат у депутати, який займає посаду, в тому числі за сумісництвом, в органах виконавчої влади, органах влади Автономної Республіки Крим чи в органах місцевого самоврядування, на державних чи комунальних підприємствах, у закладах, установах, організаціях, у військових формуваннях, утворених відповідно до законів України, залучав або використовував для проведення передвиборної агітації підлеглих йому осіб, службовий транспорт, зв'язок, устаткування, приміщення, інші об'єкти та ресурси за місцем роботи (зловживання службовим становищем);

5) порушення партією, кандидатом у депутати обмежень щодо проведення передвиборної агітації, у тому числі за проведення агітації після 24 години останньої п'ятниці перед днем голосування;

6) порушення визначених [частиною першою статті 48](#) цього Закону термінів відкриття партією, кандидати у депутати від якої зареєстровані в загальнодержавному окрузі, кандидатом у депутати в одномандатному окрузі рахунку свого виборчого фонду;

{Частина другу статті 61 доповнено пунктом 6 згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

7) порушення визначених [частиною шостою статті 49](#) цього Закону термінів подання до відповідної виборчої комісії розпорядником коштів накопичувального рахунку виборчого фонду партії, розпорядником поточного рахунку виборчого фонду кандидата у депутати в одномандатному окрузі фінансового звіту про надходження та використання коштів виборчого фонду (у тому числі проміжного);

{Частина другу статті 61 доповнено пунктом 7 згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

8) включення розпорядником коштів накопичувального рахунку виборчого фонду партії, розпорядником поточного рахунку виборчого фонду кандидата у депутати в одномандатному окрузі до фінансового звіту про надходження та використання коштів виборчого фонду (у тому числі проміжного) недостовірних відомостей.

{Частина другу статті 61 доповнено пунктом 8 згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

3. Центральна виборча комісія може прийняти рішення про попередження партії, кандидати у депутати від якої включені до виборчого списку партії, або окремого кандидату у депутати за результатами задоволення скарги.

{Статтю 61 доповнено новою частиною згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

4. Попередження, зазначене у частині першій цієї статті, оприлюднюється Центральною виборчою комісією у загальнодержавних засобах масової інформації та на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії.

5. Центральна виборча комісія приймає рішення про скасування реєстрації кандидата у депутати в разі:

1) звернення кандидата у депутати не пізніше як за дванадцять днів до дня голосування із письмовою заявою про відмову балотуватися;

2) звернення партії не пізніше як за дванадцять днів до дня голосування про скасування рішення щодо реєстрації кандидата у депутати відповідно до рішення, прийнятого у порядку, передбаченому статутом партії;

3) припинення громадянства України кандидата у депутати;

4) вибуття кандидата у депутати за межі України на постійне проживання чи з метою отримання політичного притулку;

5) визнання кандидата у депутати неієздатним;

6) набрання щодо кандидата у депутати законної сили обвинувальним вироком суду за вчинення умисного злочину;

7) порушення вимог [частин четвертої, п'ятої статті 52](#) цього Закону;

8) виявлення виборчою комісією обставин, які позбавляють особу, висунуту кандидатом у депутати, права бути обраною депутатом відповідно до [статті 9](#) цього Закону.

У разі надходження звернень, зазначених у пунктах 1, 2 цієї частини, відповідна виборча комісія приймає рішення про скасування реєстрації кандидата у депутати не пізніше як за десять днів до дня голосування.

У разі надходження звернень, зазначених у пунктах 1, 2 цієї частини, пізніше як за дванадцять днів до дня голосування, такі звернення виборчою комісією не розглядаються, рішення по них не приймаються.

6. У випадках виявлення порушень, передбачених частиною другою цієї статті, чи інших порушень, за які законом встановлено кримінальну або адміністративну відповідальність, відповідна виборча комісія повідомляє правоохоронні органи для перевірки і реагування відповідно до закону.

7. Центральна виборча комісія доводить до відома партії, кандидата у депутати рішення про скасування реєстрації кандидата (кандидатів) у депутати або про оголошення

попередження не пізніш як наступного дня з дня його прийняття та надає представнику партії у Центральній виборчій комісії або кандидатові у депутати копію цього рішення у той же строк.

8. У разі смерті кандидата у депутати Центральна виборча комісія приймає рішення про вибуття цього кандидата з балотування, про виключення його з виборчого списку партії.

9. *{Частина дев'ята статті 61 втратила чинність, як така, що є неконституційною, на підставі Рішення Конституційного Суду [№ 3-п/2017 від 21.12.2017](#)}* У разі прийняття партією рішення, передбаченого [частиною третьою](#) статті 105 цього Закону щодо кандидата у депутати до прийняття рішення Центральною виборчою комісією про визнання його обраним, Центральна виборча комісія приймає рішення про виключення зазначеного у рішенні кандидата у депутати з виборчого списку партії.

{Статтю 61 доповнено частиною дев'ятою згідно із Законом [№ 1006-VIII від 16.02.2016](#)}

Стаття 62. Визнання виборів в одномандатному окрузі такими, що не відбулися

1. У разі коли в одномандатному окрузі після закінчення строку реєстрації кандидатів не зареєстровано жодного кандидата у депутати, або якщо у виборах брав участь один кандидат і за нього віддали голоси менше половини виборців, що взяли участь у голосуванні, вибори у цьому окрузі вважаються такими, що не відбулися.

Розділ VIII ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИБОРІВ

Стаття 63. Основні засади інформаційного забезпечення виборів

1. Виборцям забезпечується можливість доступу до різнобічної, об'єктивної та неупередженої інформації, потрібної для здійснення усвідомленого, поінформованого, вільного вибору.

2. Інформація, що міститься у документах, поданих до Центральної виборчої комісії для реєстрації кандидатів, є відкритою. На офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії оприлюднюються відомості про прізвище, власне ім'я (всі власні імена) та по батькові (за наявності), число, місяць, рік і місце народження, громадянство із зазначенням часу проживання на території України, відомості про посаду (заняття), місце роботи, партійність, місце проживання, наявність чи відсутність судимості, наявність (відсутність) заборгованості зі сплати аліментів на утримання дитини, сукупний розмір якої перевищує суму відповідних платежів за шість місяців з дня пред'явлення виконавчого документа до примусового виконання, суб'єкт висування кожного кандидата у депутати.

{Частина друга статті 63 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 2475-VIII від 03.07.2018](#)}

3. Виборчі комісії, засоби масової інформації та інформаційні агентства, органи державної влади, органи влади Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування, їх посадові особи, об'єднання громадян та інші особи при поширенні інформації про вибори, яка не є передвиборною агітацією відповідно до [статті 68](#) цього Закону, зобов'язані дотримуватися об'єктивності, неупередженості, збалансованості, достовірності, повноти і точності інформації.

4. Центральна виборча комісія за рахунок коштів Державного бюджету України, виділених на підготовку і проведення виборів депутатів, не пізніш як за тридцять п'ять днів до дня виборів забезпечує виготовлення інформаційних плакатів партій, кандидати у депутати від яких зареєстровані у загальнодержавному окрузі. Ці плакати повинні містити

передвиборні програми партій (обсягом не більше семи тисяч восьмисот друкованих знаків), подані ними при реєстрації кандидатів у депутати, виборчий список партії із зазначенням прізвища, імені, по батькові, року народження, посади (заняття), місця роботи та проживання, партійності включених до нього кандидатів у депутати, а також фотографії перших п'яти кандидатів у депутати. Форма, розмір та поліграфічне виконання інформаційних плакатів встановлюються Центральною виборчою комісією.

Центральна виборча комісія погоджує з представником партії у Центральній виборчій комісії текст та поліграфічне виконання інформаційного плаката.

{Статтю 63 доповнено частиною четвертою згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

5. Центральна виборча комісія за рахунок коштів Державного бюджету України, що виділяються на підготовку і проведення виборів депутатів, забезпечує виготовлення не пізніше як за тридцять п'ять днів до дня виборів інформаційних плакатів кандидатів у депутати, зареєстрованих в одномандатних округах. Плакати повинні містити біографічні відомості кандидата у депутати, його передвиборню програму (обсягом до трьох тисяч дев'ятисот друкованих знаків) та фотокартку, подані ним при реєстрації.

Центральна виборча комісія погоджує з кандидатом у депутати, зареєстрованим в одномандатному окрузі, текст та поліграфічне виконання його інформаційного плаката.

{Статтю 63 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

6. Центральна виборча комісія забезпечує виготовлення однакової кількості інформаційних плакатів партій та кандидатів із розрахунку не менше як по два примірники кожного плаката на кожну виборчу дільницю. Виготовлені інформаційні плакати партій в установленому Центральною виборчою комісією порядку передаються відповідним виборчим комісіям.

{Статтю 63 доповнено частиною шостою згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

7. Інформаційні плакати передаються відповідним виборчим комісіям не пізніше як за двадцять днів до дня виборів.

{Статтю 63 доповнено частиною сьомою згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

Стаття 64. Загальне інформаційне забезпечення виборів

1. Загальне інформаційне забезпечення виборів включає інформування виборців про:

- 1) виборчі права громадян та способи їх здійснення і захисту;
- 2) можливість та процедури перевірки включення себе та інших виборців до Державного реєстру виборців та списків виборців на виборчих дільницях;
- 3) можливість та порядок зміни виборцю місця голосування (виборчої дільниці) без зміни виборчої адреси;
- 4) адресу місцезнаходження окружної та дільничної виборчих комісій виборчої дільниці, до яких належить виборча адреса виборця;
- 5) адресу приміщення для голосування, дату та час голосування;
- 6) підстави та процедури отримання можливості голосувати за місцем перебування;
- 7) процедуру голосування та спосіб заповнення виборчого бюлетеня;
- 8) право на оскарження порушень своїх виборчих прав та способи здійснення цього права;

9) відповідальність за порушення законодавства про вибори.

2. Центральна виборча комісія не пізніше як за сто двадцять днів до дня голосування оприлюднює на своєму офіційному веб-сайті інформацію, що стосується загального інформаційного забезпечення відповідних виборів.

3. На розповсюдження інформаційних матеріалів, які належать до загального інформаційного забезпечення виборів, поширюється законодавство про соціальну рекламу.

Стаття 65. Спеціальне інформаційне забезпечення виборів

1. Спеціальне інформаційне забезпечення виборів передбачає інформування виборців про:

- 1) зареєстрованих кандидатів та суб'єктів їх висування;
- 2) передвиборні програми партій та кандидатів у депутати в одномандатних округах;
- 3) рахунки виборчих фондів партій та кандидатів у депутати в одномандатних округах, допустимий розмір добровільного внеску та спосіб, у який робиться внесок;
- 4) скасування реєстрації (вибуття) кандидата у депутати;
- 5) факти та події, пов'язані з виборчим процесом.

2. Засоби масової інформації, інформаційні агентства можуть брати участь у спеціальному інформаційному забезпеченні виборів на замовлення Центральної чи окружної виборчої комісії, а щодо відомостей, зазначених у пункті 5 частини першої цієї статті, - з власної ініціативи з дотриманням вимог цього Закону.

Стаття 66. Засади участі засобів масової інформації та інформаційних агентств в інформаційному забезпеченні виборів

1. Під час виборчого процесу засоби масової інформації розміщують інформаційні матеріали на замовлення Центральної виборчої комісії та окружних виборчих комісій на підставі відповідних договорів, укладених із зазначеними комісіями.

2. Інформаційні агентства та засоби масової інформації поширюють повідомлення про перебіг виборчого процесу, події, пов'язані із виборами, базуючись на засадах достовірності, повноти і точності, об'єктивності інформації та її неупередженого подання.

Інформаційні агентства, засоби масової інформації, що поширюють інформацію про події, пов'язані із виборами, не можуть допускати замовчування суспільно необхідної інформації, що стосується цих подій, якщо вона була їм відома на момент поширення інформації. Інформаційні агентства, засоби масової інформації зобов'язані поширювати інформацію про вибори відповідно до фактів, не допускаючи перекручування інформації. Засоби масової інформації та інформаційні агентства повинні намагатися отримувати інформацію про події, пов'язані з виборами, з двох і більше джерел, віддаючи перевагу першоджерелам.

{Частина другу статті 66 доповнено абзацом другим згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

3. Засоби масової інформації, інформаційні агентства мають збалансовано висвітлювати коментарі всіх партій та кандидатів у депутати щодо подій, пов'язаних із виборами.

{Частина третя статті 66 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

4. Телерадіоорганізації самостійно визначають кількість ефірного часу, присвяченого висвітленню фактів та подій, пов'язаних з виборчим процесом. У зазначених матеріалах телерадіоорганізаціям заборонено виокремлювати у своєму ставленні певних суб'єктів виборчого процесу чи надавати їм привілеї.

{Статтю 66 доповнено частиною четвертою згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

5. Телерадіоорганізації мають право створювати та поширювати у прямому ефірі передачі за участю кандидатів у депутати, їх довірених осіб, партій - суб'єктів виборчого процесу, їх уповноважених осіб у формі передвиборних дебатів чи дискусій. Такі передачі повинні бути організовані у цикл передач однакового формату з метою дотримання принципу рівних умов та рівного доступу.

Телерадіоорганізація, яка має намір поширювати зазначені передачі, оприлюднює відповідну пропозицію, в якій повинні зазначатися формат передачі, строк, протягом якого необхідно надати згоду на участь у передачі, та вартість участі у такій передачі.

Формат передачі (циклу передач) включає: порядок визначення учасників передачі за участю представників двох або більше кандидатів чи партій - за згодою учасників, за жеребкуванням тощо; тривалість передачі та обсяг ефірного часу, що надається для виступів кожному з учасників; наявність інших присутніх у студії під час передачі (експерти, журналісти, аудиторія в студії тощо), їх роль та порядок їх обрання чи визначення; регламент та правила поведінки учасників передачі; тема обговорення або порядок її визначення; умови поширення під час передачі іншої інформації (результатів опитувань думки громадян, інтерактивного голосування, статистичних відомостей, освітньої та довідкової інформації, концертних виступів тощо); інші умови створення передачі.

Вартість участі у передачі є однаковою для всіх суб'єктів виборчого процесу і визначається відповідно до обсягу ефірного часу, що надається кожному з учасників передач, та вартістю одиниці ефірного часу, визначеною відповідно до [частини шостої статті 71](#) цього Закону.

Обсяг ефірного часу, що надається учасникам передач для участі в дискусії або для відповіді на запитання, повинен визначатися за однаковими правилами.

{Статтю 66 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

6. Контроль за дотриманням вимог цього Закону в частині участі засобів масової інформації та інформаційних агентств в інформаційному забезпеченні виборів та проведенні передвиборної агітації здійснюють Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення (стосовно електронних (аудіовізуальних) засобів масової інформації) та центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику в інформаційній та видавничій сферах (стосовно друкованих засобів масової інформації та інформаційних агентств).

При здійсненні такого контролю можуть використовуватися матеріали моніторингу, надані громадськими організаціями, до статутної діяльності яких належать питання виборчого процесу та спостереження за ним, зареєстрованими у встановленому законом порядку.

У разі виявлення порушень за результатами здійснення такого контролю Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення та центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику в інформаційній та видавничій сферах, інформують про це Центральну виборчу комісію або відповідну окружну виборчу комісію.

{Статтю 66 доповнено частиною шостою згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

Стаття 67. Особливості поширення інформації про результати опитування громадської думки, пов'язаного з виборами

1. Підприємства, заклади, установи та організації, що проводять опитування громадської думки, мають право оприлюднювати результати такого опитування, пов'язаного з виборами, з обов'язковим зазначенням часу його проведення, території, яку охоплювало опитування, розміру та способу формування соціологічної вибірки опитаних, методу опитування, точного формулювання питань, можливої статистичної похибки.

2. Інформаційні агентства, засоби масової інформації у разі поширення результатів опитування громадської думки, пов'язаного з виборами, зобов'язані зазначати повну назву організації, що проводила опитування, замовників опитування, а також інші відомості, зазначені у частині першій цієї статті.

3. Забороняється оприлюднення чи поширення в інший спосіб результатів опитування громадської думки, пов'язаного з виборами, в тому числі щодо партій - суб'єктів виборчого процесу та кандидатів у депутати, протягом останніх двох днів перед днем голосування.

{Частина третя статті 67 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

4. Способи проведення опитувань виборців щодо їх волевиявлення під час голосування повинні забезпечувати збереження таємниці голосування опитуваного виборця. Оприлюднення в день голосування результатів такого опитування до закінчення голосування забороняється.

5. У разі оприлюднення телерадіоорганізацією результатів інтерактивного опитування аудиторії, що проводиться під час передачі, пов'язаної з виборами або за участю кандидатів у депутати, учасникам передачі забороняється коментувати результати таких опитувань або іншим чином посилатися на них. Протягом всього часу оприлюднення результатів інтерактивного опитування аудиторії повинно супроводжувати текстове повідомлення "Це опитування відображає думку лише цієї аудиторії", яке має демонструватися на екрані (для телепередач) у формі, сприйнятній для глядача, чи бути озвученим (для радіопередач) чітким текстом диктора або ведучого передачі безпосередньо перед і після оприлюднення зазначених результатів.

Розділ IX ПЕРЕДВИБОРНА АГІТАЦІЯ

Стаття 68. Форми і засоби передвиборної агітації

1. Передвиборна агітація - це здійснення будь-якої діяльності з метою спонукання виборців голосувати за або не голосувати за певного кандидата у депутати або партію - суб'єкта виборчого процесу. Передвиборна агітація може здійснюватися в будь-яких формах і будь-якими засобами, що не суперечать [Конституції України](#) та законам України.

2. Передвиборна агітація може проводитися у таких формах:

1) проведення зборів громадян, інших зустрічей з виборцями;

2) проведення мітингів, походів, демонстрацій, пікетів;

3) проведення публічних дебатів, дискусій, "круглих столів", прес-конференцій стосовно положень передвиборних програм та політичної діяльності партій - суб'єктів виборчого процесу чи політичної діяльності кандидатів у депутати;

4) оприлюднення в друкованих та аудіовізуальних (електронних) засобах масової інформації політичної реклами, виступів, інтерв'ю, нарисів, відеофільмів, аудіо- та відеокліпів, інших публікацій та повідомлень;

5) розповсюдження виборчих листівок, плакатів та інших друкованих агітаційних матеріалів чи друкованих видань, в яких розміщено матеріали передвиборної агітації;

6) розміщення друкованих агітаційних матеріалів чи політичної реклами на носіях зовнішньої реклами;

7) проведення концертів, вистав, спортивних змагань, демонстрації фільмів та телепередач чи інших публічних заходів за підтримки партії - суб'єкта виборчого процесу чи кандидата у депутати, а також оприлюднення інформації про таку підтримку;

8) публічні заклики голосувати за або не голосувати за партію - суб'єкта виборчого процесу, кандидата у депутати або публічні оцінки діяльності цих партій чи кандидатів у депутати;

9) встановлення агітаційних наметів;

{Частина другу статті 68 доповнено новим пунктом згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#); із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 1184-VII від 08.04.2014](#)}

10) в інших формах, що не суперечать [Конституції України](#) та законам України.

3. Політична реклама - це розміщення або поширення матеріалів передвиборної агітації за допомогою рекламних засобів. До політичної реклами належить також використання символіки або логотипів партій - суб'єктів виборчого процесу, а так само повідомлення про підтримку партією - суб'єктом виборчого процесу або кандидатом у депутати видовищних чи інших публічних заходів або привернення уваги до участі у таких заходах партії - суб'єкта виборчого процесу чи певного кандидата у депутати. Реклама друкованих видань (газет, журналів, книг), інших товарів та послуг з використанням прізвищ чи зображень (портретів) кандидатів, назв чи символіки партій - суб'єктів виборчого процесу також є політичною рекламою.

4. Офіційні повідомлення в період виборчого процесу про дії кандидатів у депутати, які є посадовими особами органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим чи органів місцевого самоврядування, пов'язані з виконанням ними посадових (службових) повноважень, передбачених [Конституцією України](#) та законами України, і підготовлені у порядку, передбаченому [Законом України "Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації"](#), не належать до передвиборної агітації. Такі офіційні повідомлення не повинні містити коментарів агітаційного характеру, а також відео-, аудіозаписів, кінозйомок, фотоілюстрацій про дії зазначених осіб як кандидатів у депутати.

5. Не вважається передвиборною агітацією здійснення партією, яка не має статусу суб'єкта виборчого процесу, заходів, зазначених у пунктах 1-7, 9 частини другої цієї статті, з метою популяризації власної діяльності чи роз'яснення своєї позиції за умови, що під час таких заходів жодним чином не згадуються партії - суб'єкти виборчого процесу та кандидати у депутати, а також положення передвиборних програм.

6. Передвиборна агітація здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України, виділених на забезпечення ведення передвиборної агітації відповідно до цього Закону, коштів виборчих фондів партій, кандидатів у депутати в одномандатних округах. Кандидати у депутати, зареєстровані у загальнодержавному окрузі, можуть здійснювати передвиборну агітацію за кошти виборчого фонду партії. Використання власних коштів

партій, кандидатів у депутати чи коштів з інших джерел для проведення передвиборної агітації, у тому числі з ініціативи виборців, забороняється.

{Частина шоста статті 68 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

7. Надання партіям, кандидати у депутати від яких зареєстровані у загальнодержавному окрузі, друкованих площ у друкованих засобах масової інформації здійснюється з дотриманням принципу рівних умов.

Партія, кандидати у депутати від якої зареєстровані у загальнодержавному окрузі, фінансує із коштів свого виборчого фонду заходи і матеріали передвиборної агітації та розміщення політичної реклами на власну підтримку.

Підтримка партією, кандидати у депутати від якої зареєстровані у загальнодержавному окрузі, від свого імені проведення концертів, вистав, спортивних змагань, демонстрацій фільмів, телепередач чи інших публічних заходів, а також проведення зазначених публічних заходів на підтримку партії, кандидати у депутати від якої зареєстровані у загальнодержавному окрузі, може здійснюватися лише у разі фінансування таких заходів із коштів виборчого фонду відповідної партії.

8. Надання кандидатам у депутати в одномандатних округах друкованих площ у друкованих засобах масової інформації здійснюється з дотриманням принципу рівних умов.

Кандидат у депутати в одномандатному окрузі фінансує із коштів свого виборчого фонду заходи і матеріали передвиборної агітації та розміщення політичної реклами на власну підтримку.

Підтримка кандидатом у депутати в одномандатному окрузі від свого імені проведення концертів, вистав, спортивних змагань, демонстрацій фільмів, телепередач чи інших публічних заходів, а також проведення зазначених публічних заходів на власну підтримку може здійснюватися лише у разі фінансування таких заходів із коштів виборчого фонду цього кандидата у депутати в одномандатному окрузі.

9. Партія, кандидати у депутати від якої зареєстровані у загальнодержавному окрузі, кандидат у депутати в одномандатному окрузі мають право на договірній основі за рахунок коштів відповідного виборчого фонду орендувати будинки і приміщення усіх форм власності для проведення зборів, мітингів, дебатів, дискусій та інших публічних заходів передвиборної агітації.

10. У разі якщо будинок (приміщення) незалежно від форми власності було на договірній основі за рахунок коштів відповідного виборчого фонду надано для проведення передвиборного публічного заходу чи передвиборної агітації одній партії, кандидати у депутати від якої зареєстровані у загальнодержавному окрузі, або кандидату у депутати в одномандатному окрузі, власник (володар, користувач) цього будинку (приміщення) не має права відмовити в його наданні на тих же умовах іншій партії, кандидати у депутати від якої зареєстровані у загальнодержавному окрузі, або кандидату у депутати в одномандатному окрузі. Зазначена вимога не стосується приміщень, що перебувають у власності чи постійному користуванні партії, кандидати у депутати від якої зареєстровані у загальнодержавному окрузі, або кандидата у депутати в одномандатному окрузі.

Будинки (приміщення) державної або комунальної форми власності надаються для проведення передвиборного публічного заходу чи передвиборної агітації без проведення конкурсу.

11. Місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування не пізніше як за вісімдесят днів до дня голосування обладнують стенди, дошки оголошень у відведених місцях для розміщення матеріалів передвиборної агітації партій, кандидати у депутати від яких зареєстровані у загальнодержавному окрузі, та кандидатів у депутати в одномандатному окрузі з додержанням принципу рівних умов.

12. Юридичні та фізичні особи - розповсюджувачі зовнішньої реклами повинні забезпечити рівний доступ та рівні умови для партій - суб'єктів виборчого процесу, кандидатів у депутати до розміщення агітаційних матеріалів (політичної реклами) з використанням носіїв зовнішньої реклами.

{Статтю 68 доповнено частиною дванадцятю згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

Стаття 69. Матеріали передвиборної агітації

{Назва статті 69 в редакції Закону [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

{Частину першу статті 69 виключено на підставі Закону [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

{Частину другу статті 69 виключено на підставі Закону [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

{Частину третю статті 69 виключено на підставі Закону [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

{Частину четверту статті 69 виключено на підставі Закону [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

5. Партія, кандидати у депутати від якої зареєстровані у загальнодержавному окрузі, кандидат у депутати, зареєстрований в одномандатному окрузі, на власний розсуд може виготовляти матеріали передвиборної агітації за рахунок і в межах коштів виборчого фонду. Партія може виготовляти друкований матеріал своєї передвиборної агітації із застосуванням обладнання, що їй належить. Відомості, що містяться у цих матеріалах, повинні відповідати вимогам закону. Матеріали передвиборної агітації виготовляються з урахуванням вимог [Закону України "Про засади державної мовної політики"](#).

{Частина п'ята статті 69 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

6. Партія, кандидати у депутати від якої зареєстровані у загальнодержавному окрузі, кандидат у депутати, зареєстрований в одномандатному окрузі, зобов'язані подати по одному примірнику кожного друкованого матеріалу передвиборної агітації, виготовленого за рахунок коштів виборчого фонду партії та із застосуванням обладнання, що їй належить, або відповідно виготовленого за рахунок коштів виборчого фонду кандидата, не пізніше як через п'ять днів з дня його виготовлення до Центральної виборчої комісії. Якщо друковані матеріали передвиборної агітації виконувалися регіональною мовою або мовою меншини, до кожного примірника такого матеріалу додається його переклад державною мовою.

{Частина шоста статті 69 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

7. Друковані матеріали передвиборної агітації повинні містити відомості про замовника цих матеріалів, установу, що здійснила друк, або вказівку, що друк здійснено з використанням обладнання, що належить партії, їх тираж, інформацію про осіб, відповідальних за випуск.

8. Місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування не пізніше як за сто днів до дня виборів відводять місця у людних місцях для розміщення матеріалів передвиборної агітації з додержанням принципу рівних умов.

{Частина восьма статті 69 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

Стаття 70. Строки проведення передвиборної агітації

1. Партія, кандидати у депутати від якої зареєстровані у загальнодержавному окрузі, кандидати у депутати мають право розпочати свою передвиборну агітацію з дня, наступного за днем прийняття виборчою комісією рішення про реєстрацію кандидатів у депутати.

2. Передвиборна агітація закінчується о 24 годині останньої п'ятниці перед днем голосування.

3. Передвиборна агітація напередодні дня голосування та в день голосування забороняється. У цей же час забороняються проведення масових акцій (зборів, мітингів, походів, демонстрацій, пікетів) від імені партії, кандидати у депутати від якої зареєстровані у загальнодержавному окрузі, кандидатів в депутати, розповсюдження агітаційних матеріалів, а також публічні оголошення про підтримку партією чи окремими кандидатами у депутати проведення концертів, вистав, спортивних змагань, демонстрації фільмів та телепередач чи інших публічних заходів.

Стаття 71. Загальний порядок використання засобів масової інформації

1. Передвиборна агітація з використанням засобів масової інформації усіх форм власності проводиться з дотриманням принципу рівних умов та в порядку, передбаченому цим Законом.

2. Передвиборна агітація у засобах масової інформації, у тому числі політична реклама, повинні здійснюватися у формах та з дотриманням вимог та обмежень, встановлених цією статтею та [статтями 68, 70, 72-74](#) цього Закону.

3. Партія, кандидати у депутати від якої зареєстровані у загальнодержавному окрузі, кандидат у депутати в одномандатному окрузі мають право користуватися засобами масової інформації державної та комунальної форми власності на умовах, передбачених цим Законом.

4. Порядок надання ефірного часу та друкованих площ за рахунок коштів Державного бюджету України, виділених на забезпечення ведення передвиборної агітації відповідно до цього Закону, партіям, кандидати у депутати від яких зареєстровані у загальнодержавному окрузі, кандидатам у депутати встановлюється Центральною виборчою комісією.

{Частина четверта статті 71 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

5. Передвиборна агітація в засобах масової інформації усіх форм власності за рахунок коштів виборчих фондів партій, кандидатів у депутати в одномандатних округах здійснюється на умовах рівної оплати за одиницю ефірного часу чи друкованої площі.

6. Розцінки вартості одиниці друкованої площі та одиниці ефірного часу для проведення передвиборної агітації за рахунок коштів виборчих фондів встановлюються відповідним засобом масової інформації не пізніше як за сто днів до дня голосування у розмірі, що не може перевищувати розміру середньоарифметичного значення ціни за комерційну рекламу (рекламу, розповсюдження якої має на меті отримання прибутку) за останні три квартали року, що передус року проведення виборів депутатів. При цьому засоби масової інформації можуть розрахувати такі розцінки вартості одиниці друкованої площі чи ефірного часу окремо для робочих днів і окремо для вихідних та святкових днів, а також окремо для різних за кількістю потенційної аудиторії періодів ефірного часу чи друкованої площі.

{Частина шоста статті 71 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

7. Засоби масової інформації, зареєстровані після 1 червня року, що передує року проведення чергових виборів народних депутатів України, встановлюють розцінки вартості одиниці друкованої площі чи ефірного часу на підставі даних за весь період їх діяльності в порядку, встановленому частиною шостою цієї статті. Розміри розцінок таких засобів масової інформації не можуть перевищувати розмірів розцінок відповідно газети "Голос України" (для друкованих засобів масової інформації).

{Частина сьома статті 71 із змінами, внесеними згідно із Законами [№ 709-VII від 21.11.2013](#), [№ 1227-VII від 17.04.2014](#)}

8. Розцінки вартості одиниці друкованої площі та одиниці ефірного часу для проведення передвиборної агітації не можуть змінюватися протягом виборчого процесу. Засіб масової інформації не може надавати знижки чи встановлювати надбавки на оплату друкованої площі чи ефірного часу партіям, кандидати у депутати від яких зареєстровані у загальнодержавному окрузі, кандидатам в депутати в одномандатних округах.

Передвиборна агітація в засобах масової інформації усіх форм власності за рахунок коштів виборчих фондів партій, кандидатів у депутати в одномандатних округах здійснюється тільки після відповідної оплати друкованої площі чи ефірного часу з відповідних рахунків виборчих фондів.

{Частину восьма статті 71 доповнено абзацом другим згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

9. Засіб масової інформації, який надав ефірний час або друковану площу для проведення передвиборної агітації одній партії, кандидати у депутати від якої зареєстровані у загальнодержавному окрузі, одному кандидату у депутати за рахунок коштів відповідного виборчого фонду, не може відмовити у наданні ефірного часу чи друкованої площі на тих же умовах іншій партії, кандидати у депутати від якої зареєстровані у загальнодержавному окрузі, іншому кандидату у депутати. Засіб масової інформації може відмовити у наданні ефірного часу чи друкованої площі партії, кандидати у депутати від якої зареєстровані у загальнодержавному окрузі, кандидату у депутати в разі, якщо надані для поширення матеріали не відповідають вимогам [частин шостої](#) чи [десятої статті 74](#) цього Закону.

{Частина дев'ята статті 71 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

10. Засоби масової інформації у разі оприлюднення результатів опитування громадської думки, пов'язаного з виборами депутатів, зобов'язані зазначити замовника опитування, повну назву організації, що проводила опитування, час його проведення, територію, яку охоплювало опитування, розмір та спосіб формування соціологічної вибірки опитаних, метод опитування, точне формулювання питань, можливу статистичну похибку.

11. Вимоги, встановлені частинами п'ятою - дев'ятою цієї статті, не поширюються на друковані засоби масової інформації, засновниками (власниками) яких є партії, кандидати у депутати від якої зареєстровані у загальнодержавному окрузі, кандидати у депутати в одномандатних округах для ведення власної передвиборної агітації.

Стаття 72. Порядок використання електронних (аудіовізуальних) засобів масової інформації

1. Телерадіоорганізації усіх форм власності зобов'язані не пізніше як за дев'яносто днів до дня голосування опублікувати в друкованих засобах масової інформації розцінки вартості однієї хвилини (секунди) ефірного часу. Телерадіоорганізації, які ведуть мовлення

на загальнонаціональних каналах, здійснюють таку публікацію в газетах "Голос України" та "Урядовий кур'єр", регіональні та місцеві телерадіоорганізації - у відповідних регіональних та місцевих друкованих засобах масової інформації державної чи комунальної форми власності.

2. Ефірний час для проведення передвиборної агітації за рахунок і в межах коштів Державного бюджету України, виділених на підготовку і проведення виборів, надається телерадіоорганізаціями державної та комунальної форми власності між дев'ятнадцятою і двадцять другою годинами.

3. Час мовлення (розклад мовлення) телерадіоорганізацій, які мають ліцензії Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення на право користування загальнонаціональними каналами мовлення, змінюється (без зміни обсягу мовлення) на час розповсюдження програм передвиборної агітації за рахунок коштів Державного бюджету України, виділених на підготовку і проведення виборів, під час виборчого процесу з метою забезпечення регіональним телерадіоорганізаціям державної та комунальної форми власності можливостей поширення таких програм у відповідних регіонах.

4. Телерадіоорганізації надають кожній партії - суб'єкту виборчого процесу ефірний час для проведення передвиборної агітації за рахунок і в межах коштів Державного бюджету України, що виділяються на підготовку і проведення виборів, у загальному обсязі не менше 60 хвилин на загальнонаціональному телеканалі та 60 хвилин на загальнонаціональному радіоканалі, а також по 20 хвилин на регіональних телеканалах та по 20 хвилин на регіональних радіоканалах у кожному з регіонів. Кандидатам у депутати, зареєстрованим в одномандатному окрузі надається по 20 хвилин на відповідних регіональних телеканалах та по 20 хвилин на регіональних радіоканалах. Цей час партії надається на кожному із зазначених каналів у двох рівних частках від загального обсягу виділеного часу.

5. Попередній розклад ефірного часу трансляції передвиборних агітаційних теле-, радіопрограм із зазначенням дати і часу виходу їх в ефір (без зазначення конкретних учасників програм) складається загальнонаціональними та регіональними телерадіоорганізаціями державної та комунальної форми власності, з якими укладено угоди на розповсюдження матеріалів передвиборної агітації партій, кандидатів у депутати, зареєстрованих в одномандатному окрузі, за рахунок і в межах коштів Державного бюджету України, що виділяються на підготовку і проведення виборів, під час виборчого процесу. Такий розклад надсилається до Центральної виборчої комісії та відповідних окружних виборчих комісій не пізніше як за п'ятдесят сім днів до дня виборів.

{Частина п'ята статті 72 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

6. Черговість надання партіям - суб'єктам виборчого процесу ефірного часу на загальнонаціональному радіоканалі та телеканалі в межах розкладу, зазначеного у частині п'ятій цієї статті, визначається не пізніше як за п'ятдесят три дні до дня виборів за результатами жеребкувань, що проводяться Центральною виборчою комісією, із запрошенням представників партій у Центральній виборчій комісії або уповноважених осіб партій.

Черговість надання партіям - суб'єктам виборчого процесу та кандидатам у депутати, зареєстрованим в одномандатному окрузі, ефірного часу на регіональних радіо- та телеканалах державної та комунальної форм власності в межах розкладу, зазначеного у частині п'ятій цієї статті, визначається не пізніше як за п'ятдесят три дні до дня виборів за результатами жеребкувань, що проводяться відповідними окружними виборчими комісіями, визначеними рішенням Центральної виборчої комісії у кожному з регіонів

України, із запрошенням відповідно уповноважених осіб партій, кандидатів у депутати або довірених осіб кандидатів у депутати, зареєстрованих в одномандатних округах.

{Частина шоста статті 72 в редакції Закону [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

7. Результати жеребкування, проведеного відповідно до частини шостої цієї статті та складений за його підсумком розклад ефірного часу із зазначенням передвиборних агітаційних теле-, радіопрограм, конкретної дати і часу виходу їх в ефір за рахунок коштів Державного бюджету України, що виділяються на підготовку і проведення виборів, публікуються відповідно в газетах "Голос України" та "Урядовий кур'єр", місцевих друкованих засобах масової інформації державної та комунальної форми власності у триденний строк з дня затвердження їх відповідно Центральною виборчою комісією, окружною виборчою комісією.

{Частина сьома статті 72 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

8. Оплата наданого партії, кандидату у депутати, зареєстрованому в одномандатному окрузі, ефірного часу здійснюється Центральною виборчою комісією, відповідною окружною виборчою комісією згідно із затвердженими ними кошторисами в межах коштів Державного бюджету України, що виділяються на підготовку і проведення виборів, та за угодами, що укладаються відповідно між Центральною виборчою комісією, окружною виборчою комісією і Національною суспільною телерадіокомпанією України, регіональною телерадіоорганізацією державної чи комунальної форми власності.

{Частина восьма статті 72 із змінами, внесеними згідно із Законами [№ 709-VII від 21.11.2013](#), [№ 1227-VII від 17.04.2014](#)}

9. Впродовж 10 хвилин до і після теле-, радіотрансляції передвиборної агітаційної теле-, радіопрограми партії, кандидата у депутати забороняється на тому ж каналі мовлення в будь-якій формі коментувати чи оцінювати зміст передвиборної агітаційної програми, дії партії, кандидатів у депутати.

{Частина дев'ята статті 72 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

10. Ефірний час за рахунок коштів виборчого фонду надається на підставі угоди, що укладається від імені партії чи кандидата у депутати в одномандатному окрузі розпорядником поточного рахунку виборчого фонду з телерадіоорганізацією будь-якої форми власності. Без укладення такої угоди та надходження коштів на рахунок телерадіоорганізації надання ефірного часу забороняється.

11. Телерадіоорганізації зобов'язані здійснювати аудіо-, відеозаписи усіх передач, що містять передвиборну агітацію, і зберігати їх протягом тридцятиденного строку з дня офіційного оприлюднення результатів виборів.

12. Телерадіоорганізації усіх форм власності за письмовими запитами Центральної виборчої комісії, відповідної окружної виборчої комісії, Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення зобов'язані надавати всю інформацію про виділення ефірного часу відповідно партії, кандидату у депутати в одномандатному окрузі для проведення передвиборної агітації, а в разі необхідності - копії відповідних угод, платіжних документів і передач у запису на плівці та інших носіях інформації.

{Частина дванадцята статті 72 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

13. Замовниками політичної реклами під час виборчого процесу для показу телерадіоорганізаціями можуть бути тільки партії, кандидати у депутати від якої

zareєстровані у загальнодержавному окрузі, та кандидати у депутати в одномандатних округах. Протягом демонстрації політичної реклами обов'язково демонструється повна назва (або прізвище, ім'я та по батькові) її замовника у формі текстового повідомлення, яке має займати не менше п'ятнадцяти відсотків площі екрана і бути виконане контрастним кольором до фону та бути сприйнятним для глядача.

Стаття 73. Порядок використання друкованих засобів масової інформації

1. Партія, кандидати у депутати від якої zareєстровані у загальнодержавному окрузі, має право за рахунок і в межах коштів Державного бюджету України, що виділяються на підготовку і проведення виборів, опублікувати в однаковому для всіх партій поліграфічному виконанні в газетах "Голос України" та "Урядовий кур'єр", а також в одному з регіональних (місцевих) друкованих засобів масової інформації державної чи комунальної форми власності кожного з регіонів свою передвиборну програму обсягом не більше семи тисяч восьмисот друкованих знаків. Кандидат у депутати, zareєстрований в одномандатному окрузі має право за рахунок і в межах коштів Державного бюджету України, що виділяються на підготовку і проведення виборів, опублікувати в однаковому для всіх кандидатів поліграфічному виконанні в одному з регіональних (місцевих) друкованих засобів масової інформації державної чи комунальної форми власності свою передвиборну програму обсягом не більше трьох тисяч дев'ятисот друкованих знаків.

Угода про публікацію вказаних матеріалів з редакціями зазначених засобів масової інформації укладається відповідно Центральною виборчою комісією або окружною виборчою комісією у відповідному регіоні, визначеною згідно з [частиною шостою статті 72](#) цього Закону.

{Абзац другий частини першої статті 73 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

2. Редакції газет "Голос України" та "Урядовий кур'єр", а також редакції регіональних друкованих засобів масової інформації державної форми власності, з якими укладено угоди про опублікування передвиборних програм партій - суб'єктів виборчого процесу, кандидатів у депутати, zareєстрованих в одномандатному окрузі, зобов'язані надрукувати передвиборні програми суб'єктів виборчого процесу в окремих спеціальних випусках видань не пізніш як за сорок п'ять днів до дня виборів. Послідовність розміщення перевибірних програм партій - суб'єктів виборчого процесу, кандидатів у депутати, zareєстрованих в одномандатному окрузі, у відповідному виданні визначається згідно з черговістю їх реєстрації Центральною виборчою комісією.

{Частина друга статті 73 в редакції Закону [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

{Частина третю статті 73 виключено на підставі Закону [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

{Частина четверту статті 73 виключено на підставі Закону [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

5. Друковані засоби масової інформації усіх форм власності зобов'язані не пізніш як за дев'яносто днів до дня голосування опублікувати розцінки одиниці вартості друкованої площі. Загальнодержавні друковані засоби масової інформації здійснюють таку публікацію в газетах "Голос України" та "Урядовий кур'єр", а регіональні та місцеві - у відповідних регіональних та місцевих друкованих засобах масової інформації державної чи комунальної форми власності.

6. Партія, кандидати у депутати від якої zareєстровані у загальнодержавному окрузі, кандидат у депутати в одномандатному окрузі мають право за рахунок коштів свого виборчого фонду публікувати агітаційні матеріали в друкованих засобах масової інформації будь-яких форм власності, що видаються в Україні, за винятком засобів масової інформації, зазначених у [частині дев'ятнадцятій статті 74](#) цього Закону.

{Частина шоста статті 73 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

7. Матеріали передвиборної агітації, передбачені в частині шостій цієї статті, публікуються на підставі угоди, що укладеться від імені партії, кандидати у депутати від якої зареєстровані у загальнодержавному окрузі, кандидата у депутати в одномандатному окрузі розпорядником поточного рахунку відповідного виборчого фонду партії, кандидатом у депутати з редакцією (видавцем) друкованого засобу масової інформації. Без укладення угоди та надходження коштів на рахунок редакції (видавця) друкованого засобу масової інформації публікація цих матеріалів забороняється. Ця вимога не застосовується до засобу масової інформації, засновником (власником) якого є партія, кандидати у депутати від якої зареєстровані у загальнодержавному окрузі, кандидат у депутати в одномандатному окрузі для ведення їх власної передвиборної агітації.

8. Редакції (видавці) друкованих засобів масової інформації усіх форм власності за письмовими запитами Центральної виборчої комісії, окружних виборчих комісій зобов'язані надавати їм усю інформацію про використання друкованої площі для розміщення агітаційних матеріалів, а в разі необхідності - надсилати їм копії відповідних угод, платіжних документів, а також відповідні публікації.

Стаття 74. Обмеження щодо ведення передвиборної агітації

1. Участь у передвиборній агітації забороняється:

1) іноземцям та особам без громадянства, у тому числі через журналістську діяльність чи у формі участі у концертах, виставах, спортивних змаганнях, інших публічних заходах, що проводяться на підтримку чи за підтримки партії - суб'єкта виборчого процесу чи кандидата у депутати;

2) органам виконавчої влади, органам влади Автономної Республіки Крим та органам місцевого самоврядування, правоохоронним органам і судам;

3) у робочий час посадовим і службовим особам органів, зазначених у пункті 2 цієї частини, крім випадків, коли відповідна посадова чи службова особа є кандидатом у депутати;

4) членам виборчих комісій протягом строку їх повноважень у відповідних виборчих комісіях.

2. У військових частинах (формуваннях), в установах виконання покарань і слідчих ізоляторах передвиборна агітація обмежується. Відвідання військових частин (формувань), установ виконання покарань і слідчих ізоляторів окремими кандидатами у депутати, їх довіреними особами чи уповноваженими особами партій забороняється. Зустрічі цих осіб з виборцями організовуються відповідною окружною виборчою комісією спільно з командиром військової частини (формування) або керівником установи виконання покарань чи слідчого ізолятора з обов'язковим повідомленням не пізніше як за три дні до дня зустрічі всіх уповноважених осіб партій, кандидатів у депутати в одномандатному окрузі або їх довірених осіб у відповідному одномандатному окрузі.

3. Забороняється використання приміщень органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування, для проведення передвиборної агітації за рахунок коштів виборчих фондів партій, кандидатів у депутати в одномандатному окрузі.

4. Забороняється проведення агітаційних заходів, розповсюдження передвиборних агітаційних матеріалів, демонстрація агітаційних фільмів чи кліпів, розповсюдження виборчих листівок, плакатів, інших друкованих агітаційних матеріалів чи друкованих

видань, у яких розміщено матеріали передвиборної агітації, публічні заклики голосувати за чи не голосувати за партії - суб'єктів виборчого процесу, кандидатів у депутати в одномандатному окрузі або публічна оцінка діяльності цих партій чи кандидатів у депутати під час проведення заходів, організованих органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування, державними чи комунальними підприємствами, закладами, установами, організаціями.

{Статтю 74 доповнено новою частиною згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

5. Забороняється розміщення агітаційних матеріалів та політичної реклами на будинках і в приміщеннях органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій державної та комунальної форми власності.

6. Поширення у будь-якій формі матеріалів, що містять заклики до ліквідації незалежності України, зміни конституційного ладу насильницьким шляхом, порушення суверенітету і територіальної цілісності держави, підриву її безпеки, незаконного захоплення державної влади, пропаганду війни, насильства та розпалювання міжетнічної, расової, національної, релігійної ворожнечі, посягання на права і свободи людини, здоров'я населення, забороняється.

7. Засобам масової інформації, їх посадовим та службовим особам і творчим працівникам під час виборчого процесу у своїх матеріалах і передачах, не обумовлених угодами, укладеними відповідно до вимог [частин п'ятої](#) та [десятої статті 72](#) і [частин другої](#) та [сьомої статті 73](#) цього Закону, забороняється агітувати голосувати за або не голосувати за партії, кандидатів у депутати чи поширювати інформацію, яка має ознаки політичної реклами, безоплатно або яка оплачена з джерел, не передбачених законом, а так само поширювати будь-яку інформацію з метою спонукання виборців голосувати за або не голосувати за певного суб'єкта виборчого процесу. Авторам і ведучим телерадіопередач, які є кандидатами у депутати, під час виборчого процесу також забороняється у телерадіопередачах вести передвиборну агітацію.

8. Забороняється розміщення політичної реклами в одному блоці з комерційною чи соціальною рекламою.

Під час виборчого процесу забороняється використання у комерційній та соціальній рекламі:

- 1) прізвищ чи портретів кандидатів у депутати;
- 2) назв чи символіки партій - суб'єктів виборчого процесу.

{Частина восьма статті 74 в редакції Закону [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

9. Розміщення носіїв політичної реклами на зовнішній поверхні та всередині транспортних засобів громадського користування, у тому числі таксі, розміщення політичної реклами у приміщеннях та на будівлях станцій метрополітену, автобусних та залізничних вокзалів, портів та аеропортів, а також розповсюдження матеріалів передвиборної агітації, у тому числі політичної реклами, через телерадіотрансляційні або інші інформаційні мережі сповіщення пасажирів та інформаційні табло у приміщеннях станцій та вагонах метрополітену, автобусних та залізничних вокзалів, портів та аеропортів, у транспортних засобах громадського користування забороняється.

10. Забороняється розповсюдження завідомо недостовірних або наклепницьких відомостей про партію - суб'єкта виборчого процесу або про кандидата у депутати, недостовірний або наклепницький характер яких встановлено у судовому порядку.

11. У разі встановлення судом при розгляді виборчого спору повторного або одноразового грубого порушення засобом масової інформації вимог цього Закону суд приймає рішення про тимчасове (до закінчення виборчого процесу) зупинення дії ліцензії або про тимчасову заборону (до закінчення виборчого процесу) випуску друкованого видання.

12. Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення своїм рішенням припиняє трансляцію на території України, в тому числі операторами телекомунікацій, іноземних телеканалів, у діяльності яких порушується норма щодо заборони громадянам іноземних держав, особам без громадянства ведення передвиборної агітації через журналістську діяльність або в діяльності яких містяться заклики до ліквідації незалежності України, зміни конституційного ладу насильницьким шляхом, порушення суверенітету і територіальної цілісності України, підризу її безпеки, незаконного захоплення державної влади, пропаганда війни, насильства та розпалювання міжетнічної, расової, національної, релігійної ворожнечі, посягання на права і свободи людини, здоров'я населення.

13. Партія - суб'єкт виборчого процесу, кандидат у депутати мають право звернутися до засобу масової інформації, що оприлюднив інформацію, яку партія або кандидат вважають недостовірною, з вимогою опублікувати їх відповідь. Засіб масової інформації, що оприлюднив відповідний матеріал, не пізніш як через три дні після дня звернення з вимогою про відповідь, але не пізніш останнього дня перед днем голосування зобов'язаний надати партії, кандидату у депутати, щодо яких поширено недостовірну інформацію, можливість оприлюднити відповідь: надати такий самий ефірний час відповідно на телебаченні чи радіо або опублікувати в друкованому засобі масової інформації наданий партією чи кандидатом матеріал, який повинен бути набраний таким самим шрифтом і розміщений під рубрикою "відповідь" на тому ж місці шпальти в обсязі не меншому, ніж обсяг повідомлення, що спростовується. Відповідь повинна містити посилання на відповідну публікацію в друкованому засобі масової інформації, передачу на телебаченні, радіо та на інформацію, що спростовується. Відповідь не повинна містити прямих закликів до голосування за або не голосування за певні партії, кандидатів у депутати. Відповідь має бути оприлюднена без додатків, коментарів та скорочень і здійснюватися за рахунок засобу масової інформації. Відповідь на відповідь не надається.

14. Забороняється проводити передвиборну агітацію, що супроводжується наданням виборцям, закладам, установам, організаціям коштів або безоплатно чи на пільгових умовах товарів (крім товарів, що містять візуальні зображення назви, символіки, прапора партії, за умови, що вартість таких товарів не перевищує три відсотки розміру мінімальної заробітної плати), послуг, робіт, цінних паперів, кредитів, лотерейних білетів, інших матеріальних цінностей. Така передвиборна агітація або надання виборцям, закладам, установам, організаціям коштів або безоплатно чи на пільгових умовах товарів, послуг, робіт, цінних паперів, кредитів, лотерейних білетів, інших матеріальних цінностей, що супроводжується закликами або пропозиціями голосувати за або не голосувати за певну партію чи кандидата у депутати або згадуванням назви партії чи імені кандидата, є непрямим підкупом виборців.

{Частина статті 74 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

15. Центральна виборча комісія забезпечує розміщення в загальнодержавних засобах масової інформації, передбачених цією частиною, роз'яснення щодо заборони надання виборцям, закладам, установам, організаціям, а також виборчим комісіям та їх членам товарів (крім товарів, що містять візуальні зображення назви, символіки, прапора партії, за умови, що вартість таких товарів не перевищує три відсотки розміру мінімальної заробітної плати), послуг, робіт, цінних паперів, кредитів, лотерейних білетів, інших матеріальних цінностей (непрямого підкупу). Текст роз'яснення затверджується Центральною виборчою комісією і один раз на тиждень друкується в газетах "Голос України" та "Урядовий кур'єр" на першій сторінці та транслюється на суспільно-політичних загальнонаціональних каналах

Суспільного телебачення та Суспільного радіо Національної суспільної телерадіокомпанії України, починаючи за шістьдесят днів до дня голосування за рахунок коштів Державного бюджету України, що виділяються на підготовку і проведення виборів.

{Частина статті 74 із змінами, внесеними згідно із Законами [№ 709-VII від 21.11.2013](#), [№ 1227-VII від 17.04.2014](#)}

16. Регіональні (місцеві) телерадіоорганізації державної та комунальної форми власності своїми передачами не повинні перекривати передачі передвиборної агітації партій, які транслюються на загальнонаціональних каналах мовлення.

17. Включення до інформаційних теле- і радіопрограм (випусків новин) передвиборних агітаційних матеріалів партій, у тому числі політичної реклами, забороняється. Усі матеріали передвиборної агітації повинні бути відокремленими від інших матеріалів і означені як такі.

18. Забороняється переривати передачі передвиборних програм партій рекламою товарів, робіт, послуг та іншими повідомленнями.

19. Забороняється проведення передвиборної агітації в зарубіжних засобах масової інформації, що діють на території України, а також у зареєстрованих в Україні засобах масової інформації, в яких частка зарубіжної власності перевищує п'ятдесят відсотків.

20. Засоби масової інформації не несуть відповідальності за зміст передвиборної агітації, яка була розміщена відповідно до угод із замовниками, крім випадків, передбачених:

1) частиною п'ятою цієї статті;

2) частиною дев'ятою цієї статті, якщо засобу масової інформації було достовірно відомо про наявність відповідного рішення суду.

21. Забороняється розміщення матеріалів передвиборної агітації, політичної реклами, у тому числі повідомлень про перебіг виборчого процесу, на об'єктах культурної спадщини.

22. Кандидатам у депутати забороняється використовувати для проведення передвиборної агітації службовий транспорт, зв'язок, устаткування, приміщення, інші об'єкти та ресурси за місцем роботи, службові чи виробничі наради, збори колективу, а також залучати для передвиборної агітації або використовувати для будь-якої роботи, пов'язаної з проведенням передвиборної агітації, таких осіб:

1) кандидатам у депутати, які займають посади в органах державної влади чи в інших державних органах, органах влади Автономної Республіки Крим, органах місцевого самоврядування, - посадових та службових осіб органів державної влади чи інших державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування (крім осіб, які перебувають на посадах помічника-консультанта народного депутата України);

2) кандидатам у депутати, які займають посади, у тому числі за сумісництвом, на підприємствах незалежно від форми власності, виду діяльності і галузевої належності, у закладах, установах, організаціях, військових частинах (формуваннях), утворених відповідно до законів України, - підлеглих їм осіб за місцем роботи (у робочий час).

23. Забороняється виготовлення та розповсюдження друкованих передвиборних агітаційних матеріалів, що не містять відомостей про замовника друкованих передвиборних агітаційних матеріалів, установу, яка здійснила друк, їх тираж, інформацію про осіб, відповідальних за випуск.

24. З часу припинення передвиборної агітації відповідно до [частини другої статті 70](#) цього Закону забороняються проведення агітаційних заходів, розповсюдження передвиборних агітаційних матеріалів у засобах масової інформації, демонстрація агітаційних фільмів чи кліпів, розповсюдження виборчих листівок, плакатів, інших друкованих агітаційних матеріалів чи друкованих видань, в яких розміщено матеріали передвиборної агітації, публічні заклики голосувати за чи не голосувати за партії - суб'єкти виборчого процесу, кандидатів у депутати в одномандатному окрузі або публічна оцінка діяльності цих партій чи кандидатів у депутати. Передвиборні агітаційні матеріали знімаються з 24 години останньої п'ятниці перед днем голосування відповідними службами місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування.

25. Перешкоджання здійсненню права на проведення передвиборної агітації, а також порушення встановленого законом порядку проведення такої агітації тягнуть за собою відповідальність, встановлену законами України.

26. У разі надходження до Центральної виборчої комісії або окружної виборчої комісії заяви чи іншого повідомлення щодо порушень, які мають ознаки вчинення кримінального чи адміністративного правопорушення, відповідна виборча комісія невідкладно надсилає зазначене повідомлення до відповідних правоохоронних органів.

{Частина статті 74 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 245-VII від 16.05.2013](#)}

Розділ X

ГАРАНТІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПАРТІЙ, КАНДИДАТІВ У ДЕПУТАТИ, ОФІЦІЙНИХ СПОСТЕРІГАЧІВ

Стаття 75. Гарантії діяльності у виборчому процесі партій, кандидати у депутати від яких зареєстровані у загальнодержавному окрузі

1. Партія, кандидати у депутати від якої зареєстровані у загальнодержавному окрузі, має право делегувати одного представника до Центральної виборчої комісії (далі - представник партії у Центральній виборчій комісії) з правом дорадчого голосу, який уповноважений представляти інтереси партії в Центральній виборчій комісії під час виборчого процесу. Кандидатура представника затверджується центральним керівним органом партії.

2. Представником партії у Центральній виборчій комісії може бути виборець. Не може бути представником партії:

- 1) член виборчої комісії;
- 2) посадова особа органу виконавчої влади або суду, правоохоронних органів, органів влади Автономної Республіки Крим чи органів місцевого самоврядування;
- 3) військовослужбовець;
- 4) особа, яка проходить альтернативну (невійськову) службу.

3. Заява про реєстрацію представника партії у Центральній виборчій комісії, підписана керівником партії та скріплена печаткою партії, та копія рішення центрального керівного органу партії про затвердження кандидатури представника партії у Центральній виборчій комісії подаються до Центральної виборчої комісії одночасно із заявою про реєстрацію кандидатів у депутати від партії. У заяві про реєстрацію представника партії у Центральній виборчій комісії зазначаються: прізвище, ім'я, по батькові представника партії, його громадянство, день, місяць і рік народження, місце роботи, займана посада (заняття), місце проживання та адреса житла, номер телефону. До заяви додається письмова згода цієї особи представляти інтереси партії в Центральній виборчій комісії.

4. Центральна виборча комісія не пізніше третього дня після надходження документів, зазначених у частині третій цієї статті, реєструє представника партії у Центральній виборчій комісії з правом дорадчого голосу та видає йому посвідчення. Форма такого посвідчення встановлюється Центральною виборчою комісією.

5. Партія, кандидати у депутати від якої зареєстровані у загальнодержавному окрузі, може мати не більше п'яти уповноважених осіб у загальнодержавному окрузі та не більше двох уповноважених осіб у кожному одномандатному окрузі (далі - уповноважена особа партії). Уповноважена особа партії представляє відповідну партію і не є самостійним суб'єктом виборчого процесу. Уповноважена особа партії повинна відповідати вимогам, зазначеним у частині другій цієї статті. Список уповноважених осіб партії з обов'язковим зазначенням відповідного виборчого округу затверджується центральним керівним органом партії.

6. Заява про реєстрацію уповноважених осіб партії, в електронному вигляді та на паперових носіях підписана керівником партії та скріплена печаткою партії, та копія рішення центрального керівного органу партії про затвердження списку уповноважених осіб партії подаються до Центральної виборчої комісії у будь-який час після реєстрації кандидатів у депутати, включених до виборчого списку партії. У заяві про реєстрацію уповноважених осіб партії зазначаються: прізвище, ім'я, по батькові кожної уповноваженої особи, відповідний виборчий округ, громадянство уповноваженої особи партії, день, місяць і рік народження, місце роботи, посада (заняття), місце проживання та адреса житла, номер телефону. До заяви додаються письмові згоди цих осіб представляти інтереси партії у загальнодержавному та відповідному одномандатному окрузі та ксерокопії першої та другої сторінок паспорта громадянина України або ксерокопія тимчасового посвідчення громадянина України (для осіб, недавно прийнятих до громадянства України).

7. Центральна виборча комісія не пізніше третього дня після надходження документів, зазначених у частині шостій цієї статті, реєструє уповноважених осіб партії та видає представникові партії у Центральній виборчій комісії їх посвідчення за формою, встановленою Центральною виборчою комісією).

8. Представник партії у Центральній виборчій комісії, уповноважена особа партії з дня їх реєстрації Центральною виборчою комісією до припинення їх повноважень або закінчення виборчого процесу мають право на звільнення від виробничих або службових обов'язків без збереження заробітної плати за погодженням із власником підприємства, установи, організації або уповноваженим ним органом.

9. Представник партії у Центральній виборчій комісії, уповноважена особа партії мають право у будь-який час до дня голосування звернутися до Центральної виборчої комісії із заявою про складення своїх повноважень.

10. Керівний орган партії, який приймав рішення про затвердження представника партії у Центральній виборчій комісії чи уповноваженої особи партії, у будь-який час до дня голосування може прийняти рішення про відкликання представника партії у Центральній виборчій комісії чи уповноваженої особи партії та про затвердження іншої кандидатури замість відкликаної. Відповідна заява разом з копією рішення та іншими документами подається до Центральної виборчої комісії у порядку, визначеному частинами третьою і шостою цієї статті.

11. На підставі заяви, поданої відповідно до частин дев'ятої або десятої цієї статті, не пізніше третього дня після її надходження, але не пізніше дня голосування, а в день голосування - невідкладно Центральна виборча комісія приймає рішення про скасування реєстрації представника партії у Центральній виборчій комісії чи уповноваженої особи партії та про реєстрацію іншої особи представником партії у Центральній виборчій комісії.

чи уповноваженою особою партії. Копія рішення невідкладно видається представнику партії у Центральній виборчій комісії або надсилається на адресу керівного органу партії.

12. Посвідчення представника партії у Центральній виборчій комісії чи уповноваженої особи партії, повноваження яких припинено до закінчення виборчого процесу, невідкладно повертається до Центральної виборчої комісії.

13. Представник партії у Центральній виборчій комісії має право:

1) бути присутнім на всіх засіданнях Центральної виборчої комісії під час обговорення питань, пов'язаних із виборами депутатів, та брати участь у їх обговоренні з правом дорадчого голосу: отримувати до початку засідання порядок денний та матеріали до питань порядку денного, брати участь в обговоренні, вносити пропозиції щодо рішення Центральної виборчої комісії;

2) знайомитися із змістом протоколів засідань Центральної виборчої комісії та її рішеннями, отримувати копії цих рішень; у разі своєї відсутності на засіданні знайомитися з документами, на підставі яких приймалися рішення на такому засіданні;

3) знайомитися з протоколами, телефонограмами, факсограмами та іншими офіційними повідомленнями, що надходять до Центральної виборчої комісії від окружних виборчих комісій, у тому числі про підсумки голосування у загальнодержавному та одномандатних округах, отримувати їх копії;

4) реалізовувати інші права, передбачені цим Законом для представника партії у Центральній виборчій комісії.

14. Уповноважена особа партії:

1) сприяє партії в її участі у виборчому процесі, в тому числі у проведенні передвиборної агітації;

2) представляє інтереси партії у відносинах з виборчими комісіями (крім Центральної виборчої комісії), органами виконавчої влади, судами, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування, виборцями, іншими суб'єктами виборчого процесу на території відповідного виборчого округу;

3) може брати участь з правом дорадчого голосу в засіданнях виборчих комісій (крім Центральної виборчої комісії) на території відповідного виборчого округу;

4) має право бути присутньою на виборчій дільниці під час голосування та на засіданні дільничної виборчої комісії при підрахунку голосів виборців з урахуванням обмежень, встановлених [частиною третьою статті 34](#) цього Закону;

5) має права офіційного спостерігача від партії, передбачені [частиною дев'ятою статті 78](#) цього Закону;

6) має інші права, передбачені цим Законом для уповноваженої особи партії.

15. На уповноважену особу партії поширюються обмеження, встановлені [частиною десятою статті 78](#) цього Закону.

Стаття 76. Гарантії діяльності у виборчому процесі кандидатів у депутати

1. Кандидату у депутати, крім кандидата у депутати, який є Президентом України або народним депутатом України, не може бути відмовлено у звільненні на період передвиборної агітації від виконання виробничих або службових обов'язків за місцем роботи з наданням неоплачуваної відпустки.

2. Кандидат у депутати під час виборчого процесу не може бути звільнений з роботи з ініціативи власника підприємства, установи, організації або уповноваженого ним органу, командира військової частини (формування). Кандидат у депутати без його згоди не може бути переведений на іншу роботу, направлений у відрядження, а також призваний на військову або альтернативну (невійськову) службу, навчальні (перевірні) та спеціальні збори військовозобов'язаних.

3. Кандидат у депутати в одномандатному окрузі має право визначити із числа виборців своїх довірених осіб (не більше трьох осіб).

4. Довірені особи кандидата у депутати в одномандатному окрузі реєструються Центральною виборчою комісією за поданням кандидата в депутати. У поданні зазначаються: прізвище, ім'я, по батькові довіреної особи, її громадянство, день, місяць і рік народження, місце роботи, посада (заняття), адреса місця проживання, номер телефону. До заяви додається письмова згода цієї особи представляти інтереси кандидата у депутати та ксерокопії першої та другої сторінок паспорта громадянина України або ксерокопія тимчасового посвідчення громадянина України (для осіб недавно прийнятих до громадянства України). Центральна виборча комісія протягом трьох днів після дня надходження цього подання реєструє довірених осіб кандидата в депутати і видає їм посвідчення за встановленою нею формою.

5. Не допускається реєстрація довіреними особами кандидатів у депутати осіб, зазначених у другому реченні [частини другої статті 75](#) цього Закону.

6. Довірені особи кандидата у депутати в одномандатному окрузі сприяють кандидату в депутати у проведенні виборчого процесу; представляють інтереси кандидата в депутати у відносинах з виборчими комісіями, органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим та органами місцевого самоврядування, засобами масової інформації, об'єднаннями громадян, виборцями, виконують інші повноваження, визначені цим Законом.

7. Довірені особи кандидата у депутати в одномандатному окрузі набувають повноважень з дня їх реєстрації Центральною виборчою комісією. Повноваження цих осіб припиняються в день скасування рішення про реєстрацію кандидата у депутати в одномандатному окрузі чи встановлення результатів виборів та їх офіційного оприлюднення.

8. Довірені особи кандидата у депутати в одномандатному окрузі мають право на звільнення від виконання виробничих або службових обов'язків з дня їх реєстрації на період виборчого процесу без збереження заробітної плати за погодженням із власником підприємства, установи, організації чи уповноваженим ним органом.

9. Кандидат у депутати в одномандатному окрузі має право в будь-який час до дня голосування звернутися із заявою до Центральної виборчої комісії про припинення повноважень його довіреної особи і подати документи для реєстрації іншої особи в порядку, встановленому цим Законом.

10. Довірена особа кандидата у депутати в одномандатному окрузі має право в будь-який час звернутися до Центральної виборчої комісії із заявою про складення своїх повноважень.

11. На підставі заяви, поданої відповідно до частин дев'ятої чи десятої цієї статті, не пізніше третього дня після її надходження, а поданої напередодні і в день голосування - негайно, Центральна виборча комісія приймає рішення про скасування реєстрації довіреної особи кандидата в депутати в одномандатному окрузі, копія якого невідкладно видається або надсилається кандидату в депутати.

12. Посвідчення довіреної особи кандидата у депутати в одномандатному окрузі, повноваження якої припинено до закінчення виборчого процесу, негайно повертається до Центральної виборчої комісії.

13. Кандидат у депутати, його довірена особа мають права уповноваженої особи партії, передбачені [пунктами 1, 4, 5 частини чотирнадцятої статті 75](#) цього Закону.

Стаття 77. Офіційні спостерігачі

1. У виборчому процесі можуть брати участь офіційні спостерігачі від партій, кандидатів у депутати, громадських організацій.

{Частина перша статті 77 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

2. Офіційні спостерігачі від іноземних держав та міжнародних організацій можуть вести спостереження за ходом виборчого процесу.

3. Офіційним спостерігачем не може бути:

1) особа, яка є громадянином (підданим) держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором або державою-окупантом;

2) особа, пропозиції стосовно якої ініційовано або внесено державою, визнаною Верховною Радою України державою-агресором або державою-окупантом.

{Статтю 77 доповнено новою частиною згідно із Законом [№ 2683-VIII від 07.02.2019](#)}

4. Повноваження офіційних спостерігачів починаються з дня їх реєстрації відповідною виборчою комісією у порядку, передбаченому цим Законом, і припиняються після встановлення Центральною виборчою комісією результатів виборів депутатів.

5. Виборча комісія, яка зареєструвала офіційного спостерігача, може достроково припинити його повноваження у разі порушення ним цього Закону. Про дострокове припинення повноважень офіційного спостерігача приймається мотивоване рішення.

Стаття 78. Офіційні спостерігачі від партій, кандидатів у депутати та громадських організацій

1. Офіційним спостерігачем від партії, кандидата у депутати чи громадської організації може бути виборець. Не може бути офіційним спостерігачем: член виборчої комісії; посадова особа органів виконавчої влади або суду, правоохоронних органів, органів влади Автономної Республіки Крим чи органів місцевого самоврядування; військовослужбовець; особа, яка проходить альтернативну (невійськову) службу.

2. Громадська організація, до статутної діяльності якої належать питання виборчого процесу та спостереження за ним, зареєстрована у встановленому законом порядку, не пізніше як за шістьдесят днів до дня голосування може звернутися до Центральної виборчої комісії з клопотанням про дозвіл мати офіційних спостерігачів під час виборів депутатів.

{Частина друга статті 78 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 835-VIII від 26.11.2015](#)}

3. Центральна виборча комісія не пізніше як на десятий день з дня отримання клопотання приймає рішення про надання дозволу громадській організації мати офіційних спостерігачів або про відмову в наданні такого дозволу, про що повідомляє громадську організацію наступного дня після дня прийняття відповідного рішення. Підставою для відмови може бути лише порушення громадською організацією вимог, встановлених частинами першою та другою цієї статті. Копія рішення про надання дозволу громадській організації мати офіційних спостерігачів або про відмову в наданні такого дозволу

видається представнику громадської організації не пізніш як наступного дня після дня прийняття такого рішення. Громадська організація має право оскаржити до суду рішення про відмову в наданні їй дозволу мати офіційних спостерігачів.

4. Центральна виборча комісія не пізніш як за сорок п'ять днів до дня голосування офіційно публікує у газетах "Голос України" та "Урядовий кур'єр" перелік громадських організацій, яким надано дозвіл мати офіційних спостерігачів на виборах депутатів.

5. Офіційний спостерігач від партії, кандидата у депутати, громадської організації реєструється окружною виборчою комісією за поданням уповноваженої особи партії у відповідному одномандатному або загальнодержавному окрузі, кандидата у депутати у цьому одномандатному окрузі або керівника відповідної громадської організації.

6. У поданні про реєстрацію офіційних спостерігачів зазначаються їх прізвища, імена, по батькові, громадянство, дата народження, місце проживання та адреса житла, місце роботи, посада (заняття), номери контактних телефонів. До подання додаються заяви про згоду цих осіб бути офіційними спостерігачами від відповідної партії, кандидата у депутати чи громадської організації та ксерокопії першої та другої сторінок паспорта громадянина України або ксерокопія тимчасового посвідчення громадянина України (для осіб недавно прийнятих до громадянства України). До подання від громадської організації подається також копія рішення Центральної виборчої комісії про дозвіл мати офіційних спостерігачів під час виборів депутатів.

7. Подання про реєстрацію офіційного спостерігача за підписом уповноваженої особи партії, кандидата у депутати в одномандатному окрузі, керівника відповідної громадської організації вноситься до відповідної окружної виборчої комісії не пізніш як за п'ять днів до дня голосування.

Підставою для відмови у реєстрації офіційного спостерігача може бути лише порушення положень частин першої - третьої, п'ятої, шостої цієї статті.

8. Окружна виборча комісія здійснює реєстрацію офіційних спостерігачів у відповідному одномандатному окрузі та видає їм посвідчення за формою, встановленою Центральною виборчою комісією, не пізніше наступного дня після внесення подання.

9. Офіційний спостерігач від партії, кандидата у депутати, громадської організації має право:

1) перебувати на виборчих дільницях під час голосування, спостерігати з будь-якої відстані за діями членів виборчої комісії, у тому числі під час видачі виборчих бюлетенів виборцям і підрахунку голосів, не заважаючи членам виборчої комісії фізично;

2) робити фото- та кінозйомки, аудіо- та відеозаписи, не порушуючи при цьому таємниці голосування;

3) бути присутнім при видачі виборчих бюлетенів членам дільничної виборчої комісії, у тому числі для організації голосування виборців за місцем перебування, та при проведенні такого голосування;

4) бути присутнім з дотриманням вимог цього Закону на засіданнях дільничних та окружних виборчих комісій, з урахуванням положень, встановлених [частиною третьою статті 34](#) цього Закону, у тому числі під час підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці та встановленні підсумків голосування;

5) звертатися із заявою чи скаргою до відповідної виборчої комісії, інших державних органів чи до суду щодо усунення порушень цього Закону в разі їх виявлення;

{Пункт 5 частини дев'ятої статті 78 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

6) складати акт про виявлення порушення цього Закону, що підписується ним та не менш як двома виборцями, які засвідчують факт цього порушення, із зазначенням їх прізвищ, імен, по батькові, місця проживання та адреси житла, та подавати його до відповідної виборчої комісії чи до суду;

7) вживати необхідних заходів в межах законодавства щодо припинення протиправних дій під час голосування та підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці;

8) отримувати копії протоколів про передачу виборчих бюлетенів, про підрахунок голосів і встановлення підсумків голосування та інших документів у випадках, передбачених цим Законом;

9) реалізовувати інші права, передбачені цим Законом для офіційних спостерігачів.

10. Офіційний спостерігач від партії, кандидата у депутати, громадської організації не має права:

1) безпідставно втручатися в роботу виборчої комісії, чинити дії, що порушують законний хід виборчого процесу або неправомірно заважають членам виборчої комісії здійснювати свої повноваження;

2) заповнювати замість виборця (у тому числі і на його прохання) виборчий бюлетень;

3) бути присутнім при заповненні виборцем виборчого бюлетеня у кабіні (кімнаті) для таємного голосування або іншим чином порушувати таємницю голосування.

11. У разі порушення офіційним спостерігачем від партії, кандидата у депутати, громадської організації вимог частини десятої цієї статті виборча комісія робить йому попередження. У випадку повторного або грубого порушення вимог частини десятої цієї статті виборча комісія може позбавити його права бути присутнім на своєму засіданні у порядку, встановленому [частиною п'ятою статті 34](#) цього Закону. Таке рішення може бути оскаржене офіційним спостерігачем до суду.

12. Уповноважена особа партії, кандидат у депутати в одномандатному окрузі або керівник громадської організації має право відкликати офіційного спостерігача, звернувшись з письмовою заявою до відповідної окружної виборчої комісії про припинення його повноважень, і подати документи для реєстрації офіційним спостерігачем іншої особи в порядку, встановленому цією статтею.

13. Офіційний спостерігач від партії, кандидата у депутати, громадської організації має право у будь-який час звернутися до окружної виборчої комісії із заявою про складення своїх повноважень. На підставі такої заяви окружна виборча комісія приймає рішення про скасування реєстрації офіційного спостерігача, копія якого надається або направляється відповідно уповноваженій особі партії або кандидату у депутати в одномандатному окрузі чи керівнику відповідної громадської організації.

Стаття 79. Офіційні спостерігачі від іноземних держав, міжнародних організацій

1. Офіційні спостерігачі від іноземних держав, міжнародних організацій реєструються Центральною виборчою комісією. Пропозиції щодо реєстрації офіційних спостерігачів подаються іноземними державами, міжнародними організаціями безпосередньо або через Міністерство закордонних справ України до Центральної виборчої комісії не пізніше як за сім днів до дня голосування. Порядок реєстрації офіційних спостерігачів від іноземних держав та міжнародних організацій визначається Центральною виборчою комісією.

Офіційним спостерігачем від іноземних держав, міжнародних організацій не може бути:

{Частина першу статті 79 доповнено абзацом другим згідно із Законом [№ 2683-VIII від 07.02.2019](#)}

1) особа, яка є громадянином (підданим) держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором або державою-окупантом;

{Частина першу статті 79 доповнено абзацом третім згідно із Законом [№ 2683-VIII від 07.02.2019](#)}

2) особа, пропозиції стосовно якої ініційовано або внесено державою, визнаною Верховною Радою України державою-агресором або державою-окупантом.

{Частина першу статті 79 доповнено абзацом четвертим згідно із Законом [№ 2683-VIII від 07.02.2019](#)}

2. Рішення про реєстрацію або про відмову в реєстрації офіційних спостерігачів від іноземних держав, міжнародних організацій приймається Центральною виборчою комісією не пізніше як за п'ять днів до дня голосування.

3. Громадяни України не можуть бути зареєстровані офіційними спостерігачами від іноземних держав чи міжнародних організацій. Громадяни України або іноземці чи особи без громадянства, які володіють українською мовою, можуть супроводжувати зареєстрованих офіційних спостерігачів від іноземних держав і міжнародних організацій на території виборчих дільниць та під час засідань виборчих комісій виключно для виконання функцій перекладача (не більше однієї особи з кожним офіційним спостерігачем).

4. Центральна виборча комісія видає офіційним спостерігачам від іноземних держав, міжнародних організацій посвідчення за встановленою нею формою.

5. Офіційні спостерігачі від іноземних держав, міжнародних організацій здійснюють свої повноваження на території України, а також на закордонних виборчих дільницях.

6. Офіційний спостерігач від іноземної держави, міжнародної організації має право:

1) бути присутнім на зустрічах кандидатів у депутати, уповноважених осіб партій з виборцями, на передвиборних зборах, мітингах, засіданнях виборчих комісій;

2) знайомитися з матеріалами передвиборної агітації;

3) бути присутнім з дотриманням вимог цього Закону на засіданнях та перебувати у приміщеннях дільничних та окружних виборчих комісій, спостерігати з будь-якої відстані за діями членів виборчої комісії, у тому числі під час видачі виборцям виборчих бюлетенів у приміщенні для голосування та за місцем перебування виборців, підрахунку голосів, встановлення підсумків голосування, не заважаючи членам виборчої комісії фізично;

{Пункт 3 частини шостої статті 79 в редакції Закону [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

4) робити фото- та кінозйомки, аудіо- та відеозаписи, не порушуючи при цьому таємниці голосування;

5) отримувати копії протоколів про прийняття окружною виборчою комісією виборчих бюлетенів, передачу дільничним виборчим комісіям виборчих бюлетенів, про підрахунок голосів виборців і встановлення підсумків голосування та інших документів у випадках, передбачених цим Законом;

{Частина шосту статті 79 доповнено новим пунктом згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

6) після проведення виборів публічно висловлювати свої пропозиції щодо організації проведення виборів депутатів та вдосконалення законодавства України з урахуванням міжнародного досвіду, проводити прес-конференції з додержанням вимог законодавства України;

7) утворювати разом з іншими спостерігачами від іноземних держав, міжнародних організацій тимчасові групи офіційних спостерігачів для координації своєї діяльності в межах повноважень, передбачених цим Законом, з інформуванням про це протягом одного дня Центральної виборчої комісії.

7. Офіційні спостерігачі від іноземних держав, міжнародних організацій здійснюють спостереження самостійно і незалежно.

8. Міністерство закордонних справ України, інші органи виконавчої влади, органи влади Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування та виборчі комісії сприяють офіційним спостерігачам від іноземних держав, міжнародних організацій у здійсненні ними повноважень.

9. Фінансове і матеріальне забезпечення діяльності офіційних спостерігачів від іноземних держав, міжнародних організацій здійснюється за рахунок коштів держав чи організацій, які направили цих спостерігачів в Україну, або за їх власні кошти.

10. Офіційні спостерігачі від іноземних держав та міжнародних організацій не мають права втручатися в роботу виборчої комісії, чинити дії, що порушують законний хід виборчого процесу або неправомірно заважають членам виборчої комісії здійснювати свої повноваження; заповнювати замість виборця (у тому числі і на його прохання) виборчий бюлетень або іншим чином порушувати таємницю голосування та використовувати свій статус у діяльності, не пов'язаній зі спостереженням за ходом виборчого процесу. Це обмеження поширюється і на осіб, які відповідно до частини третьої цієї статті супроводжують офіційних спостерігачів, під час безпосередньої роботи з офіційним спостерігачем від іноземної держави, міжнародної організації.

Розділ XI

ГОЛОСУВАННЯ ТА ВСТАНОВЛЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ВИБОРІВ ДЕПУТАТІВ

Стаття 80. Виборчий бюлетень

1. Голосування виборців на виборах депутатів здійснюється за допомогою виборчих бюлетенів з виборів народних депутатів України (далі - виборчий бюлетень).

2. Форма, колір і текст виборчих бюлетенів для голосування в загальнодержавному окрузі та в одномандатних виборчих округах затверджуються Центральною виборчою комісією не пізніше як за п'ятдесят три дні до дня голосування.

Виборчі бюлетені для голосування в загальнодержавному окрузі та в одномандатних виборчих округах мають бути різного кольору.

Ступені захисту виборчого бюлетеня встановлюються Центральною виборчою комісією.

3. Виборчий бюлетень повинен містити назву та дату проведення виборів депутатів, позначення (загальнодержавний чи одномандатний) виборчого округу, номер одномандатного округу або позначення, що він є закордонним, номер виборчої дільниці, а також позначені місця для печатки дільничної виборчої комісії.

{Абзац перший частини третьої статті 80 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

Текст виборчого бюлетеня викладається державною мовою і повинен бути розміщений на одному аркуші та лише з одного боку.

4. У виборчому бюлетені для голосування у загальнодержавному окрузі назви партій розміщуються у порядку їх номерів, визначених жеребкуванням, яке проводить Центральна виборча комісія за участю представників партій у Центральній виборчій комісії, кандидатів у депутати, уповноважених осіб партій у загальнодержавному окрузі після закінчення реєстрації кандидатів у депутати від партій перед затвердженням форми і тексту виборчого бюлетеня. У виборчому бюлетені зазначаються визначений жеребкуванням номер кожної партії, повна назва відповідної партії, прізвища, власні імена (усі власні імена) та по батькові (за наявності) перших п'яти зареєстрованих кандидатів у депутати, включених до виборчого списку партії. Між номером кожної партії та назвою цієї партії розміщується порожній квадрат.

{Абзац перший частини четвертої статті 80 в редакції Закону [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

У виборчому бюлетені для голосування в одномандатному окрузі зазначаються в алфавітному порядку прізвища, власні імена (усі власні імена) та по батькові (за наявності) зареєстрованих у цьому окрузі кандидатів у депутати з відомостями про рік народження, освіту, посаду (заняття), місце роботи, місце проживання, партійність, а також суб'єкт висування кожного кандидата. Ліворуч від прізвища кожного кандидата розташовується порожній квадрат.

5. Виборчий бюлетень містить роз'яснення щодо порядку його заповнення виборцем під час голосування.

6. Виборчий бюлетень має контрольний талон, відокремлений лінією відриву. Контрольний талон повинен містити назву та дату виборів, позначення (загальнодержавний чи одномандатний) виборчого округу та номер одномандатного округу або позначення, що він є закордонним, номер виборчої дільниці, а також позначення місця для номера, за яким виборця внесено до списку виборців на дільниці, підпису виборця, який отримує виборчий бюлетень, прізвища, ініціалів та підпису члена дільничної виборчої комісії, який видаватиме виборчий бюлетень.

{Частина шоста статті 80 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

7. Виборчий бюлетень є документом суворої звітності. Центральна виборча комісія, окружні та дільничні виборчі комісії забезпечують суворий облік отриманих та виданих виборчих бюлетенів відповідно до вимог цього Закону. Документація, що забезпечує облік виборчих бюлетенів, передається підприємствами-виготовлювачами, окружними та дільничними виборчими комісіями до Центральної виборчої комісії. Центральна виборча комісія після офіційного оприлюднення результатів виборів забезпечує передання облікової інформації на збереження до відповідних архівних установ.

8. Виборчі бюлетені для голосування у загальнодержавному окрузі та в одномандатному окрузі для кожної виборчої дільниці кожного одномандатного округу виготовляються у кількості, що на 0,5 відсотка перевищує кількість виборців, які включені до списку виборців на відповідній виборчій дільниці відповідного одномандатного округу, з можливим відхиленням зазначеної кількості з урахуванням кратності розміщення виборчих бюлетенів в межах поліграфічного листа при їх виготовленні. Виборчі бюлетені для голосування у загальнодержавному окрузі для кожної закордонної виборчої дільниці виготовляються у кількості, що на 0,5 відсотка перевищує кількість виборців, які включені до списку виборців на відповідній закордонній виборчій дільниці, з можливим відхиленням

зазначеної кількості з урахуванням кратності розміщення виборчих бюлетенів в межах поліграфічного листа при їх виготовленні.

{Частина восьма статті 80 в редакції Закону [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

Стаття 81. Порядок виготовлення виборчих бюлетенів

1. Центральна виборча комісія на підставі договору, укладеного між нею і державними поліграфічними підприємствами, забезпечує виготовлення у централізованому порядку не пізніш як за сім днів до дня голосування виборчих бюлетенів.

2. Підприємства-виготовлювачі виборчих бюлетенів забезпечують суворе дотримання замовленої кількості виготовлених бюлетенів, їх облік та передачу замовнику в порядку, встановленому Центральною виборчою комісією.

3. Технічні відходи, поліграфічний брак, а також друкарські форми знищуються в порядку та у строки, визначені угодою на виготовлення виборчих бюлетенів.

4. Контроль за виготовленням виборчих бюлетенів на підприємствах-виготовлювачах, дотриманням вимог щодо знищення друкарських форм, технічних відходів, поліграфічного браку здійснюється контрольною комісією, яка утворюється Центральною виборчою комісією за поданнями партій, депутатські фракції яких зареєстровані в Апараті Верховної Ради України поточного скликання на початок виборчого процесу, не пізніш як у день затвердження форми виборчого бюлетеня.

5. Виборчі бюлетені отримуються Центральною виборчою комісією в упаковці підприємства-виготовлювача на підставі акта прийому-передачі за формою, встановленою Центральною виборчою комісією. Зведена інформація на підставі актів прийому-передачі про кількість виборчих бюлетенів для голосування у загальнодержавному окрузі та для голосування в одномандатному окрузі, виготовлених для кожного виборчого округу, оприлюднюється не пізніш як за один день до дня голосування на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії.

6. На спеціальній виборчій дільниці, утвореній на судні, що перебуває в день голосування у плаванні під Державним Прапором України, на полярній станції України, виборчі бюлетені виготовляються з дозволу Центральної виборчої комісії безпосередньо дільничною виборчою комісією у кількості, що на 0,5 відсотка перевищує кількість виборців на виборчій дільниці. Такий дозвіл може бути наданий не пізніш як за три дні до дня голосування на підставі подання відповідної окружної виборчої комісії, в якому зазначено номер виборчої дільниці, утвореної на відповідному судні чи на полярній станції України, назву судна чи полярної станції України, а також час, коли відповідне судно покинуло останній порт на території України.

Відомості про кількість виготовлених виборчих бюлетенів вносяться до протоколів дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці та враховуються відповідною окружною виборчою комісією при складанні протоколів про підсумки голосування у загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу та в одномандатному окрузі, а також Центральною виборчою комісією при складанні протоколу про підсумки голосування у загальнодержавному окрузі в межах закордонного виборчого округу.

{Абзац другий частини шостої статті 81 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

7. У разі прийняття Центральною виборчою комісією рішення про скасування реєстрації усіх кандидатів у депутати від партії у загальнодержавному окрузі у період виготовлення виборчих бюлетенів або після виготовлення виборчих бюлетенів, однак за

той проміжок часу, у який неможливо здійснити передрукування виборчих бюлетенів, Центральна виборча комісія приймає рішення про внесення змін до виборчого бюлетеня для голосування у загальнодержавному окрузі. Рішення Центральної виборчої комісії негайно передається відповідним окружним виборчим комісіям для внесення відповідних змін дільничними виборчими комісіями.

У разі прийняття Центральною виборчою комісією рішення про скасування реєстрації кандидата (кандидатів) у депутати в одномандатному окрузі або рішення про вибуття кандидата у депутати з балотування у період виготовлення виборчих бюлетенів або після виготовлення виборчих бюлетенів, однак за той проміжок часу, у який неможливо здійснити передрукування виборчих бюлетенів, Центральна виборча комісія приймає рішення про внесення змін до виборчого бюлетеня відповідного виборчого округу. Рішення Центральної виборчої комісії негайно передається відповідній окружній виборчій комісії. Окружна виборча комісія негайно передає це рішення дільничним виборчим комісіям для внесення відповідних змін.

Такі зміни до виборчих бюлетенів вносяться членами дільничних виборчих комісій з використанням штампа "Вибув" на засіданні дільничної виборчої комісії.

Вносити зміни до виборчого бюлетеня для голосування у загальнодержавному окрузі без рішення Центральної виборчої комісії забороняється.

Вносити зміни до виборчого бюлетеня для голосування в одномандатному окрузі без рішення Центральної виборчої комісії забороняється.

Про зміни, внесені до виборчого бюлетеня, повідомляється кожному виборцю під час видачі виборчого бюлетеня.

8. Форма штампа, зазначеного у частині сьомій цієї статті, затверджується Центральною виборчою комісією не пізніше як за двадцять шість днів до дня голосування. Окружні виборчі комісії не пізніше як за сім днів до дня голосування забезпечують виготовлення таких штампів. Штampi зберігаються в окружній виборчій комісії.

Штамп "Вибув" передається окружною виборчою комісією всім дільничним виборчим комісіям одночасно з передачею відповідного рішення Центральної виборчої комісії. Дільничним виборчим комісіям закордонних виборчих дільниць штамп "Вибув" передається одночасно з виборчими бюлетенями.

9. У разі якщо до виборчих бюлетенів внесено зміни без рішення Центральної виборчої комісії чи внесені зміни, що не відповідають рішенням Центральної виборчої комісії, дільнична виборча комісія на своєму засіданні складає про це у двох примірниках акт за формою і в порядку, передбаченими [частиною восьмою статті 35](#) цього Закону. В акті повинно бути зазначено кількість отриманих виборчих бюлетенів, кількість зіпсованих виборчих бюлетенів для голосування у загальнодержавному окрузі та/або в одномандатному окрузі та прізвища осіб, з вини яких це сталося. Один примірник цього акта невідкладно передається до окружної виборчої комісії, другий примірник зберігається у комісії. Відомості зазначеного акта враховуються дільничною виборчою комісією при складанні протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці. Зіпсовані виборчі бюлетені погашаються та упаковуються окремо в різні пакети в порядку, передбаченому [частиною шостою статті 87](#) цього Закону. На пакетах зазначається: "Зіпсовані виборчі бюлетені для голосування у загальнодержавному окрузі", "Зіпсовані виборчі бюлетені для голосування в одномандатному окрузі". Запаковані зіпсовані виборчі бюлетені зберігаються у дільничній виборчій комісії до дня голосування і передаються до окружної виборчої комісії разом з іншою виборчою документацією у порядку, передбаченому [статтею 93](#) цього Закону.

При підрахунку голосів виборців зіпсовані бюлетені враховуються як невикористані.

10. Особи, винні у протиправному псуванні виборчих бюлетенів, відшкодовують завдану шкоду в порядку, встановленому законом.

Стаття 82. Порядок передачі виборчих бюлетенів виборчим комісіям

1. Окружна виборча комісія не раніш як за сім днів до дня голосування приймає виборчі бюлетені в упаковці підприємства-виготовлювача від представника Центральної виборчої комісії, уповноваженого здійснити таку передачу бюлетенів рішенням Центральної виборчої комісії, на своєму засіданні.

Окружна виборча комісія складає у трьох примірниках протокол про прийняття виборчих бюлетенів. Зазначений протокол складається у порядку, передбаченому частиною восьмою статті 35 цього Закону, а також підписується уповноваженим представником Центральної виборчої комісії, який здійснює передання виборчих бюлетенів. Перший примірник протоколу передається до Центральної виборчої комісії, другий - зберігається в окружній виборчій комісії, третій - невідкладно вивіщується в приміщенні окружної виборчої комісії для загального ознайомлення.

2. Окружна виборча комісія забезпечує збереження й охорону виборчих бюлетенів, отриманих від Центральної виборчої комісії. Виборчі бюлетені зберігаються у приміщенні окружної виборчої комісії в сейфі (металевій шафі або окремій кімнаті), який (яка) опечатується стрічкою з проставлянням на ній підписів усіх присутніх на засіданні членів комісії та печатки комісії. Сейф (металева шафа або окрема кімната) постійно (до передачі виборчих бюлетенів дільничним виборчим комісіям) перебуває під охороною поліцейського.

3. Окружна виборча комісія не раніш як за три дні до дня голосування, але не пізніш як за 24 години до дня голосування на своєму засіданні передає виборчі бюлетені дільничним виборчим комісіям відповідного округу. Виборчі бюлетені приймають не менш як три члени кожної дільничної виборчої комісії.

4. Про передачу окружною виборчою комісією виборчих бюлетенів дільничним виборчим комісіям округу складається протокол в порядку і за формою, встановленими частиною восьмою статті 35 цього Закону окремо по виборчих бюлетенях для голосування у загальнодержавному окрузі та в одномандатному окрузі. У протоколі зазначаються:

- 1) позначення виборчого округу (загальнодержавний чи одномандатний) та номер одномандатного округу;
- 2) кількість виборчих бюлетенів для голосування у загальнодержавному окрузі та одномандатному окрузі, отриманих окружною виборчою комісією;
- 3) номер кожної виборчої дільниці, членам комісії якої передаються виборчі бюлетені;
- 4) кількість виборців на виборчій дільниці згідно із списком виборців на день складення протоколу;
- 5) кількість переданих на виборчу дільницю виборчих бюлетенів для голосування у загальнодержавному окрузі та в одномандатному окрузі;
- 6) прізвища та підписи членів дільничної виборчої комісії, які прийняли виборчі бюлетені;
- 7) кількість виборчих бюлетенів, що залишилися в окружній виборчій комісії.

5. Протокол про передачу дільничним виборчим комісіям виборчих бюлетенів складається у трьох примірниках. Примірники протоколу нумеруються і мають однакову

юридичну силу. Перший примірник протоколу надсилається до Центральної виборчої комісії, другий - зберігається в окружній виборчій комісії, третій - невідкладно вивішується у приміщенні окружної виборчої комісії для загального ознайомлення. Копія протоколу, засвідчена на кожній сторінці головою і секретарем окружної виборчої комісії та скріплена печаткою комісії, з розрахунку не більш як по одній копії протоколу надається членам окружної виборчої комісії.

6. Витяг із протоколу за формою, встановленою Центральною виборчою комісією, із зазначенням відомостей, що стосуються відповідної виборчої дільниці, надається разом із виборчими бюлетенями представникам кожної дільничної виборчої комісії, які отримали виборчі бюлетені, за підписами голови і секретаря окружної виборчої комісії та трьох членів відповідної дільничної виборчої комісії, засвідчений печаткою окружної виборчої комісії.

7. Дільничним виборчим комісіям закордонних виборчих дільниць виборчі бюлетені передаються Центральною виборчою комісією не раніш як за три дні до дня голосування через Міністерство закордонних справ України у порядку, встановленому Центральною виборчою комісією; за необхідності, як виняток, виборчі бюлетені можуть передаватися за шість днів до дня голосування. Про передачу виборчих бюлетенів виборчим комісіям закордонних виборчих дільниць Центральна виборча комісія складає протокол, зазначений у частині п'ятій цієї статті. Протокол складається у двох примірниках, один з яких залишається у Центральній виборчій комісії, а другий разом з витягами з протоколу для кожної закордонної виборчої дільниці передається до Міністерства закордонних справ України, відомості зазначеного протоколу не пізніше наступного дня оприлюднюються на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії.

8. Кандидат у депутати, його довірена особа, уповноважена особа партії, офіційний спостерігач, який був присутнім при передачі виборчих бюлетенів, мають право на своє прохання невідкладно отримати копії зазначених у [частинах першій](#) і [п'ятій](#) цієї статті протоколів, засвідчені на кожній сторінці головою і секретарем окружної виборчої комісії та скріплені печаткою комісії, з розрахунку не більш як по одній копії кожного протоколу для партії, кандидата у депутати в одномандатному окрузі та не більш як по одній копії кожного протоколу для офіційного спостерігача (групи спостерігачів) від кожної громадської організації, іноземної держави або міжнародної організації. Копії протоколу, зазначеного у частині сьомій цієї статті, надаються представникам партій у Центральній виборчій комісії.

{Частина восьма статті 82 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

9. Члени дільничної виборчої комісії звичайних та спеціальних виборчих дільниць (крім дільниць на суднах, що перебувають на цей час у плаванні під Державним Прапором України, та на полярній станції України) транспортують отримані ними виборчі бюлетені до приміщення дільничної виборчої комісії у супроводі поліцейського, на якого покладається обов'язок охорони.

10. Приймання виборчих бюлетенів дільничною виборчою комісією відбувається на засіданні дільничної виборчої комісії невідкладно після прибуття членів виборчої комісії, які отримали бюлетені. Секретар комісії проставляє у визначених місцях кожного виборчого бюлетеня печатку дільничної виборчої комісії. Інший визначений рішенням комісії член дільничної виборчої комісії перераховує отримані виборчі бюлетені для голосування у загальнодержавному окрузі та відповідному одномандатному окрузі окремо, перевіряючи відповідність позначення виборчого округу, номера одномандатного округу та номера виборчої дільниці, зазначених на виборчих бюлетенях.

11. При підрахунку виборчих бюлетенів визначений виборчою комісією член комісії рахує виборчі бюлетені окремо по загальнодержавному округу та одномандатному округу вголос. Інші члени комісії спостерігають за підрахунком. При підрахунку виборчих бюлетенів забороняється поділ комісії на кілька груп, кожна з яких підраховує частину бюлетенів.

12. У разі виявлення невідповідності підрахованої кількості виборчих бюлетенів по загальнодержавному округу та (або) одномандатному округу відповідній кількості, зазначеній у витягу з протоколу окружної виборчої комісії про передання виборчих бюлетенів, дільнична виборча комісія складає у трьох примірниках акт (акти) про розходження із зазначенням встановленої рішенням дільничної виборчої комісії причини розходження. Цей акт (акти) складається за формою і в порядку, передбаченими [частиною восьмою статті 35](#) цього Закону. Один примірник акта (актів) передається до окружної виборчої комісії, а другий зберігається у дільничній виборчій комісії, а третій - невідкладно вивішується у приміщенні дільничної виборчої комісії для загального ознайомлення. За наявності зазначених розходжень кількістю виборчих бюлетенів, отриманих дільничною виборчою комісією, вважається кількість, встановлена на засіданні дільничної виборчої комісії та зафіксована в акті про розходження і в протоколі засідання комісії.

{Частина дванадцята статті 82 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

13. Виборчі бюлетені зберігаються у приміщенні дільничної виборчої комісії в сейфі (металевій шафі), який опечатується на тому ж засіданні комісії стрічкою з проставлянням на ній підписів усіх присутніх на засіданні виборчої комісії та печатки виборчої комісії і постійно (до початку підготовчого засідання комісії, передбаченого [частиною третьою статті 84](#) цього Закону) перебуває під охороною поліцейського.

14. У разі виявлення пошкодження стрічки, якою було опечатано сейф (металеву шафу), або невідповідності підписів чи печатки на ній голова дільничної виборчої комісії негайно повідомляє про це органи Національної поліції та окружну виборчу комісію. Після цього голова комісії невідкладно відкриває сейф (металеву шафу) та виймає наявні у ньому виборчі бюлетені. Члени дільничної виборчої комісії перевіряють виборчі бюлетені, зокрема щодо відповідності номерів округу та виборчої дільниці, наявності відбитка печатки цієї дільничної виборчої комісії, після чого перераховують виборчі бюлетені окремо по загальнодержавному та одномандатному виборчих округах. Дільнична виборча комісія складає акт (акти) про виявлені ознаки відкриття сейфа (металевої шафи) та (у разі виявлення) про невідповідність кількості виборчих бюлетенів. Зазначений акт (акти) складається за формою і в порядку, передбаченими [частиною восьмою статті 35](#) цього Закону. Кількість виявлених у сейфі (металевій шафі) виборчих бюлетенів фіксується також у протоколі засідання виборчої комісії. У такому випадку встановлена кількість вважається кількістю виборчих бюлетенів, отриманих дільничною виборчою комісією.

{Частина чотирнадцята статті 82 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 766-VIII від 10.11.2015](#)}

Стаття 83. Приміщення для голосування

1. Голосування проводиться в спеціально відведених та облаштованих приміщеннях, в яких обладнуються кабінки для таємного голосування та визначаються місця видачі виборчих бюлетенів і встановлення виборчих скриньок. На одній виборчій дільниці облаштовується одне приміщення для голосування. Контроль за облаштуванням приміщення для голосування покладається на дільничну виборчу комісію.

2. Виконавчі органи сільських, селищних, міських (у містах, де немає районних у місті рад), районних у містах рад або органи (посадові особи), які відповідно до закону

здійснюють їх повноваження, забезпечують звичайні виборчі дільниці необхідними приміщеннями для голосування, придатними для облаштування відповідно до вимог цього Закону та нормативів, встановлених Центральною виборчою комісією, надають технічну допомогу в облаштуванні.

Керівники закладів, установ, полярної станції України, капітани суден, де утворені спеціальні виборчі дільниці, забезпечують спеціальні виборчі дільниці необхідними приміщеннями для голосування, придатними для облаштування та з урахуванням нормативів, встановлених Центральною виборчою комісією.

Керівники закордонних дипломатичних установ України, військових частин (формувань), дислокованих за межами України, де утворені закордонні виборчі дільниці, забезпечують закордонні виборчі дільниці необхідними приміщеннями для голосування, придатними для облаштування та нормативів, встановлених Центральною виборчою комісією.

3. Приміщення для голосування для малої виборчої дільниці повинно мати площу, не меншу 50 кв. м, середньої - не меншу 75 кв. м, великої - не меншу 90 кв. м.

У разі відсутності в межах звичайної або спеціальної чи закордонної виборчої дільниці приміщення з відповідною площею приміщення для голосування на відповідній виборчій дільниці може мати меншу площу за нормативами, встановленими Центральною виборчою комісією.

4. Розміщення обладнання у приміщенні для голосування планується таким чином, щоб місця видачі виборчих бюлетенів, вхід і вихід з кабін для таємного голосування, виборчі скриньки знаходилися у полі зору членів дільничної виборчої комісії та осіб, які відповідно до цього Закону мають право бути присутніми в приміщенні для голосування.

5. Приміщення для голосування на спеціальній виборчій дільниці повинно мати відкритий доступ для членів виборчої комісії, кандидатів у депутати, їх довірених осіб, уповноважених осіб партій, офіційних спостерігачів та представників засобів масової інформації. Керівники закладів, установ зобов'язані забезпечити безперешкодний доступ членів виборчих комісій, виборців, включених до списку виборців цієї виборчої дільниці, кандидатів у депутати, їх довірених осіб, уповноважених осіб партій, офіційних спостерігачів та представників засобів масової інформації до приміщення для голосування.

6. Кожна виборча дільниця забезпечується необхідною кількістю виборчих скриньок - стаціонарних (великих) та переносних (малих). Для голосування використовуються виборчі скриньки, виготовлені з прозорого матеріалу за розмірами, встановленими Центральною виборчою комісією. Кожній виборчій скриньці присвоюється власний номер, який проставляється на цій скриньці. Мала виборча дільниця повинна мати не менше двох стаціонарних виборчих скриньок, середня - не менше чотирьох стаціонарних виборчих скриньок, велика - не менше шести стаціонарних виборчих скриньок. Кожна виборча дільниця повинна мати не менше двох переносних виборчих скриньок. Стаціонарні виборчі скриньки встановлюються у приміщенні для голосування так, щоб виборці при підході до них мали можливість проходити через кабінати (кімнати) для таємного голосування. Порядок виготовлення, обліку, використання та зберігання виборчих скриньок визначається Центральною виборчою комісією.

7. У приміщенні для голосування або безпосередньо перед ним дільнична виборча комісія в обов'язковому порядку розміщує виготовлені окружною виборчою комісією за рахунок коштів Державного бюджету України плакати, що роз'яснюють порядок голосування та відповідальність за порушення законодавства про вибори депутатів, за формою, затвердженою Центральною виборчою комісією, а також виборчі списки від кожної партії, кандидати у депутати від якої зареєстровані у загальнодержавному окрузі,

списки кандидатів у депутати, зареєстрованих у відповідному одномандатному окрузі, та інформаційні плакати, передбачені [частинами четвертою та п'ятою статті 63](#) цього Закону, які розміщуються в порядку розташування партій, кандидатів у депутати у виборчих бюлетенях для голосування відповідно у загальнодержавному та одномандатному округах.

{Частина сьома статті 83 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

Стаття 84. Підготовка до голосування

1. Про час і місце голосування дільнична виборча комісія звичайної виборчої дільниці сповіщає виборців, включених до списку виборців на цій дільниці, іменними запрошеннями, надісланими або доставленими відповідно до [частини другої статті 40](#) цього Закону.

2. Дільнична виборча комісія в останній день перед днем голосування на своєму засіданні розподіляє обов'язки членів дільничної виборчої комісії на день голосування (за винятком голови та секретаря комісії) щодо:

- 1) встановлення особи виборця та його наявності у списку виборців;
- 2) видачі виборцю виборчих бюлетенів для голосування у загальнодержавному окрузі та одномандатному окрузі;
- 3) контролю за проходженням виборців у кабінети для таємного голосування;
- 4) контролю за виборчими скриньками;
- 5) організації голосування виборців за місцем перебування;
- 6) контролю входу та виходу із приміщення для голосування.

3. Дільнична виборча комісія у день голосування не раніш як за 45 хвилин до початку голосування проводить підготовче засідання. На початку засідання усі присутні оглядають стрічку, якою було опечатано сейф (металеву шафу), де зберігаються виборчі бюлетені.

4. Голова дільничної виборчої комісії надає для огляду членам дільничної виборчої комісії, присутнім кандидатам у депутати, їх довіреним особам, уповноваженим особам партій, офіційним спостерігачам, представникам засобів масової інформації по чергово всі наявні на виборчій дільниці виборчі скриньки, оголошуючи номер кожної скриньки. Після огляду кожної виборчої скриньки вона пломбується або, у разі неможливості, опечатується печаткою дільничної виборчої комісії, після чого до неї опускається контрольний лист, у якому зазначаються номер одномандатного округу або позначення, що він є закордонним, номер виборчої дільниці, номер виборчої скриньки, час вкидання контрольного листа до виборчої скриньки, підписи присутніх членів дільничної виборчої комісії та, за бажанням, кандидатів у депутати, їх довірених осіб, уповноважених осіб партій, офіційних спостерігачів. Підписи скріплюються печаткою виборчої комісії. Після вкидання контрольного листа до виборчої скриньки голова виборчої комісії надає для огляду наступну виборчу скриньку і проводить з нею ту саму процедуру. Після пломбування або опечатування останньої виборчої скриньки і вкидання до неї контрольного листа та встановлення стаціонарних (великих) виборчих скриньок на відведені для них місця приміщення для голосування вважається готовим до проведення голосування. Переносні (малі) виборчі скриньки розміщуються у приміщенні для голосування отворами для виборчих бюлетенів униз у полі зору членів виборчої комісії та інших осіб, присутніх у приміщенні для голосування під час голосування відповідно до вимог цього Закону.

{Частина четверта статті 84 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

5. Якщо при огляді стрічки, якою було опечатано сейф (металеву шафу), де зберігаються виборчі бюлетені, виявлено її пошкодження або невідповідність підписів чи печатки на ній підписам і печатці, зазначеним у [частині тринадцятій статті 82](#) цього Закону, дільнична виборча комісія виконує дії у порядку, передбаченому [частиною чотирнадцятою статті 82](#) цього Закону.

6. Голова дільничної виборчої комісії відкриває сейф (металеву шафу) з виборчими бюлетенями і на підставі витягу із протоколу окружної виборчої комісії про передачу виборчих бюлетенів дільничній виборчій комісії або акта (актів), зазначеного у [частині дванадцятій статті 82](#) цього Закону, оголошує кількість виборчих бюлетенів, отриманих дільничною виборчою комісією окремо по загальнодержавному та одномандатному округу. Ця кількість вноситься секретарем виборчої комісії до відповідного протоколу дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці, а також фіксується у протоколі засідання комісії.

7. Голова дільничної виборчої комісії передає необхідну кількість виборчих бюлетенів для голосування у загальнодержавному та одномандатному окрузі членам дільничної виборчої комісії, які будуть видавати виборчі бюлетені виборцям у приміщенні для голосування та організовуватимуть голосування за місцем перебування виборців. Кількість отриманих членами виборчої комісії виборчих бюлетенів для організації голосування виборців за місцем перебування окремо по загальнодержавному та одномандатному округу повинна дорівнювати кількості виборців, включених до витягу із списку виборців. Передання виборчих бюлетенів фіксується відомістю за формою, встановленою Центральною виборчою комісією. Зазначені члени комісії засвідчують отримання виборчих бюлетенів, проставляючи підпис у відомості, та забезпечують їх збереження і дотримання встановленого цим Законом порядку їх видачі виборцям. Жодного виборчого бюлетеня у сейфі не може залишатися.

8. Голова дільничної виборчої комісії передає членам дільничної виборчої комісії, уповноваженим працювати зі списком виборців у день голосування, аркуші списку виборців. Відповідні члени комісії забезпечують їх збереження і дотримання встановленого цим Законом порядку їх використання.

9. Перед початком голосування дільнична виборча комісія (крім дільничних виборчих комісій закордонних виборчих дільниць) інформує окружну виборчу комісію про:

- 1) кількість виборців, внесених до списку виборців на виборчій дільниці, на момент початку голосування;
- 2) кількість виборців у витягу зі списку виборців для голосування за місцем перебування.

10. Окружна виборча комісія передає зазначені відомості по відповідному одномандатному округу до Центральної виборчої комісії через автоматизовану інформаційно-аналітичну систему не пізніше 10 години дня голосування. Центральна виборча комісія невідкладно після отримання зазначених відомостей оприлюднює їх на своєму офіційному веб-сайті.

Стаття 85. Організація і порядок голосування

1. Голосування проводиться в день голосування з 8 години до 20 години без перерви. На закордонних виборчих дільницях голосування проводиться за місцевим часом країни, де утворені ці дільниці.

2. Організація проведення голосування та підтримання у приміщенні для голосування належного порядку, забезпечення таємності волевиявлення виборців під час голосування покладаються на дільничну виборчу комісію. У разі вчинення правопорушень, за які

законом встановлена відповідальність, голова або заступник голови дільничної виборчої комісії мають право запросити у приміщення для голосування поліцейського, який повинен вжити до порушника передбачених законом заходів та залишити приміщення для голосування. Перебування поліцейських у приміщенні для голосування в інших випадках забороняється.

3. При проведенні голосування на виборчій дільниці два члени дільничної виборчої комісії надають виборцю можливість проголосувати: один член дільничної виборчої комісії за умови пред'явлення виборцем одного з документів, зазначених відповідно у [частинах четвертій, п'ятій чи шостій статті 2](#) цього Закону, та наявності виборця у списку виборців на відповідній виборчій дільниці надає виборцю список для підпису; другий член дільничної виборчої комісії у позначених місцях на контрольних талонах виборчих бюлетенів для голосування у загальнодержавному окрузі та в одномандатному окрузі вписує своє прізвище, ініціали, розписується та проставляє номер, за яким виборця внесено до списку виборців на дільниці. Виборець розписується за отримання виборчих бюлетенів у списку виборців та на визначених місцях на контрольних талонах виборчих бюлетенів для голосування у загальнодержавному окрузі та одномандатному окрузі. Після цього член виборчої комісії відокремлює від виборчих бюлетенів контрольні талони та видає виборцю по одному виборчому бюлетеню для голосування у загальнодержавному окрузі та одномандатному окрузі. Контрольні талони виборчих бюлетенів зберігаються у члена комісії, який видав виборчі бюлетені. При цьому робити на виборчих бюлетенях будь-які інші позначки забороняється.

Виборцю, який відповідно до [частини десятої статті 2](#) цього Закону має право голосу лише у загальнодержавному окрузі, видається виборчий бюлетень у порядку, визначеному цією статтею, для голосування тільки у загальнодержавному окрузі.

{Частина третю статті 85 доповнено абзацом другим згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

4. Виборець може перебувати у приміщенні для голосування лише протягом часу, необхідного для голосування.

5. Виборчі бюлетені заповнюються виборцем особисто в кабіні для таємного голосування. Під час заповнення виборчих бюлетенів забороняється присутність у кабіні для таємного голосування інших осіб. Виборець, який внаслідок порушення здоров'я (у зв'язку з інвалідністю, тимчасовим розладом здоров'я, віком) не може самостійно заповнити виборчий бюлетень, має право з відома голови або іншого члена дільничної виборчої комісії скористатися допомогою іншого виборця, крім члена виборчої комісії, кандидата у депутати, його довіреної особи, уповноваженої особи партії, офіційного спостерігача.

{Частина п'ята статті 85 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 805-IX від 16.07.2020](#)}

6. Для забезпечення голосування виборців з вадами зору Центральна виборча комісія виготовляє трафарети для виборчих бюлетенів рельєфно-крапковим шрифтом (за методом Брайля) з розрахунку по два трафарети на звичайну виборчу дільницю. Для спеціальних виборчих дільниць такі трафарети можуть виготовлятися за поданням окружної виборчої комісії.

7. Виборець не має права передавати свої виборчі бюлетені іншим особам. Отримання виборчих бюлетенів від інших осіб (крім уповноваженого члена виборчої комісії, який видає виборчі бюлетені), заохочення або змушування виборців до передачі виборчого бюлетеня іншим особам шляхом підкупу, погроз або іншим способом забороняється.

8. У виборчому бюлетені для голосування у загальнодержавному окрузі виборець робить позначку "плюс" ("+") або іншу, що засвідчує його волевиявлення, у квадраті проти назви партії, за кандидатів у депутати від якої він голосує. Виборець може голосувати за кандидатів у депутати лише від однієї партії.

У виборчому бюлетені для голосування в одномандатному окрузі виборець робить позначку "плюс" ("+") або іншу, що засвідчує волевиявлення виборця, у квадраті проти прізвища кандидата у депутати, за якого він голосує. Виборець може голосувати лише за одного кандидата у депутати.

9. Виборець особисто опускає заповнені виборчі бюлетені до виборчої скриньки. Виборець, який внаслідок порушення здоров'я (у зв'язку з інвалідністю, тимчасовим розладом здоров'я, віком) не може самостійно опустити виборчий бюлетень до виборчої скриньки, має право з відома голови або іншого члена дільничної виборчої комісії доручити зробити це у своїй присутності іншій особі, крім члена виборчої комісії, кандидата у депутати, його довіреної особи, уповноваженої особи партії, офіційного спостерігача.

{Частина дев'ята статті 85 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 805-IX від 16.07.2020](#)}

10. У разі пошкодження виборчої скриньки під час голосування вона опечатується головою і не менш як трьома членами виборчої комісії, які є представниками різних партій, кандидатів у депутати, у спосіб, що унеможливило подальше опускання чи виймання виборчих бюлетенів. Ця виборча скринька зберігається в приміщенні для голосування в полі зору членів виборчої комісії та інших осіб, які мають право бути присутніми на виборчій дільниці під час голосування відповідно до вимог цього Закону, і не використовується до закінчення голосування.

11. У разі якщо виборець, заповнюючи виборчий бюлетень, припустився помилки, він має право невідкладно звернутися з письмовою заявою до члена виборчої комісії, який видав йому виборчий бюлетень, з проханням видати йому інший виборчий бюлетень для голосування у загальнодержавному або одномандатному окрузі. Член виборчої комісії видає виборцю інший виборчий бюлетень у порядку, встановленому частиною третьою цієї статті, тільки в обмін на невірний заповнений виборчий бюлетень, про що уповноважений член дільничної виборчої комісії робить відповідну позначку в списку виборців навпроти прізвища виборця, яку засвідчує своїм підписом. Невірний заповнений виборчий бюлетень негайно погашається членом комісії, котрий його видав, як невикористаний, про що складається акт. Цей акт підписується двома членами дільничної виборчої комісії, що оформляли видачу виборчого бюлетеня, та виборцем, який невірний заповнив виборчий бюлетень, і долучається до списку виборців. Погашений виборчий бюлетень зберігається до підрахунку голосів у члена комісії, який видав виборчий бюлетень. При підрахунку голосів цей бюлетень враховується як невикористаний і запаковується разом із контрольним талоном у пакет з невикористаними виборчими бюлетенями. Повторна видача виборчого бюлетеня замість невірний заповненого не допускається.

12. За 5 хвилин до 20 години голова дільничної виборчої комісії оголошує про закінчення голосування та зачинення виборчої дільниці о 20 годині. Виборці, які на 20 годину прийшли до дільниці для голосування, мають право проголосувати. Для забезпечення реалізації цього права виборців один із членів комісії о 20 годині за дорученням голови дільничної виборчої комісії підходить до входу у приміщення для голосування та запрошує всіх виборців, які ще не проголосували, зайти у приміщення для голосування та зачиняє двері. Після виходу з приміщення для голосування останнього виборця приміщення зачиняється і в ньому залишаються тільки члени виборчої комісії та особи, які згідно з цим Законом мають право бути присутніми на засіданні виборчої комісії.

13. Невідкладно після закінчення голосування дільнична виборча комісія передає до окружної виборчої комісії попередні відомості про кількість виборців, внесених до списку виборців на виборчій дільниці на момент закінчення голосування, та кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені на виборчій дільниці на момент закінчення голосування.

14. На виборчій дільниці, утвореній на судні, що перебуває в день голосування у плаванні під Державним Прапором України, на полярній станції України, дільнична виборча комісія може оголосити голосування закінченим раніше часу, визначеного частиною першою цієї статті, якщо в голосуванні взяли участь усі виборці, включені до списку виборців на цій виборчій дільниці. Повідомлення, передбачене частиною тринадцятою цієї статті, надсилається до відповідної окружної виборчої комісії технічними засобами зв'язку. Підрахунок голосів на такій дільниці проводиться у порядку, встановленому цим Законом, відразу після оголошення про закінчення голосування та передачі повідомлення, передбаченого частиною тринадцятою цієї статті.

15. Дільнична виборча комісія закордонної виборчої дільниці невідкладно після закінчення голосування надсилає технічними засобами зв'язку до Центральної виборчої комісії відомості, передбачені частиною тринадцятою цієї статті.

16. Окружна виборча комісія після отримання відомостей, передбачених частиною тринадцятою цієї статті, з відповідних виборчих дільниць передає ці попередні відомості до Центральної виборчої комісії.

17. Центральна виборча комісія після отримання попередніх відомостей щодо всіх виборчих дільниць оприлюднює зазначені відомості на своєму офіційному веб-сайті.

Стаття 86. Порядок організації голосування виборців за місцем перебування

1. Виборцю, який внесений до списку виборців на виборчій дільниці, але за віком, у зв'язку з інвалідністю чи за станом здоров'я не здатний пересуватися самостійно, дільнична виборча комісія надає можливість голосувати за місцем перебування цього виборця.

2. Для організації голосування виборців, не здатних пересуватися самостійно, за їх місцем перебування дільнична виборча комісія в останній день перед днем голосування на своєму засіданні виготовляє витяг із списку виборців за [формою](#), встановленою Центральною виборчою комісією.

Такий витяг невідкладно після його складання надається для загального ознайомлення у приміщенні дільничної виборчої комісії.

3. До витягу із списку виборців включаються:

1) без рішення комісії - виборець, постійно не здатний самостійно пересуватися, щодо якого у списку виборців зазначена відповідна відмітка, якщо такий виборець до 12 години останньої суботи перед днем голосування письмово або особисто не повідомив відповідну дільничну виборчу комісію про бажання проголосувати у приміщенні для голосування;

2) за рішенням дільничної виборчої комісії - виборець, який тимчасово не здатний самостійно пересуватися, на підставі його заяви та довідки медичної установи про стан його здоров'я.

4. При включенні виборця до витягу із списку виборців для голосування за місцем перебування у списку виборців на виборчій дільниці у графі "підпис виборця" секретар дільничної виборчої комісії робить запис "голосує за місцем перебування".

5. Виборець, який тимчасово не здатний пересуватися самостійно, поштою або через інших осіб подає власноручно написану заяву з проханням забезпечити йому голосування за місцем його перебування із зазначенням місця перебування виборця. Така заява разом з

довідкою медичної установи про стан здоров'я виборця повинна бути подана до дільничної виборчої комісії не пізніше 20 години останньої п'ятниці перед днем голосування.

6. Заява, передбачена частиною п'ятою цієї статті, є зобов'язанням виборця забезпечити умови для дотримання вимог щодо порядку голосування, передбачених цим Законом.

7. На спеціальних виборчих дільницях, утворених у стаціонарних лікувальних закладах, голосування за місцем перебування виборця проводиться на підставі власноручно написаної заяви виборця з проханням забезпечити йому голосування за місцем його перебування у зв'язку з необхідністю дотримання постільного режиму.

8. Заява виборця про бажання голосувати за місцем його перебування реєструється дільничною виборчою комісією в окремому журналі, де зазначаються день і час її надходження, прізвище, ім'я, по батькові та адреса місця проживання (місця перебування) виборця.

9. Голосування виборців за місцем їх перебування організовують не менш як три члени дільничної виборчої комісії, визначені рішенням виборчої комісії, зазначеним у [частині другій статті 84](#) цього Закону. Такі члени виборчої комісії повинні бути представниками різних партій, кандидатів у депутати.

10. Голосування виборців за місцем перебування організовується з таким розрахунком, щоб члени дільничної виборчої комісії, які організовують таке голосування, повернулися у приміщення для голосування не пізніше як за годину до закінчення голосування.

11. Голова дільничної виборчої комісії оголошує про те, що члени дільничної виборчої комісії відбувають для організації голосування виборців за місцем перебування. Голова дільничної виборчої комісії видає визначеним членам виборчої комісії витяг із списку виборців, складений відповідно до частини другої цієї статті, та опломбовану або опечатану переносну виборчу скриньку, в яку при цьому опускає контрольний лист. У контрольному листі зазначаються номер виборчої скриньки, час виходу (година та хвилини) членів виборчої комісії для проведення голосування виборців за місцем перебування, кількість отриманих ними виборчих бюлетенів окремо по загальнодержавному та одномандатному округу, прізвища членів дільничної виборчої комісії, яким видані виборчі бюлетені. Контрольний лист підписується присутніми членами виборчої комісії, підписи яких скріплюються печаткою виборчої комісії, та, за бажанням, кандидатами у депутати, їх довіреними особами, уповноваженими особами партій, офіційними спостерігачами.

12. Під час проведення голосування виборців за місцем перебування мають право бути присутні кандидати у депутати, їх довірені особи, уповноважені особи партій, офіційні спостерігачі.

13. Виборець чи члени його сім'ї не можуть відмовити у присутності при проведенні голосування членів комісії, які проводять голосування, а також офіційних спостерігачів, кандидатів у депутати, їх довірених осіб, уповноважених осіб партій, які мають право бути присутніми при проведенні голосування. У разі відмови допустити зазначених осіб у приміщення, де перебуває виборець, йому відмовляється у проведенні голосування за місцем його перебування.

14. При організації голосування виборця за місцем перебування член дільничної виборчої комісії на підставі витягу із списку виборців за умови надання виборцем одного з документів, зазначених у [частині четвертій статті 2](#) цього Закону, видає виборцю виборчі бюлетені для голосування у загальнодержавному та відповідному одномандатному округах. При цьому член дільничної виборчої комісії у позначених місцях на контрольних талонах виборчих бюлетенів вписує своє прізвище, ініціали, розписується та проставляє номер виборця у списку виборців. Виборець розписується у контрольних талонах виборчих

бюлетенів та у витягу із списку виборців, заповнює виборчі бюлетені у порядку, передбаченому [частиною восьмою статті 85](#) цього Закону, та опускає виборчі бюлетені до виборчої скриньки.

15. Члени дільничної виборчої комісії мають право перевіряти факт тимчасової нездатності виборця самостійно пересуватися у порядку, встановленому Центральною виборчою комісією.

16. У разі якщо виборець, включений до витягу із списку виборців для голосування за місцем перебування, прибув у приміщення для голосування після того, як члени дільничної виборчої комісії вийшли для організації голосування за місцем перебування, такому виборцю не можуть бути видані виборчі бюлетені для голосування до повернення членів комісії, які організовують голосування за місцем перебування, та з'ясування питання, чи не проголосував цей виборець за місцем перебування.

17. Після проведення голосування виборців за місцем перебування член дільничної виборчої комісії, який видав виборцю виборчі бюлетені, у списку виборців навпроти прізвища виборця робить позначку "голосував за місцем перебування", зазначає своє прізвище і розписується.

18. [Витяг](#) із списку виборців, за яким організовувалося голосування виборців за місцем перебування, додається до списку виборців і є його невід'ємною складовою частиною. До списку виборців додаються письмові заяви виборців, довідки медичних установ, копії відповідних рішень дільничної виборчої комісії.

19. Положення цієї статті не поширюються на закордонні виборчі дільниці.

Стаття 87. Підсумкове засідання дільничної виборчої комісії

1. Підсумкове засідання дільничної виборчої комісії розпочинається після закінчення голосування виборців на виборчій дільниці та передачі повідомлення, зазначеного у [частині тринадцятій статті 85](#) цього Закону, і проводиться у тому ж приміщенні, де відбувалося голосування. Підсумкове засідання проводиться без перерви і закінчується після складення та підписання протоколів про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці.

2. У разі якщо одночасно з виборами народних депутатів України проводяться вибори Президента України, підрахунок голосів проводиться після закінчення складання протоколів про підрахунок голосів виборців з виборів Президента України та їх підписання у встановленому порядку на цьому ж засіданні дільничної виборчої комісії.

Якщо одночасно з виборами народних депутатів України проводяться місцеві вибори чи референдум, підрахунок голосів на місцевих виборах чи референдумі проводиться після закінчення складання протоколів про підрахунок голосів виборців з виборів народних депутатів України у загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу та одномандатному окрузі на виборчій дільниці та їх підписання у встановленому порядку на цьому ж засіданні дільничної виборчої комісії.

Пакети з протоколами та з іншою виборчою документацією, що стосується виборів народних депутатів України, до закінчення засідання дільничної виборчої комісії зберігаються у приміщенні, де відбувається засідання, у полі зору членів дільничної виборчої комісії та осіб, які присутні на засіданні комісії. Пакети з виборчою документацією транспортуються в порядку, встановленому статтею 93 цього Закону, до окружної виборчої комісії відразу після підписання відповідних протоколів з усіх інших виборів чи референдуму.

{Частина друга статті 87 в редакції Закону [№ 1184-VII від 08.04.2014](#)}

3. На час проведення підсумкового засідання дільнична виборча комісія доручає ведення протоколу засідання виборчої комісії відповідно заступнику голови дільничної виборчої комісії або іншому члену дільничної виборчої комісії. Секретар дільничної виборчої комісії на цьому засіданні вносить відомості до протоколів про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці.

4. У разі якщо під час проведення голосування до дільничної виборчої комісії надходили заяви, скарги стосовно порушень, що мали місце під час проведення голосування на виборчій дільниці, дільнична виборча комісія розглядає їх на початку засідання до початку підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці.

5. Підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці здійснюється відкрито і прозоро виключно членами дільничної виборчої комісії. Підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці проводиться у послідовності викладених положень статей 88-90 цього Закону.

6. Дільнична виборча комісія запаковує опрацьовані виборчі документи у паперові пакети. Пакет з виборчими документами заклеюється, на пакеті зазначається напис, який вказує на вид запакованих документів, а також зазначаються позначення виборчого округу (загальнодержавний чи одномандатний) та номер одномандатного округу, номер виборчої дільниці, дата і час пакування, ставляться підписи усіх присутніх членів дільничної виборчої комісії та печатка дільничної виборчої комісії.

Стаття 88. Опрацювання списків виборців

1. Кожен член дільничної виборчої комісії, відповідальний за роботу із списком виборців, підраховує та вносить на кожен отриманий ним аркуш списку виборців такі відомості по кожному аркушу окремо:

- 1) кількість виборців, внесених у список виборців, на момент закінчення голосування;
- 2) кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені для голосування у загальнодержавному окрузі у приміщенні для голосування (за підписами виборців у списку виборців);

{Пункт 2 частини першої статті 88 в редакції Закону [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

- 3) кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені для голосування в одномандатному окрузі у приміщенні для голосування (за підписами виборців у списку виборців);

{Пункт частини першої статті 88 в редакції Закону [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

- 4) кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені за місцем перебування (за відміткою "голосував за місцем перебування").

2. Після внесення відомостей, передбачених частиною першою цієї статті, член дільничної виборчої комісії підписує кожен аркуш списку виборців, підсумовує відповідні дані з усіх отриманих ним аркушів списку виборців і передає їх та сумарні відомості по цих аркушах голові виборчої комісії. Зазначені сумарні відомості фіксуються у відомості, зазначеній у [частині сьомій статті 84](#) цього Закону. Голова та секретар дільничної виборчої комісії підсумовують зазначені відомості, оголошують їх та вносять на останню сторінку списку виборців.

3. Список виборців на виборчій дільниці після закінчення голосування закривається шляхом закреслення незаповнених граф списку виборців для внесення прізвищ виборців таким чином, щоб унеможливити внесення до списку додаткових виборців, підписується головою (головуючим на засіданні) і секретарем (секретарем засідання) дільничної виборчої комісії та скріплюється печаткою дільничної виборчої комісії.

4. Дільнична виборча комісія на підставі списку виборців встановлює кількість виборців на виборчій дільниці. Ця кількість оголошується і заноситься секретарем (секретарем засідання) виборчої комісії до протоколів про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці у загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу та одномандатному окрузі.

5. Дільнична виборча комісія на підставі порівняння списку виборців та витягу із списку виборців встановлює кількість виборців на виборчій дільниці, які були включені до витягу із списку виборців для голосування за місцем перебування. Ця кількість оголошується і заноситься секретарем (секретарем засідання) виборчої комісії до протоколів про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці у загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу та одномандатному окрузі.

6. Дільнична виборча комісія підраховує кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені для голосування у загальнодержавному окрузі та кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені для голосування в одномандатному окрузі у приміщенні для голосування, за підписами виборців у списку виборців. Ця кількість оголошується і заноситься секретарем виборчої комісії до протоколів про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці у загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу та в одномандатному окрузі як кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені для голосування у загальнодержавному окрузі та кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені для голосування в одномандатному окрузі у приміщенні для голосування.

{Частина шоста статті 88 в редакції Закону [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

7. Дільнична виборча комісія підраховує кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені для голосування у загальнодержавному окрузі та одномандатному окрузі за місцем перебування, за підписами у витягу із списку виборців та відмітками "голосував за місцем перебування" у списку виборців. Ця кількість оголошується і заноситься секретарем виборчої комісії до протоколів про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці у загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу та в одномандатному окрузі як кількість виборців, що отримали виборчі бюлетені для голосування у загальнодержавному окрузі та одномандатному окрузі за місцем перебування.

8. Список виборців, доданий до нього витяг із списку виборців, виготовлений згідно з [частиною другою статті 86](#) цього Закону, заяви виборців разом з довідками медичних установ, копіями рішень дільничної виборчої комісії, на підставі яких складався витяг із списку виборців, запаковуються в один пакет у порядку, встановленому [частиною шостою статті 87](#) цього Закону. На пакеті робиться напис "Список виборців".

9. Передбачені формою уточненого списку виборців відомості про виборців, включених чи виключених з нього, а також про виборців, стосовно яких до уточненого списку виборців були внесені зміни, передаються дільничною виборчою комісією до відповідного органу ведення Державного реєстру виборців не пізніше як на третій день з дня оприлюднення результатів виборів.

Стаття 89. Опрацювання невикористаних виборчих бюлетенів та контрольних талонів

1. Членам дільничної виборчої комісії, крім голови комісії, заступника голови чи іншого члена дільничної виборчої комісії, який веде протокол засідання комісії, та секретаря дільничної виборчої комісії, який вносить відомості до протоколів про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці у загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу та одномандатному окрузі, з моменту початку їх роботи з виборчими бюлетенями при підрахунку голосів забороняється користуватися ручками чи будь-якими іншими пишучими засобами.

2. Члени дільничної виборчої комісії, які отримали виборчі бюлетені для голосування у загальнодержавному окрузі та одномандатному окрузі відповідно до [частини сьомої статті 84](#) цього Закону, по чергово публічно перераховують невикористані виборчі бюлетені окремо для голосування у загальнодержавному окрузі та одномандатному окрузі, які залишилися у них.

3. Сума кількості виборчих бюлетенів для голосування у загальнодержавному окрузі та одномандатному окрузі, виданих зазначеним членом комісії виборцям (за кількістю підписів виборців на відповідних аркушах списку виборців, зазначеною у пунктах 2 та 3 частини першої статті 88 цього Закону), та кількості виборчих бюлетенів, які залишилися невикористаними у члена дільничної виборчої комісії, повинна дорівнювати кількості виборчих бюлетенів, отриманих цим членом комісії відповідно до відомості видачі виборчих бюлетенів, зазначеної у [частині сьомій статті 84](#) цього Закону по загальнодержавному округу та одномандатному округу. У разі відповідності цих кількостей член дільничної виборчої комісії передає усі підраховані невикористані виборчі бюлетені голові дільничної виборчої комісії (головуючому на засіданні). Голова виборчої комісії (головуючий на засіданні) зазначає кількість невикористаних виборчих бюлетенів по загальнодержавному округу та одномандатному округу, які повернуті членом комісії, у відомості видачі виборчих бюлетенів.

{Частина третя статті 89 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

4. У разі невідповідності кількостей, зазначених у частині третій цієї статті, дільнична виборча комісія складає в порядку, передбаченому [частиною восьмою статті 35](#) цього Закону, акт із зазначенням ймовірної причини такої невідповідності.

5. Голова дільничної виборчої комісії (головуючий на засіданні) підсумовує кількість невикористаних виборчих бюлетенів для голосування у загальнодержавному окрузі та одномандатному окрузі та оголошує їх окремо. Оголошена кількість невикористаних виборчих бюлетенів по загальнодержавному та одномандатному округу заноситься секретарем дільничної виборчої комісії (секретарем засідання) до відповідних протоколів про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці у загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу та в одномандатному окрузі.

6. За необхідності або на вимогу членів комісії невикористані виборчі бюлетені можуть бути повторно перераховані, але до моменту занесення даних про кількість таких бюлетенів до відповідних протоколів. Підрахунок виборчих бюлетенів проводиться у порядку, встановленому [частиною одинадцятою статті 82](#) цього Закону.

7. Невикористані виборчі бюлетені для голосування у загальнодержавному окрузі та одномандатному окрузі погашаються шляхом відокремлення правого нижнього кута виборчого бюлетеня. Погашені невикористані виборчі бюлетені по загальнодержавному округу та одномандатному округу разом з виборчими бюлетенями, зазначеними у [частині одинадцятій статті 85](#) цього Закону, запаковуються окремо у різні пакети у порядку, встановленому [частиною шостою статті 87](#) цього Закону. На пакетах робиться напис "Невикористані виборчі бюлетені для голосування у загальнодержавному окрузі" або "Невикористані виборчі бюлетені для голосування в одномандатному окрузі".

8. Члени дільничної виборчої комісії, які видавали виборчі бюлетені виборцям, по чергово публічно перераховують наявні у них контрольні талони виданих виборчих бюлетенів для голосування у загальнодержавному окрузі та одномандатному окрузі. Член дільничної виборчої комісії передає підраховані контрольні талони виданих виборчих бюлетенів голові дільничної виборчої комісії. Голова дільничної виборчої комісії (головуючий на засіданні) зазначає встановлену кожним членом виборчої комісії кількість

контрольних талонів виданих виборчих бюлетенів для голосування у загальнодержавному окрузі та одномандатному окрузі у відомості видачі виборчих бюлетенів.

9. Голова комісії (головуючий на засіданні) підсумовує загальну кількість контрольних талонів виданих виборчих бюлетенів окремо для голосування у загальнодержавному окрузі та одномандатному окрузі та оголошує їх окремо.

10. Дільнична виборча комісія перевіряє, чи дорівнює загальна кількість контрольних талонів виданих виборчих бюлетенів окремо для голосування у загальнодержавному окрузі та одномандатному окрузі, зазначена у частині дев'ятій цієї статті, сумі кількостей, зазначених у [частинах шостій](#) та [сьомій статті 88](#) цього Закону.

11. За необхідності або на вимогу членів дільничної виборчої комісії контрольні талони виданих виборчих бюлетенів можуть бути повторно перераховані. Підрахунок контрольних талонів виданих виборчих бюлетенів проводиться у порядку, встановленому [частиною одинадцятою статті 82](#) цього Закону.

12. У разі збігу кількостей, зазначених у частині десятій цієї статті, голова дільничної виборчої комісії оголошує її як кількість виборців, що отримали виборчі бюлетені для голосування у загальнодержавному окрузі та одномандатному окрузі на виборчій дільниці. Секретар дільничної виборчої комісії заносить цю кількість до протоколів про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці у загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу та в одномандатному окрузі.

13. У разі невідповідності кількостей, зазначених у частині десятій цієї статті, дільнична виборча комісія складає про це акт у порядку, передбаченому [частиною восьмою статті 35](#) цього Закону. Після цього виборча комісія приймає рішення щодо встановлення кількості виборців, які отримали виборчі бюлетені для голосування у загальнодержавному окрузі та кількості виборців, які отримали виборчі бюлетені для голосування в одномандатному окрузі. Ця кількість оголошується і заноситься до протоколів про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці у загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу та в одномандатному окрузі.

{Частина тринадцята статті 89 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

14. Контрольні талони виданих виборчих бюлетенів запаковуються окремо у різні пакети у порядку, встановленому [частиною шостою статті 87](#) цього Закону. На пакетах робиться напис "Контрольні талони виборчих бюлетенів для голосування у загальнодержавному окрузі" та "Контрольні талони виборчих бюлетенів для голосування в одномандатному окрузі".

15. Дільнична виборча комісія перевіряє, чи дорівнює кількість виборчих бюлетенів для голосування у загальнодержавному окрузі та одномандатному окрузі, отриманих дільничною виборчою комісією, відповідно сумі кількостей невикористаних виборчих бюлетенів для голосування у загальнодержавному окрузі та одномандатному окрузі і кількості виборців, які отримали виборчі бюлетені. У разі невідповідності цих даних дільнична виборча комісія складає про це акт у порядку, передбаченому [частиною восьмою статті 35](#) цього Закону, із зазначенням встановленої її рішенням причини такої розбіжності.

Стаття 90. Порядок відкриття скриньок та підрахунку виборчих бюлетенів

1. Після закінчення виконання дій, передбачених статтею 89 цього Закону, дільнична виборча комісія перевіряє цілісність пломб або печаток на виборчих скриньках.

2. У разі виявлення на виборчих скриньках пошкоджень пломб або печаток чи інших пошкоджень, які порушують цілісність виборчої скриньки, дільнична виборча комісія

складає про це акт за формою та в порядку, передбаченими частиною восьмою статті 35 цього Закону, із зазначенням характеру виявлених пошкоджень.

3. Виборчі скриньки відкриваються дільничною виборчою комісією почергово. Першими відкриваються переносні виборчі скриньки, що використовувалися при голосуванні виборців за місцем перебування, а останніми відкриваються, у разі їх наявності, виборчі скриньки з пошкодженими печатками або пломбами, а також іншими пошкодженнями, виявленими під час голосування.

4. При відкритті непошкодженої виборчої скриньки її вміст висипається на стіл, за яким розміщуються члени дільничної виборчої комісії. При цьому перевіряється наявність у виборчій скриньці контрольного листа (у переносній виборчій скриньці - контрольних листів).

5. Виборчі бюлетені з пошкодженої виборчої скриньки виймаються по одному без їх перемішування. Дільнична виборча комісія підраховує кількість виборчих бюлетенів, що знаходяться у цій виборчій скриньці, окремо по загальнодержавному округу та одномандатному округу. При цьому перевіряється наявність у цій виборчій скриньці контрольного листа, який повинен бути виїнятий останнім.

6. Виборчі бюлетені для голосування по загальнодержавному округу та одномандатному округу відокремлюються одні від одних. Виборча комісія підраховує загальну кількість виборчих бюлетенів окремо по загальнодержавному округу та одномандатному округу у порядку, встановленому [частиною одинадцятою статті 82](#) цього Закону.

7. Усі виявлені у виборчих скриньках предмети, що не є виборчими бюлетенями встановленої форми, складаються окремо і не підраховуються. До предметів відносять і контрольні листи. У разі виникнення сумнівів, чи є предмет виборчим бюлетенем, дільнична виборча комісія вирішує це питання шляхом голосування. При цьому кожен член виборчої комісії має право особисто оглянути предмет. На час його огляду підрахунок виборчих бюлетенів припиняється. Предмети, що не є виборчими бюлетенями, запаковуються в один пакет у порядку, зазначеному у [частині шостій статті 87](#) цього Закону. На пакеті робиться напис "Предмети".

8. Якщо при відкритті переносної виборчої скриньки у ній виявиться більше виборчих бюлетенів по загальнодержавному округу та одномандатному округу, ніж зазначено в контрольному листі у цій виборчій скриньці, дільнична виборча комісія складає акт про таку невідповідність за формою та в порядку, передбаченими [частиною восьмою статті 35](#) цього Закону, в якому зазначає кількість виборчих бюлетенів, що знаходяться у цій виборчій скриньці.

9. При складанні акта, зазначеного у частині восьмій цієї статті, комісія перевіряє, чи виборчі бюлетені для голосування у загальнодержавному округу та одномандатному округу, виявлені у переносній скриньці, мають позначення виборчого округу (загальнодержавний чи одномандатний), номер одномандатного округу та відповідної виборчої дільниці, відбиток печатки відповідної дільничної виборчої комісії. Виборчі бюлетені з неналежними ознаками не підлягають врахуванню при встановленні під час підрахунку голосів загальної кількості виборців, які взяли участь у голосуванні, та при підрахунку голосів виборців. Якщо після їх відокремлення від виборчих бюлетенів, що підлягають врахуванню, невідповідність, зазначена у частині восьмій цієї статті, усунута, виборчі бюлетені з належними ознаками підлягають врахуванню при встановленні загальної кількості виборців, які взяли участь у голосуванні, та підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці. Якщо виборчих бюлетенів з неналежними ознаками не виявлено або їх відокремлення від виборчих бюлетенів, що підлягають врахуванню, не усуває

невідповідність, зазначену у частині восьмій цієї статті, усі виборчі бюлетені з переносної виборчої скриньки не підлягають врахуванню при встановленні загальної кількості виборців, які взяли участь у голосуванні, та при підрахунку голосів виборців.

10. У разі відсутності у виборчій скриньці контрольного листа (у переносній виборчій скриньці - контрольних листів) дільнична виборча комісія складає за формою і в порядку, передбаченими частиною восьмою статті 35 цього Закону, акт про відсутність у виборчій скриньці контрольного листа (контрольних листів), в якому зазначає кількість виборчих бюлетенів, що знаходяться у цій виборчій скриньці. Зазначені виборчі бюлетені не підлягають врахуванню при встановленні загальної кількості виборців, які взяли участь у голосуванні, та при підрахунку голосів виборців по загальнодержавному округу в межах одномандатного округу та по одномандатному округу.

11. У разі виникнення сумнівів у членів комісії щодо достовірності контрольного листа та в інших сумнівних ситуаціях у випадках, зазначених у частинах восьмій і десятій цієї статті, дільнична виборча комісія приймає шляхом голосування рішення щодо визнання виборчих бюлетенів, що знаходяться у виборчій скриньці, такими, що не підлягають врахуванню при встановленні загальної кількості виборців, які взяли участь у голосуванні, та при підрахунку голосів виборців в загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу та в одномандатному окрузі. Відповідне рішення та результати голосування фіксуються у протоколі засідання комісії.

12. Кількість виборчих бюлетенів для голосування у загальнодержавному окрузі та кількість виборчих бюлетенів для голосування в одномандатному окрузі у виборчих скриньках, за винятком предметів та виборчих бюлетенів, які не підлягають врахуванню, оголошується головою дільничної виборчої комісії і заноситься секретарем дільничної виборчої комісії до протоколів про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці у загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу та в одномандатному окрузі як кількість виборців, які взяли участь у голосуванні.

{Частина дванадцята статті 90 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

13. Виявлені у виборчих скриньках виборчі бюлетені, на яких зазначені позначення виборчого округу (загальнодержавний чи одномандатний), номер одномандатного округу, номер виборчої дільниці не відповідають номерам відповідної виборчої дільниці, відповідного виборчого округу, а також виборчі бюлетені, на яких відсутній відтиск печатки цієї дільничної виборчої комісії або наявний відтиск печатки іншої виборчої комісії чи будь-якої іншої печатки, вважаються такими, що не підлягають врахуванню при встановленні загальної кількості виборців, які взяли участь у голосуванні, та при підрахунку голосів виборців у загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу та в одномандатному окрузі.

14. Виборчі бюлетені, що відповідно до частин дев'ятої, десятої, одинадцятої та тринадцятої цієї статті не підлягають врахуванню при встановленні загальної кількості виборців, які взяли участь у голосуванні, та при підрахунку голосів виборців у загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу та в одномандатному окрузі, підраховуються, заносяться до протоколів про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці у загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу та в одномандатному окрузі і запаковуються окремо у різні пакети у порядку, встановленому [частиною шостою статті 87](#) цього Закону. На пакетах робиться напис "Виборчі бюлетені, що не підлягають врахуванню по загальнодержавному округу" та "Виборчі бюлетені, що не підлягають врахуванню по одномандатному округу".

15. Вибірчі бюлетені для голосування у загальнодержавному окрузі розкладаються на місця, позначені окремими табличками, що містять з обох боків назву партії, напис "Недійсні у загальнодержавному окрузі". Після цього розкладаються виборчі бюлетені для голосування в одномандатному окрузі на місця, позначені окремими табличками, що містять з обох боків прізвище кандидата у депутати, зазначеного у виборчому бюлетені для голосування у відповідному одномандатному окрузі, напис "Недійсні в одномандатному окрузі".

При розкладанні виборчих бюлетенів визначений дільничною виборчою комісією член дільничної виборчої комісії показує кожний виборчий бюлетень усім членам виборчої комісії, виголошуючи результат волевиявлення виборця. У разі виникнення сумнівів у членів виборчої комісії щодо змісту виборчого бюлетеня виборча комісія вирішує це питання шляхом голосування. При цьому кожен член виборчої комісії має право особисто оглянути виборчий бюлетень. На час огляду виборчого бюлетеня робота з іншими виборчими бюлетенями припиняється.

16. Недійсним вважається виборчий бюлетень:

1) до якого не внесено зміни, зазначені у [частині сьомій статті 81](#) цього Закону, або до якого внесено зміни без рішення Центральної виборчої комісії чи внесені зміни, що не відповідають рішенню Центральної виборчої комісії;

2) якщо зроблено більш як одну позначку навпроти назв партій або прізвищ кандидатів;

3) якщо не поставлено жодної позначки;

4) якщо не відокремлено контрольний талон виборчого бюлетеня;

5) якщо неможливо з інших причин встановити зміст волевиявлення виборця.

17. У разі виникнення сумнівів у членів виборчої комісії щодо дійсності виборчого бюлетеня питання вирішується дільничною виборчою комісією шляхом голосування. Перед голосуванням кожен член виборчої комісії має право особисто оглянути виборчий бюлетень. На час огляду виборчого бюлетеня та голосування підрахунок інших виборчих бюлетенів припиняється. Відповідне рішення та результати голосування фіксуються у протоколі засідання дільничної виборчої комісії.

18. Недійсні виборчі бюлетені підраховуються окремо по загальнодержавному округу та одномандатному округу у порядку, встановленому [частиною одинадцятою статті 82](#) цього Закону. Кількість недійсних виборчих бюлетенів з виборів депутатів у загальнодержавному та одномандатному округах окремо оголошується головою дільничної виборчої комісії і заноситься секретарем виборчої комісії до відповідних протоколів про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці у загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу та в одномандатному окрузі. Недійсні виборчі бюлетені запаковуються окремо в різні пакети у порядку, встановленому [частиною шостою статті 87](#) цього Закону. На пакетах робиться напис "Недійсні виборчі бюлетені для голосування у загальнодержавному окрузі", "Недійсні виборчі бюлетені для голосування в одномандатному окрузі".

19. Дільнична виборча комісія у порядку, встановленому [частиною одинадцятою статті 82](#) цього Закону, окремо підраховує кількість голосів виборців, поданих за кандидатів у депутати, включених до виборчого списку кожної партії у загальнодержавному окрузі, та кількість голосів виборців, поданих за кожного кандидата у депутати в одномандатному окрузі. Під час підрахунку голосів кожен член комісії має право перевірити або перерахувати відповідні виборчі бюлетені. Результати підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці у загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу та в одномандатному окрузі оголошуються і заносяться відповідно до протоколів про

підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці у загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу та в одномандатному окрузі.

20. Дільнична виборча комісія зобов'язана при підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці перевірити окремо по загальнодержавному округу та по одномандатному округу, чи дорівнює кількість виборців, які взяли участь у голосуванні на виборчій дільниці, сумі кількостей недійсних виборчих бюлетенів та виборчих бюлетенів з голосами виборців, поданими за кандидатів у депутати, включених до виборчого списку кожної партії, чи відповідно за кандидатів у депутати одномандатного округу. У разі невідповідності цих даних дільнична виборча комісія може повторно перерахувати виборчі бюлетені. При підтвердженні зазначеної невідповідності дільнична виборча комісія складає акт із зазначенням встановленої її рішенням причини такого розходження за формою та в порядку, передбаченими [частиною восьмою статті 35](#) цього Закону.

21. Виборчі бюлетені з голосами виборців, поданими за кандидатів у депутати, включених до виборчого списку кожної партії у загальнодержавному окрузі, та за кандидатів у депутати в одномандатному окрузі, запаковуються окремо у порядку, встановленому [частиною шостою статті 87](#) цього Закону. На пакетах зазначаються назва відповідної партії, прізвище кандидата в депутати.

22. Центральна виборча комісія приймає роз'яснення щодо порядку підрахунку голосів виборців на виборчих дільницях.

Стаття 91. Протоколи дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці

1. Дільнична виборча комісія на своєму засіданні складає протокол про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці в загальнодержавному виборчому окрузі в межах одномандатного виборчого округу та протокол про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці в одномандатному виборчому окрузі за формами, встановленими Центральною виборчою комісією не пізніше як за двадцять два дні до дня голосування.

Центральна виборча комісія забезпечує виготовлення бланків протоколів дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці для кожної виборчої дільниці для виборів у загальнодержавному окрузі та в одномандатному окрузі у кількості 200 примірників відповідно в порядку та у строки, визначені [статтею 81](#) цього Закону для виготовлення виборчих бюлетенів. Бланки протоколів дільничних виборчих комісій нумеруються підприємством-виготовлювачем. Бланки протоколу дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці у загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу та в одномандатному окрузі передаються виборчим комісіям разом із виборчими бюлетенями в порядку та у строки, визначені [статтею 82](#) цього Закону.

2. До протоколу дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці у загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу прописом та цифрою заносяться:

1) кількість виборчих бюлетенів для голосування у загальнодержавному окрузі, одержаних дільничною виборчою комісією або виготовлених нею з дозволу Центральної виборчої комісії;

2) кількість невикористаних виборчих бюлетенів для голосування у загальнодержавному окрузі, погашених дільничною виборчою комісією;

3) кількість виборців, внесених до списку виборців на виборчій дільниці (на момент закінчення голосування);

4) кількість виборців, внесених на виборчій дільниці до витягу із списку виборців для голосування за місцем перебування;

5) кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені для голосування у загальнодержавному окрузі у приміщенні для голосування;

6) кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені для голосування у загальнодержавному окрузі за місцем перебування;

7) сумарна кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені для голосування у загальнодержавному окрузі на виборчій дільниці;

8) кількість виборчих бюлетенів, що виявилися у кожній виборчій скриньці (із зазначенням номера скриньки);

{Частина другу статті 91 доповнено новим пунктом згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

9) кількість виборчих бюлетенів для голосування у загальнодержавному окрузі, що не підлягають врахуванню;

10) кількість виборців, які взяли участь у голосуванні у приміщенні для голосування;

11) кількість виборців, які взяли участь у голосуванні у загальнодержавному окрузі за місцем перебування;

{Пункт 11 частини другої статті 91 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

12) кількість виборців, які взяли участь у голосуванні у загальнодержавному окрузі на виборчій дільниці у загальнодержавному окрузі;

{Пункт 12 частини другої статті 91 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

13) кількість виборчих бюлетенів для голосування у загальнодержавному окрузі, визнаних недійсними;

14) кількість голосів виборців, поданих за кандидатів у депутати, включених до виборчого списку кожної партії.

3. До протоколу дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці в одномандатному окрузі, поданих за кандидатів у депутати в одномандатному окрузі, прописом та цифрами заносяться:

1) кількість виборчих бюлетенів для голосування в одномандатному окрузі, одержаних дільничною виборчою комісією або виготовлених нею з дозволу Центральної виборчої комісії;

2) кількість невикористаних виборчих бюлетенів для голосування в одномандатному окрузі, погашених дільничною виборчою комісією;

3) кількість виборців, внесених до списку виборців на виборчій дільниці (на момент закінчення голосування);

4) кількість виборців, внесених на виборчій дільниці до витягу із списку виборців для голосування в одномандатному окрузі за місцем перебування;

{Пункт 4 частини третьої статті 91 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

5) кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені для голосування в одномандатному окрузі у приміщенні для голосування;

6) кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені для голосування в одномандатному окрузі за місцем перебування;

7) сумарна кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені для голосування в одномандатному окрузі на виборчій дільниці;

8) кількість виборчих бюлетенів, що виявилися у кожній виборчій скриньці (із зазначенням номера скриньки);

{Частина третю статті 91 доповнено новим пунктом згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

9) кількість виборчих бюлетенів для голосування в одномандатному окрузі, що не підлягають врахуванню;

10) кількість виборців, які взяли участь у голосуванні в одномандатному окрузі у приміщенні для голосування;

{Пункт 10 частини третьої статті 91 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

11) кількість виборців, які взяли участь у голосуванні в одномандатному окрузі за місцем перебування;

{Пункт 11 частини третьої статті 91 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

12) кількість виборців, які взяли участь у голосуванні в одномандатному окрузі на виборчій дільниці;

{Пункт 12 частини третьої статті 91 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

13) кількість виборчих бюлетенів для голосування в одномандатному окрузі, визнаних недійсними;

14) кількість голосів виборців, поданих за кожного кандидата одномандатного округу.

4. Протокол про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці у загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу та протокол про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці в одномандатному окрузі складаються дільничною виборчою комісією у кількості примірників, яка на чотири більша, ніж кількість осіб, які входять до складу дільничної виборчої комісії відповідно. Примірники протоколів нумеруються і мають однакову юридичну силу.

5. У протоколах про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці у загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу та в одномандатному окрузі зазначаються дата і час (година і хвилини) його підписання членами дільничної виборчої комісії. Кожен примірник протоколу підписується головою, заступником голови, секретарем та іншими членами дільничної виборчої комісії, які присутні на засіданні виборчої комісії. Член дільничної виборчої комісії, присутній на засіданні дільничної виборчої комісії, зобов'язаний підписати протокол про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці. У разі своєї незгоди із результатами підрахунку голосів, зафіксованими у протоколі комісії, член комісії підписує протокол із приміткою "З окремою думкою". Письмовий виклад окремої думки додається до протоколу дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці у загальнодержавному окрузі в межах

одномандатного округу чи одномандатному округі. У разі відсутності підпису члена дільничної виборчої комісії у протоколі підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці навпроти його прізвища зазначається причина відсутності підпису. Цей протокол підписується членами дільничної виборчої комісії та засвідчується печаткою дільничної виборчої комісії лише після його остаточного заповнення.

6. Перший і другий примірники протоколів підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці у загальнодержавному округі в межах одномандатного округу чи одномандатному округі мають право підписати кандидати у депутати, їх довірені особи, уповноважені особи партій, офіційні спостерігачі, які були присутні на засіданні дільничної виборчої комісії при підрахунку голосів виборців.

7. Забороняється заповнення протоколів про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці у загальнодержавному округі в межах одномандатного округу та в одномандатному округі олівцем, а також внесення до них без відповідного рішення дільничної виборчої комісії будь-яких виправлень.

8. Якщо після підписання протоколів про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці у загальнодержавному округі в межах одномандатного округу та в одномандатному округі, але до відправлення цих протоколів разом із виборчою документацією до окружної виборчої комісії, дільнична виборча комісія виявила в одному з них або в обох неточності (описку чи помилку у цифрах), вона на тому ж засіданні розглядає питання про внесення змін до встановлених результатів голосування виборців на виборчій дільниці шляхом складення нового (нових) протоколу (протоколів) про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці у загальнодержавному округі в межах одномандатного округу та (або) в одномандатному округі з усуненням неточностей, на якому (яких) робиться помітка "Уточнений". При цьому перерахунок виборчих бюлетенів не проводиться. Протокол з поміткою "Уточнений" складається у кількості примірників, зазначеній у частині четвертій цієї статті, та підписується у порядку, встановленому частинами п'ятою та шостою цієї статті. Про складення протоколу з поміткою "Уточнений" зазначається у протоколі засідання дільничної виборчої комісії.

9. Перший і другий примірники протоколів дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці у загальнодержавному округі в межах одномандатного округу та в одномандатному округі, а за наявності - і відповідні примірники кожного протоколу з поміткою "Уточнений" запаковуються до пакетів зі спеціальною системою захисту у порядку, встановленому [частиною шостою статті 87](#) цього Закону. На пакетах робляться відповідно написи "Протокол загальнодержавного округу", "Протокол одномандатного округу". Треті примірники протоколів дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці у загальнодержавному округі в межах одномандатного округу та в одномандатному округі (протоколу з поміткою "Уточнений") зберігаються у секретаря дільничної виборчої комісії, четверті примірники зазначених протоколів - невідкладно вивішуються для загального ознайомлення в приміщенні дільничної виборчої комісії, а решта по одному примірнику протоколу надаються членам дільничної виборчої комісії.

10. Кандидатам у депутати, їх довіреним особам, уповноваженим особам партій, офіційним спостерігачам, які були присутні при підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці, на їх прохання невідкладно видаються копії протоколів про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці, у тому числі з поміткою "Уточнений", засвідчені на кожній сторінці головою і секретарем дільничної виборчої комісії та скріплені печаткою виборчої комісії, з розрахунку не більш як по одній копії протоколу дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці у загальнодержавному округі в межах одномандатного округу для кожної партії, кандидати у депутати від якої зареєстровані у загальнодержавному округі, протоколу дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів

виборців на виборчій дільниці в одномандатному окрузі для кожного кандидата у депутати в одномандатному окрузі та не більш як по одній копії кожного протоколу для кожного офіційного спостерігача.

{Частина десята статті 91 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

11. Про видачу копій протоколів про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці у загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу та в одномандатному окрузі складається акт за формою, встановленою Центральною виборчою комісією. В акті зазначаються перелік осіб, які одержали копії відповідного протоколу, дата та час одержання цих копій і проставляються підписи цих осіб. Акт підписується головою та секретарем дільничної виборчої комісії і скріплюється печаткою дільничної виборчої комісії. Акт запаковується у пакет разом з першим і другим примірниками відповідно протоколів дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці у загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу та в одномандатному окрузі.

12. Пакети з протоколами дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці у загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу та в одномандатному окрузі, виборчими бюлетенями, контрольними талонами і предметами, списками виборців, а також, за наявності, окремими думками членів виборчої комісії, викладеними у письмовій формі, актами, заявами, скаргами та рішеннями, прийнятими виборчою комісією, невідкладно після закінчення засідання виборчої комісії доставляються до окружної виборчої комісії.

Стаття 92. Визнання дільничною виборчою комісією голосування на виборчій дільниці недійсним

1. Дільнична виборча комісія може визнати голосування на виборчій дільниці недійсним у разі встановлення нею порушень вимог цього Закону, внаслідок яких неможливо достовірно встановити результати волевиявлення виборців, лише за таких обставин:

1) виявлення фактів незаконного голосування (опускання виборчого бюлетеня до виборчої скриньки за виборця іншою особою, крім випадків, передбачених [частиною дев'ятою статті 85](#) цього Закону; голосування особами, які не мають права голосу; голосування особами, які не включені до списку виборців на цій виборчій дільниці або включені до нього безпідставно; голосування виборцями, яким на підставі частини третьої статті 7 [Закону України "Про Державний реєстр виборців"](#) тимчасово змінено місце голосування (без зміни виборчої адреси) на іншу виборчу дільницю поза межами одномандатного округу, до якого вони відносяться на підставі відомостей Державного реєстру виборців про їх виборчу адресу, що внесені до списку виборців на відповідній виборчій дільниці та безпідставно отримали виборчі бюлетені для голосування в одномандатному окрузі; голосування виборцем більше ніж один раз) у кількості, що перевищує п'ять відсотків кількості виборців, які отримали виборчі бюлетені на виборчій дільниці;

{Пункт 1 частини першої статті 92 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

2) знищення або пошкодження виборчої скриньки (скриньок), що унеможливило встановлення змісту виборчих бюлетенів, якщо кількість цих бюлетенів перевищує двадцять відсотків кількості виборців, які отримали виборчі бюлетені на виборчій дільниці;

3) виявлення у виборчих скриньках виборчих бюлетенів для голосування у загальнодержавному або одномандатному окрузі у кількості, що перевищує більш як на п'ять відсотків кількість виборців, які отримали відповідні виборчі бюлетені на виборчій дільниці.

{Пункт 3 частини першої статті 92 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

2. У разі виявлення обставин, зазначених у частині першій цієї статті, у кожному випадку дільнична виборча комісія складає акт за формою та у порядку, передбаченими [частиною восьмою статті 35](#) цього Закону. Такий акт (акти) є підставою для розгляду дільничною виборчою комісією питання про визнання голосування недійсним: на виборчій дільниці - у випадках, передбачених пунктами 1, 2 частини першої цієї статті; по загальнодержавному або по одномандатному виборчому округу - у випадку, передбаченому пунктом 3 частини першої цієї статті.

3. У разі прийняття дільничною виборчою комісією рішення про визнання голосування на виборчій дільниці недійсним усі бюлетені, виявлені у виборчих скриньках на цій виборчій дільниці, вважаються такими, що не підлягають врахуванню. У цьому випадку на місці відомостей, зазначених у [пунктах 10-14 частини другої](#), у [пунктах 10-14 частини третьої статті 91](#) або у [пунктах 8-10 частини другої статті 96](#) цього Закону ставиться прочерк. Протокол про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці у загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу та в одномандатному окрузі складається дільничною виборчою комісією у порядку, встановленому статтею 91 цього Закону.

{Частина третя статті 92 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

4. У разі прийняття рішення про визнання голосування на виборчій дільниці недійсним виборчі бюлетені запаковуються у порядку, встановленому [частиною шостою статті 87](#) цього Закону. На пакеті робиться напис "Виборчі бюлетені".

5. Рішення дільничної виборчої комісії про визнання голосування на виборчій дільниці недійсним та акт (акти), на підставі якого (яких) прийнято це рішення, додаються до протоколів про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці у загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу та в одномандатному окрузі, запаковуються та транспортуються до окружної виборчої комісії або Центральної виборчої комісії (щодо закордонного округу) в порядку, встановленому цим Законом.

{Частина п'ята статті 92 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

Стаття 93. Порядок транспортування і передачі виборчих документів до окружної виборчої комісії або Центральної виборчої комісії (щодо закордонного округу)

{Назва статті 93 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

1. Транспортування виборчих документів, зазначених у [частині дванадцятій статті 91](#) цього Закону, здійснюється членами дільничної виборчої комісії звичайної або спеціальної виборчої дільниці (крім спеціальних виборчих дільниць, утворених на суднах, що перебувають у день голосування у плаванні під Державним Прапором України, на полярній станції України) - представниками чотирьох різних партій, кандидатів у депутати, а саме: головою та заступником голови дільничної виборчої комісії та двома членами цієї виборчої комісії - представниками двох інших партій, кандидатів у депутати, які набрали найбільшу кількість голосів на виборчій дільниці у загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу та в одномандатному окрузі. Їх обов'язково супроводжує

поліцейський, який повинен забезпечити охорону при транспортуванні. За своїм бажанням інші члени дільничної виборчої комісії, кандидати у депутати, їх довірені особи, уповноважені особи партій, офіційні спостерігачі можуть супроводжувати транспортування документів. Супроводження транспортування виборчих документів іншими особами забороняється.

2. Під час транспортування виборчих документів забороняється розпечатувати пакети з виборчими бюлетенями та іншою виборчою документацією.

3. Якщо одночасно з виборами народних депутатів України проводяться вибори Президента України, виборча документація з виборів народних депутатів транспортується до відповідної окружної виборчої комісії членами дільничної виборчої комісії, які не беруть участі у транспортуванні виборчої документації з виборів Президента України.

Якщо одночасно з виборами народних депутатів України проводяться місцеві вибори чи референдум, виборча документація з місцевих виборів чи референдуму транспортується до відповідної територіальної виборчої комісії, окружної комісії з референдуму членами дільничної виборчої комісії, які не беруть участі у транспортуванні виборчої документації з виборів народних депутатів України.

{Частина третя статті 93 в редакції Закону [№ 1184-VII від 08.04.2014](#)}

4. Секретар дільничної виборчої комісії, інші члени комісії, які не супроводжують транспортування виборчих документів до окружної виборчої комісії, залишаються у приміщенні дільничної виборчої комісії до отримання повідомлення про прийняття протоколів про підрахунок голосів на виборчій дільниці у загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу та в одномандатному окрузі окружною виборчою комісією. Під час транспортування виборчої документації печатка дільничної виборчої комісії зберігається у сейфі (металевій шафі) у приміщенні дільничної виборчої комісії.

5. Протоколи про підрахунок голосів виборців на звичайній або спеціальній виборчій дільниці у загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу та в одномандатному окрузі (крім спеціальних виборчих дільниць, утворених на суднах, що перебувають у день голосування у плаванні під Державним Прапором України, на полярній станції України) та інші виборчі документи дільничної виборчої комісії передаються відповідній окружній виборчій комісії на її засіданні у порядку, встановленому статтею 94 цього Закону.

6. Зміст протоколу про підрахунок голосів виборців на закордонній виборчій дільниці у загальнодержавному окрузі після його підписання членами дільничної виборчої комісії невідкладно [передається](#) дільничною виборчою комісією за допомогою технічних засобів зв'язку до Центральної виборчої комісії (через Міністерство закордонних справ України) з обов'язковою наступною передачею до неї першого і другого примірників цього протоколу.

Зміст протоколу про підрахунок голосів виборців на спеціальній виборчій дільниці, утвореній на судні, що перебуває у день голосування у плаванні під Державним Прапором України, чи на полярній станції України, після його підписання членами дільничної виборчої комісії невідкладно передається дільничною виборчою комісією за допомогою технічних засобів зв'язку до Центральної виборчої комісії з обов'язковою наступною передачею до неї першого і другого примірників протоколів про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці у загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу та одномандатному окрузі в порядку, встановленому Центральною виборчою комісією.

До протоколів додаються інші виборчі документи, зазначені у [частині дванадцятій статті 91](#) цього Закону.

{Частина шоста статті 93 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

Стаття 94. Порядок прийняття та розгляду документів дільничних виборчих комісій окружною виборчою комісією

1. З моменту закінчення голосування окружна виборча комісія розпочинає засідання, яке продовжується безперервно до встановлення підсумків голосування у загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу та в одномандатному окрузі. На цей час члени окружної виборчої комісії не можуть залучатися до виконання інших функцій, крім участі в засіданні виборчої комісії.

2. Окружна виборча комісія опрацьовує відомості, зазначені у [частині тринадцятій статті 85](#) цього Закону, та передає такі відомості до Центральної виборчої комісії через автоматизовану інформаційно-аналітичну систему не пізніше 24 години дня голосування. Центральна виборча комісія невідкладно оприлюднює зазначені відомості на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії.

3. Засідання окружної виборчої комісії, зазначене у частині першій цієї статті, оформляється протоколом безперервного засідання, який підписується головою або головуючим на засіданні, а також секретарем виборчої комісії або членом виборчої комісії, який виконував на зазначеному засіданні обов'язки секретаря. До протоколу приєднуються (за наявності) окремі думки членів виборчої комісії, які брали участь у засіданні і не згодні з прийнятим окружною виборчою комісією рішенням.

4. На засіданні окружної виборчої комісії, зазначеному в частині першій цієї статті, голова окружної виборчої комісії приймає запечатані пакети з протоколами дільничних виборчих комісій, розпечатує їх та оголошує зміст протоколів дільничних виборчих комісій про підрахунок голосів виборців на відповідних виборчих дільницях у загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу та одномандатному окрузі, а також приймає запечатані пакети з іншими виборчими документами, передбаченими [частиною дванадцятою статті 91](#) цього Закону. Час прийняття окружною виборчою комісією протоколів дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці у загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу та одномандатному окрузі, перелік прийнятих виборчих документів і занесені до протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці відомості фіксуються у протоколі засідання окружної виборчої комісії.

5. При прийнятті документів дільничної виборчої комісії окружна виборча комісія перевіряє комплектність документів та цілісність упаковки усіх пакетів з виборчими документами. При цьому кожний член комісії має право оглянути кожний пакет з документами. У разі повної комплектності виборчих документів та цілісності упаковки усіх пакетів відкриваються по чергові пакети з протоколами про підрахунок голосів на виборчій дільниці у загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу та одномандатному окрузі та оголошуються відомості, зазначені у них. За результатами розгляду документів дільничної виборчої комісії та скарг про порушення вимог цього Закону під час проведення голосування та підрахунку голосів на виборчій дільниці, а також під час транспортування виборчих документів до окружної виборчої комісії, що надійшли до окружної виборчої комісії на момент прийняття документів дільничної виборчої комісії, окружна виборча комісія окремо по виборах у загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу та в одномандатному окрузі приймає одне з рішень:

1) прийняти виборчі документи від дільничної виборчої комісії та врахувати відомості протоколів про підрахунок голосів на виборчій дільниці у загальнодержавному окрузі в

межах одномандатного округу та (або) одномандатному окрузі при встановленні підсумків голосування в межах виборчого округу;

2) відмовити у прийнятті виборчих документів по загальнодержавному округу в межах одномандатного округу та (або) одномандатному окрузі від дільничної виборчої комісії та зобов'язати дільничну виборчу комісію виправити виявлені недоліки шляхом складання протоколу (протоколів) з поміткою "Уточнений";

3) провести повторний підрахунок голосів на виборчій дільниці в порядку, встановленому цим Законом по виборах у загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу та (або) в одномандатному окрузі.

6. Рішення, передбачене частиною п'ятою цієї статті, приймається шляхом голосування усіх членів окружної виборчої комісії більшістю від загального складу комісії і фіксується у протоколі засідання окружної виборчої комісії.

7. Протоколи дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці у загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу та в одномандатному окрузі по чергово, в порядку відкриття пакетів з відповідними протоколами, розглядаються окружною виборчою комісією після оголошення відомостей, зазначених у відповідному протоколі.

У разі виявлення у протоколі дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці у загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу та (або) одномандатному окрузі виправлень, помилок, неточностей, які можливо усунути без повторного підрахунку голосів, окружна виборча комісія своїм рішенням може зобов'язати дільничну виборчу комісію внести зміни до встановлених результатів голосування виборців на виборчій дільниці шляхом складання протоколу (протоколів) про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці у загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу та (або) одномандатному окрузі з поміткою "Уточнений" відповідно до пункту 2 частини п'ятої цієї статті, про що зазначається у протоколі засідання окружної виборчої комісії. Протягом часу розгляду цього питання дільничною виборчою комісією подані до окружної виборчої комісії примірники протоколів про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці у загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу та одномандатному окрузі, виборчі бюлетені та інші виборчі документи, зазначені у [частині дванадцятій статті 91](#) цього Закону, зберігаються в окружній виборчій комісії.

У разі виявлення у протоколі виправлень, помилок та неточностей, які можливо усунути без повторного підрахунку голосів та які не потребують внесення змін до встановлених результатів голосування виборців на виборчій дільниці, окружна виборча комісія приймає рішення, передбачене пунктом 1 частини п'ятої цієї статті із зазначенням про виявлені виправлення, помилки та неточності. Таке рішення додається до протоколу дільничної виборчої комісії.

{Частина сьома статті 94 в редакції Закону [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

8. Дільнична виборча комісія зобов'язана у строк, визначений окружною виборчою комісією, розглянути питання про внесення змін до відповідного протоколу без перерахунку виборчих бюлетенів. Протокол (протоколи) з поміткою "Уточнений" транспортується до окружної виборчої комісії в порядку, встановленому [статтею 93](#) цього Закону. Час прийняття окружною виборчою комісією протоколу (протоколів) дільничної виборчої комісії з поміткою "Уточнений" і занесені до цього протоколу (цих протоколів) відомості фіксуються у протоколі засідання окружної виборчої комісії.

9. З моменту початку прийняття окружною виборчою комісією документів дільничних виборчих комісій окружна виборча комісія почергово, після ухвалення рішення про врахування відомостей протоколів дільничних виборчих комісій про підрахунок голосів виборців на виборчих дільницях у загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу та (або) протоколів про підрахунок голосів виборців на виборчих дільницях в одномандатному окрузі, на підставі відповідних протоколів дільничних виборчих комісій (у тому числі з поміткою "Уточнений") та повідомлень про зміст таких протоколів дільничних виборчих комісій, переданих за допомогою технічних засобів зв'язку із спеціальних виборчих дільниць, утворених на суднах, що перебувають у день голосування у плаванні під Державним Прапором України, на полярній станції України, а в разі повторного підрахунку голосів виборців - також протоколу окружної виборчої комісії про повторний підрахунок голосів виборців на відповідній виборчій дільниці, через автоматизовану інформаційно-аналітичну систему передає Центральній виборчій комісії оперативну інформацію про підрахунок голосів виборців на виборчих дільницях одномандатного виборчого округу (із зазначенням усіх відомостей, що містяться у відповідних протоколах дільничних виборчих комісій). Центральна виборча комісія невідкладно оприлюднює зазначені відомості на своєму офіційному веб-сайті.

{Статтю 94 доповнено новою частиною згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

10. За наявності заяв або скарг, підтверджених відповідно оформленими актами, складеними кандидатами у депутати, їх довіреними особами, уповноваженими особами партій, офіційними спостерігачами, виборцями, про порушення вимог цього Закону під час проведення голосування та (або) підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці у загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу та (або) одномандатному окрузі, що ставлять під сумнів результати підрахунку голосів виборців на цій виборчій дільниці у загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу та (або) одномандатному окрузі, а також за наявності акта або письмової заяви чи скарги осіб, зазначених у [частині першій статті 93](#) цього Закону, про порушення вимог цього Закону під час транспортування до окружної виборчої комісії протоколів про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці та інших документів окружна виборча комісія може прийняти рішення про проведення повторного підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці у загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу та (або) одномандатному окрузі.

11. У разі неможливості усунення без перерахунку виборчих бюлетенів для голосування у загальнодержавному окрузі та (або) одномандатному окрузі неточностей у протоколі (протоколах) дільничної виборчої комісії у загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу та (або) одномандатному окрузі, а також у разі наявних ознак розпечатування пакетів із запакованими документами дільничної виборчої комісії по загальнодержавному округу та (або) одномандатному округу окружна виборча комісія зобов'язана прийняти рішення про повторний підрахунок голосів виборців на цій виборчій дільниці у загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу та (або) одномандатному окрузі.

12. Протоколи про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці у загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу та одномандатному окрузі, запечатані пакети з іншими виборчими документами дільничної виборчої комісії до проведення відповідного повторного підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці окружною виборчою комісією зберігаються у приміщенні, де відбувається засідання окружної виборчої комісії.

13. Повторний підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці здійснюється окружною виборчою комісією з обов'язковою участю членів дільничної виборчої комісії, які передають виборчу документацію, після розгляду і прийняття протоколів та інших

документів від усіх дільничних виборчих комісій. У повторному підрахунку окружною виборчою комісією голосів виборців на виборчій дільниці мають право бути присутніми усі члени цієї дільничної виборчої комісії; при цьому можуть бути присутніми кандидати у депутати, їх довірені особи, уповноважені особи партій, офіційні спостерігачі.

14. Окружна виборча комісія за результатами повторного підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці складає протокол про повторний підрахунок голосів виборців на відповідній виборчій дільниці у загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу та (або) одномандатному окрузі за формою, встановленою Центральною виборчою комісією.

15. Протоколи про повторний підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці у загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу та про повторний підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці в одномандатному окрузі складаються окружною виборчою комісією у кількості примірників на чотири більший, ніж кількість осіб, що входять до складу окружної виборчої комісії. Примірники протоколів нумеруються і мають однакову юридичну силу. Усі примірники протоколу підписуються присутніми членами окружної виборчої комісії та членами дільничної виборчої комісії, які брали участь у повторному підрахунку голосів виборців на відповідній виборчій дільниці, та засвідчуються печаткою окружної виборчої комісії. Окружна виборча комісія оголошує відомості, зазначені у відповідному протоколі. Перший та другий примірники кожного протоколу мають право підписати кандидати у депутати, їх довірені особи, уповноважені особи партій, офіційні спостерігачі, які були присутні при повторному підрахунку голосів виборців.

16. Окружна виборча комісія може прийняти рішення про визнання голосування на виборчій дільниці недійсним лише у разі виявлення при повторному підрахунку голосів виборців на відповідній виборчій дільниці обставин, зазначених у [частині першій статті 92](#) цього Закону.

{Частина шістнадцята статті 94 в редакції Закону [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

17. У разі визнання голосування на виборчій дільниці недійсним при повторному підрахунку голосів усі виборчі бюлетені, що використовувалися для голосування на відповідній виборчій дільниці, вважаються такими, що не підлягають врахуванню. У цьому випадку протоколи окружної виборчої комісії про повторний підрахунок голосів виборців на цій виборчій дільниці у загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу та в одномандатному окрузі складаються у порядку, встановленому частинами тринадцятою та чотирнадцятою цієї статті, та повинні містити лише відомості, зазначені у [пунктах 1-9 частин другої](#) та/або [третьої статті 91](#) цього Закону. На місці інших відомостей ставиться прочерк.

{Частина сімнадцята статті 94 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

18. Перші примірники протоколів окружної виборчої комісії про повторний підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці у загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу та одномандатному окрузі разом з відповідними протоколами дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці у загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу та одномандатному окрузі, рішення окружної виборчої комісії про визнання голосування на виборчій дільниці недійсним додаються до протоколів окружної виборчої комісії про підсумки голосування у загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу та одномандатному окрузі відповідного виборчого округу. Другі примірники протоколів окружної виборчої комісії про повторний підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці у загальнодержавному

окрузі в межах одномандатного округу та одномандатному окрузі зберігаються у секретаря окружної виборчої комісії, треті - передаються відповідній дільничній виборчій комісії, четверті - невідкладно вивішуються для загального ознайомлення у приміщенні окружної виборчої комісії, а решта по одному примірнику видається членам окружної виборчої комісії.

Стаття 95. Встановлення підсумків голосування у загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу

1. Окружна виборча комісія після прийняття і розгляду протоколів дільничних виборчих комісій про підрахунок голосів виборців на виборчих дільницях у загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу, у тому числі з поміткою "Уточнений", на підставі протоколів дільничних виборчих комісій про підрахунок голосів виборців на виборчих дільницях у загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу та повідомлень про зміст таких протоколів дільничних виборчих комісій, переданих за допомогою технічних засобів зв'язку з спеціальних виборчих дільниць, утворених на суднах, що перебувають у день голосування у плаванні під Державним Прапором України, на полярній станції України, а у разі повторного підрахунку голосів виборців - також протоколу окружної виборчої комісії про повторний підрахунок голосів виборців на відповідній виборчій дільниці у загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу встановлює:

{Абзац перший частини першої статті 95 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

1) кількість виборчих бюлетенів для голосування у загальнодержавному окрузі, одержаних окружною виборчою комісією;

2) кількість невикористаних виборчих бюлетенів для голосування у загальнодержавному окрузі, погашених окружною виборчою комісією;

3) кількість виборчих бюлетенів для голосування у загальнодержавному окрузі, одержаних дільничними виборчими комісіями одномандатного округу;

4) кількість виборчих бюлетенів для голосування у загальнодержавному окрузі, виготовлених дільничними виборчими комісіями одномандатного округу;

5) кількість невикористаних виборчих бюлетенів для голосування у загальнодержавному окрузі, погашених дільничними виборчими комісіями одномандатного округу;

6) загальну кількість виборців, внесених до списків виборців на виборчих дільницях одномандатного округу;

7) кількість виборців, внесених до витягів із списку виборців на виборчих дільницях одномандатного округу;

8) кількість виборців, що отримали виборчі бюлетені для голосування у загальнодержавному окрузі у приміщенні для голосування;

9) кількість виборців, що отримали виборчі бюлетені для голосування у загальнодержавному окрузі, за місцем перебування;

10) сумарну кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені для голосування у загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу;

11) кількість виборчих бюлетенів для голосування у загальнодержавному окрузі, що не підлягають врахуванню, виявлених на виборчих дільницях одномандатного округу;

12) кількість виборців, які взяли участь у голосуванні у загальнодержавному окрузі у приміщенні для голосування;

13) кількість виборців, які взяли участь у голосуванні у загальнодержавному окрузі за місцем перебування;

14) загальну кількість виборців, які взяли участь у голосуванні у загальнодержавному окрузі, в межах одномандатного округу;

15) кількість виборчих бюлетенів для голосування у загальнодержавному окрузі, визнаних недійсними;

16) кількість голосів виборців, поданих за кандидатів у депутати, включених до виборчого списку кожної партії.

2. Відомості про підсумки голосування у загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу цифрами і прописом заносяться до протоколу окружної виборчої комісії про підсумки голосування у загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу, форму якого встановлено Центральною виборчою комісією. Відомості, зазначені у пунктах 3-16 частини першої цієї статті, вносяться до протоколу цифрами по кожній виборчій дільниці, що входить до складу одномандатного округу, а також сумарно цифрами і прописом по одномандатному округу.

3. Протокол про підсумки голосування у загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу складається окружною виборчою комісією у кількості примірників, на три більший, ніж кількість осіб, які входять до складу окружної виборчої комісії. Примірники протоколу нумеруються і мають однакову юридичну силу.

4. Забороняється заповнювати протокол про підсумки голосування у загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу олівцем, а також підписувати його та засвідчувати печаткою окружної виборчої комісії до остаточного заповнення.

5. Протокол про підсумки голосування у загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу підписується головою, заступником голови, секретарем та іншими членами окружної виборчої комісії, які присутні на засіданні виборчої комісії, та засвідчується печаткою окружної виборчої комісії. У протоколі зазначаються дата і час (година і хвилини) його підписання членами окружної виборчої комісії. Член виборчої комісії, присутній на засіданні, зобов'язаний підписати протокол про підсумки голосування. У разі своєї незгоди із встановленими підсумками голосування, зафіксованими у протоколі комісії, член комісії підписує протокол із приміткою "З окремою думкою". Письмовий виклад окремої думки додається до протоколу про підсумки голосування. У разі відсутності у протоколі підпису члена окружної виборчої комісії біля його прізвища зазначається причина відсутності підпису. Перший примірник протоколу мають право підписати кандидати у депутати, їх довірені особи, уповноважені особи партій, офіційні спостерігачі від партій, кандидатів у депутати, громадських організацій, які були присутні при встановленні підсумків голосування.

{Частина п'ята статті 95 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

6. Якщо після підписання протоколу про підсумки голосування у загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу до відправки його до Центральної виборчої комісії окружна виборча комісія виявила в ньому неточності (описку чи помилку у цифрах), вона на тому ж засіданні розглядає питання про внесення змін до підсумків голосування в межах виборчого округу шляхом складення нового протоколу, на якому робиться помітка "Уточнений". Протокол з поміткою "Уточнений" складається і підписується у порядку та в кількості примірників, встановлених цією статтею. Складання окружною виборчою

комісією протоколу з поміткою "Уточнений" на іншому засіданні комісії без доручення Центральної виборчої комісії не допускається.

{Частина шоста статті 95 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

7. Перший примірник протоколу окружної виборчої комісії про підсумки голосування у загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу, а за наявності - перший примірник протоколу з поміткою "Уточнений" запаковуються до пакета із спеціальною системою захисту у порядку, встановленому [частиною шостою статті 87](#) цього Закону. На пакеті робиться напис "Протокол про підсумки голосування у загальнодержавному окрузі".

8. Перший примірник протоколу окружної виборчої комісії про підсумки голосування у загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу, а у разі внесення змін до цього протоколу - також протокол, в якому були допущені неточності (описки чи помилки у цифрах), та протокол з поміткою "Уточнений" разом з відповідними протоколами та актами дільничних виборчих комісій, що стосуються голосування у загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу, рішеннями, прийнятими на підставі цих актів, та, за наявності, протоколами окружної виборчої комісії про повторний підрахунок голосів виборців на відповідній виборчій дільниці у загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу, окремими думками членів окружної виборчої комісії, викладеними у письмовій формі, заявами і скаргами про порушення окружною виборчою комісією порядку встановлення підсумків голосування та рішеннями, прийнятими окружною виборчою комісією за результатами їх розгляду, окружна виборча комісія транспортує до Центральної виборчої комісії, другий примірник протоколу зберігається в окружній виборчій комісії, третій - невідкладно вивішується для загального ознайомлення у приміщенні окружної виборчої комісії, а решта по одному примірнику видаються членам окружної виборчої комісії.

9. Транспортування виборчих документів, зазначених у частині восьмій цієї статті, здійснюється головою окружної виборчої комісії та його заступником, а також двома членами цієї виборчої комісії - представниками двох інших суб'єктів подання, які набрали найбільшу кількість голосів у загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу. Якщо голова чи заступник голови окружної виборчої комісії, який повинен транспортувати зазначені документи, представляє одного з двох суб'єктів подання, які набрали найбільшу кількість голосів у загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу, або представник такого суб'єкта подання вмотивовано не може брати участь у транспортуванні виборчих документів до Центральної виборчої комісії, участь у транспортуванні бере представник суб'єкта подання, який набрав наступну кількість голосів.

10. Уповноваженій особі партії, офіційному спостерігачу на його прохання невідкладно видається копія протоколу окружної виборчої комісії про підсумки голосування у загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу (у тому числі з поміткою "Уточнений") та, за наявності, копія протоколу про повторний підрахунок голосів виборців на відповідній виборчій дільниці у загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу з розрахунку по одній копії кожного протоколу для кожної партії та по одній копії кожного протоколу для офіційного спостерігача (групи спостерігачів) від кожної громадської організації, іноземної держави або міжнародної організації. Зазначені копії засвідчуються на кожній сторінці головою та секретарем окружної виборчої комісії і скріплюються печаткою виборчої комісії.

{Частина десята статті 95 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

11. Окружна виборча комісія зобов'язана встановити підсумки голосування у загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу незалежно від кількості виборчих дільниць, на яких голосування було визнано недійсним.

12. Визнання голосування недійсним у загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу не допускається.

Стаття 96. Встановлення підсумків голосування в одномандатному окрузі

1. Окружна виборча комісія після прийняття і розгляду протоколів дільничних виборчих комісій про підрахунок голосів виборців на виборчих дільницях в одномандатному окрузі, у тому числі з поміткою "Уточнений", на підставі протоколів дільничних виборчих комісій про підрахунок голосів виборців на виборчих дільницях в одномандатному окрузі та повідомлень про зміст таких протоколів дільничних виборчих комісій, переданих за допомогою технічних засобів зв'язку з спеціальних виборчих дільниць, утворених на судах, що перебувають у день голосування у плаванні під Державним Прапором України, на полярній станції України, а у разі повторного підрахунку голосів виборців - також протоколу окружної виборчої комісії про повторний підрахунок голосів виборців на відповідній виборчій дільниці в одномандатному окрузі встановлює:

{Абзац перший частини першої статті 96 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

1) кількість виборчих бюлетенів для голосування в одномандатному окрузі, одержаних окружною виборчою комісією;

2) кількість виборчих бюлетенів для голосування в одномандатному окрузі, погашених окружною виборчою комісією;

3) кількість виборчих бюлетенів для голосування в одномандатному окрузі, одержаних дільничними виборчими комісіями одномандатного округу;

4) кількість виборчих бюлетенів для голосування в одномандатному окрузі, виготовлених дільничними виборчими комісіями одномандатного округу;

5) кількість невикористаних виборчих бюлетенів для голосування в одномандатному окрузі, погашених дільничними виборчими комісіями одномандатного округу;

6) кількість виборців, внесених до списків виборців на виборчих дільницях одномандатного округу;

7) кількість виборців, внесених до витягів із списку виборців на виборчих дільницях одномандатного округу;

8) кількість виборців, що отримали виборчі бюлетені для голосування в одномандатному окрузі у приміщенні для голосування;

9) кількість виборців, що отримали виборчі бюлетені для голосування в одномандатному окрузі за місцем перебування;

10) сумарну кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені для голосування в одномандатному окрузі;

11) кількість виборчих бюлетенів для голосування в одномандатному окрузі, що не підлягають врахуванню, виявлених на виборчих дільницях одномандатного округу;

12) кількість виборців, які взяли участь у голосуванні в одномандатному окрузі у приміщенні для голосування;

13) кількість виборців, які взяли участь у голосуванні в одномандатному окрузі за місцем перебування;

14) загальну кількість виборців, які взяли участь у голосуванні в одномандатному окрузі;

15) кількість виборчих бюлетенів для голосування в одномандатному окрузі, визнаних недійсними;

16) кількість голосів виборців, поданих за кожного кандидата у депутати в одномандатному окрузі.

2. Відомості про підсумки голосування в одномандатному окрузі цифрами і прописом заносяться до протоколу окружної виборчої комісії про підсумки голосування в одномандатному окрузі, форму якого встановлено Центральною виборчою комісією. Відомості, зазначені у пунктах 3-16 частини першої цієї статті, вносяться до протоколу цифрами по кожній виборчій дільниці, що входить до складу одномандатного округу, а також сумарно цифрами і прописом по одномандатному округу.

3. Протокол про підсумки голосування в одномандатному окрузі складається окружною виборчою комісією у кількості примірників, на три більший, ніж кількість осіб, які входять до складу окружної виборчої комісії. Примірники протоколу нумеруються і мають однакову юридичну силу.

4. Забороняється заповнювати протокол про підсумки голосування в одномандатному окрузі олівцем, а також підписувати його та засвідчувати печаткою окружної виборчої комісії до остаточного заповнення.

5. Протокол про підсумки голосування в одномандатному окрузі підписується головою, заступником голови, секретарем та іншими членами окружної виборчої комісії, які присутні на засіданні виборчої комісії, та засвідчується печаткою окружної виборчої комісії. У протоколі зазначаються дата і час (година і хвилини) його підписання членами окружної виборчої комісії. Член виборчої комісії, присутній на засіданні, зобов'язаний підписати протокол про підсумки голосування. У разі своєї незгоди із встановленими підсумками голосування, зафіксованими у протоколі комісії, член комісії підписує протокол із приміткою "З окремою думкою". Письмовий виклад окремої думки додається до протоколу про підсумки голосування. У разі відсутності у протоколі підпису члена окружної виборчої комісії біля його прізвища зазначається причина відсутності підпису. Перший примірник протоколу мають право підписати кандидати у депутати, їх довірені особи, уповноважені особи партій, офіційні спостерігачі від партій, кандидатів у депутати, громадських організацій, які були присутні при встановленні підсумків голосування в одномандатному окрузі.

{Частина п'ята статті 96 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

6. Якщо після підписання протоколу про підсумки голосування в одномандатному окрузі до відправки його до Центральної виборчої комісії окружна виборча комісія виявила в ньому неточності (описку чи помилку у цифрах), вона на тому ж засіданні розглядає питання про внесення змін до підсумків голосування в одномандатному окрузі шляхом складення нового протоколу, на якому робиться помітка "Уточнений". Протокол з поміткою "Уточнений" виготовляється і підписується у порядку та в кількості примірників, встановлених частиною третьою цієї статті. Складання окружною виборчою комісією протоколу з поміткою "Уточнений" на іншому засіданні комісії без доручення Центральної виборчої комісії не допускається.

7. Перший примірник протоколу окружної виборчої комісії про підсумки голосування в одномандатному окрузі, а за наявності - перший примірник протоколу з поміткою "Уточнений" запаковуються до пакета із спеціальною системою захисту у порядку, встановленому [частиною шостою статті 87 цього Закону](#). На пакеті робиться напис "Протокол про підсумки голосування в одномандатному окрузі".

8. Перший примірник протоколу окружної виборчої комісії про підсумки голосування в одномандатному окрузі, а у разі внесення змін до цього протоколу - також протокол, в якому були допущені неточності (описки чи помилки у цифрах), та протокол з поміткою "Уточнений" разом з відповідними протоколами та актами дільничних виборчих комісій, що стосуються голосування в одномандатному окрузі, рішеннями, прийнятими на підставі цих актів, та, за наявності, протоколами окружної виборчої комісії про повторний підрахунок голосів виборців на відповідній виборчій дільниці в одномандатному окрузі, окремими думками членів окружної виборчої комісії, викладеними у письмовій формі, заявами і скаргами про порушення окружною виборчою комісією порядку встановлення підсумків голосування та рішеннями, прийнятими окружною виборчою комісією за результатами їх розгляду, окружна виборча комісія транспортує до Центральної виборчої комісії, другий примірник протоколу зберігається в окружній виборчій комісії, третій - невідкладно вивішується для загального ознайомлення у приміщенні окружної виборчої комісії, а решта по одному примірнику видаються членам окружної виборчої комісії.

9. Транспортування виборчих документів, зазначених у частині восьмій цієї статті, здійснюється у порядку, передбаченому [частиною дев'ятою статті 95](#) цього Закону.

10. Кандидату у депутати в одномандатному окрузі, довірений особі кандидата у депутати в одномандатному окрузі, офіційному спостерігачу на його прохання невідкладно видається копія протоколу (у тому числі з поміткою "Уточнений") окружної виборчої комісії про підсумки голосування в межах одномандатного округу та, за наявності, копія протоколу про повторний підрахунок голосів виборців на відповідній виборчій дільниці в одномандатному окрузі з розрахунку по одній копії кожного протоколу для кожного кандидата у депутати в одномандатному окрузі та офіційного спостерігача. Зазначені копії засвідчуються на кожній сторінці головою та секретарем окружної виборчої комісії і скріплюються печаткою виборчої комісії.

{Частина десята статті 96 в редакції Закону [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

11. Окружна виборча комісія зобов'язана встановити підсумки голосування в одномандатному окрузі незалежно від кількості виборчих дільниць, на яких голосування було визнано недійсним.

12. Визнання голосування недійсним в одномандатному окрузі не допускається.

Стаття 96¹. Встановлення підсумків голосування в межах закордонного округу

1. Центральна виборча комісія на своєму засіданні приймає, розглядає та оголошує протоколи дільничних виборчих комісій про підрахунок голосів виборців на закордонних виборчих дільницях або повідомлення про зміст відповідних протоколів про підрахунок голосів виборців, переданих за допомогою технічних засобів зв'язку відповідно до [частини шостої статті 93](#) цього Закону. Центральна виборча комісія невідкладно оприлюднює зазначені відомості на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії.

2. Центральна виборча комісія після прийняття і розгляду протоколів дільничних виборчих комісій про підрахунок голосів виборців на закордонних виборчих дільницях на тому ж засіданні на підставі зазначених протоколів та повідомлень про зміст відповідних протоколів про підрахунок голосів виборців, переданих за допомогою технічних засобів зв'язку, встановлює:

1) кількість виборчих бюлетенів для голосування у загальнодержавному окрузі в межах закордонного округу, одержаних Центральною виборчою комісією;

2) кількість невикористаних виборчих бюлетенів для голосування у загальнодержавному окрузі в межах закордонного округу, погашених Центральною виборчою комісією;

3) кількість виборчих бюлетенів для голосування у загальнодержавному окрузі в межах закордонного округу, одержаних дільничними виборчими комісіями закордонного округу;

4) кількість невикористаних виборчих бюлетенів для голосування у загальнодержавному окрузі в межах закордонного округу, погашених дільничними виборчими комісіями закордонного виборчого округу;

5) загальну кількість виборців, внесених до списків виборців на закордонних виборчих дільницях у межах закордонного округу;

6) кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені для голосування у загальнодержавному окрузі в межах закордонного округу;

7) кількість виборчих бюлетенів для голосування у загальнодержавному окрузі в межах закордонного округу, що не підлягають врахуванню, виявлених на закордонних виборчих дільницях;

8) кількість виборців, які взяли участь у голосуванні у загальнодержавному окрузі в межах закордонного округу;

9) кількість виборчих бюлетенів для голосування у загальнодержавному окрузі в межах закордонного округу, визнаних недійсними;

10) кількість голосів виборців, поданих за кандидатів у депутати, включених до виборчого списку кожної партії у закордонному окрузі.

3. Відомості про підсумки голосування в межах закордонного округу оголошуються на засіданні Центральної виборчої комісії та заносяться цифрами і прописом до протоколу Центральної виборчої комісії про підсумки голосування в загальнодержавному окрузі в межах закордонного округу за встановленою нею формою. Відомості, зазначені у пунктах 3-10 частини другої цієї статті, вносяться до протоколу цифрами по кожній виборчій дільниці, що входить до складу закордонного округу, а також сумарно цифрами і прописом по закордонному округу.

4. Забороняється заповнювати протокол про підсумки голосування в загальнодержавному окрузі в межах закордонного округу олівцем, а також підписувати його та засвідчувати печаткою Центральної виборчої комісії до остаточного заповнення.

5. Протокол про підсумки голосування в загальнодержавному окрузі в межах закордонного округу складається у двох примірниках. Протокол підписується Головою, заступниками Голови, секретарем та іншими членами Центральної виборчої комісії, які присутні на засіданні, та засвідчується печаткою Центральної виборчої комісії. У протоколі зазначаються дата і час (година і хвилини) його підписання членами Центральної виборчої комісії. Присутній на засіданні член Центральної виборчої комісії зобов'язаний підписати протокол про підсумки голосування. У разі своєї незгоди із встановленими підсумками голосування, зафіксованими у протоколі Центральної виборчої комісії, член Центральної виборчої комісії підписує протокол із приміткою "З окремою думкою". Письмовий виклад окремої думки додається до протоколу про підсумки голосування. У разі відсутності у протоколі підпису члена Центральної виборчої комісії біля його прізвища зазначається причина відсутності члена Центральної виборчої комісії на її засіданні. Перший примірник протоколу мають право підписати кандидати у депутати, представники партій у

Центральній виборчій комісії, уповноважені особи партій, офіційні спостерігачі від громадських організацій, іноземних держав та міжнародних організацій, які були присутні при встановленні підсумків голосування в межах закордонного округу. Зміст протоколу невідкладно оприлюднюється на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії.

6. Кандидату у депутати, зареєстрованому в загальнодержавному окрузі, представнику партії у Центральній виборчій комісії, офіційним спостерігачам від громадських організацій, іноземних держав та міжнародних організацій, які були присутні на засіданні, на їх прохання невідкладно видається копія протоколу (у тому числі з поміткою "Уточнений") Центральної виборчої комісії про підсумки голосування в загальнодержавному окрузі в межах закордонного округу з розрахунку по одній копії кожного протоколу для кожної партії, кандидати у депутати від якої зареєстровані у загальнодержавному окрузі, та не більш як по одній копії кожного протоколу для офіційних спостерігачів від кожної громадської організації, іноземної держави або міжнародної організації. Зазначені копії засвідчуються на кожній сторінці підписами Голови та секретаря Центральної виборчої комісії і скріплюються печаткою Центральної виборчої комісії.

7. Центральна виборча комісія зобов'язана встановити підсумки голосування в межах закордонного округу незалежно від кількості закордонних виборчих дільниць, на яких голосування було визнано недійсним.

8. Визнання голосування недійсним у межах закордонного округу не допускається.

{Закон доповнено статтею 96¹ згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

Стаття 97. Порядок прийняття та розгляду протоколів окружних виборчих комісій Центральною виборчою комісією

1. Центральна виборча комісія на своєму засіданні розглядає та приймає окремо протоколи окружних виборчих комісій про підсумки голосування у загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу та протоколи окружних виборчих комісій про підсумки голосування в одномандатному окрузі. Відомості зазначених протоколів на засіданні Центральної виборчої комісії оголошуються головою чи заступником голови відповідної окружної виборчої комісії. Час прийняття Центральною виборчою комісією протоколу окружної виборчої комісії і занесені до протоколу відомості фіксуються у протоколі засідання Центральної виборчої комісії.

2. У разі виявлення у протоколі окружної виборчої комісії про підсумки голосування у загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу або у протоколі окружної виборчої комісії про підсумки голосування в одномандатному окрузі виправлень, помилок, неточностей Центральна виборча комісія своїм рішенням може зобов'язати окружну виборчу комісію внести зміни до встановлених підсумків голосування виборців у межах відповідного одномандатного округу в порядку, встановленому [частиною сьомою статті 94](#) цього Закону, про що зазначається у протоколі засідання Центральної виборчої комісії. Протягом часу розгляду цього питання окружною виборчою комісією подані до Центральної виборчої комісії примірники протоколів про підсумки голосування в межах одномандатного округу та додані до нього документи зберігаються в Центральній виборчій комісії.

У разі виявлення у протоколі виправлень, помилок та неточностей, які не потребують змін до встановлених підсумків голосування виборців у межах відповідного одномандатного округу, Центральна виборча комісія приймає відповідні протоколи із зазначенням про виявлені виправлення, помилки та неточності у протоколі засідання.

{Частина другу статті 97 доповнено абзацом другим згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

3. Окружна виборча комісія зобов'язана у строк, визначений Центральною виборчою комісією, розглянути питання про внесення змін до встановлених підсумків голосування виборців у загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу або в одномандатному окрузі, за необхідності здійснюючи повторний підрахунок голосів на окремих виборчих дільницях цього одномандатного округу. Протокол з поміткою "Уточнений" складається у порядку, передбаченому [частиною шостою статті 95](#) та [частиною шостою статті 96](#) цього Закону. Зазначений протокол та інші необхідні виборчі документи транспортуються до Центральної виборчої комісії в порядку, встановленому [частиною дев'ятою статті 95](#) цього Закону.

4. Протокол окружної виборчої комісії про підсумки голосування у загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу або в одномандатному окрузі з поміткою "Уточнений" приймається Центральною виборчою комісією у порядку, встановленому частиною першою цієї статті.

5. У разі ненадходження до Центральної виборчої комісії протоколу окружної виборчої комісії про підсумки голосування у загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу або протоколу окружної виборчої комісії про підсумки голосування в одномандатному окрузі у строки, визначені цим Законом, Центральна виборча комісія здійснює повноваження відповідної окружної виборчої комісії щодо встановлення підсумків голосування у загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу або в одномандатному окрузі.

Стаття 98. Встановлення результатів виборів депутатів у загальнодержавному окрузі

1. Центральна виборча комісія на своєму засіданні на підставі протоколів окружних виборчих комісій про підсумки голосування у загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу, у тому числі з поміткою "Уточнений", та протоколу Центральної виборчої комісії про підсумки голосування у загальнодержавному окрузі в межах закордонного округу (у тому числі з поміткою "Уточнений") не пізніше як на п'ятнадцятий день з дня голосування встановлює результати виборів депутатів у загальнодержавному окрузі, про що складає протокол. До протоколу про результати виборів депутатів заносяться прописом та цифрами такі відомості:

{Абзац перший частини першої статті 98 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

1) кількість виборчих бюлетенів для голосування у загальнодержавному окрузі, виготовлених на замовлення Центральної виборчої комісії;

2) кількість виборчих бюлетенів для голосування у загальнодержавному окрузі, одержаних окружними виборчими комісіями;

3) кількість невикористаних виборчих бюлетенів для голосування у загальнодержавному окрузі, погашених окружними виборчими комісіями;

4) кількість виборчих бюлетенів для голосування у загальнодержавному окрузі, одержаних дільничними виборчими комісіями;

5) кількість виборчих бюлетенів для голосування у загальнодержавному окрузі, виготовлених дільничними виборчими комісіями;

6) кількість невикористаних виборчих бюлетенів для голосування у загальнодержавному окрузі, погашених дільничними виборчими комісіями;

7) загальна кількість невикористаних виборчих бюлетенів для голосування у загальнодержавному окрузі;

8) кількість виборців, внесених до списків виборців на виборчих дільницях;

9) кількість виборців, внесених до витягів із списку виборців на виборчих дільницях;

10) кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені для голосування у загальнодержавному окрузі у приміщенні для голосування;

11) кількість виборчих бюлетенів для голосування у загальнодержавному окрузі, що не підлягають врахуванню, виявлених на виборчих дільницях;

12) кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені для голосування у загальнодержавному окрузі за місцем перебування;

13) загальна кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені для голосування у загальнодержавному окрузі;

14) кількість виборців, які взяли участь у голосуванні у загальнодержавному окрузі у приміщенні для голосування;

{Пункт 14 частини першої статті 98 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

15) кількість виборців, які взяли участь у голосуванні у загальнодержавному окрузі за місцем перебування;

{Пункт 15 частини першої статті 98 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

16) загальна кількість виборців, які взяли участь у голосуванні у загальнодержавному окрузі;

{Пункт 16 частини першої статті 98 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

17) кількість виборчих бюлетенів для голосування у загальнодержавному окрузі, визнаних недійсними;

18) кількість голосів виборців, поданих за кандидатів у депутати, включених до виборчого списку кожної партії;

19) відсоток голосів виборців, поданих за кандидатів у депутати, включених до виборчого списку кожної партії, у відношенні до сумарної кількості голосів виборців, поданих за кандидатів у депутати, включених до виборчих списків партій.

2. Відомості про підсумки голосування цифрами і прописом заносяться до протоколу Центральної виборчої комісії про результати виборів депутатів. Відомості, зазначені у пунктах 2-19 частини першої цієї статті, вносяться цифрами по кожному одномандатному округу, а також сумарно цифрами і прописом по загальнодержавному округу.

3. Право на участь у розподілі депутатських мандатів набувають кандидати у депутати, включені до виборчих списків партій, що отримали п'ять і більше відсотків голосів виборців, у відношенні до сумарної кількості голосів виборців, поданих за кандидатів у депутати, включених до виборчих списків партій.

4. Кандидати у депутати, включені до виборчого списку партії, який отримав менше п'яти відсотків голосів виборців, у відношенні до сумарної кількості голосів виборців, поданих за кандидатів у депутати, включених до виборчих списків партій, права на участь у розподілі депутатських мандатів не мають.

5. Депутатські мандати розподіляються між виборчими списками партій пропорційно до кількості отриманих голосів виборців кандидатами у депутати, включеними до виборчих списків партій, які зазначені у частині третій цієї статті, у послідовності, визначеній частинами шостою - дев'ятою цієї статті.

6. Центральна виборча комісія на підставі відомостей, зазначених у пунктах 18 та 19 частини першої цієї статті, встановлює сумарну кількість голосів виборців, поданих за кандидатів у депутати, включених до виборчих списків партій, що отримали п'ять і більше відсотків голосів виборців.

7. Кількість голосів виборців, необхідних для отримання одного депутатського мандата (далі - виборча квота), обчислюється шляхом ділення сумарної кількості голосів виборців, визначеної відповідно до частини шостої цієї статті, на число депутатських мандатів, яке дорівнює 225 (далі - загальна кількість депутатських мандатів у загальнодержавному окрузі).

8. Кількість голосів виборців, поданих за кандидатів у депутати, включених до виборчого списку цієї партії, ділиться на виборчу квоту. Ціла частина отриманого числа становить кількість депутатських мандатів, що отримали кандидати у депутати від цієї партії. Дробові залишки враховуються при розподілі відповідно до частини дев'ятої цієї статті решти депутатських мандатів.

9. Партії, виборчі списки від яких мають більші порівняно з іншими дробові залишки після ділення відповідно до частини восьмої цієї статті, отримують по одному додатковому депутатському мандату, починаючи з виборчого списку партії, що має найбільший дробовий залишок. Якщо дробові залишки у двох чи більше виборчих списках партій однакові, першим додатковий депутатський мандат отримує той виборчий список партії, за кандидатів у депутати від якої віддано більшу кількість голосів виборців. Розподіл додаткових депутатських мандатів закінчується після вичерпання загальної кількості депутатських мандатів у загальнодержавному окрузі.

10. Результатом виборів депутатів у загальнодержавному окрузі є визначення в порядку черговості у виборчих списках партій осіб, обраних депутатами від партій, відповідно до кількості депутатських мандатів, отриманих виборчими списками партій.

{Абзац другої частини десятої статті 98 втратив чинність, як такий, що є неконституційним, на підставі Рішення Конституційного Суду [№ 8-пн/2012 від 05.04.2012](#)} У разі якщо під час встановлення результатів виборів Центральна виборча комісія виявить, що особа обрана депутатом як за виборчим списком у загальнодержавному окрузі, так і депутатом у одномандатному окрузі, така особа вважається обраною депутатом у одномандатному окрузі. У такому випадку Центральна виборча комісія приймає рішення про визнання її такою, яка не набула депутатського мандата у загальнодержавному окрузі, та визнає обраним депутатом наступного за черговістю кандидата у депутати у виборчому списку відповідної партії.

11. Після встановлення кількості депутатських мандатів, отриманих партіями, що висунули кандидатів у депутати у загальнодержавному окрузі, та визначення відповідно до вимог частини десятої цієї статті осіб, обраних депутатами, Центральна виборча комісія у протоколі про результати виборів депутатів у загальнодержавному окрузі зазначає:

1) загальну кількість голосів виборців, поданих за кандидатів у депутати, включених до виборчих списків партій, що отримали п'ять і більше відсотків голосів виборців;

2) виборчу квоту;

3) кількість депутатських мандатів, отриманих кожною партією, що висунула кандидатів у депутати у загальнодержавному окрузі;

4) прізвища, власні імена (усі власні імена) та по батькові (за наявності), рік народження, освіту, посаду (заняття), місце роботи, місце проживання, партійність, а також суб'єкт висування обраних депутатів.

12. Протокол Центральної виборчої комісії про результати виборів депутатів у загальнодержавному окрузі складається у двох примірниках. Протокол підписується Головою, заступниками Голови, секретарем та іншими членами Центральної виборчої комісії, присутніми на засіданні Центральної виборчої комісії, та засвідчується печаткою Центральної виборчої комісії. У протоколі зазначаються дата і час (година і хвилини) його підписання членами Центральної виборчої комісії. Член Центральної виборчої комісії, присутній на засіданні, зобов'язаний підписати протокол про результати виборів депутатів. У разі своєї незгоди із встановленими результатами виборів, зафіксованими у протоколі Центральної виборчої комісії, член Центральної виборчої комісії підписує протокол із приміткою "З окремою думкою". Письмовий виклад окремої думки додається до протоколу про результати виборів депутатів. У разі відсутності у протоколі підпису члена Центральної виборчої комісії проти його прізвища зазначається причина відсутності члена Центральної виборчої комісії на її засіданні. Перший примірник протоколу мають право підписати кандидати у депутати, представники партій у Центральній виборчій комісії, уповноважені особи партій у загальнодержавному окрузі, офіційні спостерігачі від громадських організацій, іноземних держав та міжнародних організацій, які були присутні при встановленні результатів виборів народних депутатів України. Зміст протоколу невідкладно оприлюднюється на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії.

{Частина дванадцята статті 98 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

13. Центральна виборча комісія зобов'язана встановити результати виборів депутатів у загальнодержавному окрузі незалежно від кількості виборчих дільниць, в яких голосування було визнано недійсним.

Стаття 99. Встановлення результатів виборів депутатів у одномандатних округах

1. Центральна виборча комісія на своєму засіданні на підставі протоколів окружних виборчих комісій про підсумки голосування в одномандатних округах, у тому числі з поміткою "Уточнений", не пізніше як на п'ятнадцятий день з дня голосування встановлює результати виборів депутатів у відповідних одномандатних округах, про що складає протоколи. До протоколу Центральної виборчої комісії про результати виборів депутатів у одномандатному виборчому окрузі заносяться прописом та цифрами такі відомості:

1) кількість виборчих бюлетенів для голосування в одномандатному окрузі, виготовлених на замовлення Центральної виборчої комісії;

2) кількість виборчих бюлетенів для голосування в одномандатному окрузі, одержаних окружною виборчою комісією;

3) кількість невикористаних виборчих бюлетенів для голосування в одномандатному окрузі, погашених окружними виборчими комісіями;

4) кількість виборчих бюлетенів для голосування в одномандатному окрузі, одержаних дільничними виборчими комісіями;

5) кількість виборчих бюлетенів для голосування в одномандатному окрузі, виготовлених дільничними виборчими комісіями;

6) кількість невикористаних виборчих бюлетенів для голосування в одномандатному окрузі, погашених дільничними виборчими комісіями;

7) загальна кількість невикористаних виборчих бюлетенів;

- 8) кількість виборців, внесених до списків виборців на виборчих дільницях;
- 9) кількість виборців, внесених до витягів із списку виборців на виборчих дільницях;
- 10) кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені для голосування в одномандатному окрузі у приміщенні для голосування;
- 11) кількість виборчих бюлетенів для голосування в одномандатному окрузі, що не підлягають врахуванню, виявлених на виборчих дільницях;
- 12) кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені для голосування в одномандатному окрузі за місцем перебування;
- 13) загальна кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені для голосування в одномандатному окрузі;
- 14) кількість виборців, які взяли участь у голосуванні в одномандатному окрузі у приміщенні для голосування;
- 15) кількість виборців, які взяли участь у голосуванні в одномандатному окрузі за місцем перебування;
- 16) загальна кількість виборців, які взяли участь у голосуванні в одномандатному окрузі;
- 17) кількість виборчих бюлетенів для голосування в одномандатному окрузі, визнаних недійсними;
- 18) кількість голосів виборців, поданих за кожного кандидата у депутати в одномандатному окрузі.

2. Обраним вважається кандидат у депутати, який одержав більшу відносно інших кандидатів, які балотувалися у цьому одномандатному окрузі, кількість голосів виборців, які взяли участь у голосуванні у відповідному одномандатному окрузі.

3. *{Частина третя статті 99 втратила чинність, як така, що є неконституційною, на підставі Рішення Конституційного Суду [№ 8-пн/2012 від 05.04.2012](#)}* У разі якщо під час встановлення результатів виборів Центральна виборча комісія виявить, що особа обрана депутатом як за виборчим списком у загальнодержавному окрузі, так і депутатом у одномандатному окрузі, така особа вважається обраною депутатом у одномандатному окрузі. У такому випадку Центральна виборча комісія приймає рішення про визнання її такою, яка не набула депутатського мандата у загальнодержавному окрузі, та визнає обраним депутатом наступного за черговістю кандидата у депутати у виборчому списку відповідної партії.

4. Якщо найбільшу і водночас однакову кількість голосів набрали два або більше кандидати у депутати, в цьому одномандатному окрузі проводиться повторне голосування по цих кандидатурах.

Стаття 100. Офіційне оприлюднення результатів виборів

1. Центральна виборча комісія не пізніше як на п'ятий день з дня встановлення результатів виборів офіційно оприлюднює результати виборів депутатів у газетах "Голос України" та "Урядовий кур'єр". Список обраних депутатів публікується із зазначенням в алфавітному порядку їх прізвища, власного імені (усіх власних імен), по батькові (за наявності), року народження, освіти, посади (заняття), місця роботи, місця проживання, партійності, суб'єкта висування, виборчого округу (загальнодержавний чи номер одномандатного), у якому обраний депутат.

2. Офіційне оприлюднення Центральною виборчою комісією результатів виборів депутатів є підставою для звільнення з роботи (посади), не сумісної з депутатським мандатом, та прийняття рішення про припинення дії іншого представницького мандата особи, обраної депутатом.

Стаття 101. Реєстрація обраних депутатів

1. Особа, обрана депутатом, для її реєстрації народним депутатом України зобов'язана подати до Центральної виборчої комісії не пізніше як на двадцятий день з дня офіційного оприлюднення результатів виборів депутатів документ про її звільнення з роботи (посади), не сумісної з депутатським мандатом, та (або) копію зареєстрованої заяви про припинення дії іншого представницького мандата, поданої до відповідної ради.

2. У разі звернення особи, обраної депутатом, до Центральної виборчої комісії про наявність поважних причин, які перешкоджають виконанню нею вимог частини першої цієї статті, Центральна виборча комісія може прийняти рішення про визнання цих причин поважними і встановити інший строк виконання зазначених вимог або про відмову у визнанні цих причин поважними.

3. При отриманні документів, зазначених у частині першій цієї статті, Центральна виборча комісія приймає рішення про реєстрацію обраної особи народним депутатом України.

4. У разі невиконання особою, обраною депутатом, у строки, зазначені у частинах першій і другій цієї статті, вимог частини першої цієї статті або подання цією особою до Центральної виборчої комісії заяви про відмову від депутатського мандата, або виникнення (виявлення) обставин, зазначених у [пунктах 3-7 частини п'ятої](#) та [частині восьмій статті 61](#) цього Закону, Центральна виборча комісія приймає рішення про визнання її такою, яка не набула депутатського мандата, та визнає обраним депутатом наступного за черговістю кандидата у депутати у виборчому списку відповідної партії.

{Частина четверта статті 101 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

5. У разі невиконання особою, обраною депутатом в одномандатному окрузі, у строки, зазначені у частинах першій і другій цієї статті, вимог частини першої цієї статті або подання цією особою до Центральної виборчої комісії заяви про відмову від депутатського мандата, або виникнення (виявлення) обставин, зазначених у пунктах 3-7 частини п'ятої та частині восьмій статті 61 цього Закону, Центральна виборча комісія приймає рішення про визнання її такою, яка не набула депутатського мандата, та призначає повторні вибори у відповідному одномандатному окрузі.

{Частина п'ята статті 101 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

6. Особі, зареєстрованій народним депутатом України, Центральна виборча комісія не пізніше як на сьомий день з дня її реєстрації видає тимчасове посвідчення народного депутата України встановленого нею зразка.

7. Рішення Центральної виборчої комісії про реєстрацію депутата та тимчасове посвідчення народного депутата України є підставою для складення обраною особою присяги народного депутата України.

Стаття 102. Посвідчення та нагрудний знак народного депутата України

1. Центральна виборча комісія не пізніше як на сьомий день після складення народним депутатом України присяги видає йому посвідчення народного депутата України та нагрудний знак встановленого нею зразка.

Розділ XII

ПОВТОРНЕ ГОЛОСУВАННЯ, ПОВТОРНІ ВИБОРИ, ПОРЯДОК ЗАМІЩЕННЯ НАРОДНИХ ДЕПУТАТІВ, ПОЗАЧЕРГОВІ ВИБОРИ

Стаття 103. Повторне голосування

1. Якщо в одномандатному окрузі найбільшу і водночас однакову кількість голосів набрали два або більше кандидати у депутати, Центральна виборча комісія приймає рішення про проведення в окрузі повторного голосування по цих кандидатурах.

2. Про це рішення Центральна виборча комісія невідкладно повідомляє окружній виборчій комісії, яка інформує про це виборців округу не пізніш як на другий день після встановлення результатів виборів у одномандатному окрузі.

3. Повторне голосування проводиться не пізніш як у двотижневий строк з дня прийняття Центральною виборчою комісією рішення про проведення повторного голосування з додержанням вимог цього Закону.

Стаття 104. Повторні вибори

1. Повторні вибори проводяться в одномандатному окрузі у випадку, коли вибори у відповідному одномандатному окрузі визнані такими, що не відбулися, або якщо особа після її обрання не набула депутатського мандата у порядку, встановленому цим Законом.

2. Рішення про проведення повторних виборів приймає Центральна виборча комісія.

3. Повторні вибори депутата проводяться в останню неділю шістдесятиденного строку з дня опублікування рішення про їх призначення. Висування і реєстрація кандидатів у депутати та інші виборчі процедури проводяться в порядку, встановленому цим Законом з особливостями, передбаченими у [статті 107](#) цього Закону.

Стаття 105. Заміщення депутатів, обраних у загальнодержавному окрузі, повноваження яких були достроково припинені

1. У разі дострокового припинення повноважень депутата, обраного у загальнодержавному окрузі на підставах і в порядку, передбачених [Конституцією України](#) і законами України, у строк не пізніш як на шостий день з дня отримання відповідного рішення або копії свідоцтва про смерть Центральна виборча комісія своїм рішенням визнає обраним депутатом наступного за черговістю кандидата у депутати у виборчому списку відповідної партії. У разі оскарження рішення про дострокове припинення повноважень депутата Центральна виборча комісія приймає рішення щодо визнання обраним депутатом наступного за черговістю кандидата у депутати у виборчому списку відповідної партії після набрання законної сили рішенням суду. Якщо черговість для отримання депутатського мандата вичерпана, депутатський мандат залишається вакантним до проведення чергових або позачергових виборів.

{Частина перша статті 105 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 1184-VII від 08.04.2014](#)}

2. Реєстрація особи народним депутатом України відповідно до частини першої цієї статті та видача їй тимчасового посвідчення народного депутата України здійснюються Центральною виборчою комісією у порядку, передбаченому [статтею 101](#) цього Закону.

3. *{Частина третя статті 105 втратила чинність, як така, що є неконституційною, на підставі Рішення Конституційного Суду [№ 3-п/2017 від 21.12.2017](#)}* Партія, яка висувала кандидатів у депутати, включених до її виборчого списку, що взяла участь у

розподілі депутатських мандатів, може прийняти рішення про виключення кандидата у депутати, який за підсумками результатів виборів згідно з [частиною десятою](#) статті 98 цього Закону вважається необраним, зі свого виборчого списку у будь-який час після дня виборів до прийняття рішення Центральною виборчою комісією про визнання його обраним. Таке рішення приймається відповідно до статуту партії з'їздом (зборами, конференцією) партії, який може бути проведений тільки після складення присяги депутатами, обраними на чергових або позачергових виборах. Витяг з протоколу з'їзду (зборів, конференції) партії, підписаний головою, та рішення, підписане керівником і скріплене печаткою партії, не пізніше як на п'ятий день з дня прийняття рішення передаються до Центральної виборчої комісії. На підставі цих документів Центральна виборча комісія не пізніше як на п'ятий день з дня їх отримання приймає рішення про виключення зазначеного у рішенні кандидата у депутати з виборчого списку партії.

{Статтю 105 доповнено частиною третьою згідно із Законом [№ 1006-VIII від 16.02.2016](#)}

Стаття 106. Проміжні вибори

1. У разі дострокового припинення повноважень депутата, обраного у одномандатному окрузі, Центральною виборчою комісією в порядку, встановленому цим Законом, призначаються проміжні вибори депутата.

2. Проміжні вибори депутата в одномандатному окрузі проводяться в останню неділю шістдесятиденного строку з дня опублікування рішення про їх призначення. Утворення виборчих комісій, висування і реєстрація кандидатів у депутати та інші виборчі процедури проводяться в порядку, встановленому цим Законом з особливостями, передбаченими у статті 107 цього Закону.

Стаття 107. Особливості підготовки і проведення повторних, проміжних та позачергових виборів депутатів

1. Спеціальні виборчі дільниці для проведення повторних, проміжних та позачергових виборів депутатів, що існують на тимчасовій основі, утворюються не пізніше як за дев'ятнадцять днів до дня голосування, а у винятковому випадку утворення виборчої дільниці відповідно до [частини восьмої статті 21](#) цього Закону - не пізніше як за десять днів до дня голосування у порядку, встановленому цим Законом.

Подання щодо утворення спеціальних виборчих дільниць, що існують на тимчасовій основі, вносяться районними, районними у містах державними адміністраціями чи виконавчими комітетами міських рад (міст обласного, республіканського в Автономній Республіці Крим значення) до відповідної окружної виборчої комісії не пізніше як за двадцять чотири дні до дня голосування.

2. Окружні виборчі комісії утворюються не пізніше як за п'ятдесят днів до дня голосування за поданнями суб'єктів внесення подання, визначених [пунктом 1 частини другої статті 27](#) цього Закону (не більш як по одній кандидатурі до складу кожної окружної виборчої комісії), а також партій - суб'єктів виборчого процесу, кандидатів у депутати від яких було зареєстровано у загальнодержавному окрузі на останніх виборах депутатів (не більш як по одній кандидатурі до складу кожної окружної виборчої комісії), що вносяться до Центральної виборчої комісії не пізніше як за п'ятдесят три дні до дня голосування у порядку, встановленому статтею 27 цього Закону.

Кандидатури від партій - суб'єктів виборчого процесу, кандидатів у депутати від яких було зареєстровано у загальнодержавному окрузі на останніх виборах депутатів, включаються до складу комісій шляхом жеребкування в порядку, встановленому Центральною виборчою комісією.

3. Дільничні виборчі комісії утворюються не пізніше як за п'ятнадцять днів до дня голосування, а у винятковому випадку утворення виборчої дільниці відповідно до частини восьмої статті 21 цього Закону - одночасно з утворенням виборчих дільниць, за поданнями суб'єктів внесення подання, визначених [частиною четвертою статті 28](#) цього Закону, що вносяться до окружної виборчої комісії не пізніше як за сімнадцять днів до дня голосування у порядку, встановленому статтею 28 цього Закону.

Жеребкування щодо включення кандидатур до складу дільничної виборчої комісії звичайної чи спеціальної виборчої дільниці проводиться окружною виборчою комісією не пізніше як на другий день після закінчення строку внесення подань щодо кандидатур до складу дільничних виборчих комісій.

У разі якщо одночасно з повторними або проміжними виборами депутатів проводяться інші вибори, за рішенням Центральної виборчої комісії дільничні виборчі комісії для організації, підготовки та проведення повторних або проміжних виборів депутатів можуть не утворюватися, а їх повноваження здійснюють відповідні дільничні виборчі комісії, утворені для виборів, що проводяться одночасно.

{Частина третю статті 107 доповнено абзацом третім згідно із Законом [№ 1184-VII від 08.04.2014](#)}

4. Органи ведення Державного реєстру виборців передають по одному примірнику попередніх списків виборців відповідним дільничним виборчим комісіям не пізніше як за одинадцять днів до дня голосування.

5. На спеціальних виборчих дільницях списки виборців складаються у порядку, передбаченому законом, не пізніше як за сім днів до дня голосування.

Керівники відповідних закладів, установ, полярної станції України, капітани суден подають не пізніше як за десять днів до дня голосування відомості для складання списків виборців на спеціальних виборчих дільницях дільничним виборчим комісіям (крім дільниць у стаціонарних лікувальних закладах, установах виконання покарань, слідчих ізоляторах).

6. На позачергових виборах депутатів списки виборців на закордонних виборчих дільницях складаються і виготовляються у порядку, встановленому законом. Попередні списки виборців передаються дільничним виборчим комісіям закордонних виборчих дільниць не пізніше як за десять днів до дня голосування. Уточнення списків виборців на закордонних виборчих дільницях проводиться у порядку, встановленому цим Законом.

7. Іменне запрошення надсилається або доставляється в інший спосіб дільничною виборчою комісією кожному виборцю не пізніше як за десять днів до дня голосування.

8. Кошти на підготовку і проведення повторних, проміжних та позачергових виборів депутатів, передбачені Державним бюджетом України, перераховуються спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з реалізації державної політики у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів Центральної виборчої комісії у триденний строк з дня опублікування Указу Президента України про дострокове припинення повноважень Верховної Ради України або рішення Центральної виборчої комісії про призначення виборів.

9. Висування кандидатів у депутати починається на наступний день після опублікування Указу Президента України про дострокове припинення повноважень Верховної Ради України або рішення Центральної виборчої комісії про призначення виборів. Висування кандидатів у депутати партіями закінчується за сорок днів до дня голосування.

10. Подання документів до Центральної виборчої комісії для реєстрації кандидатів у депутати розпочинається на наступний день після опублікування Указу Президента України про дострокове припинення повноважень Верховної Ради України або рішення Центральної виборчої комісії про призначення виборів і закінчується за тридцять днів до дня голосування. Реєстрація кандидатів у депутати закінчується за двадцять п'ять днів до дня голосування.

{Частина одинадцять статті 107 виключено на підставі Закону [№ 140-IX від 02.10.2019](#)}

12. Місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування не пізніш як на наступний день після опублікування Указу Президента України про дострокове припинення повноважень Верховної Ради України або рішення Центральної виборчої комісії про призначення виборів відводять місця у людних місцях для розміщення матеріалів передвиборної агітації.

13. Місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування обладнують стенди, дошки оголошень у відведених місцях для розміщення матеріалів передвиборної агітації не пізніш як на другий день після опублікування Указу Президента України про дострокове припинення повноважень Верховної Ради України або рішення Центральної виборчої комісії про призначення виборів.

14. Центральна виборча комісія не пізніш як на другий день після початку виборчого процесу публікує перелік відповідних одномандатних округів із зазначенням їх номерів, меж та центрів у загальнодержавних та відповідних регіональних друкованих засобах масової інформації, а також не пізніш як за сорок днів до дня виборів оприлюднює на своєму офіційному веб-сайті інформацію, що стосується загального інформаційного забезпечення повторних, проміжних або позачергових виборів.

15. Розцінки вартості одиниці друкованої площі та одиниці ефірного часу для проведення передвиборної агітації за рахунок коштів виборчих фондів встановлюються відповідним засобом масової інформації не пізніш як на наступний день після опублікування Указу Президента України про дострокове припинення повноважень Верховної Ради України або рішення Центральної виборчої комісії про призначення виборів.

16. Телерадіоорганізації усіх форм власності зобов'язані не пізніш як на другий день після опублікування Указу Президента України про дострокове припинення повноважень Верховної Ради України або рішення Центральної виборчої комісії про призначення виборів опублікувати в друкованих засобах масової інформації розцінки вартості однієї хвилини (секунди) ефірного часу в порядку, встановленому цим Законом.

17. Друковані засоби масової інформації усіх форм власності зобов'язані не пізніш як на другий день після опублікування Указу Президента України про дострокове припинення повноважень Верховної Ради України або рішення Центральної виборчої комісії про призначення виборів опублікувати в друкованих засобах масової інформації розцінки вартості одиниці друкованої площі в порядку, встановленому цим Законом.

18. Попередній розклад ефірного часу трансляції передвиборних агітаційних теле-, радіопрограм із зазначенням дати і часу виходу їх в ефір (без зазначення конкретних учасників програм) складається загальнонаціональними та регіональними телерадіоорганізаціями державної та комунальної форми власності, з якими укладено угоди на розповсюдження матеріалів передвиборної агітації партій, кандидатів у депутати, зареєстрованих в одномандатних округах, за рахунок і в межах коштів Державного бюджету України, що виділяються на підготовку і проведення виборів, під час виборчого

процесу. Такий розклад надсилається до Центральної виборчої комісії та відповідних окружних виборчих комісій не пізніше як за двадцять днів до дня виборів.

Черговість надання партіям, кандидати у депутати від яких зареєстровані у [загальнодержавному окрузі](#), кандидатам у депутати, зареєстрованим в [одномандатному окрузі](#), ефірного часу на регіональних телеканалах та радіоканалах регіональними телерадіоорганізаціями державної чи комунальної форми власності в межах відповідного розкладу ефірного часу трансляції передвиборних агітаційних теле-, радіопрограм визначається не пізніше як за п'ятнадцять днів до дня виборів у порядку, визначеному цим Законом.

19. Редакції газет "Голос України" та "Урядовий кур'єр", а також редакції регіональних (місцевих) друкованих засобів масової інформації державної чи комунальної форми власності, з якими укладено угоди про опублікування передвиборних програм партій, кандидати у депутати від яких зареєстровані у загальнодержавному окрузі, кандидатів у депутати, зареєстрованих в одномандатному окрузі, не пізніше як за вісім днів до дня виборів зобов'язані надрукувати передвиборні програми суб'єктів виборчого процесу в окремому спеціальному випуску видання у порядку, визначеному цим Законом.

20. На позачергових виборах депутатів ефірний час за рахунок і в межах коштів Державного бюджету України, що виділяються на підготовку і проведення виборів, надається партіям, кандидати у депутати від яких зареєстровані у [загальнодержавному окрузі](#), кандидатам у депутати в [одномандатних округах](#) в обсягах, визначених Центральною виборчою комісією та відповідними окружними виборчими комісіями, враховуючи можливості загальнонаціональних та регіональних телерадіоорганізацій, та в межах коштів Державного бюджету України, виділених на забезпечення ведення передвиборної агітації, із додержанням принципу рівних умов.

21. Центральна виборча комісія, окружні виборчі комісії забезпечують виготовлення відповідно інформаційних плакатів партій, кандидатів у депутати не пізніше як за десять днів до дня виборів та їх передачу дільничним виборчим комісіям у порядку, встановленому Центральною виборчою комісією.

22. Громадська організація, до статутної діяльності якої належать питання виборчого процесу та спостереження за ним, зареєстрована у встановленому законом порядку, не пізніше як за п'ятдесят днів до дня голосування може звернутися до Центральної виборчої комісії з клопотанням про дозвіл мати офіційних спостерігачів під час повторних, проміжних або позачергових виборів депутатів у порядку, передбаченому цим Законом.

Невідкладно після завершення розгляду відповідних клопотань громадських організацій Центральна виборча комісія офіційно публікує в газетах "Голос України" та "Урядовий кур'єр" перелік громадських організацій, яким надано дозвіл мати офіційних спостерігачів на відповідних виборах депутатів.

23. Форма, колір і текст виборчого бюлетеня для голосування в загальнодержавному окрузі та в одномандатних округах затверджуються Центральною виборчою комісією не пізніше як за двадцять чотири дні до дня голосування.

{Абзац другий частини двадцять третьої статті 107 виключено на підставі Закону [№ 1184-VII від 08.04.2014](#)}

{Стаття 107 в редакції Закону [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

Розділ XIII

ОСКАРЖЕННЯ РІШЕНЬ, ДІЙ ЧИ БЕЗДІЯЛЬНОСТІ, ЩО СТОСУЮТЬСЯ ПРОЦЕСУ ВИБОРІВ ДЕПУТАТІВ.

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ВИБОРЧОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Стаття 108. Оскарження рішень, дій чи бездіяльності, що стосуються виборів депутатів

1. Кандидат у депутати, зареєстрований у встановленому Законом порядку, партія - суб'єкт виборчого процесу, в особі її керівника, представника партії у Центральній виборчій комісії, уповноваженої особи партії чи іншої особи, уповноваженої рішенням центрального керівного органу партії, довірена особа кандидата у депутати, офіційний спостерігач, виборча комісія, утворена відповідно до цього Закону, виборець, чий особисті виборчі права або охоронювані законом інтереси щодо участі у виборчому процесі, у тому числі на участь у роботі виборчої комісії чи на здійснення спостереження, порушено рішенням, дією чи бездіяльністю суб'єкта оскарження, може звернутися до виборчої комісії зі скаргою, що стосується виборчого процесу, з урахуванням особливостей, визначених цією статтею та [статтями 109-113](#) цього Закону.

2. Суб'єкти звернення зі скаргою, зазначені в частині першій цієї статті, можуть з урахуванням вимог цього Закону оскаржити до відповідної виборчої комісії рішення, дії чи бездіяльність, що стосуються виборчого процесу, таких суб'єктів оскарження:

- 1) виборчої комісії, члена виборчої комісії;
- 2) політичної партії - суб'єкта виборчого процесу;
- 3) кандидата у депутати;

4) уповноважених осіб партій, довірених осіб кандидатів у депутати, офіційних спостерігачів від партій, кандидатів у депутати та громадських організацій - лише щодо скарг, передбачених [частиною шостою статті 111](#) цього Закону.

3. Керівник партії, уповноважена особа чи представник партії у Центральній виборчій комісії, довірена особа кандидата у депутати діють як представник відповідної партії або кандидата у депутати без додаткового уповноваження. Документом, що підтверджує повноваження уповноваженої особи партії, представника партії у Центральній виборчій комісії, довіреної особи кандидата у депутати, є відповідне посвідчення, видане в порядку, встановленому цим Законом.

4. Виборець може оскаржити до відповідної виборчої комісії рішення, дії чи бездіяльність суб'єктів оскарження, зазначених у частині другій цієї статті, якщо ці дії чи бездіяльність порушують виборчі права або інтереси щодо участі у виборчому процесі його особисто.

5. Рішення, дії чи бездіяльність дільничної виборчої комісії, її члена може бути оскаржено до окружної виборчої комісії, яка утворила відповідну дільничну виборчу комісію.

6. Рішення, дії чи бездіяльність окружної виборчої комісії, її члена може бути оскаржено до суду. Скарга щодо бездіяльності окружної виборчої комісії також може бути подана до Центральної виборчої комісії.

7. Рішення чи дії політичної партії - суб'єкта виборчого процесу, її посадової особи чи повноважного представника, що стосуються виборчого процесу, крім тих рішень чи дій, які відповідно до закону, статуту (положення) належать до їх внутрішньої організаційної діяльності або їх виключної компетенції, можуть бути оскаржені:

1) до Центральної виборчої комісії - стосовно рішення чи дії політичної партії, яка висунула кандидатів у депутати в загальнодержавному виборчому окрузі;

2) до відповідної окружної виборчої комісії - стосовно рішення чи дії політичної партії, яка висунула кандидатів у депутати в одномандатному окрузі.

8. Скарга на дії чи бездіяльність кандидата у депутати може бути подана до Центральної виборчої комісії.

{Частина восьма статті 108 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

9. Рішення, дії чи бездіяльність виборчих комісій, членів цих комісій, органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, засобів масової інформації, інформаційних агентств, підприємств, установ, організацій, їхніх посадових та службових осіб, творчих працівників засобів масової інформації та інформаційних агентств, кандидатів, їхніх довірених осіб, партій, їхніх посадових осіб та уповноважених осіб, офіційних спостерігачів, що порушують законодавство про вибори, можуть бути оскаржені до суду в порядку, визначеному [Кодексом адміністративного судочинства України](#).

{Частина дев'ята статті 108 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

10. Суд, до якого подано адміністративний позов щодо призначення, підготовки і проведення виборів депутатів, невідкладно повідомляє Центральну виборчу комісію, відповідну окружну та (чи) дільничну виборчу комісію про відкриття провадження у справі та про ухвалене судом рішення.

{Частина десята статті 108 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

11. Якщо судом прийнято до провадження адміністративний позов із того ж питання та з тих же підстав, що подано скаргу до виборчої комісії, виборча комісія після отримання повідомлення суду про прийняття до провадження адміністративного позову повертає таку скаргу суб'єкту звернення без розгляду не пізніше наступного дня з дня отримання повідомлення суду із зазначенням підстав її повернення.

Стаття 109. Строки оскарження

1. Скарга до виборчої комісії може бути подана суб'єктом звернення зі скаргою протягом п'яти днів після прийняття рішення, вчинення дії чи бездіяльності суб'єктом оскарження, за винятком випадків, зазначених у частинах другій і третій цієї статті.

2. Скарга щодо порушення, яке мало місце до дня голосування, може бути подана у строк, встановлений частиною першою цієї статті, але не пізніше 22 години дня, що передуює дню голосування.

3. Скарга щодо порушення, яке мало місце під час голосування, може бути подана до відповідної дільничної виборчої комісії не пізніше закінчення голосування. Скарга щодо рішень, дій чи бездіяльності виборчої комісії, членів цих комісій, що мали місце у день голосування, під час підрахунку голосів на дільниці, може бути подана до окружної виборчої комісії у дводенний строк з дня прийняття рішення, вчинення дії або бездіяльності.

4. Днем вчинення бездіяльності вважається останній день строку, в який мала бути, однак не була вчинена дія, передбачена законом.

5. Днем подання скарги вважається день фактичного отримання скарги виборчою комісією.

6. Строк подання скарги продовженню або поновленню не підлягає, крім випадку повторного подання скарги після усунення її недоліків не пізніше наступного дня після дня

її повернення виборчою комісією без розгляду відповідно до [частини другої статті 111](#) цього Закону.

7. Зміна або уточнення суб'єктом звернення зі скаргою вимог під час розгляду скарги, викликані виявленням обставин, не відомих раніше суб'єкту звернення зі скаргою, не вважається новою скаргою і не підлягає встановленим обмеженням строків.

Стаття 110. Форма та зміст скарги

1. Скарга до виборчої комісії подається у письмовій формі. Скарга повинна містити:

- 1) назву виборчої комісії, до якої вона подається;
- 2) прізвище, ім'я, по батькові (найменування) суб'єкта звернення зі скаргою, його місце проживання (поштову адресу), а також номер засобу зв'язку, адресу електронної пошти, якщо такі є;
- 3) прізвище, ім'я, по батькові (найменування) суб'єкта оскарження, його місце проживання (поштову адресу), а також номер засобу зв'язку, адресу електронної пошти, якщо такі є;
- 4) суть порушеного питання;
- 5) виклад обставин і зазначення доказів, якими суб'єкт звернення обґрунтовує свої вимоги;
- 6) чітко сформульовані вимоги із зазначенням суті рішення, ухвалення якого вимагається від виборчої комісії;
- 7) перелік документів і матеріалів, що додаються;
- 8) зазначення заінтересованих осіб, яких суб'єкт звернення зі скаргою вважає за потрібне залучити до розгляду скарги;
- 9) підпис суб'єкта звернення зі скаргою чи особи, яка його представляє відповідно до [статті 108](#) цього Закону, із зазначенням дати підписання.

2. Скарга від імені виборчої комісії подається за рішенням виборчої комісії, яке додається до скарги, підписується головою на засіданні виборчої комісії, на якому приймалося рішення про звернення із скаргою, та засвідчується печаткою виборчої комісії.

3. До скарги додаються її копії, докази, зазначені у скарзі, та копії усіх документів, що приєднуються до неї, у кількості, яка дорівнює кількості суб'єктів оскарження та заінтересованих осіб, зазначених у скарзі.

Стаття 111. Порядок і строки розгляду скарги

1. Порядок та строки розгляду скарг виборчими комісіями встановлюються Центральною виборчою комісією, з урахуванням вимог цієї статті та [статей 108-110](#) цього Закону.

2. Скарга, оформлена без дотримання вимог статті 110 цього Закону, повертається відповідно Головою Центральної виборчої комісії або іншим членом Центральної виборчої комісії за дорученням Голови Центральної виборчої комісії чи головою або заступником голови окружної або дільничної виборчої комісії суб'єкту звернення зі скаргою без розгляду не пізніш як на наступний день після дня надходження скарги, а скарга, подана напередодні дня голосування, в день голосування чи наступного дня, - невідкладно. При поверненні скарги без розгляду зазначається вичерпний перелік недоліків, які перешкоджають розгляду скарги, і вказується на можливість повторного звернення із скаргою, оформленою відповідно до вимог статті 110 цього Закону, у передбачені цим Законом строки.

3. При повторному поданні скарги з невиправленими недоліками або з допущенням нових недоліків виборча комісія приймає рішення про залишення її без розгляду по суті.

4. Скарга, оформлена з дотриманням вимог статті 110 цього Закону, розглядається відповідною виборчою комісією на своєму засіданні не пізніше як на другий день з дня її отримання, за винятком випадків, передбачених частинами п'ятою - сьомою цієї статті.

5. Скарга щодо порушень, які мали місце до дня голосування, розглядається виборчою комісією у строк, передбачений частиною четвертою цієї статті, але не пізніше 24 години дня, що передує дню голосування.

6. Скарга щодо порушення, яке мало місце під час голосування суб'єктами оскарження, зазначеними у [пункті 4 частини другої статті 108](#) цього Закону, подана до дільничної виборчої комісії, розглядається нею відразу після закінчення голосування.

7. Скарга щодо порушення, яке мало місце у день голосування, під час підрахунку голосів на дільниці, подана до виборчої комісії вищого рівня, розглядається відповідною виборчою комісією у дводенний строк з дня її подання.

8. Якщо виборча комісія при розгляді скарги визнає необхідним проведення перевірки зазначених у скарзі обставин правоохоронними органами, відповідні правоохоронні органи за зверненням виборчої комісії перевіряють ці обставини та вживають відповідних заходів щодо припинення порушення законодавства у триденний строк з дня отримання звернення виборчої комісії, а якщо таке звернення отримано ними менше ніж за три дні до дня голосування, у день голосування чи в наступний за ним день, - невідкладно. Про наслідки перевірки та вжиті заходи відповідні органи невідкладно повідомляють виборчу комісію, яка до них звернулася.

9. Розгляд скарги виборчою комісією здійснюється з обов'язковим своєчасним повідомленням суб'єкта звернення зі скаргою, суб'єкта оскарження та інших заінтересованих осіб рекомендованою телеграмою, факсимільним повідомленням, засобами електронної пошти про час і місце розгляду скарги. Допускається повідомлення суб'єкта звернення зі скаргою, суб'єкта оскарження та заінтересованих осіб про час і місце розгляду скарги по телефону з фіксуванням такої дії службовою особою виборчої комісії окремою письмовою довідкою, яка долучається до справи (протоколу). Неприбуття на засідання виборчої комісії осіб, які були належним чином повідомлені про нього, не перешкоджає розгляду скарги.

10. Копії скарги та доданих до неї документів надаються суб'єкту оскарження та заінтересованим особам заздалегідь, а у разі неможливості - не пізніше початку розгляду скарги. Суб'єкт оскарження має право подати письмові пояснення по суті скарги, які беруться до розгляду виборчою комісією.

11. Виборча комісія приймає рішення про залишення скарги без розгляду по суті, якщо вона подана неналежним суб'єктом звернення зі скаргою, до неналежного суб'єкта розгляду скарги або з порушенням строків оскарження, встановлених [статтею 109](#) цього Закону.

12. Центральна виборча комісія, приймаючи рішення про залишення скарги без розгляду по суті, може з власної ініціативи взяти до розгляду факти, викладені у скарзі.

Стаття 112. Докази

1. Доказами, на підставі яких виборча комісія встановлює наявність чи відсутність обставин, що обґрунтовують вимоги і заперечення суб'єкта звернення зі скаргою, суб'єкта оскарження чи заінтересованих осіб, та інші обставини, що мають значення для правильного розгляду скарги, можуть бути:

1) письмові документи і матеріали (в тому числі електронні), які містять відомості про обставини, що мають значення для правильного розгляду скарги;

2) письмові пояснення суб'єктів виборчого процесу, посадових і службових осіб органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, закладів, підприємств, установ, організацій, відповідних правоохоронних органів, отримані на вимогу виборчої комісії - суб'єкта розгляду скарги, в тому числі членів виборчої комісії, на виконання повноважень виборчої комісії;

3) речові докази;

4) висновки експертів, надані письмово на запит виборчої комісії - суб'єкта розгляду скарги, суб'єкта звернення зі скаргою або суб'єкта оскарження.

2. Докази виборчій комісії надають суб'єкт звернення зі скаргою, суб'єкт оскарження, заінтересовані особи. Виборча комісія - суб'єкт розгляду скарги може звернутися із запитом щодо витребування додаткових доказів за власною ініціативою або на прохання суб'єкта звернення, суб'єкта оскарження, заінтересованих осіб.

3. Якщо суб'єкт звернення, суб'єкт оскарження чи заінтересована особа не надасть докази для підтвердження обставин, на які він посилається, виборча комісія вирішує справу на основі наявних доказів.

4. Виборча комісія бере до розгляду лише ті докази, які мають значення для розгляду скарги. Про відхилення доказів, які не мають значення для розгляду скарги або не мають доказової сили, зазначається у рішенні виборчої комісії - суб'єкта розгляду скарги.

5. Обставини (факти), для доведення яких законом встановлені певні засоби доказування, не можуть доводитися іншими засобами доказування.

6. Письмові докази подаються в оригіналі або в засвідченій у встановленому порядку копії. Якщо подано копію письмового доказу, виборча комісія має право вимагати подання оригіналу або самостійно витребує оригінал письмового доказу. Після розгляду скарги виборча комісія на вимогу власника документа повертає оригінал документа, а в справі скарги залишається засвідчена у встановленому порядку його копія.

7. Виборча комісія оцінює належність, достовірність кожного доказу, а також достатність і взаємний зв'язок доказів у їх сукупності, керуючись законом. Ніякі докази не мають наперед встановленої сили, за винятком обставин, фактів, встановлених судовим рішенням, що набрало законної сили.

Стаття 113. Рішення за результатом розгляду скарги

1. Рішення виборчої комісії за результатами розгляду скарги повинно бути справедливим, законним і обґрунтованим.

2. Під час розгляду скарги на рішення суб'єкта оскарження виборча комісія вирішує:

1) чи мало місце прийняття оскаржуваного рішення суб'єктом оскарження;

2) чи було оскаржуване рішення прийнято суб'єктом оскарження на законних підставах;

3) чи було оскаржуване рішення прийнято в межах повноважень та відповідно до визначеної законом процедури;

4) які правові норми належить застосувати до цих правовідносин та чи віднесено законом розгляд цієї скарги до повноважень виборчої комісії - суб'єкта розгляду скарги;

5) чи належить задовольнити кожну з вимог суб'єкта звернення, чи відмовити в їх задоволенні;

6) чи належить поновити порушені права чи законні інтереси суб'єкта звернення іншим способом;

7) які рішення слід зобов'язати прийняти чи які дії, що впливають із факту скасування рішення, вчинити.

3. Під час розгляду скарги на дії (бездіяльність) суб'єкта оскарження виборча комісія вирішує:

1) чи мала місце оскаржувана дія (бездіяльність) суб'єкта оскарження;

2) чи оскаржувана дія (бездіяльність) здійснювалась (вчинялась) суб'єктом оскарження на законних підставах;

3) які правові норми належить застосувати до цих правовідносин та чи віднесено законом розгляд цієї скарги до повноважень виборчої комісії - суб'єкта розгляду скарги;

4) чи належить задовольнити кожну з вимог суб'єкта звернення, чи відмовити в їх задоволенні;

5) чи належить поновити порушені права чи законні інтереси суб'єкта звернення іншим способом;

6) які рішення слід зобов'язати прийняти чи які дії, що впливають із факту визнання оскаржених дій чи бездіяльності протиправними, вчинити.

4. При розгляді скарги по суті виборча комісія може задовольнити скаргу повністю або частково чи відмовити в її задоволенні.

5. У разі задоволення скарги виборча комісія може прийняти рішення, яким:

1) визнати рішення суб'єкта оскарження чи окремих його положень, дії чи бездіяльність такими, що не відповідають вимогам законодавства про вибори депутатів, порушують виборчі права громадян, права та законні інтереси суб'єкта виборчого процесу;

2) скасувати рішення;

3) зобов'язати суб'єкта оскарження здійснити дії, передбачені законодавством, що регулює організацію та порядок проведення виборів депутатів;

4) зобов'язати суб'єкта оскарження утриматися від вчинення певних дій;

5) поновити іншим способом порушені виборчі права громадян, права та законні інтереси суб'єкта виборчого процесу;

6) зобов'язати суб'єкта оскарження здійснити передбачені законодавством, що регулює організацію та порядок проведення виборів депутатів, дії, які впливають із факту скасування рішення, визнання оскаржених дій або бездіяльності протиправними.

6. Виборча комісія, встановивши, що рішення, дії чи бездіяльність суб'єкта оскарження не відповідають законодавству про вибори депутатів, задовольняє скаргу. При задоволенні скарги виборча комісія може задовольнити усі або частину вимог суб'єкта звернення зі скаргою.

7. У разі визнання судом рішення відповідної виборчої комісії протиправним, у тому числі з питання визнання голосування на виборчій дільниці недійсним, встановлення підсумків голосування, встановлення результатів виборів депутатів, рішення з цього питання приймає виборча комісія, рішення якої було визнане протиправним, або виборча

комісія вищого рівня на підставі рішення суду. При цьому, якщо рішення не було визнане недійсним з формальних підстав, виборча комісія не може прийняти рішення, яке по суті повторює рішення, визнане судом протиправним.

8. Виборча комісія вищого рівня на підставі скарги, рішення суду або з власної ініціативи може скасувати рішення виборчої комісії нижчого рівня та прийняти рішення по суті питання або зобов'язати виборчу комісію нижчого рівня повторно розглянути порушене питання.

9. Виборча комісія відмовляє в задоволенні скарги, якщо встановить, що рішення, дії або бездіяльність суб'єкта оскарження вчинені відповідно до закону, в межах повноважень, передбачених законом, і не порушують виборчі права суб'єкта звернення зі скаргою.

10. Копія рішення виборчої комісії видається чи надсилається суб'єкту звернення зі скаргою, суб'єкту оскарження, заінтересованим особам, відповідній виборчій комісії, іншому суб'єкту, про якого йдеться у рішенні, не пізніше наступного дня після прийняття рішення, а у разі прийняття рішення напередодні, в день голосування або на наступний день - невідкладно. Рішення Центральної виборчої комісії та окружних виборчих комісій про розгляд скарг не пізніше наступного дня після прийняття рішення, а у разі прийняття рішення напередодні, в день голосування або на наступний день - невідкладно оприлюднюються на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії. Копія рішення окружної виборчої комісії повинна бути надіслана відповідною окружною виборчою комісією до Центральної виборчої комісії невідкладно після прийняття цього рішення.

Не пізніше тридцяти днів після завершення виборчого процесу Центральна виборча комісія оприлюднює на своєму офіційному веб-сайті узагальнену інформацію щодо поданих до Центральної виборчої комісії заяв та скарг, що стосуються процесу виборів депутатів, та результатів їх розгляду, а також відповідну інформацію, надану окружними та дільничними виборчими комісіями.

{Частина десятую статті 113 доповнено абзацом другим згідно із Законом [№ 709-VII від 21.11.2013](#)}

Стаття 114. Відповідальність за порушення законодавства про вибори депутатів

1. Особи, винні в порушенні законодавства про вибори депутатів, притягаються до кримінальної, адміністративної або іншої відповідальності в порядку, встановленому законом.

Розділ XIV ЗБЕРІГАННЯ ВИБОРЧОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ

Стаття 115. Зберігання виборчої та іншої документації і матеріальних цінностей

1. Центральна виборча комісія після офіційного оприлюднення результатів виборів депутатів передає виборчу та іншу документацію, що підлягає внесенню до Національного архівного фонду, у тому числі протоколи про підрахунок голосів виборців на виборчих дільницях та про підсумки голосування в межах виборчих округів, до відповідної центральної державної архівної установи, а окружні виборчі комісії передають таку документацію до Державного архіву в Автономній Республіці Крим та відповідних місцевих державних архівних установ.

2. Виборча документація, що не підлягає внесенню до Національного архівного фонду, передається окружними виборчими комісіями до місцевих архівних установ, створених органами влади Автономної Республіки Крим, місцевими органами виконавчої влади чи органами місцевого самоврядування відповідно до [Закону України "Про Національний архівний фонд та архівні установи"](#).

3. Перелік виборчої та іншої документації, що підлягає зберіганню в державних та інших архівних установах, та порядок її передачі до цих установ визначаються Центральною виборчою комісією за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері архівної справи.

4. Відповідальність за збереження виборчої документації до передачі її на архівне зберігання покладається на голову або заступника голови чи секретаря відповідної дільничної та окружної виборчої комісії.

5. Виборчі бюлетені, контрольні талони виборчих бюлетенів, попередні та уточнені списки виборців, акти, заяви, скарги про порушення вимог цього Закону при проведенні голосування і підрахунку голосів виборців, протоколи та рішення виборчих комісій зберігаються у місцевих архівних установах, визначених частиною другою цієї статті, протягом п'яти років з дня офіційного оприлюднення результатів виборів депутатів, після чого знищуються в установленому порядку.

6. Архівні установи забезпечують доступ до виборчої документації з виборів депутатів у [порядку](#), встановленому законодавством України.

7. Місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування після припинення діяльності дільничних та окружних виборчих комісій зобов'язані забезпечити збереження виборчих скриньок, кабін для голосування, печаток цих виборчих комісій, методичної літератури, що надавалися виборчим комісіям на період виборчого процесу, а також виділити приміщення місцевим архівним установам для тимчасового зберігання виборчої документації.

Розділ XV

ПРИКІНЦЕВІ ТА ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Закон набирає чинності з дня опублікування, крім [абзацу першого частини сьомої статті 26](#), [пункту 10 частини п'ятої статті 27](#) та [пункту 3 частини другої статті 30](#), які набирають чинності з 1 січня 2013 року.

2. Визнати таким, що втратив чинність, [Закон України "Про вибори народних депутатів України"](#) (Відомості Верховної Ради України, 2004 р., № 27-28, ст. 366; 2005 р., №№ 35-37, ст. 446, № 38-39, ст. 449, № 52, ст. 566; 2006 р., № 10-11, ст. 97, ст. 98, № 33, ст. 285; 2007 р., № 28, ст. 383; 2009 р., № 36-37, ст. 511; 2011 р., № 23, ст. 160, № 41, ст. 413).

3. Внести зміни до таких законодавчих актів України:

1) частину третю статті 173 [Кодексу адміністративного судочинства України](#) (Відомості Верховної Ради України, 2005 р., №№ 35-37, ст. 446) доповнити реченням такого змісту: "Суд при розгляді даного адміністративного позову звертається до відповідного органу ведення Державного реєстру виборців із запитом щодо уточнення відомостей про виборця";

2) у [Законі України "Про Центральну виборчу комісію"](#) (Відомості Верховної Ради України, 2004 р., № 36, ст. 448; 2005 р., №№ 35-37, ст. 446):

а) у [частині другій статті 4](#) слово "(блоків)" виключити;

б) у [частині четвертій статті 7](#) слова "(виборчого блоку партій)" виключити;

в) у [частині третій статті 13](#) слова "(виборчих блоків політичних партій)" виключити;

г) у [статті 17](#):

доповнити пунктом 7¹ такого змісту:

"7¹) встановлює систему територіальної організації загальнодержавних виборів шляхом утворення територіальних виборчих округів та виборчих дільниць з особливостями, визначеними відповідним законом про вибори";

у пункті 9 слова "(виборчими блоками політичних партій)" виключити;

г) [статтю 19](#) викласти в такій редакції:

"Стаття 19. Повноваження Комісії щодо організації підготовки і проведення виборів народних депутатів України

Комісія:

- 1) організовує підготовку і проведення виборів народних депутатів України;
- 2) очолює систему виборчих комісій, які утворюються для проведення виборів народних депутатів України, спрямовує та контролює їх діяльність;
- 3) публікує постанови Комісії та іншу інформацію стосовно виборів народних депутатів України у випадках, передбачених законом;
- 4) здійснює контроль за цільовим використанням коштів, виділених з Державного бюджету України на підготовку і проведення виборів народних депутатів України;
- 5) контролює порядок надходження, обліку та використання коштів виборчих фондів в порядку та в межах, встановлених законом;
- 6) реєструє кандидатів у народні депутати України в порядку, встановленому законом;
- 7) приймає рішення щодо скасування реєстрації кандидатів у народні депутати України в порядку, встановленому законом;
- 8) встановлює форми виборчих документів, затверджує зразки печаток, штампів та вивісок виборчих комісій, визначає порядок зберігання та передачі виборчих документів до відповідних державних архівних установ;
- 9) затверджує форму, колір, текст виборчого бюлетеня для голосування в загальнодержавному виборчому окрузі та форму, колір, текст виборчого бюлетеня для голосування в одномандатних виборчих округах, забезпечує їх виготовлення;
- 10) заслуховує повідомлення виборчих комісій, а також міністерств та інших органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування з питань, пов'язаних з підготовкою та проведенням виборів;
- 11) здійснює повноваження відповідної окружної виборчої комісії у разі ненадходження протоколу від окружної виборчої комісії про підсумки голосування у загальнодержавному окрузі в межах одномандатного округу або протоколу окружної виборчої комісії про підсумки голосування в одномандатному окрузі у строки, визначені цим Законом;
- 12) встановлює результати виборів народних депутатів України та офіційно оприлюднює їх;
- 13) реєструє обраних народних депутатів України в порядку, визначеному Законом України "Про вибори народних депутатів України";
- 14) публікує списки обраних народних депутатів України в порядку, визначеному Законом України "Про вибори народних депутатів України";
- 15) видає тимчасове посвідчення народного депутата України особам, які обрані та виконали вимоги [Конституції України](#) і законів України щодо несумісності депутатського

мандата з іншими видами діяльності. Після складення обраним народним депутатом України присяги в семиденний строк видає йому посвідчення народного депутата України встановленого зразка;

16) контролює діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування щодо забезпечення виборчих комісій приміщеннями, транспортом, зв'язком, іншими засобами матеріально-технічного забезпечення виборів;

17) здійснює інші повноваження відповідно до цього Закону, Закону України "Про вибори народних депутатів України" та інших законів України";

д) у статті 23:

у частині четвертій слова "(виборчих блоків партій)" виключити;

у частині п'ятій слова "(виборчих блоків політичних партій)" виключити;

е) у пункті 1 частини третьої статті 29 слова "(виборчих блоків політичних партій)" виключити.

4. На чергових виборах до Верховної Ради України, що проводяться в останню неділю жовтня 2012 року:

1) право подання кандидатур до складу окружних виборчих комісій мають депутатські фракції, про сформування та реєстрацію яких у Верховній Раді України шостого скликання було оголошено на пленарному засіданні, а також усі партії - суб'єкти виборчого процесу. Подання від фракції вносить уповноважена, на підставі довіреності, особа від голови фракції; від імені партії - уповноважена, на підставі довіреності, особа від партії. Подання від фракції підписується головою фракції та скріплюється печаткою Апарату Верховної Ради України. Подання від партії підписується керівником партії (або особою, яка виконує його повноваження) та скріплюється печаткою цієї партії. Подання вноситься у порядку та строки, встановлені статтею 27 цього Закону. До складу окружної виборчої комісії обов'язково включаються (за наявності відповідного подання) по одному представнику від депутатських фракцій, про сформування та реєстрацію яких у Верховній Раді України шостого скликання було оголошено на пленарному засіданні. Не більше ніж по одному представнику від партій - суб'єктів виборчого процесу включаються до складу окружної виборчої комісії шляхом жеребкування, що проводиться Центральною виборчою комісією, у встановленому нею порядку, не пізніше як на третій день після закінчення строку внесення подань, зазначених у частині четвертій статті 27 цього Закону;

2) право подання кандидатур до складу дільничних виборчих комісій мають депутатські фракції, про сформування та реєстрацію яких у Верховній Раді України шостого скликання було оголошено на пленарному засіданні, усі партії - суб'єкти виборчого процесу, кандидати у депутати у відповідному одномандатному окрузі. Подання від фракції вносить уповноважена, на підставі довіреності, особа від голови фракції; від імені партії - уповноважена, на підставі довіреності, особа від партії; від кандидата у депутати - безпосередньо кандидат у депутати або його довірена особа. Подання від фракції підписується головою фракції. Подання від партії підписується керівником партії (або особою, яка виконує його повноваження) та скріплюється печаткою цієї партії. Подання від кандидата у депутати вноситься за підписом відповідного кандидата у депутати. Подання вноситься у порядку та строки, встановлені статтею 28 цього Закону. До складу дільничної виборчої комісії звичайної чи спеціальної виборчої дільниці обов'язково включаються (за наявності відповідного подання) по одному представнику від депутатських фракцій, про сформування та реєстрацію яких у Верховній Раді України шостого скликання було оголошено на пленарному засіданні. Не більше ніж по одному представнику від партій - суб'єктів виборчого процесу, кандидатів у депутати у відповідному одномандатному окрузі

включаються до складу дільничної виборчої комісії шляхом жеребкування, що проводиться окружною виборчою комісією не пізніш як на третій день після закінчення строку внесення подань, зазначених у частині шостій статті 28 цього Закону, в порядку, визначеному Центральною виборчою комісією;

3) право подання кандидатур до складу контрольної комісії, передбаченої частиною четвертою статті 81 цього Закону, мають депутатські фракції, про сформування та реєстрацію яких у Верховній Раді України шостого скликання було оголошено на пленарному засіданні. Подання від фракції підписується головою фракції, скріплюється печаткою Апарату Верховної Ради України та вноситься до Центральної виборчої комісії не пізніше строку, встановленого частиною четвертою статті 81 цього Закону;

4) Центральна виборча комісія проводить навчання голів, заступників голів, секретарів окружних виборчих комісій у встановленому нею порядку.

5. Кабінету Міністрів України у тримісячний строк після опублікування цього Закону:

1) привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом;

2) забезпечити прийняття нормативно-правових актів, передбачених цим Законом;

3) затвердити обсяги фінансування видатків на реалізацію першочергових заходів, необхідних для реалізації цього Закону, за поданням Центральної виборчої комісії;

4) забезпечити фінансування першочергових заходів, необхідних для реалізації цього Закону.

6. Центральній виборчій комісії:

1) затвердити і внести на розгляд Кабінету Міністрів України [подання](#) щодо обсягів фінансування видатків на реалізацію цих заходів на підготовку та проведення чергових виборів до Верховної Ради України, що проводяться в останню неділю жовтня 2012 року;

2) встановити кількість одномандатних округів в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі з урахуванням кількості виборців на момент прийняття відповідного рішення за даними Державного реєстру виборців не пізніш ніж за двісті днів до дня голосування з чергових виборів до Верховної Ради України, що проводяться в останню неділю жовтня 2012 року;

3) забезпечити утворення одномандатних округів на постійній основі не пізніш як за сто вісімдесят днів до дня голосування з чергових виборів до Верховної Ради України, що проводяться в останню неділю жовтня 2012 року;

4) забезпечити утворення звичайних, закордонних та спеціальних виборчих дільниць на постійній основі не пізніш як за сто дев'яносто днів до дня голосування з чергових виборів до Верховної Ради України, що проводяться в останню неділю жовтня 2012 року;

5) привести у місячний строк після опублікування цього Закону свої акти у відповідність із цим Законом;

6) забезпечити прийняття актів, передбачених цим Законом.

Президент України

В.ЯНУКОВИЧ

**м. Київ,
17 листопада 2011 року
№ 4061-VI**

Публікації документа

- **Голос України** від 10.12.2011 — № 234
- **Урядовий кур'єр** від 15.12.2011 — № 234
- **Офіційний вісник України** від 23.12.2011 — 2011 р., № 97, стор. 16, стаття 3526, код акта 59512/2011
- **Відомості Верховної Ради України** від 16.03.2012 — 2012 р., № 10, / № 10-11 /, стор. 416, стаття 73

